AD LEGEM IN QVARTAM
DIALOGVS
VENTIDIVS TAMBERLANES
CINVS CAMPANVS

TAMBERLANES. Nulli dubium eſt, Clariſſime Praeceptor Campane, ad bonas artes, diſciplinaſq. capeſſendas aliquem habere Ducem & Auctorem, omnino neceſſarium eſſe; qui non ſolum earum praecepta, & quaſi vias ſcribendo tradat, ſed etiam dicendo, atq. docendo diſcentis animum moueat, atq. imprimat, quod diligenter Peripateticos legimus obſeruaſſe. CAMP. Vera narras, quod ſi viua, quinimo familiari voce vnquam in aliqua Arte opus fuit, in hac legum Sylua, quae vndiq. Scribentium veprib. atq. dumis infeliciter conſita, inuia pene effecta eſt, neceſſario quaſi praeeuntem cenſeo, vt dixiſti, Ducem adhibendum, quem pone ſequare. Si quid ergo eſt, in quo operam meam profuturam ſentias, ſolue mecum ingenui pudoris vincula; nec tuam diutius, ſi quam habes, moderetur cupiditatem, nec enim quod ad Adoleſcentiam exornandam tuam pertinere poſſit, onus quod vis vnquam refugiam. TAMB. Hoc mirifice cupiebam, hoc ipſum inprimis affectabam, verebar tamen ne ſi te ad ea familiariter reponenda, quae publice docuiſſes, tibi grauis & moleſtus videri poſſem; praeſertim ſi meas, quae ſuper ijs enatae ſunt dubitationes, enodandas flagitarem. CAMP. Quorſum haec mecum, qui me-

ingenii tui acumine, necnon maturi iudicii integritate. CAMP. Deſine opt. Adoleſcens ea mihi tribuere, quae neq. poſtulo, neq. in me agnoſco, & quo voti facilius compos eſſe poſsis, quaſi quaedam praelegome-
1 na † altius repetita diligenter accipe. Primo itaq. ſciendum erit, quid ſit lex falcidia, à quo fuerit promulgata, quo tempore, qua de cauſſa, quid fructus afferat, an aliae praeter ipſam inueniantur Quartae, & quot, & quae ſint, in quo differant à falcidia, & ex quib. reb. detrahantur, & à quib. exſerceantur. TAMB. Eleganter complura propoſitae Tractationis capita diſtinxiſti quae ſingula ſi felici explicationis diplomate percurras, felicem me pariter exiſtimabo. CAMP. Faciam libenter, & vt id ordinatim praeſtem, reuolabo ad pri-
2 mum † Puto falcidiae ineundae rationem nil aliud eſſe, quam quoddam Populi Conſultum per quod cautum eſt, vt Quadrans haeredi reliquum ſit, vel ex Teſtatoris diſpoſitione, vel per delibationem a legatis faciendam. TAMB. Idoneam hanc eſſe Falcidiae deſcriptionem agnoſco, teq. Iuuenili meo ingenio ſeruire voluiſſe, quippe qui breui diffiniẽdi methodo de induſtria poſthabita, rem latius præ oculis ponere magis elegeris; verumtamen quo magis animo & memoriae haereat exactam ſingulorum declarationem auidiſ-
3 ſime exſpecto. CAMP. Dixi conſultum † quia Papinianus ita legem diffinit, vt l. prima ff. de leg. Dixi Po-
4 puli eſſe †, quia proprie lex erat, quam Populus rogante Magiſtratu ferre ſolebat §. lex Inſtit. de Iur. Nat. vel Tribunus Tributis Comitijs rogaret, vt Feſtus ait, vel Conſul Centuriatis. TAMB. Miro quidem ordine praedictorum proſequeris declarationem, atta-
5 men ex illis verbis vel rogaret Tribunus † vel Conſul. magnum oriri dubium perſpicio. CAMP. Aperias. quale ſit. TAMB. Namq. aut erat Tribunus, qui hanc

legem noſtram rogauit, aut Conſul; ſi Tribunus Plebiſcitum, & non Populi conſultum contra traditam deſcriptionem dici oportet, cum à Plebe rogauerit, vt l. prima ff. ad l. Aquil. ſi Conſul tunc vere lex erat & dicebatur §. conſtat Inſtit. de Iur. Nat. CAMP. Laudo quaeſitum, verumtamen Auctor l. Falcidiae vel fuiſſet Tribunus, vel Conſul nihil refert, quoniam vt ex Hiſtorijs habemus, aliquando etiam Tribuni, abſentib. aut alias impeditis coſſ. veluti Conſules rogabant: atq. auctum in tantum fuit eorum nomen, vt Imperatores Tribunorum nomine, cum eſſet ſacroſanctum, appellari vellent, quare quicquid ab eis conſtituebatur, legis nomen retinebat, & non plebiſciti. TAMB. Mirum in modum haec ratio conſonat, & ſi praeterea declares à quo fuerit promulgata maiorem inde percipiam vtilitatem. CAMP. Auctor legis Falcidiae † fuit Falcidius Tribunus plebis vt ex D. Hieronymo in Euſebij Chronica colligi poteſt, & ex cap. quaedam diſt. 2. TAMB. Ex hoc in priorem incido dubitationem, nempe ſi Falcidius fuit Tribunus plebis, eius Conſtitutio Plebiſcitum potius, quam lex denominari debet, vt alias dixi. CAMP. Animaduertas diligenter Politus in l. filium quem habentem in principio impugnat Falcidiam dici a Falcidio Tribuno Plebis aſſerens eius nomen non reperiri inter Romanorum nomina, quae apud Veterum monumenta leguntur. Pau. tamē Caſtr. in l. prima hoc Titulo refert Vincentium Hiſtoriographum dicentem Auctori legis noſtrae nomen fuiſſe Gaij Falcidij, qui fuit Tribunus plebis, ergo non Conſul, vt in d. l. prima Acc. putabat, & eum ſequi videtur Alex. eod. loci, quia & ſi Falcidius Plebis Trib. eſſet, vt aſſeruit Alciatus Parad. lib. 6. c. 4. nihilominus eius diſpoſitio cōmuni nomine; quod omni Iuri ſcripto competebat Teſte Theophilo Inſtit. Titulo de Iur. Nat. lex,

& non

& non Plebiſcitum dicta eſt: cuius rei ea forſan ratio reddi poteſt, quia cum tempore, quo fuit lata lex Falcidia Romanum Imperium apud Octauianum Auguſtum reſideret, in quem omnis Pop. Rom. poteſtas, obtinente lege Regia, tranſlata erat; facile nobis ipſis perſuadere poſſumus, Octauianum indulgere magis Populo voluiſſe, Falcidio Magiſtratum gerente, vt ex eius nomine lex diceretur Falcidia, quam Plebi, vt appellaretur Plebiſcitum, quo prima illa Imperij initia, ac nouitatem omni humanitatis genere demulceret, vt in l. prima ff. de orig. Iur. Caius monet. Secundo pro rei intelgentia Principis diffinitionem in memoriam reuocabi-
7 mus † ; Eſt enim Princeps, qui poteſtatem imperan-
8 di à Populo accepit, porro autem † Populi appellatio & Senatum & Plebem in ſe continet, quia Populus nil aliud eſt, vt ſuperiori loco Theophilo placuit, niſi communis fortunae conſilium in vnum, & eumdem cum Plebe numerum relato Senatu: Quare quod Populus annuebat, lex dicebatur. Igitur permittente Principe Octauiano Falcidij diſpoſitionem locum obtinere, non iniuria, Falcidia lex dici poterit, quaſi Populus ipſe idem confirmaſſet, facit lex vltima C. de leg. Nec obſtat, quod Polito videatur dubium loco citato Falcidiam Octauiani tempore latam fuiſſe, ea ratione quia Plebs, & plebei Magiſtratus nullam haberent poteſtatem. quippe reſpondemus eod. modo, quo reſponderunt hic quidam ex Nouiſſ. nimirum Rempub. Rom. tunc temporis penitus formam priſtinam ſuam non amiſiſſe, quando magnus ille Imp. Octauianus adhuc fieri Conſules, & Magiſtratus geri, quia ita expediebat, permiſiſſet; quamobrem Falcidium Tribunum plebis fuiſſe, non erit abſurdum credere. TAMB. Quinimo pro comperto ita tenendum eſſe omnino dicerem, nanq. memini me idem percepiſſe a Clariſſimo viro omni vir-

ni virtutum genere ornatiſſimo, & humanarum litterarum Inſtauratore diligētiſſimo Marco Antonio Mureto dum publice in ſua anniuerſaria lectione Cornelium Tacitum interpraetaretur, qui alio tendens dixit, Octauianum ipſum Auguſtum, non ſtatim Reipub. partes ſibi attribuiſſe, ſed paulatim ſumpta occaſione ex quadam fititia cauſſa. CAMP. Ad haec poſſemus di-
9 cere plebiſciti nomen † eatenus in vſu fuiſſe, quoad ſeditio & ſeceſſio inter Plebem & Senatum viguiſſet, verum non item poſtquam Hortentij beneficio ad priſtinam concordiam reuerterunt. TAMB. Hac tua mirifica explicatione vere omne dubium è medio ſublatum eſt, ac firmior deſcriptio reddita, quamobrem ſi placet, quod reliquum eſt more tuo illuſtrius reſtitue. CAMP. Reliquum quadrantem ſeruandum expreſſi, quia ſecundo capite legis Falcidiae ita aperte caueba-
10 tur l. prima hoc titulo. Dixi legatorum † delibationem pro deductione imitatus Iureconſultum in lege legatum ff. de leg. 2. TAMB. Iam propoſitam deſcriptionem te ſuis feliciter concluſiſſe cancellis video. CAMP. Hucuſq. igitur habuiſti quid ſit lex Falcidia, à quo fuerit promulgata, & quo tempore. Nunc tran-
11 ſeamus ad cauſſam †, quae nulla alia fuit, niſi vt prouideretur Teſtatoribus ob id, quod plerumq. inteſtati moriebantur, recuſantibus ſcriptis haeredibus, pro nullo, aut minimo lucro haereditates adire, referente Iuſtiniano Inſtit. Titulo de lege Falc. in princ. & alijs in locis. TAMB. Iuſta ac vere pia cauſſa fuit, dicas au-
12 tem †, quid fructus afferat. CAMP. Antequam ad hoc declarandum accedamus, primum inſpiciendum eſt, quo iure Ciuitas retro in eiuſmodi caſibus vſa fuit, quemadmodum perbelle monet Paulus in l. ſi de Interpretatione ff. de ll. TAMB. O quam bene ex hac tua mirabili methodo, perfectus docendi modus demon-

demonſtratur? Camp. Etenim in primis Imperij cu-
13 nabulis praedicta Falc. nondũ erat in rerum natura†,
Sed 12. Tab. lex. cauebat abſolute liberam eſſe cuiq. de
reb. ſuis facultatem legandi, & diſponendi vtcũq vo-
luerit; ita legis latores omnes conſentiunt, & declarant
in l. prima ff. ad l. Falci. Inſtit. Titulo de lege Falc. & in
L verbis legis ff. de verb. & rer. ſig. & credendum eſt in
illo quaſi aureo Rom. virtutis ſeculo praeſtantiſſimos
14 viros haeredes factos † alia lucra non curaſſe dummo-
do Teſtantium confidentem conſeruarent mentem,
quod nobis clare oſtendit principium Tituli de Fideic.
Haer. in Inſtit. Sed vbi perditi mores, vt animos Ciuiũ, 1
ita Remp. Romanam infecerunt neceſſum fuit ad re-
media vtilitatis confugere, vt lucro homines parũ inge-
nuos allicerent, proindeq. Falcidiam poſt l. Furiam
& Voconiam inuentam fuiſſe Teſtatur Vlpianus l. pri-
ma ff. ad l. Falc. & Imperator noſter Inſtit. Titulo de
leg. Falc. Tamb. An doctiſſimum Campanum ſiue
potius Martianum ipſum Iureconſultum de lege Falci
dia tam docte diſcutientem intelligam, non ita facile
diiudicare poſſum. Camp. Deſine. Atqui cum an-
tea ſuper hoc tam lex Furia, quam Voconia, vt dixi, la-
15 tae eſſent; † quarum prima, vt inquit Theophilus in
haec verba, cauebatur, ne cui vltra mille aureos legare
liceret, quod ſi quis maiorem ſummam ſibi relictam ac
cepiſſet, quadruplum eius, quo plus, quam licebat, ac-
ceperat, reddebat: Verbi gratia ſi mille & ducẽtos aure
os acceperit quadruplũ ducentorum reddebat, hoc eſt,
octingentos. Sed parata huic legi Fraus erat, etenim ſi
quis cũ quinq. millia aureorũ in bonis haberet quinq.
legatarijs millenos reliquiſſet, in legem non incidebat
& rurſus tamen eueniebat, vt haeres, qui nihil lucri ha-
bebat haereditatem repudiaret; & ita iterum ſubuer-
tebantur Teſtamenta. Secunda vero, quae Tertio loco
fuit

fuit lata, nempe Voconia cautum erat, ne legatarius plus haberet, quam haeres, ſed tamen & haec ipſa faci le conuellebatur, nam ſi quis cum centum ſolidos in bonis haberet, haeredem me inſtituiſſet, & nonaginta nouem legatarijs ſingulos ſolidos reliquiſſet, neq. legem tranſgrediebatur, & locum tamē faciebat repu diationi; ob vnum enim ſolidum nemo totius haereditatis onera ſubire ſuſtinuiſſet. Verum enimuero cū neutra ſufficiens ad rei conſumationem videretur, vt Inſtit. Titulo de leg. Falc. in principio Iuſtin. recitat. Nouiſſime Imperante Auguſto, referam verba pro-
16 pria Diui Hieronymi †, Caius Falcidius Tribunus ple bis legem tulit, ne quis plus Teſtamēto legaret, quam vt Quarta pars Haeredibus ſupereſſet, ſi quattuor aut minus eſſent, ſi autem plus quattuor medietas. Ceterum quo ad modum diſpoſitionis cōtrarium reperio Theophilum dixiſſe eod. in loco vt ſupra, & vt opinor veritati magis adhaeret, qui ſimpliciter loquitur in illis verbis. Vltimo igitur lata eſt lex Falc. quae totum Defuncti patrimonium in xij. vncias diuiſit, & vetuit ne cui vltra dodrantem, ideſt nouem vncias, totorum bonorum legare liceret, ſiue vnus ſit haeres inſtitutus, ſiue plures: ſed vt quadrans, ideſt quarta pars bonorū apud haeredem, haeredeſue maneret; ac propterea manifeſtiſſime patet huius Falcidij nomine legem Falcidiam dictam eſſe, vt Paullo ſupra declarauimus. Tamb. Ab omni equidem ratione alienus eſſem, niſi huic tuae validiſſimae rationi acquieſcerem, Verum quid de illa gloſſ. opinione communiter accepta, dicemus? videlicet, quod à defalcando †, ſeu à Falce lex
17 dicta ſit Falcidia? Camp. nil aliud reſpondere poſſum, quam omnes ſimul grauiter errare, quaſi Falce potius Romani, quam gladijs bellicam virtutem exercentes, vterentur, & Agricolae magis, quam Milites

tes

tes eſſent, vt l. prima C.de Iur.delib.l.prima ff de Teſt.
mil. Sed ad rem noſtram redeamus, apertiſſimus is
19 effectus ex verbis ipſius legis Falcidiae colligi poteſt, †
quod nemini plus legare permittatur, quam vt Quar
ta pars haeredibus remaneat, vt hoc allecti lucro liben
tius haereditates adirent, ac Teſtantium diſpoſitioni
bus, & non ſubuerſionibus locus eſſet: quemadmodũ
habemus Inſtit. Titulo de leg. Falc. & in l. prima ff eo.
TAMB. Satis recte percepi, q̃d lex Falcidia circa quar-
tae permiſſionem induxerit, nunc an aliae praeter ip-
20 ſam inueniantur Quartae, † ſubſequitur declarãdum.
CAMP. Nulli dubium eſt, complures aliae Quartae
ſpecies, & hic à gloſſ. & in l. Filium quem habentem
C. Fam. Erc. ab alijſq. ſcriptoribus varie deſcribi.
TAMB. quot ſunt. CAMP. apud ſcribentes, † quos vi
derim, ſunt numero viginti, & ſi non omnes facile ob
tineant. TAMB. Dicas quaeſo quae ſint. CAMP. Inter
eas praecipuae ſũt illae ſuper quibus fuſior noſtra erit
Tractatio, nempe Falcidia, cuius mentionẽ fecimus, &
ea ex Trebelliano, & huic proxima eſt illa de Iure Na
turae à Iure Ciuili confirmata, quam legitimam vo-
camus: Verum quia praedictae duae ſpecies & legiti-
ma, & ex Treb. maiorẽ poſcunt indagationem, quam
reliquae omnes idcirco lõge melius mihi viſum eſt, vt
nos prius de illis, quae minoris indigent exploratio-
nis expediamus, quando non parum praeſtabunt in-
telligentiae ad reliquas duas, quas deinde exactiori ſty
lo declarabimus. TAMB. dummodo eas mihi ſpecia-
tim explices, non curo quo id facias ordine. CAMP.
Expendamus igitur primo quartas hic à gloſſ. citatas,
deinde ad alias ordinatim deueniemus, Incidit autem
21 primo illa, quae eſt numero quarta; † quae debetur
Arrogato, vt §. cum autem Inſtit. Titulo de Adopt. de
clarat hic Iacobus Niger. locum habere, ſi decedat
B Arro-

Arrogator impubere filio arrogato ſuperſtite l.prima §.ſi impuberi C. de Coll. bon. vel ſi eum ſine cauſſa emancipauerit, d.§.cum autem,ſecus autem ſi pubes moriatur, vel cum cauſſa emancipauerit, nam eo caſu nullam ex his conſequetur quartam. TAMB.Mirifice placet ea Nigri explicatio, & antea quam abſte Iudice optimo probaretur, dum nudius tertius eiuſdem Nigri ad hanc l. Commentaria manuſcripta nondum edita, ornatiſſimus & eruditiſſimus Adoleſcens Flaminius Pariſius Celeberrimi illius Pauli Pariſij I.C.& Cardinalis Ampliſſimi magnae, certaeq. ſpei Nepos legenda comodaſſet: hanc perlegens explicationem
22 vehementer cõmendabam, † ſiquidem illius quartae inuentionem fuiſſe inſtar legitimae ex cogitatam perſpicuum eſt, vtſicut naturalis, & legitimus filius vita decedens legitimam, quam patre praemortuo conſequuturus fuiſſet, ad alium transferre non poteſt, ita nec Arrogatus, cum adoptio non ſolum in habendo filio naturam imitetur §. minorem Inſtit. Titulo de Adopt. ſed etiam in multis ſucceſſionum caſib. arg. §. primi Inſtit. Titulo de Haer. quae ab inteſt. defer. cum ſim. CAMP. Non ineleganter enim Iacobi dictũ pon deraſti, prout ex accomodatiſſimo exemplo à te perdu cto colligi poteſt. Ceterum aliam videamus quartam
23 in gloſſ. poſitã numero quintam, † quae debetur vxori Pauperi ſuperſtiti Auct. praeterea C. vnde vir & vx. Not. gloſſ. in l. filium quem habentem in verbo percepit C. Fam. erc. Animaduertendum eſt tamen, vt legitur apud recentiores Peruſinos, d. auct. obtinere, quando ſolum tres, vel pauciores ſint liberi, ſecus ſi plures, quia tunc portio eſt virilis. TAMB. praedictã ſcribentium animaduerſionem veram eſſe non dubito, quoniam ex ipſius Tex. verbis apertiſſime cognoſcitur. Verum tamen praeter eos addendum eſſe putarem,

rem, quod anno praeterito, vt parumper ingenium exſercerem illis aeſtiuis diebus, de iure reſpôdi in cauſſa Domini Antonij Mazzoni mei Conciuis amantiſſimi, vbi proponebatur Donationem fuiſſe factam à viro vxori legitimam excedentem ſummam, Inſinuatione requiſita, non adhibita, quam & propter id, & alia nullam eſſe dixi; nec quartam ex d. auct. prouenientem vllo modo pertinere ad vxorem, quia patrem haberet diuitem: quod complurib. iurib. & Doctorum auctoritatib. comprobaui. Quibus etiam acceſſit grauiſſimum Clariſſimorum Iuriſconſultorum Bernardini Coti patrui mei, Simonis Augenij, & Ioannis Girij eiuſdem Patriae iudicium; quare ne quae ibi adſcripſi iterum reponam, Animaduerſioni Nouiſſ. hic circa d. auct. praeterea non immerito adderem, ad vxorem pauperem ſuperſtitem quartam ſpectare dũmodo patrem diuitem non habeat. CAMP. Edidiſti mihi pulchrum ingenii tui ſpecimen, video enim illud magnorum interpretum adinuentis conformari, ſentiunt profecto idem melioris notae Scriptores in d. auct. praeterea. Sed ad aliam accedamus quartam à
24 gloſſ. recitatam, & erit in ordine ſexta, † quae debetur Curiae, quando curialis fit Clericus Auct. ſed neq. Curialem C. de Epiſ. & Cler. cuius Tex. allegationem improbant Peruſini, dicentes nõ loqui de aliqua quarta, ſed ſolum id ibi diffiniri, quod vbi oſſicialis efficitur Clericus, omnia bona per Fiſcum vendicari poſſint, relicta ſibi quarta parte ex omnib. ſuis bonis, quare audacter aſſeuerant non de aliqua quarta relinquẽda tractari, ſed potius retinenda: & recte quidem. Po
25 nit aliam inſuper gloſſ. quartam †, quae erit ſeptima, cum debetur Curiae ab eo, qui extraneo haerede relicto diem obierit ſuum l. 2. C. quando & quib.
26 quar. par. lib. 10. Additur per gloſſ. & alia quarta †,

quae erit octaua, de qua in auct. cōtra cū rogatus C. ad Treb. & debetur illi, cui aliqs rogatus eſt reſtituere q̄d ſupereſt de haereditate; nam inquit Tex. quartā Inſtitutionis Fideicommiſ. reſtituere cogitur, facit gloſ. prima prope fin. in verbo ſi vero rogatus in c. praeſentia
27 extra de Prob. Itē & alia ab ead. gloſ. receſetur †, quae erit numero nona, de qua in l. vlt. C. de Repud. vbi quādo Maritus ſine cauſſa expulit vxorem, debet ei dare quartā, ita quod non ſit plus quam centū librarum auri, quando habet vir vel vxor quadringentas libras au-
28 ri in bonis. Vltima †, quae decimū locū obtinet, habetur in §. conſideremus Auct. de Trien. & ſemiſ. quem Tex. Alex. hic, & alij minus facere ſcribunt, dicunt enim loqui de quadam portione, quae poteſt relinqui filijs naturalib. extantib. legitimis ex Teſtamento, vel ab Inteſtato, declarat Alex. portionem illam, id eſt duas vncias, quod ex ipſo Tex. colligit, non autem de ijs portionib. quae ad quartae rationem pertineant, cuius etiam opinionis fuit Picus, & licet referente Nigro inquiat Imo. agere de quarta Iure naturae: diuerſa tamen opinio verior eſt, videlicet de ea portione loqui, quam pater filio naturali ex Teſtamento vel ab inteſta
29 to relinquet. Item alia vndecima eſt quarta †, cuius meminit gloſſ. in d l. filium quem habentem, quae debetur Patrono in bonis liberti, ſed Matas. eod. loci inuehitur in gloſſ. illam ſcilicet non eſſe quartam, ait enim fuiſſe antiquitus dimidiam §. qua de cauſſa Inſtit. Titulo de ſucc. lib. hodie vero eſſe Tertiam §. ſed noſtra Inſtit. eod. Tit. cuius opinionem Niger hic ſectatus eſt. Vnde Io. Fab. & Aretinum notat, quod in §. ſed quia haeredes inſtit. titulo de fideic. Haer. portionem Patrono debitam, quartam nuncupauerint. Huic
30 proxima eſt xij. † quarta portio ex ead. gloſſ. in d. l. filium quem habentem C. fam. erc. quae praeſtatur ex

cauſſa lucratiua l. prima C.de imp. lucri deſ.lib.x. Addiderunt his Io. Fabr. & Aret. in d. §.ſed quia haere-
31 des inſtit.titulo de Fedeic. Haer. quartam xiij.† de qua in l.Hac edictali C.de ſec.Nupt.quē Tex. hic Iac. Niger Fabiano auctore in auct. Nouiſſima in prima quaeſt. principali reſpondit nihil facere, quod non de differenti ſpecie, ſed iure Naturae debita portionē
32 tractet. Eſt & alia xiiij. portio, ſi gloſſ. opinio eſſet recipienda in §.vlt. inſt.de vulg. ſubſt. & in l. ſi paterfamilias ff.de Haer. inſtit. vt cum quis inſtituit ſeruum, ratus eum eſſe patrem familias, referente Nigro diuiditur haereditas in quattuor partes, & vnam habet Dominus ſerui, & aliam ſubſtitutus, at fidelis relator non eſt, clarius enim & vberius loquitur gloſſ.in haec verba, Haereditas in duas partes diuiditur, & iterum vnus ſemis diuiditur in duas partes, quae ſunt duae quartae Totius, & vnam harum particularum habet Dominus, aliam ſubſtitutus vt d.l. ſi paterfamilias in fin. Alium vero ſemiſſem inſpecta Teſtantis opinionē ſecundum quoſdam, vt ait gloſſ. pertinere ad ſubſtitutum, tamen hoc non probat, ſed ſecundum alios attēta magis veritate, quam opinione ad dominum ſerui inſtituti pertinere: hactenus gloſſ. ibi. Idem autem reponit in d.l.ſi paterfamilias, & ibi communiter Doctores ſequuti ſunt, & Iac. Niger hic. Verum Sylu. Aldobr. vir alioqui acutiſſimus in Add. §.praedicti In inſtit. contra ſentiens, in quaeſtionem reuocans, tandē exiſtimauit reliquum ſemiſſem non ſerui Domino, vt gloſſ. fuit opinio, ſed ſubſtituto tribuendum eſſe. Vide ne igitur quanta ſit in re tam clara varia & ambigua interpretatio? TAMB. quae nam erit ergo potior opinio? CAMP. Equidē esploſa Accurſij & aliorum opinione praedictam altercationem nullo alio medio tollerem, quam auctoritate Theophili in §. vlt. inſtit.

inſtit.titulo cod.vbi haereditatem ex aequo inter Inſtitutum, ſiue vis eius Dominum,& ſubſtitutum diuidendam eſſe cenſet, cui Iuſtiniani verba congrue reſpondent in d.§. vlt.ibi in partem admittitur, verbum enim partis, ſi naturalem eius ſignificationem ſequa-
33 mur †,vt fieri debet l. Gallus §. & quid ſi tantum de lib.& poſth. l.vltima C. de his qui ven. aet. imp. dimidiam ſimpliciter partem ſignificat l.nomen §. portio nis ff.de verb.&rer.ſig. ſecundo congruit & ratio,quā intuemur in eiuſdem Imperatoris verbis, cum viciſſim conſiderat ab vtraq. parte illorum verborum vim, ſi haeres non erit, tam in eo, quem ſcit alieno Iuri ſubiectum eſſe, quam in eo, quem patrem familias eſſe arbitratur; quaſi in ambigua quaeſtione vtriq. parti ſatisfaciat, vt in ſimili gloſſ.communiter ſolet allegari in l. Neſennius ff. de neg. geſt. Non igitur in tot partes, vt ſcribunt,haereditas ſcindetur, quod etiam aper tiſſime colligitur ex reſponſo Pomponij in l. Et hoc Tiberius poſt illud Iuliani in cit.l.ſi paterfamilias: qui nimo quod alij non contuentur, cōſidero eiuſd.Pomponij reſponſum ex modo et connexione verborum ad antecedentis Iuliani declarationem ſpectare, ſolēt
34 enim † praecedentia, ex ſequentibus declarari l. ſi ſeruus plurium §. vlti. ff. de leg. 1. cum ſim. & eo magis quando ſermo de eadem re continuatur, vt in praedi-
35 ctis reſponſis. Sed quia † Parthenij ſerui Caeſaris exēplum in medium prolatum eſt, libeat extra rem propoſitam pleraq. de eo audire. Pomponius in cit. l. Et hoc, & Imper. noſter in d.§.vlt. reſcripſerunt fuiſſe Tiberij, Theophilus vero loco cit. Diui Pij, necnon Alciatus lib. primo diſpunc.c.2.reſpondet fuiſſe Titi: ſi quis autem plura cupiat intelligere,videat viglium in Com. inſtit. eod.tit. §.vltimo.Decima quinta quartae
36 ſpecies †,ex Aret.& Io. Fabri in loco praeallegato colligitur

ligitur ex l. vltima C. de ſuis & leg. à quorum collectione Henni. bocc. diſſentit in c. Raynutius extra de Teſtam. declarans praedictam legem loqui tantum de quarta Iure Naturae debita, cui Niger hic aſſentiri vi-
37 detur. Huic ſuccedit decima ſexta quartae ſpecies † ex l. Antiqui ff. ſi pars haer. pet. quando Mulieris vterus plenus eſt, & dubium ſit, quot ſint naſcituri, frater quartam haereditatis partem interim obtinet. His &
38 decima ſeptima ſubiici poteſt, † quam Canonicam partem appellant, cuius notionem breuitatis gratia, cũ ad Ciu. materiã non pertineat reijcio ad c. requiſiuiſti de Teſtam. c. dudũ, & c. certificari extra de ſepult. Addebat praedictis nouiſſime Henn. bocc. decimam
39 & octauam quartae ſpeciem, † praeſtandam filiabus, patre damnato crimine laeſae Maieſtatis, non item filijs l. Quiſquis §. ad filias C. ad l. Iuliam Maieſt. in quo id non probari Iac. Niger contendit, inquit enim loqui de legitima iure Naturae debita, ſed potius inuidum ſe, quam aequum reprehenſorẽ oſtendit. Enim uero ſi de legitima d. l. Quiſquis loqueretur, non eſſet cur potius filiab. quam filijs deberetur, credendum itaq. eſt Imperatores muliebris ſexus miſeratos, quam virilis arg. l. Qui aſſiduis C. qui pot. in pign. hab. Ita
40 legimus apud veteres duriſſimum erga Patriam † Coriolanum Mulierum potius occurſu ac praecib. quã Senatorum auctoritate permotum. Referrem hic aliam quartam, quam Albericus, referente Pico, iure longobardorum debitam dixit, ſed quorſum hanc referre, quae à noſtro iure nõ ſit approbata. Sicut etiam ſuperfluum mihi eſſe videtur, vigeſimam & vltimam annectere, quae iure Municipali deberi ſolet, vt cum quartam Maritus vxore in matrimonio praedefuncta lucratur, cuius Bar. hic meminit, & audiui Romano ſtatuto, ſi Mulier ſine liberis praedecedat praedictam

quar-

quartam portionem Maritum nanciſci. Sed haec Municipalis portio, vt varia eſt ex Municipum variorum more, ſic etiam fruſtra Nigrum, vt diligentior videretur, hanc inter permanentes legitimas quartas annumeraſſe. TAMB. Abſolutis ijs, nunc de reliquis quartis agendum erit, quae maiorem requirunt indaginem. CAMP. Dicamus itaq. primo, idque hoc loci ſummatim, de legitima, quando de ea infra vberius diſputabimus. Gloſ. igitur hic, poſtquam animaduertit hac l. noſtra fieri differentiam inter quartam Iure In-
41 ſtitutionis, & ex Trebelliano, inquit. Eſt & Tertia †, quae debetur iurae Naturae, quam gloſ. putat Picus reſpexiſſe ius nouum, quod ſecundum numerum liberorum modo trientem, modo dimidiam tribuit, vt in Titulo de Trien. & ſem. & auct. Nouiſſima C. de Inof. Teſtam. vbi Fab. in prima quaeſt. princ. in fine idem ſcriptum reliquit, quod antea Bald. in conſ. incipiente ſuper primo puncto tradiderat, dicens, quod paria ſunt relinquere Tertiam, vel relinquere legitimam, quae tamen iure Digeſtorum appellatur quarta l. Papinianus §. quarta ff. de Inofficioſo Teſtam. Iac. vero Niger hic reſpondit, hanc non fuiſſe gloſ. intentionem, ſed in illis verbis, Tertiam ſpeciem Quartae ſignificare voluiſſe, quae legitima iure Nat. eſſet, cum in Tex. noſtro de duab. quartis poneretur, cuius opinio mihi magis placet. Etenim gloſ. legitimam praedictam, quartam appellat in §. ſed quia haeredes inſt. titulo de fideic. Haer. & gloſ. in l. filium quem habentem C. Fam. Erc. & gloſ. in c. Raynutius in verbo Trebellianum ante medium extra de Teſtam. Quae legitima, Falcia etiam aliquando dicitur, quamuis minus proprie auct. Vnde ſi parens C. de inof. Teſtam. iuncta gloſ. & l. Papinianus §. vnde ſi parens ff. de inof. teſtam. Et propterea Niger infert bene dixiſſe gloſ. appellando lo-

do legitimam Falcidiã in d.l. filium quẽ habentẽ, licet Nouiſſ. ſen. dixerint, eius dictũ exemplo alicuius legis non probari, quod uere ſtultiſſimũ eſt dicere, cũ ex ll. praeallegatis euidẽtiſſime probetur. Et haec hactenus de legitima dixiſſe ſufficiat, quippe inferius videbim⁹ ex quib. rebus deducẽda ſit, quomodo dicatur de Iure Naturae, quanta ſit, quo titulo ſit relinquẽda, quae ve in ipſam debeant imputari. TAMB. Explicata igitur hoc modo legitima, de illa quarta ex Treb. aliquid in mediũ proponere, non erit inconueniens. CAMP. Imo ſupererat hoc profecto faciendũ, quod nõ modicam requirit diligẽtiã, ac propterea ab initio ſuae pro
42 mulgationis incipiemus †, Quartae huius ex Treb. quaerẽdo cauſſam. TAMB. Optimorũ te philoſophorũ veſtigia ſectari euidenter apparet, nã quid aliud eſt ſcire, niſi rẽ per cauſſam cognoſcere? teſte philoſopho phiſ. libro primo. Ita enim ab Eccellentiſſimo praece-
43 ptore meo † Magiſtro Iuliano Cauſio Ord. min. Gymnaſij Maceratenſis ſplẽdore, edocebar, dũ prima philoſophiae praecepta ex eo audirẽ. CAMP. O te felicẽ q optimo viro Duce nõ ſolum penetrales philoſophiae fontes adiueris, & deguſtaueris, ſed morum elegantiam, vitaeq. Sanctitatem in eo, tamquam in virtutis ſpectro, contemplari, & imitari potueris: ſed ad rem redeamus, Nulli dubium eſt, hunc verum eſſe modum
44 veritatis aſſequendae †, atq. ideo altius legum notionem videmus a Pomponio repetitam l. 2. ff. de orig.
45 iur. Sciendum itaq. eſt omnia fideicommiſſa † primis tẽporib. infirma fuiſſe, quia nemo inuitus id, de quo rogatus erat, praeſtare cogebatur, ea nãmq. non aliquo Iuris vinculo, ſed pudore tantum eorum, qui erãt rogati, continebantur, & hinc fideicommiſſa dicta ſunt, vt refert Iuſtinianus Inſtit. titulo de fideic. haere. in princ. At cum Diuo Auguſto huiuſmodi fideicom-

C mitte-

mittere videretur iuſtum, & populare eſſe, aut quia ipſe primus ſemel fuiſſet rogatus, aut gratia perſonarum motus, aut quia per ipſius ſalutem quis rogatus diceretur, aut ob inſignem quorumdam perfidiā iuſſit coſſ. ſuam interponere auctoritatem. Atq. cum in aſſiduam traductum eſſet iuriſdictionem, tantus fauor eorum factus eſt, vt Paulatim proprius Praetor petendis fideicommiſſis crearetur, qui & fideicommiſſarius appellabatur. Verumtamen, quia reſtituta haereditate is quidem, qui rogabatur reſtituere, nihilominus haeres cum ſuo periculo permanebat, prout latiſſime declarat Theophilus inſtit. titulo eod. Neronis Temporib. Trebellio Max. & Anneo Seneca coſſ. Se-
46 natus Conſultum factum eſt †, quo cauebatur, vt reſtituta fideicommiſſi cauſſa haereditate, omnes actiones, quae iure Ciuili haeredi, & in haeredem datae eſſent, ei, & in eum competerēt, cui ex fideicōmiſſo haereditas reſtituta eſſet; Quare cum plerumq. aut haereditatem totam, aut pene totam haeredes ſcripti reſtituere rogarentur, ob nullum vel minimum lucrum, vt diximus, adire haereditatem recuſabant; atq. ob id fideicommiſſa extinguebantur: Quamobrem Veſpaſiani Aug. temporib. Pegaſo & Puſione coſſ. Senatus cēſuit, vt ei, qui haereditatem reſtituere rogatus eſſet, perinde liceret quartam partem retinere, atq. ex lege Falcidia ex legatis retinere conceditur, quae retentio inquit Iuſtinianus, & clarius Theophilus non tantum in immenſis fideicommiſſis vniuerſalibus, ſed etiam in his per quae ſingulae res relinquūtur, permiſſa eſt; quod enim, addidit Theoph. in immenſis leg. eſt l. Falc. id in immenſis fideic. eſt Senatus conſultum Pegaſianum. Tamb. Totum hoc, quod recitaſti, iam à Iuſtin. ipſo eod. tit. à te cit. de fideic. haer. prolatum fuit. Camp. Verum eſt, attamen ſub breuiori ac faciliori

liori compendio reduxi. TAMB. Summopere mihi placet,ſed rogo mihi dicas, vtrũ Pegaſiani S. C. diſpo-
47 ſitio habeat locum hodie nec ne. CAMP. Habet†, ſed non ſub Pegaſiani nomine. TAMB. quomodo igitur? CAMP. Obſerua diligenter, dixi non habere locum ſub Pegaſiani nomine, quia cum Papinianus, ſtipulationes ex S.C.Pegaſiano deſcẽdẽtes captioſas eſſe animaduertiſſet, quae cuiuſmodi fuerint apud Theoph. leguntur loco cit. necnon Imperatori noſtro idem viſum fuiſſet, §. ſed quia inſt. de fideic. Haer. omnino exploſum eſſe iuſſit, omnemq. auctoritatem ex eo in S.C.Treb. tranſtulit, vt ex ipſo fideicommiſſariae haereditates reſtituantur, ſiue habeat haeres ex voluntate Teſtatoris quartam, ſiue plus, ſiue minus, ſiue nihil penitus; vt tũc quãdo vel nihil, vel minus quarta apud eũ remanet, liceat ei vel quartã, vel quod deeſt ex Iuſtiniani auctoritate retinere, vel repetere ſolutum, quaſi ex S.C.Treb. pro rata portione actionib. tam in haeredem, quam in fideicommiſſarium competentib. Ex quibus omnib. colligere potes, quo iure Ciuitas Romana retro circa fideicommiſſa fuerit vſa, & qua de cauſſa quartae ex Treb. detractio concederetur, nempe ne fideicommiſſa ſubuerterentur, & fides à Teſtantib. electa rumperetur. TAMB. Pergratum mihi eſt hucuſq. ſingillatim de vnaquaq. quarta praeuiam habuiſſe inſpectionem: quare quomodo praedictae omnes ab ipſa Falcidia differant, ſcire cupio. CAMP. Si reſpiciamus ordinem ſuperius allatum, illas priores etiã ſi nomine cum Falcidia in aliquo conuenire poſſent, nihilominus ratione ſunt differentes, vt bene inſpiciẽti patebit. De legitima autem non ſolum dicemus differre ab ipſa Falcidia, ſed etiã à quarta Treb. TAMB. Dicas quaeſo ex quo cognoſcere poſſumus legitimae differentiam à praedictis duab. quartis.† CAMP. Ex

imputatione ipſa, namq. in eas imputantur tantũ ea, quae ex Teſtamento capiũtur, in hanc vero legitimã & illa etiam, quae ſunt extra Teſtamenti occaſionem vt eſt Dos l. pater filiam, & Militia vt l. omnimodo §. vlt. C. de inoff. Teſtam. & ſimilia id generis. TAMB.
48 Quae ratio fuit huius diuerſitatis? † CAMP. Tam à Bar. quam ab alijs illa traditur reſponſio, tum quia Falcidiae & Treb. quartae non capiantur niſi ex Teſtamẽto, ideo ſolum res per Teſtamentum accipiendae, de-
49 beát imputari; ſecus autem in legitima, † quoniam illa accipitur & competit quomodocumq. iure Naturae & non iure Teſtamenti: Tum quia eiuſmodi Quartae & Falc. & Treb. inuentae fuerunt, vt diximus, ne Teſtamenta deſerantur l. prima §. pen. ff. ad Treb. l. prima hoc tit. Ergo ex eo. Teſtamento dumtaxat, quae quis accepturus erit, imputabit. TAMB. Contra praedi-
50 cta poſſem inſurgere, dicens huiuſmodi quartas † locum etiã habere ab inteſtato, veluti ſi in Codicillis legata ſiue fideicommiſſa relinquantur, vt inſt. titulo de fideic. haer. §. pen. Deinde quia in quartam Treb. imputantur etiam quae ex Teſtamento minime pendẽt, vt pleriq. hic obijciunt, adducentes exemplum de Militia in d. l. Omnimodo §. vlt. Additur quia verſ. legis noſtrae in fideicommiſſaria generaliter de omni praeceptione tacita vel expreſſa loqui videtur. CAMP. Nõ ſine ratione dubitas, verum quoad primum attinet, re-
51 ſponderem verbum Teſtamẽtum, † ſupra expreſſum, latam recipere ſignificationem per Acc. & Doct. in Rub. ff. de leg. 1. adeo vt Codicillos etiam contineat l. 2. §. Quintus C. de vet. iur. enuc. Etenim huiuſmodi quartas, licet ab inteſtato nõ fuerint à principio indu-
52 ctae, ſaltim per extenſionem obtinuiſſe intelligitur † vt haereditas vel ex Codicillis comprehendatur, ne teſtatoris voluntas penitus deſereretur l. conficiuntur ff. de iur.

de iur.Cod.Ad ſecundum vero falluntur, qui ita ſcribunt, non enim d.l. Omnimodo §. vlt. de quarta ex Treb.loquitur,verum de legitima, vt tam ex Tex. verbis, quam ex Salyceti ſententia in ſummario poſita
53 colligitur. Militia profecto empta, † neq. expreſſe, neq.tacite à teſtamenti cauſſa pendet; Et ita erit legis noſtrae verſiculus, in fideicōmiſſaria,generaliter nulla habita taciti,vel expreſſi ratione intelligendus: propterea quod ſi tacite penderet, dubio procul imputaretur d.l.cum quo §.vlt.hoc titulo noſtro. TAMB. ijs eleganter declaratis,replicationi locus nō datur,quoniam differentia inter legitimam, & praedictas Quartas & Falc.& Treb.apparet quam manifeſta: quare ſi placet,quomodo illa ex treb.differat a Falc.ſcire aueo. CAMP. Antequam ad differentiam accedamus, operae praecium eſſe duxi,prius per ſimilitudines vtriuſq. quartae progredi, quo diſcrimē inde magis appareat. TAMB. hoc mihi fieri poſſe durum eſt credere,namq. quorſum ſimilitudo ad differentiam inueniendam? CAMP. Non ne tui philoſophi dictū memoria tenes
54 cōtraria ſiue oppoſita † iuxta ſe poſita magis eluceſcere? quod etiam habetur per l. vnicam §.& cum Tripli-ci in princ.C. de Cad. Toll. TAMB. Teneo. CAMP. Ne mireris igitur,ſi ante differentiam,conuenientiam agnoſcas, quippe de induſtria quaſdā etiam ſimilitu-
55 dines † in medium proponam, vt poſtea facilius in quo diſtent, dignoſcatur. Et prima ſit ſimilitudo, vnā iure haereditario competere Quartam, aut proueniat ex l.Falcidia,aut ex Treb. vt hac in l.noſtra in quartam & in §.antepen.inſtit.de fideic.Haer.ſecundo vna & eadem cauſſa fuit vtriuſq. quartae detractioni,puta vt teſtantium voluntates, vt diximus,conſeruarentur:ac etiam vt legatarij & fideicommiſſarij relictum ſibi cōſequātur. Accedit q̃a vno & eo.nomine vtraq. Quarta deſigna-

gnatur, hoc eſt Falcidiae, vt in quarto verſ. l. noſtrae, & in l. Cohaeredi §. cum filio ff. de vulg. & pup. l. pater filiam, l. Titia Teſtamento hoc titulo cum ſim. Et ratio eſt, quia inſtar Falcidiae Veſpaſiani temporib. inducta fuit Trebellianica §. ſed quia haeres inſt. de fideic. Haer. TAMB. Quartam ſupradictam nominaſti Tre
56 bellianicam †, cuius nomine numquam à I.C. denominari adhuc inueni, poteſt ne forſan & hoc Trebellianicae nomine appellari? CAMP. poteſt. TAMB. Quo iure? CAMP. Pōtificio ſcilicet, vt in c. ſi pater c. ſi Raynaldus ex. de teſta. Quare cū tot adſint qualitates ſimiles, mirum non eſt, ſi communiter dicunt Doctores in l. Marcellus §. Quod autem ff. ad Treb. regulariter valere argumentum a l. Falcidia ad Treb. proſequitur latiſſime Euerardus in ſua Centuria in loco à Falcidia & ibi ponuntur quinq. mirabiles vtilitates & deciſiones propter huiuſmodi argumentationem, quas cum ibi videri poſſint, breuitatis ſtudio deſero. TAMB.
57 Reſtat nunc ex tāta vtriuſq. quartae cōformitate † differentiam elicias, vt pollicitus es. CAMP. hoc praeſtabo facillime, ſcias ergo, Quartam ex Falcidia detrahi ſolere ex reb. particularib. puta legatis & fideicommiſſis particularib. vt hac l. noſtra, & l. prima ff. ad
58 Treb. Quartam † vero ex Treb. ex reb. vniuerſalib. retineri, nempe ex legatis & fideicommiſſis vniuerſalib. vt toto titulo ff. ad Treb. & hac l. noſtra §. ſed in fideicō miſſ. TAMB. Differunt ne in alio? CAMP. differunt.
59 TAMB. in quo? CAMP. in computatione. † TAMB. quomodo? CAMP. demonſtro, in quartam, quae detrahitur ex Falc. legata & fideicommiſſa & reliqua data non computantur. TAMB. qua ratione? CAMP. quia iure legati capiuntur. TAMB. Quae erunt ergo imputanda? CAMP. omnia quae iure haereditario accipiuntur. TAMB. eſt idem fortaſſis de Quarta ex Treb.

Treb. dicendam? CAMP. nequaquam. TAMB. qua de cauſſa? CAMP. quoniam in quartam hanc ex Treb. deducendam, omnia legata, fideicommiſſa, & id generis reliqua imputantur, cum aliqua tamen diſtinctione, quae educitur ex huius legis verſiculo, pro ea vero parte. TAMB. Fateor equidem inter vnam, & aliam magnam inueniri differentiam, ac vt mihi videtur,
60 potius contrarietatem. † CAMP. Facile de vna, in aliã tranſis opin. non ne ſuccurrit, inter vtramq. quartam ſuperius, quantam faſſus fueris eſſe conformitatem? TAMB. recordor. CAMP. Cur igitur nunc tantam eſſe contrarietatem ſuſpicaris? TAMB. quia huc tuarũ rationum ſeries me compulit, & eo magis cum ſupra dixeris, contraria iuxta ſe poſita magis eluceſcere, ex quo contrarietas vtriuſque Quartae demonſtratur. CAMP. Vix eſt, vt mihi perſuadeam, te idem, quod dicis, credere: etenim non ignoras me id gratia exẽpli adduxiſſe potius, quam vt contrarietatem aliquam oſtenderem. TAMB. Quomodo differunt ergo ſi nõ
61 ſunt contrariae? CAMP. Non eſt neceſſarium † ad inueniendã differentiã, contrarietatẽ praeexiſtere, & do tibi exemplũ, leo, & homo, qui ſunt ſpecies diſtinctae, continentur ſub vno & eodẽ genere nẽpe Animali, & nihiloſecius non ſunt contrarij, etiam ſi rationalitate & irrationalitate differant. Idem penitus de vtraque quarta dicendum eſt, quae cum ſint ſpecies diſtinctae reducũtur tamen ſub vno & eo. genere puta Falcidia, vt toto titulo ff. ad Treb. & nihilominus inuicem non aduerſantur, ſed bene differunt Vniuerſalitate, vt ita dicam, & ſingularitate; quia ſi contrariae eſſent, vna alterius quaereret deſtructionem: teſte philoſopho dum dicit, contrarium contrario expellitur, & idem argumentari poteſt ex l. Mutuis ff. pro soc. & l. prima C. de fur. Quamobrem cum firmae remaneant, contrariae

trariae dici non poſſunt, quanquam differentes, vt diximus. Tamb. Velim nolim in tuam inducis me ſententiam. Camp. Non ego, vt arbitraris, verum ratio ipſa. Tamb. Idē o Clariſſime praeceptor, quod Auer roes ille magnꝰ de ariſtotile primo Magiſtro protulit, affirmare poſſum, nempe te nihil umquam ſine forti ratione dicere, quare non mirum ſi te, & rationem ipſam confuſe quodammodo accipiam, quia numquam te ſine ratione aliquid proferre intellexi. Camp. Hoc meum vtiq. eſſet facere, conor equidem, an vero aſſequar, iudicent alij. Tamb. Fruſtra aliorum ſententia expectatur, vbi res ipſa loquitur, & nō Itali ſolum, ſed & Tranſalpini ſingulare tuum iudicium admirantur. Vnde ſi aliud declarandū reliquum eſt, amabo ne dedigneris dilucidare. Camp. Supereſt (vt a laudato Adoleſcēte laudari me permittam, & honorem in honorantem redundare) ſed ſuper quib. rebus Huiuſmodi Quartae exſerceantur, & à quibus dicere pergēdum eſt. Verum in eiuſmodi explicatione verſabimur tantum circa eas Quartas, quas prae manib. habemus, quippe de illis ſuperius enarratis nihil dicam, quia ex ipſarum inſpectione ſatis patebit. In primo igitur capite ita diſtinguerem, aut loquimur de legitima, aut de quarta ex Falcidia detrahenda, aut ex Treb. ſi de le
62 gitima †, dicendum eſt exſerceri ſuper ipſa ſubſtantia patris, & ex reb. principalib. eiuſdem, vt per ſcribentes, inter quos praecipue reperitur Bald. & Imo. per l. ſcimus §. repletionem C. de Inof. teſtam. Si de Falc. tunc dicemus exſerceri ſuper legatis & Fideic. ſingularib. & ex his detrahi, vt ſupra monuimus l. hac noſtra cum ſim. quod cōmuniter omnes amplectuntur. Tamb. Poteſt ne ſuper alijs rebus, praeter legata, Falcidia ipſa exſerceri? Camp. poteſt, quia quamuis Falcidia propter legata tantum inducta fuiſſet: attamen Diui Seueri

63 ueri conſtitutione ad Donationes † etiam porrigitur & ſuper ijs exſercetur, vt in l. ſi mortis cauſſa C. ad l. Falc. & l. 2. C. de Don. ca. mor. & l. prima ff. Quor. leg. cũ ſim. TAMB. Qua ratione motus fuit ille Imperator? CAMP. quia ad inſtar legatorum inductae ſunt, vt inſt. titulo de Don. & l. vlt. C. de Don. ca. mor. Quinimo etiam in ijs Donationib. quae morte confirmantur, locum habet, vt l. in Donationib. C. eod. tit. noſtro Itẽ in mortis cauſſa capione, vt l. pen. C. eod. l. cum pater §. primo, & l. cum alienus cum concord. ff. eod. Si vero de Quarta ex Treb. deducenda, neceſſario fatendum erit ex legatis & fideicommiſſis vniuerſalib. deduci, ac ſuper ijs exerceri Toto Titulo ff. ad Treb. & in hoc omnes concordant. TAMB. Imo quod hucuſq. dixiſti & de Falcidia, & de quarta ex Treb. haud obtinere videtur ſine controuerſia, namq. in primis, quod Falcidia non detrahatur de fideic. particularib. ſed Trebell. te-
64 nuit Petrus de Matas. † in l. filium quem habẽtem C. Fam. Erc. & poſt Cum. ſequuti ſunt Senẽs. in Rub. infra ad Treb. primo per l. 2. §. Quintus C. de vet. iur. enuc. quo loci traditur Falcidiam habere locum in legatis, & Trebellianicam in fideicommiſſis, nec exprimitur vniuerſalib. vel particularib. ergo. Secundo mouentur ea ratione, quia Tempore Octauiani ſecundum ea, quae diximus, inuenta fuit lex Falcidia, quando fideicommiſſa particularia pro nihilo habebantur Toto tit. inſt. de fideic. Haer. quamuis poſtea Diuus Claudius induxerit fideicommiſſa ex neceſſitate praeſtãda, propterea vim habere caeperint l. 2. §. poſt deinde ff. de orig. iur. Additur tertio, quod Iuſtinianus explicuit in verſ. ex ſingulis quoq. reb. quae per fideic. relinq. eadem retentio permiſſa eſt, ſcilicet ex Treb. in ſtit. titulo eod. iuncto §. hoc ſolum inſtit. de ſing. reb. per fideic. relic. vbi cum referatur ad haeredes, prout

D in prin-

in principio tituli loquitur, Haeredem fideicommiſſo particulari grauari poſſe dicitur, vt quantum ad ſe ex Teſtamento peruenit, reſtituat: per l. autē Falcidiā vltra dodrantem grauari non item dicendum eſt. Atq. hinc quartae detractionem ex Fideic. part. faciendam ex Treb. & non ex Falc. manifeſte fieri cognoſcitur. CAMP. ijs minime refragantib. adhuc opinio cōmunis in ſuo reſtat robore, ad primum enim quod attinet ad §. Quintus reſpondeo intelligendum eſſe, loqui de vniuerſalib. pertinentib. ad Treb. nō de particularib. Teſte Vlpiano in l. prima ad Treb. quod & Iac. Niger ſubodoratus eſt. Secundo obiecto ita occurimus, ſi in memoriam reducas initio l. Falcidiam ſolum pro legatis particularib. inuentam fuiſſe, per exaequationē poſtea legatorum fideic. a Diuis Principib. factam d. l. prima ff. de leg. I. & l. 2. C. com. de leg. etiam in fideic. habere locum caepiſſe, vt explicat Bar. in d. l. prima, & l. Quia autem in verſ. ſi non autem inciderit ff. ſi quis ommis. cau. Teſt. ex quib. patet non eſſe nouū, legem Falcidiam de legatis loquētem, ad fideicommiſſa illis exaequata, extendi l. Non eſt nouum cum concor. ff. de legib. Huic reſpondet quod ſcripſit Ruinus in rubr. ad Treb. dum expendit ex eo quod legatum accipitur large pro fideicōmiſſo l. & fideicommiſſum ff. de leg. 2. ideo lex Falcidia, inquit, loquens in legato non iniuria ad fideicommiſſa fuit extenſa. Non obſt. verſ. ex ſingulis quoq. reb. quia loquitur docēte Ripa de ſing. rebus, quae fideicommiſſo vniuerſali comprehendū tur, quod videtur à gloſ. accepiſſe in l. 3. C. de Neg. geſt. quam hic Ruinus, & Niger approbarunt. Nec facit negocium verſic. hoc ſolum, quia ad haeredes minime refertur, ſed ad legatarios & fideicommiſſarios, qui, vt quantum acceperint ex teſtamento, reſtituant, rogari poſſunt. TAM. Fateor ex his communem Do-

ctorum

ctorum ſententiam ſatis fulcitam eſſe, quae l. Falcidiae diſpoſitionem in legatis, & fideicommiſſis particularib. verſari demõſtrabat. Verum enimuero quod Trebellianica de legatis vniuerſalib. quemadmodum de fideic. vniuerſalib. deducatur, quo pacto defendi poſſit, neſcio: namq. ſi hoc eſſet, manca fuiſſet lex Falci-
65 dia †. CAMP. quamobrem. TAMB. quia legatis non prouiderit vniuerſalib. prout probari poteſt ex dictis Petri de Mata, in l. filium quem habentem, qui affirmabat promulgatione legis Falcidiae, cohartatã fuiſſe facultatem liberam legandi l. 12. Tab. quae obtinebat in omnib. legatis ſiue particularib. ſiue vniuerſalib. vt ſi quis legaſſet partem haereditatis, vel omnia bona ſua l. verbis legis ff. de verb. & rer. ſig. & l. Mulier ff. ad Treb. cum ſim. Sed lex interpretans, inquit ille, debet intelligi ſecundum legem interpretatam Teſte Bar. in l. Nihil ff. de coniung. cum eman. lib. Ergo. Cuius opinio poſt Cumanũ adiuuatur a Soc. in Rubr. ff. ad Treb. ex non nullis, primo ex §. ſed ne in primis inſt. de leg. quo loci Imp. expreſſit ſe dictur ũ prius de leg. deinde de fideicõmiſſis, nec fecit diſtinctionem an legata eſſent particularia, vel vniuerſalia, poſtea interpoſuit titulum de leg. Falc. & poſt eum, titulum de fideic. vniuerſalib. & particularib. Quare Soc. conſequens eſſe dicit, Imperatorem de legatis tractantem tam de particularib. quam de vniuerſalib. intellexiſſe: cui reſpondit l. 2. §. Quintus C. de vet. iur. enuc. cuius verba, prout ſupra retulimus, generaliter prolata fuerunt: vnde mentionem factam de legatis tam ad legata particularia, quam vniuerſalia ſpectare debere in confeſſum venit. Mouetur inſuper Soc. ex cauſſa promulgationis l. Falcidiae ad fauorem teſtãtis inductae, vt haeredem habeat, inſtit. titulo de leg. Falc. in principio, ſed ait ipſe, ſi ſolum fuiſſet pro legatis particula-

D 2 rib.

rib. introducta, Falcidiae legis prouiſio deludi potuiſſet facillime, quando aliquis complurib. legatis portiones haereditarias diſtribuendi facultatem habuiſſet, vnde id per legata vniuerſalia praeſtitiſſet, quod in congruum eſſe latet neminem. Quapropter ex legatis vniuerſalib. inſtar legatorum particularium Falcidiã & non Trebellianicam deducendam eſſe omnino erit concludendum. CAMP. Non inficior ex legatis vniuerſalib. Falcidiam retineri. TAMB. Ergo non Trebellianicam. CAMP. Aduerte quia hoc recipit diſtinctionem, ex ſuperiorib. dictis patet, Falcidiam † eſſe quod
66 dam genus vtriuſque Quartae retentionem continẽs, quapropter nõ mirum, ſi id quod ex Treb. deducitur, ex Falcidia retineri non negauerim, cum nomine Falcidiae tamquam generis, & quarta legatorum & fideicommiſſorum particularium, & quarta legatorum & fideicommiſſorum vniuerſalium comprehendatur. TAMB. Peto ſi vis, clarius dicas. CAMP. Attẽde, nãq; aut iſta quarta detrahitur ex leg. particularib. & proprie dicitur Falcidia, vt l. prima hoc tit. noſtro, & inſt. titulo de leg. Falc. per totum. Aut ex fideicommiſſis vniuerſalib. deducitur & iſta etiam poteſt dici Falcidia l. filius familias hoc titulo, l. ita tamen §. Trebellianum ff. ad Treb. & l. Titia hoc titulo. Sed tamen ſuo particulari nomine dicitur ex Treb. vel vt noſtri dicũt Trebellianica l. pater filiam ff. eod. l. prima §. ſi is qui quadringenta ff. ad Treb. cum concor. & in hoc vnanimiter Doctores conueniunt. Quorum omnium ſententiam in d. Rubr. ff. ad Treb. & inſtit. titulo de fideic. Haer. §. ſed quia in verſ. ex lege, & in l. mulier §. vlt. ff. ad Treb. poſitam quadam adhibita diſtinctione veriorem eſſe confirmabimus, nimirum ex legatis vniuerſalib. ad ſimilitudinẽ fideicommiſſorum vniuerſaliũ ex Treb. non autem ex Falcidia, diſtinctis ſpeciebus
reten-

retentionem fieri. Ceterum more Peripateticorũ inprimis videamus, quib.rationib. alij ſcribentes vtantur ad hãc opinionem com. firmãdam: inter quos fuit Politus in d. l.filium quem habentem, motus ea ratio
67 ne, quia Vlpianus in l. prima ff.ad Treb. † dixerat, explicito Tractatu, qui ad ſingularia pertinet, ergo I. C. voluit Falcidiam reſpicere ſolum ſingularia, id eſt particularia legata & fideicommiſſa. Cuius opinionem impugnat Iac. Niger, dictum Vlpiani retorquendo in contrarium. Verba enim illa ſcilicet, explicito tractatu, qui ad ſingularia pertinet fideicommiſſa habuere reſpectum ad titulum de legatis, in quorum materia tractatur de legato vniuerſali l. ſi is qui ſeruũ §. vlt. l.cum filius §. primo ff.de leg.2.l.qui concubinam §.cũ ita el 2.ff.de leg.3. & hac de cauſſa poſitam eſſe ibi tractatuum differentiam. Sed haec Iacobi impugnatio nullius eſt momenti, propterea quod ſub illis Vlpiani verbis, explicito tractatu, qui ad ſingularia pertinet fideicommiſſa, veniunt etiam legata, quia ſub fideicommiſſorum appellatione ſine dubio comprehendũtur iurib. vulg. attamen eo modo quo debent. Etenim in interpretatione l. primae ff.de leg. 1. ex communi Doctorum conſenſu diximus, legata particularia exaequata fuiſſe fideicommiſſis particularib. legata vero vniuerſalia fideicommiſſis vniuerſalib. Quamobrem Iureconſultum de fideic. particularib. loquentem, vt ibi nõ poſſumus innuere ſub eorum nomine comprehẽdiſſe niſi illis exaequata, nempe legata particularia. Vnde non obſtant iura per illum de Nigris allegata, quoniam ſi recte perpendamus, cum in eorum iurium caſib. Falcidia & non Trebellianica exſerceatur, non iniuria dicendum erit legata eſſe particularia, & non vniuerſalia ſecundum quoſdam. Vel melius nõ fuiſſe inconueniens in tam vaſto legatorum Pelago perinde

riſſimae Inſulae pleraeq. leges de vniuerſalibus legatis, aut fideicommiſſis appareant, ludit enim hac varietate Natura, quam Auctores in ſuis operib. non decet imitari. Verum quantum attinet ad Nigri opinionem certiſſimum eſt, ſtudio contradicendi Polito in rebus nimis claris, reluctantem fuiſſe lapſum, quando nō ſolum ex ſupradictis, ſed ex Theoph. poſt Imp. noſtrum euidenter oſtendatur, legatorum titulus etiā in ipſis inſtitutionib. ad res particulares referri. Reponam ipſius verba; quae talia ſunt. Poſt Teſtamentorū doctrinam neceſſe eſt dicere de legatis, ſed dixerit hic aliquis, eum qui id fecerit, docendi ſeriem, continentiamq. inſtitutionis, ſcidiſſe. Propoſitum enim erat, ordine diſſerere de acquiſitionib. quae per vniuerſitatem fierent; Vnde oportebat eum, qui de haereditate, quae ex teſtamento defertur, dixiſſet, orationem ſuā vertere protinus ad eam, quae ab inteſtato defertur, & ita deinde per reliqua ad legatum venire, per quod ſingulae res acquiruntur. hucuſq. ille, ex quib. verbis quid clarius haberi poteſt, quod naturam legatorum circa res ſingulares verſari demonſtret? Accedat praeterea ad Politi defenſionem id, quod idē auctor Theophilus Inſt. titulo de fideic. Haer. ſcriptum reliquit, quo loci poſt legatorum tractationem ad fideicōmiſſa tranſeūdum eſſe monet, quorum quaedam vniuerſalia, quaedam ſingularia eſſe dixit: cum ſupra de legatis loquens, talem non adhibuerit diſtinctionem. Tamb. Non ne paullo ſuperius dixiſti legata particularia fideicommiſſis particularib. legata vero vniuerſalia, fideicommiſſis vniuerſalibus exaequata fuiſſe? Camp. Verūm eſt ita dixi. Tamb. Ergo legata vniuerſalia praexiſtebant, alioqui exaequatio fieri nō potuiſſet, vnde conſequens induceretur omnino contrarium opinioni, quam veriorem arbitraris, quia legis

Falci-

Falcidiae diſpoſitio etiam in legatis vniuerſalib. obti-
68 nuiſſet †. Camp. Ad eiuſmodi obiecti diſſolutionẽ modum exaequationis leg. & fideicommiſſorum conciderandum eſſe dicerem, qui potiſſime is fuit, vt Natura ſtrictior legatorum, latiori Naturae fideicommiſſorum exaequaretur, & in aliquib. verſa vice: inſtit. titulo de leg. & l. 2. C. com. de leg. Sed cum ab initio legata eſſent illa, per quae ſingulae res acquiruntur, vt praeter alios ex Theoph. colligimus, ſequuta poſtea exaequatione caeperũt eſſe lagata vniuerſalia, quia Naturae vniuerſaliori fideicommiſſorum adheſerunt, quorum inquam fideicommiſſorum quaedam vniuerſalia, quaedam ſingularia eſſe ſupra demonſtrauimus & propterea non aeque poſſumus inferre, (vt putabas) ex legatis vniuerſalib. Falcidiam detrahi vt ex particularib. cum beneficio exaequationis effecta ſint vniuerſalia, non autem talia fuerint à principio. Illud tamẽ fatendum eſt, ſi de Falcidia in ſpecie intelligamus, eã ipſam ſibi ſolum vendicare locum in ſingulis reb. per legatum vel fideicommiſſum relictis, ceterum ſi latiori ſignificatione Falcidiam acceperimus, non dubito quod tam ex legatis vniuerſalib. quam ex fideicõmiſſis parib. deducatur, vt toties diximus. Quib. arrident ea, quae afferunt Politus loco cit. & Ruinus in d. rubr. ad Treb. ponderantes tex. l. primae hoc tit. noſtro, legẽ Falcidiam loqui de legatis particularib. non autẽ vniuerſalib. dum tex. dicit, quantam pecuniam dare velit ius poteſtasq. eſto etc. quãuis in eos inuehatur idẽ Niger hic, aſſerens tex. per eos ponderatum nihil facere, qnòd ibi loquitur etiam de legato vniuerſali cum nomẽ pecuniae ſit verbum generale, ſignificans haere-
69 ditatem † l. nam quod §. vlt. ff. ad Treb. ſed certe nimis audacter, ne dicam temere ille de Nigris motus fuit ad contradicendum. Etenim non inficior nomen pecuniae

cuniae generale eſſe, nec non haereditatē comprehendere primo capite l. falcidiae prolatum; verum non conſiderauit primum illud caput fuiſſe ſecundo capite reſtrictum teſte Acc. in verſ. hac lege, cuius opinionem eo magis ſequēdam puto, quod ipſum pecuniae verbum fuerit ibidem coniunctum cum verbo quantam, quod intra quantitatis finitae cancellos reſtringi certum eſt: quare conſtat Nigrum ſua nigredine Politi nitorē offuſcare nō potuiſſe. Sed videamus an quod tertio loco Politus in lucem ponit, poſſit ab eod. nigro obumbrari. Aiebat ille & erudite quidem l. falcidiam non habuiſſe locum in legatis vniuerſalib. vel quod tē
70 pore † legis falcidiae nondum eſſet clarum, an poſſet fieri legatum vniuerſale l. mulier §. vlt. ff. ad Treb. ibi legari enim poſſe, quaſi I.C. ſentiat nō fuiſſe expeditū bonorum partem legari poſſe, vel quod eiuſmodi legata vſu non reciperentur l. ſi quis bonorū ff. de leg. 1. ibi vt hodie fit, cui reſpondet lex ſi quis ſeruum §. vlt. ff. de leg. 2. Quam Politi conſiderationem vilipendit Niger hic ea ratione, quia ante Vlp. d. l. mulier auctorem ſub Alexandro Florentem, explorati iuris erat, partem bonorum ſiue haereditatis legari poſſe d. l. ſi quis ſeruum §. vlt. de leg. 2. imo eo loci de Adriano fiat mentio, qui ante diutius fuerat. Secundo vrgebat, vt licet tunc temporis non inueniretur eiuſmodi legati ſpecies, tamen lex falcidia quae loquitur in omnib. legatis, conſequenter haberet locum in praedicto legato l. prima §. lex falcidia ſupra hoc titulo. Verum quorſum haec quippe quae Politi doctrinam non laedant? Non enim politus dixerat partem bonorū legari poſſe, fuiſſe inuentum aut tempore Vlpiani in cit. l. mulier §. vlt. aut Pauli tempore in dictis legib. ſi quis bonorum de leg. 1. & l. ſi quis ſeruum §. vlt. ff. de leg. 2. ſed tantum ex ipſorum iuriſconſultorum verbis collegit

par-

partem haereditatis, & bonorũ legari ab initio ſtatim vſu nõ fuiſſe receptum, quamuis poſt ſequutam exaequationem, vt diximus, receptiſſimum fuerit. & ideo Paulus in d.l. ſi quis bonorum protulit, ſi quis bonorũ partem legauerit, vt hodie fit, habent. n. verba illa (vt hodie fit) ſummum pondus ſi à contrario ſenſu interpretemur, & eo magis ſi coniunctim expendamus in dicta l. mulier §.vlt. verba haec Vlpiani, legari inquit poſſe etiam portionem haereditatis placet nobis, verba illa, placet nobis, vehementer Politi conſiderationẽ adiuuant: nam ſi Vlpiano placebat, nondum fuerat ab Adriano deciſum: ex quib. quod & ſecũdo loco niger afferebat, ſublatum eſſe nemo non intelligit. Poteſt & quarto loco Politi opinio ex his quae Ruinus attulit in d. Rubr. ad Treb. confirmari, perpendens velle l. hãc noſtram in Quartam iuncta gloſ. multa in Treb. imputari, quae in falcidiam non item, ea profecto ratione quoniam in falcidiam ſolum imputantur, quae iure
71 haereditario capiuntur. † ſecus in Treb. vt diximus ratione gloſ. hic communiter approbata; nempe quia in Trebellianica haeres minus grauatur, cum onera diuidantur, & penes haeredem tantum pro quarta parte remaneant, quam rationem inquit identidem militar in legato vniuerſali: quando legatarius vniuerſalis
72 pro ſuo legato teneatur ad onera † §. ex ſingulis reb. inſt. de fideic. Haer. & in l. Qui concubinam §. cum ita el. 2. ff. de leg. 3. & in l. cum filius §. primo ff. de leg. 2. Dec. conſ. 69. col. 5. ex his affirmans magis in eo obtinere rationem Trebelliani, quam falcidiae, cum in falcidia remaneant in ſolidum onera penes reſtituentem. Quae omnia quamuis ſubtiliter more ſuo docuerit Ruinus, ei tamen ille non parcit, de quo Poeta ſic ait. Niger eſt, Romane caueto. inquiens male dixiſ-
23 ſe Ruinum, quod quando eſt legatum vniuerſale †

partis haereditatis, vel omnium bonorum, vt quia legauit partem haereditatis, vel haereditatem, quae ſibi obuenit a Sempronio, id legatum vniuerſale dicitur l. cogi §. ſed & ſi miles verſ. quamuis ad Treb. Sed ſi haeres grauaretur partem haereditatis dare, illo caſu diceretur fideicommiſſum Vniuerſale ita vt ex Treb. deduci poſſet, vt inquit docere gloſ. in l. mulier §. vlt. & Bar. in l. cū filius §. primo ff. de leg. ij. & his rationib. in Ruinum inuehitur, ſubdens affirmari non poſſe quod habeat locum Trebellianica neq. falcidia, quando non eſſet grauatus vt haeres, quod vltimum vt verum probamus; de quo Paullo infra opportunius & latius agetur. Attamen ſi reſpiciamus iura per Ruinum allegata, ſecundum quae debebit intelligi, vt eſt com. Bar. locus in l. non ſolum ff. de lib. leg. profecto dicemus Iacobi impugnationem nihil officere, nanq. Ruinus loquutus fuit ſecundum terminos §. primi l. cum filius ff. de leg. 2. vt ex eius allegatione patet, quo loci Papinianus dixit onera ad ipſum legatarium tranſire & ibi Bar. idemq. confirmauit Vlpianus in d. l. cogi §. ſi quis haeres in illis verbis, cū placeat illud, quod Papinianus ait ex Trebelliano tranſire actiones. Sed ideo contrarium videtur reſpondere in d. §. ſed & ſimiles verſ. & quamuis, quoniam ibi Teſtator rogauerat haeredem reſtituere in haec verba. haereditatem bonaq. quae ſibi ab alio obuenerunt, vel quae in aliqua regione habeo, ex quib. verbis manifeſte colligitur Teſtatorem nullam partem vniuerſalem ſuae haereditatis reliquiſſe, vt fieri ſolet, cum haereditatis partes habito reſpectu ad aſſem ſeu libram relinquuntur; quo caſu minima etiam particula vniuerſalis dicitur, & eius actiones tranſeunt. At vero cum per partes deſignatas per regiones aut alia deſcriptione concluſas, vt exemplū oſtendit Vlpiani cum quis haereditatem aliunde ſibi obue-

Singulare

obuenientem vel illius partem, vel bona reſtituendo reliquit, actiones ex treb. non tranſeunt, & conſequẽter trebellianica deduci non poteſt, quia huiuſmodi relictum non reſpicit partem aſſis, ſed bona ſuis cancellis concluſa. Nec obſtat quod quis in ſimili relicto vtatur verbo haereditatis, quia tunc refertur illud verbum ad deſignandam haereditatem illius extranei de mortui, nõ autem partem ſuae haereditatis per aſſem, alioqui ſequeretur, quod eſſent eiuſdẽ teſtatoris duae haereditates, quod eſt à noſtro iure abhorrens: ſic in ſimili ſolemus appellare eiſd. nominib. quae olim alicui rei competebãt, quae amplius poſtea non ita proprie conueniunt, niſi lato ſumpto vocabulo, vt eſt
74 Dos † Matrimonio ſoluto, vel Dos promiſſa ante Matrimonium, vel legata de quib. communiter per Doctores in Rub. ff. Sol. Mat. Eſt ergo illa haereditas ali-
75 unde obuenta † eo modo relicta, tanquam ſi relictum eſſet peculium, vel ſimile quod generale. Non obſt. itaq. §. ſed & ſi quis cum alio ſupra alleg. quia licet ibi transeant actiones etiam facto relicto ſimilis haereditatis aliunde obuentae, id tamen accidit propter coniunctionem partis vniuerſalis haereditatis ipſius teſtatoris, quae vna cum alia haereditate aliunde obueniente erat reſtituenda: ſic videmus etiam non ſolũ in vltimis voluntatib. ſed & in Contractibus Pactiones haerentes contractib. ab ipſis informari, & vnam eamdemq. qualitatem accipere Bald. & alij in l. Petẽs C. de Pact. Quinẽt & ipſa ſtipulatio licet firmior ſit cae
76 teris cõtractib. ſi tamen alijs cohereat, † illorum naturam aſſumit l. ſi ſtipulatus ff. de vſur. l. prima §. belliſſime ff. vt leg. nom. cau. l. 2. §. parui ff. de priuileg. Cred. cum alijs multis, quorum Iaſon & alij Nouiſſ. comminiſcuntur in Rubr. ff. de verb. oblig. quam Deo dante futuro anniuerſarij curſus principio explicabimus.

TAMB. Mirabilis mihi viſa eſt haec quaſi ex cimerijs tenebris eruta in lucem per te explicatio, ac ſi Papinianus viueret ſummas puto gratias haberet, ſummas pariter & Vlpianus, qui unico quaſi verborũ complexu inexplicabilem contrarietatem videbantur Poſteris reliquiſſe: Verum adhuc ſcrupulus mihi reſtat, cum enim publice te hanc materiam ex ſuggeſto explicantem audirem, ſi recte memini Bar. opinionem in d. §. ſed & ſimiles fuiſti ſequutus, cum ille in hunc modũ perplexos tex. conciliaret, aiebas enim ex Bar. reiectis gloſ. & aliorum ſolutionib. ni mea me tenuis fallat memoria. In citatis ſupra §. §. haeredem rogatum fuiſſe reſtituere haereditatem teſtatoris totam vel partem & etiam aliam, quae eidem teſtatori obuenerat. In §. vero ſed & ſimiles in verſ. quamuis rogatum fuiſſe reſtituere ſolum aliam haereditatem. CAMP. recte qui-
77 dem recordaris, & haec diligens reminiſcentia † ex aſſiduo quo teneris diſcendi ſtudio & ſumma attentione proficiſcitur, quae memoriam tenaciſſimam reddere ſcribit Ariſt. de Mem. & Rem. Quo factum eſt, vt non leuem ſcrupulum moueris, breuis enim illa Bar. conciliatio noſtrae ſupra poſita e licet non aduerſetur, differt tamen non nihil. Siquidem Bar. dixit in d. §. ſed & ſimiles verſ. quamuis rogatum quem fuiſſe aliã ſolum haereditatem reſtituere, cum tamen in d. §. vt ſupra retulimus non ſolum haereditas aliunde obuenta contineatur, ſed & bona, quae teſtator in aliqua regione haberet: verumtamen laconicus ſcribendi vſus, qui Bar. proprius eſt, eumdem facile excuſat. Accedit praeterea, quod dum in d. verſ. quamuis, dicat ſolum aliam haereditatem &c. non inficiatur, quin alia exempla in eod. §. eſſent, ſed ideo dictione ſolum vtitur ad differentiam eorum, quae ſcripta ſunt in citatis ſupra §. §. vbi vna cum aliena haereditate pars aſſis teſtatoris relin-

relinqueretur, ſi igitur alias ex ſuggeſto Bar. ita loquẽtem fuerim ſequutus non eſt quidem mirum, quando legendi curſus ac dicendi feruor prolixiorem declarationem non patiatur. Tamb. Dicas igitur in hac cõtrouerſia quid expedite ſentias. Camp. Ego vt dixi cum communi ſentio, ſed hoc modo diſtinguerem, enimuero aut legata ſunt vniuerſalia haereditatis ip-
78 ſius teſtatoris, † quemadmodum habetur ex l. non amplius §. cum bonorũ ff. de leg. 1. quia haereditatis etiã pars legari poteſt ex l. ſi quis ſeruum §. vlt. ff. de leg. 2. & ex d. l. mulier §. vlt. ff. ad treb. & ex his ad ſimilitudinem fideic. vniuerſalium ex treb. Quarta deducitur, ea ratione quia omnia iura tam actiue, quã paſſiue ad ipſum legatarium tranſeunt d. l. ſi quis ſeruum & ita procedit com. Doctorum opinio in praealleg. locis, quam & nos ſequimur. Aut ſunt legata non ita vniuerſalia, ſed generalia puta omnium rerum, vel bonorum in aliqua regione exiſtẽtium vt patet ex l. vltima §. primo ff. de leg. 2. & ex his inſtar legatorum particulariũ teſte Bar. in l. Centurio in verſ. quid ſi dixit omnia bona mea ff. de vulg. & pup. ex falc. quarta retinetur. Idẽ penitus dicẽdum erit, ſi legata vniuerſalia alterius vniverſitatis, quae haereditatis teſtatoris fuerint, vt puta peculij l. prima ff. de pecu leg. vel Menſae Nummulariae vt poſt Bar. inquit Ripa, ſeu Mercãtiae vt ſuo vtar vocabulo l. cum pater §. Menſae ff. de leg. 2. vel Maternae haereditatis l. ita tamẽ §. Trebellianum ff. ad treb. Atq. ſecundum haec Mates. Cum. Senens. & Quorundam ex nouiſſ. opinio locum habebit, ſed non eo modo vt ſupra eos dixiſſe retulimus. Tamb. Non ſolum rata haec omnia hucuſq. à te explicata habeo, ſed etiã pergrata. Verum enimuero vehementer aueo ſcire
79 quib. verbis à fideicommiſſis legata diſcernantur. † Camp. Super hoc variae extant Doctorum opinio-

nes,

nes, nanq. inprimis Imola eius fuit ſententiae, vt per verbum lego legatum cõſtitueretur, fideicommiſſum vero per verbum fideicommitto, quod lud. Aluaro in Rubr.ff.de leg.1.non multum arridet, quinimo dixit impugnari poſſe facillime, & quidem non immerito vt puta quando teſtator dixerit lego Titio talem rem, ad cuius praeſtationem haeredem meum rogatum volo, fideicommiſſum hoc caſu confici nulli dubium eſt propter verbum additum rogo §. vlt. inſtit. titulo de ſing. reb. per fideic. relict. Nec repugnare ait verbum lego, cuius naturam communem eſſe tam legatis, quã fideicommiſſis indubitati iuris eſt, ſed per adiectam verbi rogo demonſtrationem, ſpeciem fideicommiſſi formatam fuiſſe l. vxorem §. legauerat ff. de leg.3. Idẽ putauit iuris eſſe, ſi teſtator dicat, lego titio talem rem, quam habere eum volo l. ſi adiiciatur ff. pro Soc. Cui congruunt ea, quae ſcribit Bar.in extrauag.ad reprim. ſuper verbo videbitur: Deinde penitus idem reſpódẽdum eſſe voluit, quotieſcumq. teſtator aliquod ex illis verbis, per quae fideicommiſſa conſtituuntur, addiderit, vt docuit Iuſtinianus d. §. vlt. inſtit. titulo de ſing. reb.&c. Secundo Abbas in c.Raynaldus de teſta. numero 26.& Pau. Caſtr.ff.de leg.1. putarunt legatũ conſtitui ſi ad legatarium verba dirigantur, vt lego Sempronio centum, ſin autem ad grauatum, vt grauo haeredem meum titio centum reſtituere, fideicommiſſum exiſtimari. Contrarium tamen reſpondit Raf. Com.aſſerens omnino falſum eſſe, quod praenominati Doctores opinabantur futurum ſcilicet fideicõmiſſum ſi ad grauatum verba dirigantur, quippe qui mouebatur ex eo, quod ſi haeres aliquid dare damnaretur, dubio procul tunc verba teſtatoris ad grauatum diriguntur, & nihilominus legatum intelligitur l. damnas eſto ff.de Vſuf. leg.l.Qui ita ff.de Dot. prael.l. ſi ita ſcri-

ſcriptũ §. vlt. de leg. 2. §. ſed & tale inſtit. titulo de leg.
l. Praetor cum alijs multis ff. de lib. leg. Confirmatur
impugnatio Comẽſis aduerſus Pau. & Abb. quod quo
cumq. verba intendantur, ad haeredem ſemper refer-
ri intelliguntur l. ſi ſeruus §. qui Margaritam ff. de leg.
1. quam Bald. in auct. ſi quando C. de non num. pec.
ad hoc multum facere exiſtimauit, Alex. in l. vlt. §. pri-
mo ff. ſi cert. pet. & in l. Acceptis hoc titulo noſtro, &
in l. ſtipulatio iſta §. ſi quis ita ff. de verb. oblig. Vnde
Comenſis diſputationem hanc ita determinandam pla
cuit in hunc modum diſtinguẽti: Aut facultas inquit
ipſe rem legatã apprehendendi legatario conceditur,
aut non conceditur, ſi conceditur legatum exiſtima-
bitur, ſi non conceditur, erunt rurſus contemplanda
teſtatoris verba, nam ſi praeceptiua ſint, legatum iudi-
cabitur, ſin autem precaria fideicommiſſum vt pro-
bare videntur l. hoc modo, & l. & eo modo ff. de leg. 1.
& clariſſime §. vlt. inſtit. de ſing. reb. per fideic. relic.
Hucuſq. Comenſis: cuius opinio referente eod. Alua-
ro non placuit Alex. qui putauit aduerſari l. Peto in
20 principio ff. de leg. 2. vbi verbo praeceptiuo peto †
fideicommiſſum conſtituitur, vt eod. loco Accurſium
diſſeruiſſe dicit. In quorum confirmationem Ruinus
addidit non obſtare quod Iuſtinianus ſcriptum reli-
querat in cit. §. vlti. inſtit. de ſing. reb. quia Imperator
eo loci non firmauerit verbum peto precarium eſſe,
ſed per conſuetudinem obtentum fuiſſe, vt fideicom-
miſſum deſignaret, quod Aluarus non probat, quini-
mo cõtrarium probari ſenſit in l. 2. C. com. de leg. quo
loci in ead. conditione reponuntur verba rogo, volo,
mando, quae tamen precaria eſſe manifeſtat Iuſtin. &
& clarius in cit. §. vlt. inſtit. de ſing. reb. per fideic. re-
lic. vbi in connumeratione verborum fideicommiſſa
conſtituentium primo poſuit verbũ peto, quod pre-

carium

carium eſſe in confeſſum venit, alioquin ex eo fideicō miſſum non formaretur, namq. ſine precarijs verbis, aut ſaltem precaria voluntate fideicommiſſum nunquam intelligitur: De precarijs verbis facit l. ſi ſeruus & l. ſi te donatam C. de fideic. lib. facit quoq. l. libertates ff. de fideic. libert. de precaria autē voluntate probatur in l. ſi ſeruus §. qui Margaritā verſ. non autem cū ſeq. ff. de leg. 1. atq. idē ſentire videtur Bar. in l. prima de Confirm. Tut. Quapropter Ruini confirmationem nullius eſſe momēti dicemus, ex eo quod inquit gloſ. in d. §. vlt. quibuſcumq. verbis fideicommiſſa relinqui poſſe inſtit. titulo de leg. in princ. ſiue directis ſiue precarijs vt l. omne verbū C. com. de leg. & l. ſcaeuola ff. ad treb. & ideo mirū non eſt, ſi dixerit Imperator in d. §. vlt. in hunc modum, verba autem fideicommiſſorū haec maxime in vſu habentur peto, rogo, volo, mando fidei tuae committo &c. ponderādum eſt illud verbū, maxime, perinde ac ſi dixiſſet, fideicommiſſorum verba praecipua haec in vſu habentur: quod adiuuari poteſt ex reſponſo Iulij Pauli receptarum ſententiarū lib. 3. ſub titulo de leg. in illis verbis, fideicommittere his verbis poſſumus, volo, peto, rogo, mādo &c. Vnde quod Ruinus dixerat nullius ponderis apparet. Quin etiam dato & non conceſſo eid. Ruino, quod verbum Peto ſui natura ab origine inflexam ſignificationem non haberet, quod nos cum iuſtin. negauimus, attamē non ne Ruino compertum fuit fideicommiſſa ipſa ex neceſſario quodam vſu, & cōſuetudine fuiſſe inducta? vt ſupra cum Imp. & alijs dictum eſt. Quid ergo impedit, quin ex conſuetudine talia pariter verba fideicommiſſis inſeruirent? quamcumq. ab origine naturam haberent. nec enim inconueniens eſt, vt verba Temporum, morumq. mutatione ſuam augeant, minuant, mutent, transformentq. naturam, quod peritiſsime

docuit

docuit Diuinus ille Alciatus in Tract. de verb. & rer. ſig. in princ. aggerant non nulla Nouiſſ. in l. Quarta ff. de leg. 1. Veriſimile eſt igitur à principio verbum peto fideicommiſſis inſeruiſſe, poſtquam nominati ſupra Auctores eiſdem illud addicunt: quod ſi aliter Rufinus cum Alex. contra legum tradita ſentiat, id alijs legib. probare deberet l. qui accuſare cum ibi Not. C. de eden. Ex alio tamen Aluarus notat Comenſem, dicẽs eius opinioni non parum repugnare l. titia cum teſtamento §. primo ff. de leg. 2. vbi conceſſum eſt legatario ex ſe ipſo, hoc eſt a uctoritate propria, legatum preſumere, & nihiloſecius fideicommiſſum appellatur, ergo. Soc. Raf. excuſat, dicens deſignari illic legatum fideicommiſſi nomine vt in l. Et fideicommiſſum ff. de leg. 1. cuius excuſationem non recipit Aluarus loco cit. quòd fideicommiſſi nomine legatum non conti-
81 neatur † in praedicta l. & fideicommiſſum, ſed ex contrario: proinde inquit, non eſt conſequens id, quod legati iure derelinquitur, fideicommiſſum appellari, ſed vice verſa. Haec tamen Aluari conſideratio prout nimis ſcrupuloſa, ita nimis à vero diſtat, namq. communiter ab omnib. in d. Rubr. & l. prima de leg. 1. notatur, propter exaequationem legatorum & fideicõmiſſorum, appellatione vnius comprehendi reliquum: quod euidenter colligitur ex mente Imp. noſtri in l. 2. C. com. de leg. in haec verba, & ſi ſpecialiter legati tantum faciat teſtator mentionem, hoc & legatum & fideicommiſſum intelligitur: Et ſi fidei haeredis vel legatarij aliquid committatur, & hoc legatum eſſe videatur. Quinimo iuxta Not. ibi à gloſ. dicendum erit idem fuiſſe antiquitus per l. primam ff. de leg. 1. & per ſcribentes eod. loci. Quare non obſt. quod Aluarus ipſe dicebat manifeſtarium fuiſſe errorem ſocini allegãtis d. l. & fideicommiſſam ratione ſupra enarrata: cer-

F tum

tum ſi non ita ſuperficietenus animo forſan contradiccendi ductus, Soc. excuſationem ponderaſſet, dubio procul defenſatam reliquiſſet. Etenim, non fuit intentio Socini in allegatione illius legis & fideicōmiſſum, vt ſcilicet ſimpliciter probaret, fideicommiſſi appellatione legatum contineri, quia verſa vice videbat legati nomine fideicommiſſum comprehendi, ſed quod dixerat, per interpretationem obtinere ratione exaequationis; nimirum quemadmodum ibi legati nomine fideicommiſſum continetur, ita ex aduerſo fideicommiſſi appellatione legatum contineri, vt ſatis ſupra probatum eſt: quod Alex. Iaſ. Ruinus & recentiores opinati ſunt verū eſſe, per l. Caius, l. a nobis de ann. leg. l. praedia §. pen. de fund. inſtr. l. Paulo Calimacho §. vlt. l. ſaepe cum ſim. de leg. 3. in quib. vnum idemq. relictum, & fideicommiſſum & legatum appellatur; ergo confuſae apparent eorum appellationes. Vnde Nouiſſimi illius opinio contemnenda eſt, qui loco cit. opinabatur nuſquam in iure noſtro, quod legati iure ſpecialiter relinquitur, fideicommiſſum appellari. TAM. Si tibi cordi eſſet, rei tam controuerſae exactā afferre explicationem, libenter audirem. CAMP. Circumſcriptis aliorum opinionib. putarem id verum eſſe, legatum in ſpecie cognoſci, ſi teſtator praeceptiuis verbis, vel quae alia ſunt obligationem directe inducentia, grauatum alloquatur, Idem etiam & ſi ad honoratum verba dirigantur, qualia ſunt relata à Caio in ſuis inſtitutionib. de leg. 1. & a Theoph. inſtit. eo. in loco ſupra cit. & ab Acc. ibidem. fideicommiſſum vero diſcerni, quando teſtator ab haerede, vel legatario, vel quodam alio, quem fideicommittendo grauare poſſumus, aliquid petat, vel precarijs proprijs verbis, vel precariae virtutis vim & affectum habentib. ſiue ex conſuetudine, ſiue ex Peritorum interpretatione, vt

ne, vt ex iurib. ſupra alleg. diligenter perſpici poteſt, ſiue alio modo ex coniecturis talem eſſe teſtatoris animum dignoſcatur, arg. eorum quae ſcribuntur in l. licet ff. de leg. 1. Ad quae poteſt etiam & illud exemplũ pertinere, quod Aluarus, licet alias diminutus, addidit, videlicet ſi teſtator dixerit, luci Titi contentus ſis aureis centum. Hic quidẽ nihil eſt ab haerede expreſſe petitum, & tamen petitum intelligitur, quoniã negari non poteſt haeredis fidei commiſſum videri, vt illos aureos centum Titio praeſtaret, vt d. §. qui Margaritam verſ. non autem, faciunt l. vnum ex familia §. vlt. de leg. 2. l. Quis quis de leg. 3. cũ concordantijs. Quinimo non ſolum verbo volo, vt dictum eſt, fideicõmiſſum conſtitui poteſt, ſed etiam verbo Iubeo, dũmodo teſtatoris voluntas, quantũ ad haeredem attinet, precaria intelligatur. T A M B. Fateor Clariſſime Campane in hanc me diem vſq. quid de leg. & fideic. dignoſcendis explicite ſentirem, heſitaſſe, verum vt ſol nocturnas radiando dimouet vmbras, ſic omnes ex animo meo tenebras expuliſti. Sed poſteaquam libenter non minus, quam humaniter meo arbitratu a falcidiae explicatione digreſſus es, humanius quaeſo eo, vnde diſceſſimus, reuertaris. Attamen inprimis, eam, quae nunc mihi ſuccurrit dubietas, vt ſoles, facile dilue. Vtrum
82 ſcilicet, † eiuſmodi Quartae & falcidiae & Trebelliani dicendae ſint legatorum & fideicommiſſorum Quartae, an uero Haereditatis. C A M P. Haereditatis, ut oſtendit lex noſtra ibi in Quartam haereditatis, & l. prima §. primo ſupra eod. in illis verbis, ne minus quã quartam partem haereditatis. T A M B. Ex haereditate igitur, non ex legatis vel fideicommiſſis, vt ſupra firmaſti, retinendae erunt. C A M P. inficiari non poſſum, quin ex haereditate retineantur, attamẽ cum plerũq; haereditates legatis pene exhauſtae inuenirentur, ac

 in to-

in totum per partes reſtitui deberent, non immerito ex legatis, vel fideicommiſſis deduci dicuntur; quamuis quartae haereditatis exiſtāt: ſi vniuerſum haereditatis corpus intueamur, vnde praedicta omnia emanant. Tamb. Subtilis haec tua eſt explicatio, ſed non mihi videtur ex omni parte tuta, nanq. fateor Quartā ex falcidia vere haereditatis quartam appellari, & eſſe quemadmodum clariſſimis rationib. demonſtraſti: ſed quomodo idem de quarta ex treb. dicendum ſit, adhuc mihi dubium eſt: cum omnes hic cōmuniter Doctores non eſſe haereditatis Quartam concludant. Camp. Scriptores, vt ais, ita ſentiunt, verumtamen quod dixi aptius quartae ex treb. conuenire putarem, quam falcidiae, quandoquidem quarta ex treb. cum onere retinetur, nō deducto aere alieno §. ſed quia ſtipulationes inſt. de fideic. Haer. quod & ſupra monuimus. Illa vero ex falc. ſine onere conſideratur, puta deducto aere alieno §. vlt. inſtit. de leg. falc. Atq. hinc illam ex treb. retentionem haereditatis quartam nō abre dici poſſe, contra communem opinionem firmarē, hocq. euidentiſſime probatur in l. ita tamen §. trebellianum ff. ad treb. dum Iulianus inquit, partem quartā Meuianae haereditatis, in §. ſed & ſi certa Inſtit. de fideic. Haer. & in l. prima C. ad treb. ibi Quartam partem haereditatis. Tamb. Huic tuae pulcherrimae opinioni, non leue mihi negotium facit l. ipſa noſtra quae dum loquitur de falcidia in principio explicat, in quartam haereditatis, quam per l. falcidiam haeres habere debet &c. At in verſ. Sed in fideicommiſſaria haereditate reſtituenda, tantum Quarta nominatur ſine haereditatis additione. Ergo cum ea in parte I. C. non expreſſerit de haereditate, videtur, quaſi de ea nō intellexerit, ipſius repetitionem de induſtria ommiſiſſe arg. l. commodiſſime cum alijs de lib. & poſth. & eo

magis

magis cum ab vno ad alium caſum traducatur ſermo. CAMP. Non contemnenda tua haec eſt obiectio, nã vt inſignis eſt differentiae ratio inter falc.& treb. quod altera ex vniuerſalib.altera ex particularib. relictis deducitur, altera cum onere, altera ſine onere remanet, ab eo altera detrahitur,qui amplius vniuerſalis haeres non remanet,altera ab eo, qui ſemper haeres exiſtit,& aliae complures differentiae ſunt, quarum ſupra late meminimus. Potuerunt ea omnia anzam non leuem praebere,vt falcidia haereditatis a iureconſulto in hac l.aperte diceretur, vt ſubtiliter ponderaſti. De quarta vero loquens treb. haereditatis non dixerit, quaſi non ita tale illi nomen conueniret; ſed legatorum potius aut fideicommiſſorum vniuerſalium: ex quib. deduci totiens ſcriptum eſt. Verum animaduertendum eſt,repetitam videri dictionem illam haereditatis antepoſitam,etiam cum de quarta treb. loqueretur,arg. eorum, quae ſcribunt Doctores in l. licet ff. de leg. 1. nec inconueniens eſt,vt ſequentia à praecedentib.declarentur, & ex contrario l.Nam & poſteriores cũ ſim. ff.de ll. praeſertim quando iureconſulti breuitatis ſtudio delectati repetitionis nauſeã effugientes, quae ſemel dixerunt,ſubintelligi facile putant. Accedit inſuper quod ſi omiſſum caſum tractaremus, vel ommiſſũ eſſe negaremus,poſtquam à coniunctis praecedentib. declarari poteſt l. ſi ſeruus plurium §. vlt. de leg. 1.l. talis ſcriptura eod.titulo, vel etiam ſi fateremur, attamẽ quia ead. ratio haereditaria militat in vtraq. quarta; ideo eodem haereditatis nomine vtraq. cẽſenda eſſet. arg. eorum,quae late ſcribunt Doctores in l. Gallus §. & quid ſi tantum de lib.& poſth. Nec obſt. obiectio ex legis huius verbis per te adducta,nam dum I. C. in in haec verba loquitur. In quartam haereditatis, quã per l. Falcidiam,&c. ponderandum eſt illud relatiuũ,

quam

83 quam, † cuius eſt natura generalia verba reſtringere l. ea tamen adiectio ff.de leg. 3. Quo fit, vt ſi reſtrictum genus conſideremus, aliam haereditatis quartam inueniri fateamur, quippe quae alia eſſe non poteſt, quā quae ex treb. cuius mentio eſt in verſ. Sed in fideicom miſſaria & inſtit.de fideic. Haer.§.ſed quia ſi haeredes. Non obſt. quod ab vno ad alium caſum ſermo conuertatur puta de falcidia in trebellianicam, quoniam non id reſpectu Quartae haereditatis, quaſi in origine haereditarij fontis eſſent differētes, ſed quia alia eſſet falc. quartae imputatio, alia quae ex treb. inducitur, vt infra opportunius dicemus. Illud tamē animaduertendum eſt, cum diximus vtramq. Quartam haereditatis eſſe, non hoc intelligere, vt ab vniuerſa ſemper haereditate detrahenda ſit, quid enim ſi duo fuerint haeredes inſtituti? Quorū alter maiori fuerit legatorū, ſeu fideicommiſſorum onere praegauatus, minori alter, cui etiam praeſtitis legatis non ſuae tantum partis, verum etiam habito ad vniuerſam haereditatē reſpectu, integer ſemis, ſeu quadrans remanebat, alteri vero magis grauato reſtitutione facta parum, aut nihil rē liquum futurum eſſet: numquid huic erit detractio deneganda, quod Cohaeredi ſaluus quadrans eſſet, & conſequēter totius haereditatis quarta? Scripſit Theophilus inſtit. titulo de lege falc.§.quidam igitur, Iuſtiniano placuiſſe ſuae quemq. partis, ex qua haeres ſcriptus eſſet, quartā retinere poſſe. Neq. ideo ergo, quòd ſeius integrum ſemiſſem, aut quadrantem habeat, impedimento id erit Titio, quominus quartam partē ſuae inſtitutionis retineat. Singulos enim haeredes, quartam partem inſtitutionis ſuae habere oportet. T A M B. Recte omnia vt optabam, ſolum ſi recte memini ex propoſitis reliquum eſt, vt intelligam à quib.
84 perſonis † eiuſmodi quartae detractio ſoleat exerceri.

Camp. Aequum eſt, vt ordinem propoſitum abſoluens, de perſonis pauca ſubijciamus, qua in re imitabimur ſummum rerum omnium opificem, qui Mundi Machinam admirabilem prius perfecit, quam innumerabilium rerum in ea contentarum, perſonas quaſi Dominos in poſſeſſionem induceret; fateor tamen altam nimis ſimilitudinem ad hanc modicam tractationem imitando accomodaſſe, ſed certe non incongruam; ſiquidem vt hominib. vti dominis omnia in Terris creata benigniſſimus Deus ſubiecit, ita legis latores Haeredib. ipſis, qui vocabuli poteſtate perſpecta Domini dicuntur, vt late per Doctores in l. prima ff. ſi cert. pet. expreſſim in l. Item quod Mela, alias in l. Celſus §. legis Aquiliae ff. ad l. Aquil. poteſtatem vel ex particularib. reb. vel ex vniuerſalib. vt diſtinctius dicemus eiuſmodi Quartam detrahendi praebuerunt. Tamb. Ergo alij, qui nomine haeredis non cenſeantur, detrahendi facultatem non habent? Camp. Nequiquam. Tamb. Cur nam quaeſo? Camp. Quia vt ſupra diximus, onerib. haereditarijs praeter quam Haeredes alij non implicantur, & ideo eiuſmodi detractionis beneficio non vtuntur, nec enim legatarius ſublegatario, nec fideicommiſſarius ſubfideicommiſſario detrahit, ſed oportet quo detrahere poſſint, vt tanquam haeredes grauentur, vt eſt mirabilis ille Tex. in l. Mulier §. vlt. ff. ad treb. facit lex falcidia ſupra eo. & l. Acceptis infra ibi cui haereditas relicta eſt. Hactenus puto niſi aliud reſtet, pollicita praelegomena fuiſſe expedita. Tamb. Explicata quidem ſunt ex animi mei ſententia, atq. ex his vt ſummam caepi voluptatē, ita & non modicam huius legis preeuntem quaſi cognitionem, licet in confuſo mihi videor aſſequutus. Camp. Non mirum id tibi accidiſſe, quando multo antea in primeuo Adoleſcentiae tuae flore, quam le-

gum ſcientiae animum appelleres, philoſophiae ſtudijs initiatus philoſophorum Principem audiſti dicen
85 tem, primũ † nobis dilucida, ac manifeſta confuſa magis eſſe. T a m b. Audiui. C a m p. Non abre igitur fuit à principio vniuerſalia proponere, ipſaq. generaliter explicare, quod & Imperator noſter obſeruauit in §. his igitur inſtit. de Iuſti. & iur. T a m b. Laudo ordinem docendi, ceterum magnam mouiſti quaeſtionem, adhuc apud philoſophos controuerſam, cuius, ſi breuitatis ſtudium pateretur, ſi inſtitutus alia de re ſermo non eſſet, pulcherrima futura eſſet diſceptatio. C a m p. Niſi praedictam philoſ. ſententiam ſecundũ ordinem doctrinae, quem propoſuimus, ſequuturiq. ſumus, intelligamus; de ea non immerito dubitatio caderet. T a m b. amabo demonſtra, niſi digreſſio diſpliceat, quomodo, quae dicis, intelligas. C a m p. Meum eſt ſatisfacere, quamuis forſan contra nos illius Artis profeſſores inclamabũt, eorũ partes eſſe de ijs diſſerere. Noſtri vero toruis oculis nos aſpicientes ſuſſurabunt, praeſertim qui vix legum principijs tincti ſunt, eiuſmodi tractationem legum profeſſoribus non conuenire: cum nec ijs aequum eſſe videatur, legum Peritis latine loqui, vel ſcribere permittendum. Quibus de rebus toties in me iniquiſſima maledicta, & conuitia cariſſime Tamberlanes ſumma tua cum indignatione audiſti. T a m b. Audiui quidẽ & ſtomacatus ſum, videns ſacratiſsimam legum ſcientiam, a prudẽtiſſimis viris omnium bonarum artium excellenti peritia ininſtructiſſimis, fuiſſe elegantiſsimo, proprioq. ſermone
86 euulgatam; ab ijs publice doceri, † qui quod proferũt forſan non intelligant, & quib. verbis explicent, non inueniunt: putantes Triumphalem promereri Coronam ſi legum centones, ſi ſcribentium verſiculos accumulent, ſi notiſſimam iuris regulam confirment. Dam

nant

nant ſiquidem & in te,& in alijs viris Clariſſimis,ſi qui praeterea ſint,ea,quae ipſi aſſequi non poſſint,cecutiẽteſq. illos imitantur,qui ſolis fulgorem damnant,quia in ipſum oculorum aciem intendere inſtar Aquilae non poſſunt.Damnarunt iniqui paucos ante annos Alciati ſcripta. Nebulones damnãt hodie amiciſſimi tui Cuiaccij perfectiſſimas legũ interpretationes.C A M P. Age ne tempeſtatis noſtrae miſerias deploremus, nã ſi de hac re plura fiant, vel acrius Crabrones excitabimus, vel nullum legentibus fructum afferemus; ſi quidem ſi qualis eſſe iuris Peritus debeat, ad ſuam veram immaginem depingamus, talem deſcribemus: vt eo peruenire poſſe (is eſt male iuuenes in diſciplinis inſtituendi abuſus inualeſcens) aliquis ſperare poſſit. T A M B. Sperandum tamen eſt, vt tempus veritatis pater meliorem aliqua die ad hanc adipiſcendam ſcientiam viam monſtret. Sed perge philoſophi ſententiã incidenter ſupra propoſitam explicando perſequi. C A M P. Scias noſtrum fuiſſe propoſitum, vt optabas, celebrem hanc legẽ In Quartam e veſtigio explicare,
87 verum quia non nulla † ſecundum prius & poſterius, vt aiunt illi, ſe ſe offerebant conſideranda, veluti magis vniuerſalia, quam ea, quae in legis contextu continentur; praemittenda duxi: vt Zimara & Alij dicere conſueuerunt ſecundum ordinem doctrinae, cuius deſcriptionem hanc tradunt, eſſe habitudinem & eſſentiatialem dependentiam in ſcibilibus ſcientiae ſecundũ prius,& poſterius vt conſiderationi ſubijciuntur:& talem eſſe vt a remotiorib. & vniuerſaliorib. procedamus. & vt illorum Princeps ait, ex vniuerſalib. ad ſingularia. vt Phiſ.lib.primo in princip. quibus & Imperatoris noſtri locus ſupra citatus reſpondet. Quare nõ ab re fuit, vti generalem ac veluti vniuerſalem ad hãc legem ordinem praeponere. Nunc diligentius & exa-

ctius perſequentes quominus magis ad intimam interpretationem accedere. TAMB. Iucunde hactenus te philoſophi officio fungentem audiui, iucundiſſime partes I. C. proximius exigentem audiam; & eo iucundius, ſi quem ordinem explicandi ſis ſeruaturus, quaſi praeuio indice ſignificaueris. CAMP. Ordo ſecundum quem progrediar, in hunc ſe habebit modũ, primo tex. in ſuas diuidam partes, deinde facti ſpeciem, prout inciderit, ponam, ipſius etiam ſpeciei cauſſam inueſtigabo: poſtremo concluſiones colligi dignas diligenter colligam, eaſq. vt I.C. viſum fuerit, amplioribus. vel reſtrictiorib. cõcludã terminis. TAMB. Nil aliud facies? CAMP. nil aliud. TAMB. relinques notabilia? CAMP. relinquam, quia in ipſis concluſionibus facile concludentur. TAMB. Vteris ne Bar. & aliorum oppoſitionibus. CAMP. Vtar quidem, ſed non ſub oppoſitionum nomine. TAMB. quomodo igitur? CAMP. per ſimilitudinem vel per declarationem, quoniam quidem illae leges, ex quibus noſtri

18 formãt ſuas oppoſitiones, † vel ſunt ſimiles huius noſtrae l. deciſionib. vel cum diuerſam facti ſpeciem habeant, declarationem recipiunt teſte Iuſtiniano ipſo, qui in Proemio Pandectarum dixit, omnem contrarietatem, qua leges ad inuicem aduerſari poſſent, fuiſſe exploſam, Idemq. Proemio inſt. tetigit. TAMB. Non poterunt ergo dici oppoſitiones. CAMP. non poterunt certe, propterea quia oppoſitiones & contrarietates, vt inquit Philoſophus, habent fieri circa idem ſubiectum, puta circa eamdem facti ſpeciem: verum nullam in iure diuerſam inuenies ſpeciem, cui diuerſa non ſit data deciſio, nulla inuenietur eadem, quin eodem decidatur modo: Atqui hoc manifeſtiſſime probatur ex ſolutionib. hic a Doctoribus ad oppoſitiones diſſoluendas allatis, quae quidem ſolutiones, aut

ſimiles

ſimiles noſtri tex. deciſionibus ſunt, aut diſſimiles, quemadmodum infra latius apparebit. Enimuero ſi ſimiles nullo modo erunt oppoſitae, quia ead. Species vbiq. ſi diſſimiles neq. etiam opponi recte dicentur, quoniam cum diuerſa ſit ſpecies, diuerſam neceſſario requirit deciſionem, vt diximus: quare cũ eorum oppoſitiones circa idem ſubiectum, vel circa eandem facti ſpeciem nõ militent; ſed potius circa diuerſa vel ſimilia, neſcio quo pacto oppoſitionum nomen meruerunt. TAMB. Tua haec ratio cum luce meridiana clarior ſit, haud negari poteſt, verum quomodo Doctores noſtros praeſertim veteres defendemus, qui cõmuniter omnes eum ſtylũ ſequuti ſunt? CAMP. pro Nunc eorum ſubire defenſionem neq. volo, neq. poſſum, video enim potius com. amplexatos fuiſſe abuſũ. TAMB. liceat ergo nobis ab illis in hoc genere non iniuria abhorrere, & conuenientius ſimiles, aut diſſimiles deciſiones ordinatim magis digerere, & quae vna pene ſunt in vnũ cõgerere. Sed redeamus vnde diſceſſimus, Gloſſarum interpretationem num quid Nouiſſ. more, ac ordine perſequeris? an potius ommittes? CAMP. ne idem ſemel ac iterum repetamus, vt res poſtulabit, pleraq. ommittam, non nulla in medium proponam. TAMB. Nihil mali affert repetitio. CAMP. affert nauſeam, & quandoq. confuſionem cum idem diuerſis verbis, diuerſaq. ratione repeti contingat; & plerumq. cuiuſdam extraneae quaeſtionis occaſio inde ſumatur. TAMB. Progredere igitur, vt magis libet. CAMP. Poſtquam multo ante mihi perſuaſi, quod tibi congruũ viſum fuerit, & ſi alij non probent, id accidat, quia quod deceat, non intelligant: reuertens ad ordinem inſtitutum, Tex. in tres diuido partes principales, ſecunda eſt ibi, ſed in fideicommiſſaria, quae in quattuor ſubdiuiditur particulas, ſecunda ibi, pro ea

vero parte, Tertia ibi ſed & ſi accepta pecunia, quartã ibi, ſed & quod implendae. Tertia principalis ibi, ſi quid vero. Omiſſo itaq. ſummario, cum per Bar. hic & alios multos, vt varium cuiq. eſt ingenium colliga-
89 tur, primae partis ſpeciem referam: † ceterum quo facilius intelligas, redige in memoriam falcidium induxiſſe, ne plus quam haereditatis dodrans teſtamento legari poſſit d. l. prima hoc titulo coarctando facultatem illam amplam legandi per l. 12. Tab. datam d. l. verbis legis ff. de verb. & rer. ſig. atqui quicquid praeter dodrantem ſupererat, ad haeredem iure haereditario pertinebat: & propterea legata, praeceptiones, & data conditionis implendae cauſſa in falc. nõ imputantur. Martianus vero cum ſuo tempore forſan dubitari cõtingeret, falcidij deciſionẽ in haec verba repoſuit. In quartam haereditatis, quam per l. falcidiam haeres habere debet, imputantur res, quas iure haereditario capit, non quas iure legati, vel fideicommiſſi, vel implẽdae conditionis cauſſa accipit. Ratio dubitandi poterat eſſe eiuſmodi, quia cum haereditatis Quarta ex intentione l. falcidiae induceretur, ne teſtantium mẽtes, ſi nullum vel modicum lucrũ haeres perciperet, desererẽtur; nihil referre videbatur, quomodo quarta penes haeredem remaneret: dummodo commodum hoc vel ex haereditate, vel legati nomine, vel alio titulo conſequeretur. Attamen contrariũ vt audiſti, deciſum eſt. TAMB. Audiui, & rationem dubitandi veriſſimam puto excogitatam: attente modo audiam, quae fuerit ratio definiendi. CAMP. Meliorem video afferri non poſſe, quam ipſe I. C. affert, nẽpe quia eiuſmodi Quarta deducenda haereditatis eſſe debeat, dũ dicit in quartam haereditatis, & Paulus ſupra eodem in l. prima capite ſecundo in illis verbis, ne minus quam partem quartã haereditatis, & in hoc omnes poſt gloſ.

ptores communiter conueniunt. TAMB. Fateor iſtã quartam detrahendam haereditatis quartam eſſe, ſed quorſum hoc? CAMP. vt animaduertas, in falcidiae detractionem non niſi quae haereditatis ſunt, & quae iure haereditario accipiũtur imputari. TAMB. Quicquid de eiuſmodi detractione adhuc animo comprehendere non poteram, impreſentiarum ſatis bene aſſequutus ſum. Verumtamen quomodo arduae dubitãdi rationi reſpondebimus? CAMP. non ne ſuccurrit alias dixiſſe, dum imputationem diuerſam vni atq. alteri quartae aſſignaremus, quod ob onerum differentiam, differens quoq. imputatio accepta eſt? Sed ne inanis tua ſit noua haec interrogatio, illam addo rationẽ, ſi in falcidiam legatum haeredi factum imputaretur, ſequeretur, vt haeres ſibi ipſi detraheret, quod ex teſtantis mente eſſe non creditur, ſicut nec à lege diſpoſitum eſt, quae veriſimilem ſemper teſtatoris voluntatem conſectatur l. generaliter C. de inſtit. & ſubſt. & l. Haeredes mei §. cũ ita ff. ad treb. & magis haeredi, de quocumq. commodo ipſius agatur, quam aut legatarijs, aut fideicõmiſſarijs, fauet. Vnde facilius alijs detrahit, quam ſibi, ac proinde non mirum eſt, ſi commoda ſibi à teſtatore relicta non imputet in falcidiam, ſed ſolum ea, quae haereditatis iure percipit, vt iureconſultus ait. TAMB. Gaudeo inanem meam non extitiſſe interrogationem: ſiquidem non ſolum eorũ, quae ante diximus, reminiſci contigit, ſed & nouam rationẽ iucundiſſime percaepi, perge itaq. humaniter reliqua tradere. CAMP. Eligamus igitur ex iam dictis concluſiones, quae nobis ſe ſe offerunt potiores, prima ſit
90 illa † Quae iure haereditario accipiuntur, omnia in quartam falc. imputantur: & antequam ad alia tranſeamus, quibus haec propoſita concluſio contineatur terminis, videamus. TAMB. recte quidem, nam ingen-

tem,

tem, vt alias publice audiui, molem es peruoluturus. C A M P. leue quodcumq. erit in tui gratiam onus, & eo magis, quod facilis docendi modus hoc ipsũ poſtulat; diligenter modo obſerua, quia complures concordantias huius noſtrae concluſionis ex complurib. legib. accipies, ſimulq. dubiorum deciſiones. Conuertas igi
91 tur primum te ad ſcaeuolam in l. ſi dignum, † vbi illa quinq. pro pretio accepta iure haereditario accipi dicuntur; ſimulq. Iulianum in l. qui fundum hoc tit. vbi
92 quinquaginta illa pro pretio accepta, † iure etiã haereditario accipi creduntur: vnde quoties detractione opus eſſet, in Quartam imputarentur, vt hic omnes Doctores cõcludũt. T A M B. Haec ſi recte animaduerti, quae pro confirmatione dictae cõcluſionis proponis, infra directo huius legis verbis aduerſari videntur; cũ data in vim conditionis non imputari aperte Martiatianus ſcribat, & illa quinquaginta, & illa quinq. eod. modo ſub conditione data dici poſſint, proinde in quartam imputari non deberent: hac enim conditione illa praedia venduntur, ſi quinquaginta & quinq. dabuntur. C A M P. Verba abſte non inelegãter compoſita, quoddam conditionis ſimulacrum praeſeferũt, ſed vera conditionis imago nõ eſt, propterea quod nõ in vim conditionis, vt noſtri dicunt, ſed in vim pretij,
93 vt ſupra recitaui, datae ſunt illae pecuniae: & pretiũ † loco rei haereditariae ſuccedit, l. ſed & ſi lege §. primo ff. de Pet. haer. iuncta l. ſi rem & pretium eod. tit. cum ibi Not. & in l. Imperator ff. de leg. 2. Bar. in l. prima ff. Sol. Mat. Doctores in l. Mater C. de rei vend. Addi etiam poteſt Iuliani ipſius reſponſum in l. qui fundũ in illis verbis, non eſt exiſtimandus amplius, quã quinquaginta legaſſe; ex quo infertur alia quinquaginta haeredi ſupereſſe, cum pretium loco rei ſuccedat: Nos autem ſupra quidquid haeredi ſupereſſet, ac penes ipſum

ſum remanſiſſet, iure haereditario totum accipere cõcluſimus: Ergo non perperam diximus pretiorũ quãtitates falcidiae imputandas. Hinc Franc. Ripa hic numero 57. facit illationem ad ſtatutum, quo caueretur, vt de eo, quod legati nomine, aut cauſſa conditionis implendae daretur, gabella ſoluatur, non eſſe ad id re-
94 ferendum, † quod pretij nomine datur. TAMB. Concede parumper, equidem dubia mihi haec Franc. Ripae videtur illatio, quia dum ponderares Iuliani verba, illa quinquaginta, legata ab eodẽ auctore dici animaduertiſti, ac propterea non obſtante pretij nomine, diſpoſitione illius ſtatuti comprehendi crederem. CAMP. Pulchra Ripae illatio, ſed pulchrior tua dubitatio, At pro dilucidatione dicerem, verba illa reſpectu legatarij, qui vere legatum accipiebat, prolata fuiſſe; & non reſpectu haeredis, qui non legatum, ſed pretium capiebat. TAMB. Pollicitus es dilucidationem, & loco eius, contra ipſius tex. verba, tuum dirigis ſermonem. Enimuero verba I. C. eiuſmodi ſunt, teſtator grauauerat haeredem, vt fundum titio quinquaginta
95 venderet, venditio ergo, & non legatũ erit. † CAMP. Tuo hucuſq. intellectu interpretationem, quam dedi pro dilucidatione, minime conſequutus es: explicaui reſpectu legatarij ſine dubio legatum vocari, reſpectu autem haeredis non item. Verumtamen clarius demonſtrabo, teſtator haeredi ſuo fundũ reliquerat, qui valoris centum erat, grauauitq. haeredem, vt eũ fundum titio quinquaginta venderet; non ne vides, de centum, quinquaginta tantum ſolui? alia autem quinquaginta quomodo recipit is, cui debet vendi fundus, iure venditionis, vel emptionis, vel quomodo? Etenim nullo alio iure niſi legati, vt poſterius ipſemet I. C. expreſſit in illis verbis, nõ eſt exiſtimandus amplius quam quinquaginta legaſſe, nempe illa alia,

quae

huius reſponſi verbis quomodo ſint intelligenda ve-
97 hementer dubito, † & moueor primo hac ratione, iure haereditario accipi, & conditionis explendae gratia dari differunt, l. hac noſtra in princ. & in verſ. ſi quid vero, & in principio citatae l. id autem, cum ſim. ergo ſi conditionis explendae cauſſa dabitur, iure haereditario nõ accipietur; & proinde non imputabitur. ſecundo rationem praedictam augeo in hũc modum, peculium à ſtatu libero legatum videri, videlicet ex eo, quod ex peculio teſtator eũ iuſſerat nummos haeredi inferre, l. Deniq. §. interdum ff. de pecu leg. quae res efficit, vt non iure haereditario. Camp. peculiares nummos pro parte nempe haeredis iure haereditario accipi explicaui, quemadmodum ipſemet I.C. diffinit in illis verbis, quia pro ea parte nõ mortis cauſſa capere, ſed haereditario iure eos habere intelligitur; & eos pro ſua parte quadranti imputare debet: pro alia vero parte non item. quia non haereditario iure, ſed quodãmodo iure legati accipit, vt diximus ſupra; & infra dicemus in verſ. pro ea vero parte. Nec obſtat quod iure haereditario accipi, & conditionis explendae gratia differant, imo in vno eodemq. ſubiecto, tãquam in imputatione contraria, videantur non poſſe cadere; namq. fateor reſpectu eiuſdem non poſſe, ce-
98 terum idem, † vt inquit philoſophus, diuerſimode ſumptum, hoc eſt diuerſis reſpectibus, diuerſas recipere interpretationes non eſt inconueniens: vt eſt in l. 2. vbi gloſ. in verbo manumitti ff. de off. proconſ. puta illi peculiares nummi diuerſo modo ſumpti, id eſt reſpectu, & pro parte haeredis, dicuntur capi haereditario iure, reſpectu vero, & pro parte ſtatuliberi conditionis explendae cauſſa dantur. Nec obſt. quod peculium cenſeatur legatum, quia non acquiritur ſtatu
99 libero prius quam conditio exiſtat † l. conditionum,

H &l.ſi

accipere, & ideo partim imputet, partim non impu-
tet, vt toties diximus. Quib. cõuenit & deciſio verſ.
noſtrae legis, pro ea vero parte, quae ſubtilem imputa
tionis diuiſionem immiſcet, & mixtionem diuidit, &
vna eademq. res partim imputetur, partim neutiquã.
Tamb. Solutio illa gloſ. in l. noſtra, in verbo conditio
nis, poteſt ne ſuſtineri, quando dicit ſpeciale eſſe in ca
ſu d.l. id autem? Camp. ſuſtineri non poſſet, ſi ita lo
queretur Acc. vt Doctores illi falſo aſtruunt, illa profe
cto communi ratione, quia exceptio debet eſſe de re-
gula per l. Nam quod liquiſ de §. interdum ff. de pen.
leg. quod hoc loci non contingit, quando nummi pe
103 culiares haereditarij ſunt, † & haereditario iure, vt ex
primitur in alleg. l. id autem., capiantur. Sed ſi verba
Acc. ſecundum ſuam intentionem explicentur, com-
munẽ hanc notam in ipſos reprehenſores reiciemus,
qui parum accurate, ne dicam inique Accurſij mentẽ
ſunt interpretati: ait enim ille ad uerbum cõditionis,
conditionis implendae cauſſa data minime imputa-
ri; alleg. pro concor. l. id autem: ſubdit tamen niſi vt
ibi. quaſi diceret, declara vt ibi dicitur in peculiarib.
nũmis dandis cauſſa cõditionis implendae, q partim
iure haereditario accipiuntur, & ij imputantur, par-
tim alio modo accepti non imputantur: vt ſupra di-
ctum eſt. Ad haec multo magis facit quod idem Mar
cianus repetit in l. in ratione §. tam & ſi ff. eod. quo lo-
co id, quod non figura cõditionis, haeres accipere iuſ
ſus eſt ab eo, cui haereditatem reſtituere rogatus eſt,
in Quartam imputat; quemadmodum vt verba Tex.
reponam, ſi ea ſumma haeres vendere eas res iuſſus eſ
ſet, quia non conditionis implendae cauſſa, ſed quo-
dãmodo pro pretio inferre iuſſi ſunt. Tamb. Tuum
erat propoſitũ de quarta ex falcidia verba facere, mo-
do qua ex cauſſa ad illam ex Treb. traducas, ignoro.

104 cum d.§. tam & ſi † non de falcidia, ſed de reſtitutione haereditatis, vt ibi verba ſonant, clare loquatur;& conſequenter de quarta ex Treb. Camp. Hunc tuae obiectioni neq. Bartolus neq. alij reſpondẽt, verum idem Bar. poſt. gloſ. & Dyn. quib. hic conſentit Soc. & communem opinionem dicunt, aſſerentes d. §. loqui de falcidia, quia licet ibi legãtur verba ad vniuerſale fideicommiſſum pertinentia, vt ſunt illa, haereditatem reſtituere rogatus, intelligenda tamen ſint haeredem fuiſſe rogatum per venditionem à teſtatore iniunctam reſtituere: vnde quod ab emptore accipere-tut, in falcidiam computabatur. Tamb. Haec explicatio ſatis aures & animum mulcet, verum adhuc nõ nullas pati difficultates ſentio, imprimis ob verbum
105 reſtituere, † quod ſimpliciter ſumptum, ad fideicommiſſum refertur l. reſtituere ff. ad Treb. & eo magis quando eſt coniunctum verbo haereditatis: vt patet in l. Cum filio ff. de leg. 1. Bar. late in l. Centurio ff. de vulg. & pup. Deinde quia idem Auctor in d. §. tam & ſi appellat eum, cui Doctores dicunt venditionem factam fuiſſe, fideicommiſſarium. Poſtremo accedit, quod huiuſmodi com. intelligentia nimiam videtur diuinationem redolere: exſpecto igitur aliam, ſi quam habes, reſponſionem. Camp. Non deerit vt votis tuis ſatisfiat, verum ne ingenij tui acrimonia ſubtilib. propoſitis rationib. communis penitus ſubuertatur opinio; erit illis prius quam vlterius progrediar occurrẽdum. Non obſtat itaq. imprimis, quod I. C. in §. tam & ſi fuerit vſus verbo reſtituere, quoniam varie apud Iuriſconſultos accipitur: & ſecundum ſubiectam materiam ſolet accomodari. ecce particulares etiam res reſtitui dicuntur l. Qui reſtituere ff. de rei vend. reſtituũtur & homines in integrum, vt in titulis de in integr. reſt. item & ad famam, & ad ordinem, ad ſtatumq.

priſti-

priſtinum l. prima l. vlt. C.de ſent. paſſ. l. videamus §. in fauiana ff.de vſur. Item reſtituere opus l. Creditor ſi cert. pet. l.prima ff. de Nou. op. Nunc. Et multiplex quidem eſt eiuſmodi verbi ſignificatio, vt abunde videri poteſt in l.Reſtituere ex Alciato &alijs ff.de verb. & rer. ſig. Panor.in c. quaerelam in fin.de Elect. Sed vt ad rem perueniam, dicendum eſt, verbum reſtituere, ſonare etiam in factum:vt in l. & ſi me putem §. 2. & l. qui excipit §. ſi pars ff. de Cond. indeb. c. vlt. de reſtit. ſpol. Et ideo Iuriſconſulti huiuſmodi verbum poſſeſſorio iudicio accomodarunt, quod noſtri reſtitutorium interdictum dixerunt l. prima ff. de Precar. Ad quod accedit, quod ſignificat etiam tradere, vt in l. a Diuo Pio ff.de re iud. Quare in d. §. tam & ſi cũ ſpecies ibi ſit iuſſae venditionis iuxta tit. C. de Haer. & act. vend. pro traditione à venditore facienda iuxta l. ex empto. ff. de act. emp. erit accipienda. Non obſtat id, quod vehementer vrget iuxta Bar. doctrinam in d. l. Centurio, quod dictum verbum reſtituere ſit con iunctum haereditati, & cõſequenter haereditariam ex Treb.tranſlationem ſignificet: quoniam reſpõdeo id verum eſſe, vbi nulla eſſet pretij mentio, quae quidem facit potius vẽditionem videri,quam alium actũ. arg.l. primae.ff. de rer. permut. & pretium ſolet ſuccedere loco rei, adeo vt adhuc & nomẽ & effectus haereditarios haeres primus retineat: vt in l. prima & ſecunda C.de haer.&act. vend.& proinde praedictum pretium iure haereditario accipiat. Non obſtat,quod Auctor d. §. tam & ſi fideicommiſſarium appellet,quia in eo quod commodum aliquod vel voluptatem ſentit; pretium offerens fideicommiſſarius dici poteſt: ſicuti etiam & fideicommiſſarius ſeu legatarius dicetur, cui quod ſibi debetur, relinquitur. vt eſt in dote legata & id generis ſimilib, vt l. prima ff.de Dot. prael.quare ex

his

his omnis diuinandi ſuſpicio videtur eſſe ſublata. Tamb. non infelix fuit mea dubitatio, poſtquam pul cherrimam variarum reſponſionum anſam praebuit: reliquum eſt, vt pollicitae nouae interpretationis ad d.§. tam & ſi fidē liberes. Camp. Aequum eſt, vt igitur non tam Bar. & alios, quam etiam Marcianum ipſum defenderemus; dum alias forte in hanc dubitatio nem inciderem, alio modo intelligi poſſe cogitabam: nempe quod non vniuerſam fuerit rogatus haeredita tem reſtituere, ſed quaſdam eius ſpeciēs. ſic ſuadent verba ſequentia, cum dicit I. C. intelligendo de reb. haereditarijs, ea ſumma eas res vendere, vt ſupra retulimus; in reliquis vero bonis, erit ſupponendum eumdem haeredem legatis fuiſſe grauatum ſupra dodrantem, quare falcidiae detractioni locus erat; quae tam ex legatis, quam ex venditione per fideic. facienda deduci oportebat: quamobrem de falcidia tex. lo-
106 qui certum eſt. † Confirmantur praedicta, quia Marcianus res haereditatis particulares, vel bonorum par tem indicans, vtitur illa dictione, ea ſumma, & rurſus illa dictione, eas, referens ad res, quae demonſtrationem quandam praeſeferunt vel rerum, vel perſonarum, vt ſubiecta res poſtulat: vt colligitur ex l. Aſſiduis C. qui pot. in ping. hab. Auct. habita C. ne filius pro patr. §. quis qs à non domino inſt. de rer. Diu. Tamb. Superiorem Doctorum opinionem, quae in venditione vniuerſae haereditatis fundata erat, omnino cō probaſti, & quaſi mordicus defendiſti. Nunc vero ab vniuerſali iure venditionis ibi impoſitae, ad ſingulares res tui ingenij facilitate nullo quaſi negocio tranſire videris, vt modo maiori angar dubitatione, an vni vel alteri adhaereā: prima nanque communis opinionis pondus habet, altera tui grauiſſimi iudicij maturi tatem. Illum inſuper ſcrupulum nouum iniecit, dum

in tua

in tua hac ſecunda interpretatione ad d.§. tam & ſi loquens de particularib. reb. vendi iuſſis, idem quoq. & in parte bonorum ead. diſpoſitione vendenda iuris eſſe ſubieciſti; quod mihi cum com. opin. coniunctũ eſſe videtur, cum vniuerſitatem haereditatis vel in totum, vel in partem demonſtrent l. cogi ad treb. & l. prima de bõ. poſſ. ac proinde nõ falcidiae ſed Trebellianicae locus ſit futurus: id quod erit tuae intentioni apprime contrarium, qui d. §. tam & ſi de falcidia ſolũ loqui putas. CAMP. vnam, vel alteram opinionem amplectaris, quoad iuris deciſionẽ attinet, nihil refert: ſiquidem cum in prima opin. pretium ſuccedat loco rei etiam vniuerſalis, iam in tuto res eſt, quod iure haereditario pretium accipiat, & falcidiae imputetur. Si vero particulares ſint res vendẽdae per fideic. multo magis pretium ſuccedit loco rei, cum faciliorẽ particulares res aeſtimationem recipiant, quam perplexae & inuolutae haereditariae l. pretia rerum ff. hoc tit. iuncta l. prima C. de ſent. quae pro eo quod int. Cui conuenit quod emolumentum ſeu commodum, quod emptor accipiet, vt ſupra diximus, particulare legatum vel fideicommiſſum redolebit: & propterea Trebellianicae Quartae nullus erit locus. Eleuandus eſt demum iniectus, quem dicis ſcrupulus, dũ fingebam in d. §. tam & ſi vel particulares ſpecies, vel bonorum partem fuiſſe venditam, qua in re tibi uiſus ſum vniuerſalia particularibus coniungere; enimuero non ita: ſiquidem ſicut dicitur bonorum pars legari, & particulari magis accedit legato, quam vniuerſali, cum deducto aere alieno iura accipere ſoleant l. ſi quis bonorum de leg. 1. l. Quantitas ff. hoc tit. Nouiſ. in l. Quod deuincitur ff. de reg. iur. & propterea Accur. eleganter diffinit in l. Mulier §. vlt. in verb. retinebitur ff. ad Treb. Quaeſtionem illam † nũquid hae-
107 nebitur ff. ad Treb. Quaeſtionem illam † nũquid hae-

res à

res à quo eſt legata pars bonorum, talium verborum
occaſione, ex Treb. cogi poſſit adire & reſtituere. Nõ
poſſe cogi reſpondit ex l. non amplius §. vlt. & l. ſeq.
ff. de leg. 1. quia cum bona dicantur deducto aere alie
no l. cum emancipati in principio ff. de coll. bon. l.
Mulier de iur. Dot. legatarius is hoc Trebelliani one
re non erit deuinctus; poteſt itaq. haeres, quod eſt mi
rabile liberare ſe offerendo bonorum aeſtimationem
vt d. l. Non amplius: Ad quod facit l. Nam quod §. nõ
omnis, & l. cogi §. generaliter infra ad Treb. quod
adeo verum eſt, vt mirabiliter quaedam affulgeat Vl-
piani deciſio in d. §. Mulier, dum in haec verba loqui-
tur, ſi qua portio haereditatis fuerit legata, legari enim
poſſe etiam portionem haereditatis placet, rogatusq.
fuerit hanc partem reſtituere, proculdubio non fiet
reſtitutio ex S.C. Ideoq. nec quarta retinebitur: quē
tamen loquendi modum ſi ſuperiorib. coniunxiſſem,
maiorem multo dubitationē cõtraxiſſes. TAMB. Me-
108 dius fidius maiorem, cum verbum haereditatis † vni-
uerſitatem ſignificet l. haereditatis verbum ff. de verb.
& rer. ſig. l. haereditas de reg. iur. quod & in parte hae
reditatis obtinere videtur, vt pars vniuerſalis deſigna
ta intelligatur arg. l. Quae de toto ff. de rei vend.
CAMP. vera moues ſi fuerit haeres haereditatem, vel
partē haereditatis rogatus, vt haeres, reſtituere: vt d.
§. vlt. in princ. nam non ſufficit de haereditate, vel par
te haereditatis rogatum eſſe, ſed quaſi haeredem ro-
gari oportet. at vbi pars haereditatis legata fuerit, & il-
lam rogatus reſtituere, ſecus quidem eſt; nam tunc fal
cidia potius, quam Trebellianica locum habet: vt d. §.
vlt. d. l. Mulier iũcta vlt. gloſ. in fine. TAMB. Sed quid
reſpondebitur ad l. Iubemus in verſ. Idemq. C. ad S.
C. Treb. quo loci dicitur falcidiam retineri ab inſtitu
109 tis haeredibus haereditatem reſtituere rogatis, †
quod

quod contra illatam per te diſtinctionem urgere vide
tur; ſiquidem negari non poteſt, quin ibi inſtituti eſ-
ſent rogati vt haeredes: verumtamen non Trebellia-
nica, ſed falcidia ſibi locum vendicat. CAMP. Feciſti
acute Tamberlanes ſtrenuorum more militum, qui
vtroq. lacerto uibrare gladium didicerunt: pugnabas
nanq. Paullo ante per haec verba bonorum partē, vel
partem haereditatis legatum dici non poſſe. Nunc al-
tera manu certas, & diuerſam quaſi partem ſuſcipe-
re videris; Falcidiam, non ſolum ex praedictis, de lega
tis reſtituendis detrahi poſſe: verum etiam ab vniuer
ſa haereditate reſtituenda eamd. falc. retineri. ſed vt
pulchrum prima fronte, ita inane certamen erit, quia
110 ſi penitius ipſam l. Iubemus † inſpexeris nullatenus ad
uerſabitur: propterea quod ibi non vt cogitas de fal-
cidia loquitur, verum continuatim de quarta ex treb.
nec refert, quod in verſ. Idemq. de falcidia loquatur,
quaſi ad differentiam antedictorum; quae Treb. men
tionem fecerant: nam ne ſemper eodem Treb. vtere-
tur vocabulo, falcidiae voce tanquam genere vtitur.
quod ante Zenonem illius l. Auctorem multi ſunt vſi
Iuriſconſulti praeſertim in titulo infra ad treb. quod
nos ſupra abunde explicuimus. Vnde non mirum eſt,
ſi de vna eademq. Quarta ex treb. intelligatur, quam-
quam diuerſarum perſonarum reſpectu facti ſpecies
mutetur; quia a principio fratribus facienda proponi
tur reſtitutio: in praedicto autem verſ. proprijs filijs.
Quare non in elegāter Ioannes antiquus gloſ. in haec
verba inquit. Non dicit de alia falcidia, quam ſupra;
ſed mutat caſum, cum ſupra locutus ſit, quando fuit
fratribus ſuis rogatus reſtituere: hic autem quando
proprio ſuo filio teſtatoris Nepoti. TAMB. belliſſime
omnia more tuo quae animum angebant meum ex-
plicuiſti, ſed vt Natura hominū aliquid ſemper noui

molitur, in mentem nunc venit aduerſus praedicta
acrius multo conſurgere, per d.§.tam & ſi, vix poſſe re
citatam interpretationem accipere; vt de ſingularium
rerum, vel bonorum portione, vel haereditatis ſimpli
citer parte inſtar caſus d.§. Mulier loqui poſſit. verba
enim illa ſuccurrunt, quae in poſtrema illius §. tam &
ſi parte ſcripta Marcianus reliquit, cum ait, quo loco
amplius quaeſitum eſt, an fideicōmiſſarius quoq. in-
uitus cogatur dare eam ſummam, & recipere haeredi
tatem; & quae ſequuntur, & Paullo ſupra de reſtituen
da haereditate loquitur: Quare non videtur vis eſſe fa
cienda in illis medijs verbis, hoc eſt ea ſumma, eas res,
quoniam media ex priorib. & poſtremis declarantur l.
ſi ſeruus plurium §. vlt. de leg. 1. quo fit, vt tutius eſſe
videatur cum opinione communi adherere, vel aliam
interpretationem meliorem, ſi qua dari poteſt, in me-
dium afferre. CAMP. haec omnia, quae moues, niſi
ab vno ad alium me paullatim explicandum locū tra-
xiſſes, eram paratus mouere: Ex quib. ab illa, quae
ex tempore in animum inciderat cogitatio, cū vniuer
ſa Tex. verba nō dū legiſſem, diſcedere; vel cōmuni ad
herere opinioni, vel aliā inueſtigare cogebar. TAMB.
Ec quam aliam praeter praedictas expiſcari interpre-
tationem potuiſſes? CAMP. illam putarem quam ip-
ſemet I. C. attulit, & nos ſupra retulimus. Ideo haere-
dem haereditatem reſtituere rogatū ei, à quo aliquid
non figura conditionis accipiebat, id ſibi in quartam
imputare debere, nō quia ſimpliciter vendere haeres
rogatus fuiſſet; vt communis eſt opinio, ſed ad huius
111 ſimilitudinem: vt demonſtrat illa dictio, † quēmad-
modum ſi ea ſumma &c. l. 3. ff. de lib. & poſth. l. 2. §. ſi
quis ita de eo quod certo loco l. 2. §. ſeparata ff. pro
empt. Nec non dictio quodammodo, quae eſt nota
improprietatis, vt in l. quarta §. Cato & ibi Bar. in 6.

opp.

opp. poſt Aret.ff.de verb. oblig. Accedit Tertio expẽdenda eſſe illa verba, pro pretio inferre ſunt iuſſi,nam dictio, pro,ſimilitudinem non veritatem plerumq. ſignificat, vt cum dicimus pro haerede, uel pro poſſeſſore l. cogi C.de Pet. haer. Item locutio illa, inferre ſunt iuſſi, vtramq. tam haeredis, quam fideicommiſſarij perſonam continet;quippe qui vna,quod loco pretij eſt, inferre, hoc eſt haereditati aggregare, & quaſi in ipſius ſinum importare tenentur: tum vt Teſtatoris iuſſui obtemperetut, tum ut praedictum ſic nuncupatum pretium uti rem hareditariã haeres agnoſcat, eamq. quat[illegible]s opus ſit in falcidiã imputet. TAM S. vix vnquam putaſſem,aliquid amplius intelligentiae §. tam & ſi addi poſſe, quod alicui non ſubeſſet reprehenſioni; verum opinione maiora percaepi: nõ quod praeſtãtiſſimum iuditium tuũ omnia permagna praeſtare non poſſet, agnoui enim ex multis rerum certiſſimis argumentis; ſed quia ex Doctorum Turba minutiſſima etiam ſcribere quaeritantium vix aliud elici poſſe perſpiciebam: viciſti itaq. non meam op. ſolum, verum exactiſſimam eorum diligentiam. Quo fit, vt ego quaſi in tenebris ambulans, & clauſis oculis rectã inuenire ſatagens, nunc quodammodo eorum pupillas aperiens, luce fruar meridiana; videamq. inſuper adeo veram tuam iſtam eſſe interpretationem: vt etiã audeam hiſce confirmare exemplis.Profecto ſi haeres vrgentibus haereditatis Creditorib. illius bona diſtrahere fuiſſet coactus, vt l.filio familias §. Diui de leg.1. vel vendendo,vel ſecundum quod occaſio ſe ſe obtuliſſet,rem magnam cum parua Creditoris, vt illi ſatiſfieret,permutando; vel Teſtatoris iuſſu in Emphiteuſim, aut perpetuam locationem dando: certũ eſt eius modi ab haerede res, vel perpetua iura cõſtituta, haereditatis naturam aſſumere. Conſequens eſt igitur, vt

idem iuris de hoc quaſi pretio, & quodammodo compenſatione à fideicommiſſario tradita, conſtituendũ ſit, & hoc ipſum forſan mente iureconſultum agitantem, breui delectatum ſermone, prolixiori non curās aperire; voluerit id ipſum falcidiae imputari: non ad treb. pertinere. CAMP. locupletaſti Tamberlanes nō minus pulchris, quam veris d. §. exemplis, atq. cum tota eſſet de pretio, vel quaſi quaeſtio; ad Emphiteuſim, ad permutationem, ad perpetuam locationem in fauorem alicuius faciendam propagaſti: quod ſi Marcianus ſentire daretur, ac loqui poſſet, non dubito, quin ſuum videns exornari reſponſum, gra[illegible]s haberet. Verum age nunc, & ſi quid aliud circa dictum §. tam & ſi animo voluas, quamcito deprome; cum longa ſuperſit interpretationis via, & iam ſol decedens ingentes duplicet vmbras. TAMB. reſtat nūc, vt poſt longā diſputationē, dicas ſi placet, an Bar. & alij complures ſectatores eum §. bene intellexerint, dū id, quod ab eo, cui reſttitutio fieri debeat, accipiebatur; in vim mo-
112 di accipi dixerint. † CAMP. Marianus ſoc. Bartolum reprehendit, quod intelligat §. tam & ſi loqui de capiē dis puta pecunijs in uim modi, quaſi inter ea, quae capiuntur in figura venditionis, vel in figura modi nulla differentia ſit; cum vtrumq. idem praeſeferre videatur. vt ex eius dictis latius colligi poteſt. TAMB. Huic Soc. reprehenſioni dabitur ne locus? CAMP. vt opinor non dabitur, quia negligenter videtur differentiam inter vtrumq. modum reſpexiſſe; nam video ex eodem §. in fine, quod quando aliquid ſoluendi legatario, ſeu fideicommiſſario imponitur; magis haeredis cauſſa, quam contra ipſum poſitum videri: ſed cū in uim modi datur, magis haeredis cauſſa adiectum eſſe. vt per Bar. & alios in l. ſi quis ſeruum titulo ſuperiori, in l. quib. diebus §. termilius ff. de Cōd. & Dem.

TAMB.

TAMB. Quid ergo dicẽdum? CAMP. mihi profecto, circumſcripta tamen huiuſmodi diſceptatione, nõ videtur ille tex. in §. tam & ſi, qui loquitur generaliter, eſſe ad vim modi reſtringendus. TAMB. Placet quod dixiſti, audiui etenim ſaepe ſaepius abſte auream illã ſententiam vſurpari; dignas eſſe leges, vt potius ex earum rationib. propagentur, quam aſtringantur l. De quibus ff. de ll. niſi quid aliud, aliter faciendum, ſuadeat: progredere itaq. ad alia tua recitatione digna. CAMP. eſtat & aliud luculentiſſimum excelſi ingenij Papiniani reſponſum in l. cũ pater in princ. ff. de leg. 2. aliud eſtat in l. Deducta §. nummis ff. ad Trebell. ex
113 quibus euidenter colligitur, pecunias † ex haereditate acceptas; quas haeres iuſſus eſt à ſe ipſo accipere, in quartam imputandas: quia iure haereditario accipit. quib. itidem congruunt, quae ſcripta ſunt in l. Acceptis hoc tit. & l. Peto in principio ff. de leg. 2. Secus autem eſt de praedijs, quae pariter teſtator haeredi percipere mandauit. At ſi pecuniae praelegatae fuerint a Cohaerede diuerſi iuris eſt, nam eo caſu partim iure haereditario, partim alio iure accipientur: vt ind. l. quod autem, magis quam in l. Id autem a Bar. allegata, euidentiſſime probatur. TAMB. an hoc circa quartam falcidiam deducẽdam obtineat, valde dubito; ſi quidem d. l. cum pater. & d. §. nummis de quarta magis ex treb. affirmante Imo. & alijs multis, loqui videtur. CAMP. Nihil refert vtcumq. loquatur, nanq. licet argumentatio affirmatiue de Trebellianica ad falcidiam circa imputationem regulariter non valeat, vt crebrius receptum eſt: Attamen circa imputationem eorum, quae haereditario iure capiuntur, tã in vna, quam in altera quarta ſummã eſſe ſimilitudinẽ latet
114 neminem: quia quae iure haereditario † capiũtur, dubio procul in alterutram quartam imputantur. vt ex con-

coniunctione principij huius legis cum d.l.cũ pater, & d.§.nummis intelligi facile poteſt. TAMB. quaeſo ne indigneris, ſi interpretationis filum interrumpam; cupidus ea,quae propoſuiſti rectius intelligere:dixiſti pecunias praelegatas a Cohaerede cum partim iure haereditario, partim alio iure accipiantur, pro parte
115 in Quartam imputari: † peto an ſimpliciter verũ ſit. CAMP. id communiter Doctores hic verum eſſe aſſeuerant,niſi verba aliqua à teſtatore prolata,ipſius qualis eſſet ſenſus, oſtendant: puta ſi cauiſſet vt uniuerſa pecunia de parte Cohaeredis praeſtetur, quemadmodum hic plura a Soc.ponuntur exempla. TAMB. Enaſcitur & alia mihi dubitatio, quid ſi teſtator infinite ita praeceperit,praeſtes Cohaeredi de haereditate cẽtum? numquid ea quantitas a communi haereditate
116 deducenda ſit, an vero ſolum ex parte Cohaeredis? † CAMP. receptior eſt ſententia, vt de communi deduci debeat,ea ſane ratione, qua vſus fuit Soc. quia verbum,de haereditate, videtur eſſe, vt noſtri vocant, indefinitum; & aequipollens vniuerſali l. plurib. de leg. 2.l. ſi plures de leg.3. TAMB. Sed quid reſpõdebimus Ripae contrarium ſentienti, & aduerſus hanc opinionem inſurgenti ab oppoſitis; quorum vſus eſt apud noſtris frequentiſſimus: vt ſcribunt Doctores in rubr. ff.de Acq.poſſ. nimirum ait ille, quando iuſſus eſt haeres pecunias accipere, & haereditatem reſtituere; de parte ſua deducet, non de communi: Sic ex contrario Cohaeres grauatus praeſtare aliquid Cohaeredi,intelligendus eſt, vt de ſua parte, non de cõmuni retineat. CAMP. Verum eſt ita Ripam ratiocinari,ſed argumẽtatio ſua ab oppoſitis noſtram nõ ferit concluſionem; fateor enim eamdem eſſe oppoſitorum diſciplinam, quando circa idem concurrunt,non autem ad diuerſũ: vt eſt in propoſita quaeſtione,in qua verba illa,de haere-

haereditate, eiuſmodi argumentationem directo reci pi non poſſe demonſtrant: confirmo alia ratione praeter Soc. quia ſi non intelligeretur de communi haereditate, illa verba ſuperflua eſſent, vel ſaltim oporteret reſtringi; quod contra teſtamentorum naturam fieret c. cum dilecti extra de Don. Doctores in l. In teſtamẽtis ff. de reg. iur. Additur praeterea, quia haeres, contra quem interpretatio ſummi contenditur; maiori proſequendus eſt fauore arg. l. veterib. ff. de Pact. & eo magis ſi eidem reſtituenda ſit haereditas: propterea quod tunc in eum duplex erit amoris vinculum, primo quod fuerit haeres directo relictus, ſecundo vero per fideicõmiſſum arg. §. quod ſi partim inſtit. de rer. diu. TAMB. Porro ſuper praedictis omnibus perbelle tuam aperuiſti ſententiam, quae mihi multum arridet: Verumtamen circa praedia propoſita, quae non eod. modo, vt pecuniae ab ipſo haerede acceptae, ſe ſe habent; quis modus & in retentione, & in imputatio-
117 ne eorum ſit ſeruandus †, adhuc non determinate egiſti. CAMP. Nondum certe, ſed nullo alio modo determinandum erit, quam vt Papiniano placuit in d. §. nũmis, & in d. l. cum pater, cuius traditio erit omnino ſimilis illi ſuperiori de pecunijs à cohaerede acceptis, nempe praedia ipſa partim haereditario iure retineri, partim alio iure puta legati ſolere capi. quia forſan poterat cadere dubitatio ex eo, quod cum teſtator iuſſerit haeredem pecunias, & praedium ex haereditate accipere, & haereditatem reſtituere, in quartam detrahendam cum imputet in totum pecunias; idem de praedio vel praedijs videretur concludendum: & nihilominus contrarium deciſum eſt, ea ratione, quoniã diuerſo iure capiuntur, vt manifeſtiſſime colligitur ex illis verbis, Praediorum autem alia portio non niſi à Cohaerede, qui dominium habeat, accipitur. Quare pro

pro parte in quartam imputabit,quā ſcilicet iure hae reditario accipit; pro parte vero non, quia a Cohaerede:vt fuſius infra in verſ.pro ea vero parte videbimus. Interim aliam colligamus concluſionem ex 2. huius l. reſponſo. Quae alio iure, quam haereditario,capiũ
118 tur, † in falcidiam non imputantur. quae concluſio quibus concluſa terminis etiam ipſa ſit, videndũ eſt. Atq. primo illud ſtatuendum eſt, nec legata, fideicommiſſa ve minuere falcidiam, vt hic expreſſim habetur; nec data conditionis explēdae gratia,vt Iulius Paulus ait in l. ſi fundus hoc titulo, vbi fundus quinquaginta dignus ſub hac conditione legatus, ſi haeredi quinquaginta dediſſet; vtile eſſe legatum, ac falcidiam exerceri reſpondit: ea ratione, quia conditionis cauſſa daretur. quod & in datis inter viuos ſcripſit Papinianus obtinere,ne ſcilicet falcidiam minuant; in l. pater
119 filiam ff.eod. † liceat eius & dubitationem, & elegantem pro ſuo more deciſionem referre. Pater filia haerede pro parte inſtituta, quae à viro diuerterat, ab ea petijt,vt fratri,& Cohaeredi ſuo portionem haereditatis acceptam,deducta ſexta, reſtitueret, admiſſa compenſatione Dotis in falcidiae ratione: quaerebatur quid iuris. Papinianus diſtinguendo reſpondit, ſi pater Dotem conſentiente filia non petijſſet; falcidiam quidem iure haereditario, Dotem autē iure proprio filiam retenturam. T A M E. Super ardua hac deciſione, quid ſcriptores ſentiant; graue non ſit in medium afferre. C A M P. Scripſit Bar. ideo praedictam dotem filiam in quartam non imputare, quia ex teſtamento non habeat. Verum vt utamur ipſius I. C.ratione dicē dum eſt, quia dicta dos non inueniretur in haereditate patris, cum ille, vt quidam referente Soc. opinantur, nondum exegiſſet. vel, vt alij putarũt Ripa teſte, tam & ſi exegiſſet, id abſq. filiae conſenſu feciſſet; &

con-

conſequenter dicti Dos patri non eſſet acquiſita; quā do agendi pro Dote facultas nondum eſſet a filia abdicata, l. 2. §. quod dicitur ff. Sol. Mat. Et ideo illius diſpoſitio ad patrem nō ſpectabat, cum reuera de illius haereditate non eſſet. TAMB. Sed quid ſi Dos illa fuiſſet vel patri acquiſita, vel ſaltim tantumdem filiae legatum, ſiue alio titulo relictum? CAMP. poterit iuberi in falcidiam ſub ea compēſatione imputari, de qua in l. ſi cum Dotem §. ſi cum pater ff. Sol. Mat. TAMB. Quid praeterea ſi pater dum profectitiam filiae dotē
120 daret, † de qua in l. profectitia ff. de Iur. Dot. hanc legem impoſuiſſet, vt ſibi in futurum loco falc. haberet? CAMP. id facere proculdubio potuiſſet, vt Doctores communiter ſentiunt in l. poſt dotem ff. Sol. Mat. facit tex. in l. Cum quo §. vlt. ff. eod. l. ſi binarum ff. de ſeruitut. vrb. praed. cum ibi alleg. TAMB. *Scriptores* hic occaſione illius Papiniani deciſionis in d. l. pater
121 filiam, inferunt Emphiteutica, † in quib. non haereditario iure, ſed contractu Maiorum ſucceditur; in falcidiam non imputari: Idemq. de bonis Feudalib. cōcludunt, cum illa ex prouidentia Domini nacti ſint; à quo praedeceſſores ipſis poſteris etiam conſulentes Feudnm acceperunt: explica nunc an recte Doctores opinentur. CAMP. Hactenus à nemine contrarium reſponſum inueni. Verumtamen vel aliquarum regionum Conſuetudines, vt ſunt illae Burgundiae, ad quas Caſſaneus elegantes edidit Commentarios; vel pragmatica aliqua conſtitutio, vt eſt illa Neapolitani Regni, vel liberae Ciuitatis vſus, vel Municipalis lex aliter caueret; id quidem obtinere certum eſſet: vt Bar. & alij in l. Omnes populi ff. de iuſt. & iur. & in l. de Quibus ff. de ll. Cinus in l. 2. C. quae ſit longa Conſue. & alibi paſſim tradidere. & in ſpecie quod ſupra de Emphiteuſi dictū eſt Bald. & Saly. cum ſeq. in l. om

K nimo-

nimodo §. vlt. C. de inoff. teſtam. Alex. in conſ. 8. lib. 3. col. 3. & conſ. 89. lib. 3. & Bertran. conſ. 179. lib. 3. coll. 2. De bonis vero Feudalib. ita Ang. Cum. & Pau. Caſtr. in l. ſi Patroni in princ. ff. ad treb. bona Feudalia in quartam ex treb. non imputari concludentes. quareſi negatiue ratiocinemur minus in illam ex falcidia imputabuntur auctore Baldo in cõſ. 56. lib. 3. & Alex. in cõſ. 29. lib. 5. quos hic Nouiſſ. conſectãtur. TAMB. circa iam dicta communi magnorum virorũ opinione cõfirmata, haud amplius quaerendo immorabor. At illud non praeteribo, quod magnam ſentio habere difficultatem, dum pro conſtanti aſſerere videbare,
122 videlicet data inter viuos falcidiam nõn minuere † iuxta d. l. pater filiam: nam video ex l. Cum quo §. vlt. ff. de quib. ibi à domino aureorum centum, dum viueret, futuro haeredi numerata; in falcidiam ſecundum Marcelli mentem imputari: & nihilominus non iure haereditario fuiſſe accepta, quia non ex teſtamento, vt inquit Bar. quod tollerabilius fuiſſet, neq. vllo vltime voluntatis titulo acquiſita, propterea quod nõ legati, non fideicommiſſi, non cauſſa conditionis implendae, non ex praeceptione aut deductione, non retentione fuere deſumpta. Quib. etiam addi poteſt Papiniani ratio in d. l. pater filiam, qua fuit vſus ad excludendam Dotis imputationem, eo quia non inueniretur in haereditate patris; ad cuius ſimilitudinem dicẽdum videtur ff. non inueniri in haereditate ipſius Domini centum, qui dodrantem legauerit: & hinc in Quartam imputanda non eſſe. Attamen quod mirabile eſt, in falcidiam, quae difficiliorem imputationẽ recipit, data inter viuos imputanda lex diſpoſuit: quapropter, ſi cordi tibi eſt, hanc à me remoue difficultatem. CAMP. prout non inſubtili ratione motus hanc tuam in medium protuliſti difficultatem, ita etiam ad

eam

eam remouendam, ſubtili opus erit reſponſione; Verum quid ſubtilius umquam conſiderari potuit, quam quod ipſius L. auctor Marcellus conſiderauit? dum ideo illa 25. imputanda reſpondit, quia viuus ille teſtator haeredi futuro prouidere videretur? cui rationi conuenit quod Bar. noſter ponderauit, cũ ſoluẽdo dixerit, teſtatorem in §. vlt. l. Cum quo ſuam oſtendiſſe voluntatem in hoc expreſſim, vel tacite, quamuis ex his duob. ſolutionis capitib. primũ ſcilicet, expreſſim, non multum placeat; quia nulla ibi adeſt expreſſio, quando ſi voluntas teſtatoris expreſſa fuiſſet, dubitandũ non erat, quin 25. cũ eis legem apponere potuiſſet, & in ſpecie imputarentur in quartam: arg. l. vlt. C. de reb. alien. non alien. l. ea lege C. de cond. ob cauſ. cum ſim. Placet itaq. alterum Bar. ſolutionis caput, nempe tacite, & hoc eſt, quod iurisconſulti rationi conuenit, ex eo quia tacite teſtatoris voluntas ibi deprehendatur, quae ſolet eſſe tanti, vt etiam ex leuibus coniecturis euidens a I.C. dicatur cit. l. licet Imperator ff. de leg. ii. cum Not. ibi à Iaſ. Nec obſtat, quod illa 25. non videantur iure haereditario capi, nec in haereditate inueniri, quoniam imo eo nomine capiũtur; poſt quam pecuniarum datio facta eſt intuitu teſtamenti, quae legatorum inter viuos quantitati reſpondebat ad aſſem conſtituendum; & per teſtamentum videtur non ſolum eſſe confirmata, ſed etiam declarata: quae res efficit, vt non mirum ſi in quartam imputentur, ſicut ex ſuperiori colligebatur cõcluſione. TAMB. Vere omnem difficultatem ex d. §. vlt. l. cum quo prouenientem ſubuertiſti. Sed maior inſurgit ex reſponſis Pauli in l. Neſennius in princ. & Sceuole in l. filio hoc titulo, in quibus praelegata, quae dubio procul generali vocabulo legata dicuntur ſecundum eiuſdẽ Pauli mentem, in l. prima in princ. ſupra eod. & l. ver-

bis legis ff.de verb. & rer. ſig. in Quartam a Cohaere-
12 dib. imputari manifeſtiſſime deciditur; † id quod eſt contra praedictae concluſionis deciſionem. CAMP. Non poſſum inficiari, quin diuerſa ſit deciſio ex quadam tamen aequitate deducta, ſecundum Bar. quem communiter omnes ſequuti ſunt, in haec verba dicentem; licet ſecundum iuris rigorem non imputentur, de aequitate tamen ſecus eſſe, quaſi qui praelegatum a Cohaerede conſequuturus eſt, viciſſim ei praelegatum dando falcidiam detrahere velit, in dolo ſit. Vnde Nouiſſimi aequitatem in dictis legib. ſcriptam, legis noſtrae rigori praeferri debere dixerunt, per regulam legis Placuit C. de Iudic. TAMB. contra hanc ſolutionem, etiamſi pulcherrima ſit, quaedam mihi incidit dubitatio ex cit. l. filio, vbi habetur, filiam iure quartam in ſimili ſpecie petiturā: igitur non ex aequitate ſimpliciter, ſed l. falcidiae ratione. CAMP. Nouam hanc obiectionem, gladium, vt aiunt, ad radices com. opinionis quaſi ponere perſpicio; & ideo noua opus eſt reſponſione: opinor itaq. id potius in dictis legib. ex praeſumpta teſtatoris voluntate prouenire, quaſi quod relictum eſt cum falcidia duxerit compenſandum; praeſeferunt verba illa, ſi id, quod praecepturus eſt, ex voluntate teſtatoris ſuppleat, quod deducere deſiderat: quaſi congrua quantitas praelegati falcidiae quantitati, quoad poſſet, reſpóderet: arg. d. l. cum quo §. vlt. TAMB. Num quid ex hoc communis illa opinio excludetur, quae totum iecerat in aequitate fundamentum? CAMP. Neutiquam, quia haec ipſa non ſunt oppoſita, vt modo ex aequitate, modo ex praeſumpta voluntate à communib. falcidiae regulis trantiſper recedamus. Nec obſt. quod ſupra, obiectionem adiuuans, afferebas; verbum legandi generale eſſe, & praelegatū continere, d. l. prima, & l. Verbis le-

gis,

giſ: verumtamen praelegata, quod in legatis non eſt receptum, aliquando falcidiae cedere. nam reſpõdeo in iure noſtro dupliciter accipi poſſe, hoc eſt in gene-
124 re, & in ſpecie, † vt communiter dicunt Doctores in Rubr. de leg. 1. Quinimo in ſpecie ſpecialiſſima vt differt à praeceptione, & à prelegato cum plura ſint negotia, quã vocabula l. quarta ff. de praeſcript. verb. & nominum varietas variam habeat ſignificãdi poteſtatem vulg. l. ſi idem C. de Codic. ſcriptores in l. ſi quis in fundi vocabulo ff. de leg. 1. Diuerſae vero im-
125 putationis cauſſam † audiſti ortam fuiſſe vel ex aequitate vt com. fuit opinio, vel potius ex praeſumpta teſtatoris voluntate ſecundũ ea, quae diximus. TAMB. Praelegatum haeredi relictum ex aequitate, vel ex praeſumpta teſtatoris voluntate Cohaeredi prodeſſe, ne ab eo falcidia deducatur ex iam dictis determinatũ eſt. Nunc vero quaeri poſſet, an alijs legatarijs prae
126 ter quam Cohaeredib. identidem prodeſſe queat. † CAMP. prodeſſe Bar. reſpondit, vt ex d. l. Neſennius in §. plane illis verbis, Plane ceteris legatarijs nõ vniuerſum, quod Cohaeredi praeſtat, imputabit, ſed quãtum daturus eſſet, ſi nihil ab eo perciperet. Ex quib. dicendum erit prodeſſe, vt falcidiam, quam haeres a cohaerede detracturus fuiſſet, in quartã ipſis legatarijs imputet: quod & Mar. Soc. in 4. opp. ſcriptum reliquit. TAMB. At quid reſpõdebis Ripae, & pleriſq. alijs aduerſus talem Bar. opinionem inſurgentibus, nimirum ex huiuſmodi praelegato de quo ibi nullũ colligi pro legatarijs compendium, cum ſolum exonerentur legatarij ne portionem falc. praeſtẽt, quam haeres nõ potuit a cohaeredibus extorquere. CAMP. verum dicunt, quib. ego etiam aſſentior, nec video Bartolũ aliquid cõtra protuliſſe; nõ enim ſimpliciter ex eo vtilitatẽ alijs legatarijs induci reſpondit, ſed in hoc

hoc eis prodeſſe, quia videtur quartam detraxiſſe de legato cohaeredis; quare ſi hoc damnum vitare, vtilitatis nomine dignum eſt, non immerito etiam ex hoc eis vtilitatem oriri probandũ eſt: proderit igitur quia 1
praelegatum haeres pro parte ſaltim ſcilicet quã caepit iure haereditario, vt ſupra diximus, in quartam ſibi ad legatariorum fauorem imputabit l. deducta §. nummis ff. ad Treb. & l. id autem reſp. 2. ſupra eod. TAMB. Fruſtra igitur ſuperiorem propoſuiſti concluſionem, in qua habebatur legata & fideicommiſſa & id generis reliqua in quartam falcidiam non imputari. 1
CAMP. Imo longe firmior exiſtet; Trita eſt enim apud omnes ſententia, de qua in Rub. de reg. Iur. Decius, & alij, exceptiones communes magis firmare concluſiones; habent enim ſuapte natura limitationes inſitã quãdam rationem, & ſuadelam, quamobrem à regulis diſtent l. videamus ff. de in lit. iur. vt in propoſito ſingularis illa eſt, quam Bartolus tradidit, praelegati 1
ſcilicet imputationem habere locũ in praelegato ſpeciei puta fundi haereditarij; cuius haereditaria portio mirum non non eſt, ſi in falcidiam imputetur. TAMB. ſingularem Bar. rationem commendaſti, verum vt illi, ita etiam tuae huic cõmendationi omnes fere Doctores reclamabunt illa primum ratione, quia Bar. nihil probet ex alleg. per ſe legibus, aiunt enim de quarta ex treb. non de falcidia loqui, quod & ſupra communem ipſe opinionem ſequutus confirmaſti; ec quis non videat euidentiſſime hac in l. probari in verſ. pro ea vero parte, in quo dum agitur de haereditate reſtituenda ſimilia praelegata pro parte imputari dictum eſt. Repugnat ſecũdo huius legis principio, dum ſcriptum legimus, legata & fideicommiſſa toties repeti ta in falcidiã non imputari. CAMP. Non obſtantib. ijs contra Bar. adductis, adhuc eum defendi poſſe putarem

tarem

ſarem conſiderato l. noſtrae principio à te citato, in quo indiſtinctè dicitur ea, quae iure haereditario ca-
127 piũtur, in falcidiam imputari; ergo iſta qualitas † vel inueniatur in praelegato corpore, vel in alio legato vt in d. l. Id autem nihil referre; dummodo aliqua ibi haereditaria portio affulgeat: quae concluſio confirmari videtur per l. Quod autem ex illis verbis ſi haereditario iure habeat. Quare audacter poſſumus affirmare dictos verſ. pro ea vero parte, & §. nummis, quorum allegatio ab omnib. approbatur, magnopere facere ad rem; quia cum eadem haereditaria qualitas in Treb. imputationem praebeat, eadem & in falc. idem praeſtet: quando in hoc ipſo nulla eſt inter Treb. & falcidiam differentia, quod noſtrae l. principium clare dictat. TAMB. Imo nulla in re erunt differentes contra ea, quae ſuperius in praeludijs dixiſti, quando differentiam inter vtramq. Quartam circa imputationem eſſe demonſtraſti, nempe in quartam ex falcidia legata, fideicommiſſa & id generis ſimilia non imputari; in illam vero ex Treb. verſa vice omnia imputari: modo cõtrarium audiens, valde titubo. CAMP. obſerua diligentius, quia concordiam ex dictis concluſionis noſtrae, & non diſcrepantiam inuenies, nanq. dum dicitur legata & fideicommiſſa cum reliquis non imputari in falcidiam, nõ ſunt verba illa ad legatum, quod eſt difforme, referenda; verum ad ea legata, quippe quae habeant vniforme nomen, vniformamq. naturam: ad quae noſtra pertinet concluſio, vt probatur ex l. quod autem eod. titulo, vbi perſimilis eſt hypoteſis, hoc eſt, quod iure haereditario accipitur in quartam compenſari falc. quod legatorum nomine a Cohaerede accipitur, in Quadrantem non imputari. & eo magis faciunt, ſi verba illa ponderentur, quod quis legatorum nomine, intelligendo illam partem, quae

puta

puta ex fundo praelegato accipitur, nomine, hoc eſt, iure legati. TAMB. Poſtquam aſtrictiorib. quibuſdam cancellis concluſionem noſtram concluſam eſſe diiudico, videamus an aliqua ex parte valeat dilatari; accepi in ea, data conditionis explẽdae gratia in quartam falcidiam non imputari: num quid exemplo praelegatorum vt in dicta l. Neſennius, & in l. filio, quae in quartam computantur falcidiam, idem ſi aliquid à
128 cohaerede cauſſa cõditionis implendae accipiatur, omnino dicendum ſit? CAMP. receptiſſima opinio eſt, de qua hic per Doctores, capiones eiuſmodi ob conditionem in quartam eſſe imputandas; & primo illo praecipuo argumento, quia veluti per exceptionẽ ex aequitate praelegata inuicem computantur, ſic & eiuſmodi capiones, ex notiſſima illa regula Idem iuris eſſe ſtatuendum, vbi eadẽ ſuadeat ratio l. de quib. ff. de ll. Sriptores communiter l. Gallus §. & quid ſi tãtum ff. de lib. & poſth. Secundo ab oppoſitis legata & capiones ex conditione regulariter in quartam falcidiam non imputantur, vt hac l. noſtra in princ. & d. l. in ratione §. tam & ſi, ergo vbi vnum ex his contingat imputari vt in d. l. Neſennius, conſequens eſt, vt aliud imputetur: Quib. addi poteſt, quod hic Iun. Soc. ponderauit in d. l. Neſennius, nempe verbum illud, praecepturus, quaſi denotet ſub illo genere contineri in figura conditionis accipiendum: ad haec cõſiderauit, quia ex teſtatoris vtrumq. capitur iudicio. TAMB. validiſſimis argumentis communem hanc opinionem firmatam eſſe cenſeo. CAMP. ita certe prima fronte videtur, verumtamen praedictis omnib. minime refragantib. adhuc contrarium defendi poſſe putarem; & primo negarem eamdẽ adeſſe in alterutro aequitatem, eo quia legata maioris habent praerogatiuas, & imputationi magis erunt accomodata, nam legatũ, vt di-

vt dictum fuit, haereditatis delibatio eſt l. legatum ff.
129 de leg. 1. Capio vero ob conditionem † ex bonis pro-
prijs ipſius legatarij prouenit, & ideo minus imputa-
bilis, deinde legatum eſt honos l. 3. ff. de leg. praeſt. So
lutio autem ob conditionem talem non habet hono-
rem; pro legatis actiones complures dãtur l. 2. C. com.
de leg. pro Capione ob cauſſam nulla datur d. l. In ra-
tione §. tam & ſi in fin. Ad argumentum ab oppoſi-
tis reſponderem conſequentiam eiuſmodi non fore
accipiendam, vbi diuerſa ratio in opp. ſit, quam di-
uerſam eſſe ſupra docuimus: vt declarat Dec. & alij cõ
muniter in l. prima in verſ. fortiſsimum ff. de off. eius.
Nec obſtat quod ponderauit Mar. Soc. ex verbo prae
cepturus, quoniam certe verbum praecipere aliam ha
bet ſignificationem, hoc eſt propria capere auctorita-
te, vt patet ex hac l. noſtra in verſ. in fideicommiſſaria.
Nec multo minus obſtabit, quod dicitur iudicio teſta
toris vtrumq. capi; etenim hoc negotium non facit,
quia teſtatoris iudicium diuerſos poteſt habere reſpe
ctus, vt ſupra probauimus: & in ſpecie propter condi-
tionem capiones cauſſa mortis haberi dicuntur d. l. id
autem hoc titulo noſtro. Confirmarem praeter alios
hanc opinionem contra communem illa vulgata regu
la apud Bar. & alios in l. omnes populi in 6. quaeſt.
principali ff. de Iuſt. & iur. vbi poſt multa per Doct. cõ
cluditur, quod quotiens de extenſione agitur facien-
da ad iuris correctionem, interpretationem capiendã
eſſe ſtrictiſſimam: verum contra fieret, ſi aduerſus iu-
ris regulam dictantem legata & capiones ob cauſſam
non eſſe in falcidiam imputandas, a legatis inter hae-
redes computandis ad Capiones extenderemus; cum
diuerſitas naturae inter legata & capiones adſit non
obſcura: Vnde à diuerſis occaſionem extenſionis non
eſſe capiendam patet l. Commodiſſime ff. de lib. &

ita eſt, verum amabo quare id permiſiſti. CAMP. Scio enim quanti ſit ingenium, & acrimonia tui iudicij. TAMB. Vtinam vti exiſtimas, ita eſſet, ſed vt meam agnoſco tenuitatem, ita amantiſſimum tuum in me deſiderium; faciſq. vt video, diligētis more Agricolae, qui poſtquam nobiles plantis inſeruit ramos, vberes ac nobiliſſ. ab ijs exſpectat fructus: & medius fidius fateor iure à me, ſi tua ſpectetur induſtria, quodcūq. praeiudicas, exigi: ſed vereor ne meum ingenium, vti ſterile ſolum, optimum fallat cultorem. Si quid tamē à me boni umquā eueniet, iam me tibi acceptum ferre non te latet; ſed ne pluribus. multus & ineptus ſim: ex dictis iam ſuperius alia mihi videtur oriri dubitatio, quae commouetur etiam à Recentiorib. Vtrum ſi
130 quod erat ſoluendum. à cohaerede † propter implendam conditionem, perſolutum fuerit: illud in quartā quaſi per compenſationem ita dictante l. Neſennius imputari debeat? CAMP. etenim magna dubitatio eſt, & ſcriptores vtramq. pugnam committunt; imputari negarunt Bar. Bald. Ang. Cum. Alex. Caſtr. & alij frequentiores in hanc iuerunt ſententiam: pro qua expenderunt d.l. Neſennius, ideo compenſationem ibi locum habere, quia vtraq. pars poſſidebat, quo caſu facilius compenſatio, ſiue in falcidiam imputatio videtur admittēda. illud inſuper addi poteſt, in vna eademq. re plura non concurrere ſpecialia l. prima C. de cond. ob cauſ. Dec. cum alijs in l. ſingularia ff. de reb. cred. quorum primum extitit, ſolutum ob conditionem cōtra l. noſtrae regulam in falcidiā imputari; ſecūdum eſſet ſpeciale, quod imputaretur contra formam d. l. Neſennius, quae ſupponit vtrūq. poſſideri & per doli exceptionem compenſari poſſe. Diuerſam vero opinionem amplexi ſunt Cinus, & magna Nouiſſ. pars, ſcilicet vt eo modo ſolutum impu-

tari debeat, quam ſententiam veriorem eſſe ex alijs rationib. quam noſtrorũ, & fortaſſe potiorib. demonſtrabitur; & ommiſſo notiſſimo eorum fundamento in l. Haeredi, ff. de his quae vt ind. & l. ſi quid ff. de cond. & Dom. Illud mihi vrgere videtur, quod haeres, qui ſolutum implendae conditionis cauſſa accepit; ſi plus petat pro falcidia, doli exceptione repelli poteſt: vt in d l. Neſennius. Nec verum eſt, quod aliqui dicunt, poſt ſolutionem doli exceptionem euaneſcere, quoniam quinimo qui petit quod non debet, dolo facere intelligitur l. prima C. de plus pet. §. plus autem inſt. de Act. Secundo pro confirmanda acutiſſimi Cini opinione conſiderandum eſt, quod nõ debet eſſe deterioris conditionis qui ſoluit conditioni parẽdo, quam qui nihil ſoluit auct. Hoc amplius, & l. vlt. C. de fideic. Non ommittam quod facilior erit compenſationi locus poſt ſolutionẽ, quã antea; quia commodior accepti in falcidiam imputatio fiet, quã eius, quod non dum habuit arg. l. noſtrae in verſ. ſed in fideicommiſſaria, & l. cum quo §. vlt. eod. titulo. Cui cõuenit quod ſupra in altera quaeſtione deciſum fuit, cũ haec ab illa pendeat; hoc eſt, ſi quod ſoluendum erat, in falcidiam imputabatur: ergo multo magis imputabitur quod ſolutum iam eſt. Nec obſt. ponderatio d. l. Neſennius, dum vtramq. partem poſſidere expendebant, namq. vt opinor, non ex ea cauſſa l. Auctor mouebatur: ſed potius ex aequitate, quae tã in vno, quã altero caſu redundabat. Neq. facit negotium impoſſibilis ſpecialium concurſus, ſiquidem negamus talem hic eſſe concurſum, nam ſi diligenter aduertatur eiuſmodi compenſatio normam d. l. Neſennius non egreditur: ſi ponderentur verba prout ſubtiliter hic Soc. ponderauit, nec non etiã eiusd. l. fundamentũ, quod in aequitate conſiſtit. Atque ex his prima l. noſtrae

pars

pars principalis expedita ſit. Nunc alia ſecunda ſubit
ibi, ſed in fideicommiſſaria, cuius facti ſpecies nullo
alio modo luculentius fingi poteſt, quam prout in tex.
iacet. Ratio vero dubitandi poterat forſan ex ijs, quae
Paullo ſupra retulimus oriri, dum quartā ex treb. hae
reditatis quartam eſſe non negauimus; verum cum ca
deret dubium, quare in quartam ex falcidia non im-
putarentur legata, fideicōmiſſa, & id generis reliqua:
ſecundum com. opinionem reſponſum fuit, quoniā
ea Quarta debet eſſe haereditatis, & ideo non imputa
ri, niſi quae iure haereditario capiuntur. Nunc fere
ad eius imaginem, ead. de illa ex trebelliano ex fidei-
commiſſaria haereditate retinenda concluſio foret;
cum pariter ipſa, vt ſupra fuſius explicuimus; haeredi-
tatis quarta credatur: & nihilominus ex contrario au-
ctor Martianus in haec verba perbelle diffinit, ſed in fi-
deicommiſſaria haereditate reſtituenda, ſiue legatum
datum eſt haeredi, ſiue praecipere, vel deducere, vel
retinere iuſſus eſt; in Quartā id ei imputatur. TAMB.
131 eiuſmodi diuerſae imputationis quae fuerit ratio †
non potui adhuc recte percipere, quapropter ſi pla-
cet demonſtra. CAMP. Non erit hoc intempeſtiuum
tradere, variae & diuerſae in omnem partem fuere di
ſputationes, cōmunis tamen opinio ab Accurſio fuit
hic in verſ. id ei imputatur, qui dixit magis indulgere
falcidiam detrahenti, quam trebellianicam; quia diu-
tius in vniuerſum nouis emergentib. creditorib. cun-
ctis onerib. ſuppoſitus eſſet: ideo releuari in alio, vt
niſi, quae haereditario iure capiuntur, in quartam im
putare teneatur. Diuerſum vero in altero trebelliani-
ca vtente, qui cum non in vniuerſum, ſed pro quarta
tantum ſit obligatus; in alio grauari viſum fuit: vt om
nia viciſſim, quae in falcidiam non imputantur, in ſu
am Quartam imputare grauaretur. Franc. Ripa Ac-
cur-

curſiana ſolutione minime contentus, quòd falcidiae retentio fiat aere alieno deducto; hanc pulchram in medium protulit ſententiam, in falcidiam iccirco nõ niſi quae iure haereditario capiuntur imputari: quia a l.12.Tab.vltra dodrantem legari prohibitum fuerit. aduocat §. nouiſſime Inſtit. titulo eod. Addi poteſt tex. clariſſimus in l. prima in 2. reſponſo ff. eod.quare omne, quod delibatum de legatis reperitur, cum hae reditario iure percipiatur, vt etiam ſupra diximus, in quartam falcidiam imputabitur. In treb. vero omnia imputari debere, quia vltra dodrantem fideicommitti non reperitur a leg. prohibitũ; proinde haeres quar tam a leg. ſibi tributam conuocatis fideic. ſiue haerereditario iure habeat, ſiue alio quocũq. deducet. Occurrit etiam tacite illi obiectioni, quare legatorum particularium Quarta, magis a l. anguſtata ſit, quam fideicommiſſorum vniuerſalium; cum vtroq. caſu hae res quartam conſequatur: reſpondit Ripa quod quã quam vtroq. caſu occaſione quartae haeredi prouiſũ ſit, non tamen ita large legatarijs, quemadmodum fideicommiſſario vniuerſali, & rationẽ eſſe dicit, quia per legatarios haeres cogi non poſsit vt adeat, à fideicommiſſarijs autem cogatur l. cogi §. & generaliter ff. ad Treb. Cui Ripae opinioni congruit, ſi bene inſpiciatur, quod Alciatus retulit Parad. lib. 6.c.4. TAMB. ſi libere liceat quod ſẽtio dicere, placet magis opinio Ripae, quam illa communis; in quam ego etiam aliquib inueharrationib. & primo magis grauatum, maiori ſolatio releuandum eſſe l. ſecundum Naturam ff. de reg. iur. cum ſim. ſed qui reſtituit totum, eſt magis grauatus, ergo. Secundo Haeredi, qui haereditatem reſtituebat, pro quartae deductione magis fuiſſet indulgendum, quia maius requiri remediũ videbatur, ne haereditatis reſtitutio periret; quam ei, qui legata

prae-

praeſtabat c. vbi periculum de elect.in 6. CAMP. quã uis nõ inelegãter dubites, attamẽ ſcias, non obſt. etiã quod contra Ripa induxit, com. illam opinionem nihil de primo ſuo robore amiſiſſe; nanq. licet aes alienum ante legatorum praeſtationem deducatur, l. in computanda C. eodem: negare nihilominus non poſſumus, quin interdum aes alienum diu contra haereditatem occultum deliteſcat l. ſcimus §. pen. C. de iur. delib. quod & ipſe fatetur in fin. ſuae obiect. Non obſtat quod afferebas de magis grauato, quia id non inficior; ſed magis grauatus eſt haeres † legis falc. beneficio vtens, qui ſe onerib. haereditarijs non exonerat, ſed ſemper haeres permanet; quam qui reſtituit haereditatem: etenim ſi coacte reſtituat, ab omni ſe periculo eximit l. quia poterat ad treb. ſi non coacte pro rata ſuae quartae tantum ſubijcitur periculo. §. ante pen. inſtit. titulo de fideic. haer. Nec obſt. quod ſecũdo dicebas de magis indulgendo ei, qui reſtituit haereditatem ne periret reſtitutio; nam reſpondeo remedium huic periculo fuiſſe ad eum modum allatum, prout Ripa tacite obiectioni ſuae occurrens reſpondebat: nempe haeredem ex treb. reſtituere à fideicõmiſſario cogi poſſe vt diximus ex d. l. cogi cum ſim. à legatario vero non poſſe, facit tex. in l. ſi quis ommiſſa ff. ſi quis om. ca. teſt. Atqui huius cit. l. argumẽto Mattes. aliam tradidit rationem hoc eſt, leges magis Vniuerſalib. fideicommiſſarijs haeredis perſonam repreſentãtib. fauiſſe, quã particularibus ſucceſſorib. quae ratio tam & ſi ab Alc. inaniter oppugnata ſit, nihilominus lepidiſſima eſt. TAMB. ea quae contra Com. addiſcendi magis gratia, quam contradicendi propoſui, nihil facere ex tuis reſponſionib. iam liquido perſpicio; quinimo te cum com. eſſe, dum obiectioni Ripae reſponderes mihi perſuaſi: ſed vt ingenium parũ-

132

per

per exerceam, poſſemus ne forſan dicere ideo minus aſtricte fuiſſe actum cum quarta falcidia, quia illius deductio non eſſet contra teſtatoris mentem: quemad modũ trebellianicae l. titia hoc titulo noſtro. CAMP. poſſe dici negarem, quia tam trebellianica, quam falcidia cum expreſſe non ſit permiſſa, ſecundum magis
133 com. opinionem contra teſtatoris mentem induci † concluditur. TAMB. hoc haud approbarẽ, nam quãtum attinet ad falc. id potius fieri ſecundum teſtatoris mentem, in treb. vero contra putarem: quod colligi poteſt ex illis verbis d. l. Titia, quoniam contra ſententiam matris fam. l. falcidia induceretur. Additur praeterea quia complures Doctores referẽte Andrea ſic. in c. Raynaldus de teſtam. exiſtimarunt falc. ſecundum teſtatoris mentem, & non contra detrahi; Idẽq. firmarunt Io. de Anan. conſ. 67, Curt. conſ. 76. Dec. conſ. 257. & alij complures quos breuitatis ſtudio taceo: quare meam illam opin. adhuc poſſe procedere non obſtante reſponſione facta putarem. CAMP. etiã ſi non omnino contemnenda ratione, nec non multorum auctoritate pro tuae ſententiae confirmatione vſus ſis, contrarium tamen facilius defendetur, & veritati magis cõſentaneum erit: quod manifeſtius fiet, ſi obiectis reſpondeamus. Non obſtat itaq. quod ex
134 verbis d. l. titia † colligas trebellianicam contra teſtatoris mentem retineri, & falcidiam non item; quia ſi diligentius animaduertatur, potius diuerſum habere intellectum patebit. nanq. ibi eiuſmodi incidit facti ſpecies. Titia teſtatrix titio eius fratre haerede ex tertia parte inſtituto, cui quaedã etiã praedia praelegauerat: eumdem titium rogauit, vt retenta quarta parte, haereditatem reſtitueret. Dubitauit Iulianus an illa praelegata integra retineri deberent nec ne, & in haec verba reſpondit, titium legata integra retinere debe-

debere, ſed in partem Quartã imputari oportere duodecimam partem praediorum, reddit rationem ibi in fine legis, quoniam contra ſententiam Matrisfam. l. falcidia induceretur: eo quia Quartae retentionem expreſſerat, hocq. veriſſimum eſſe demonſtratur illis verbis intermedijs, ſed ſi non eſſet adiectum, vt pars quarta deduceretur, totum Trientem praediorum l. falcidiae imputari oportere. Quamobrem non ſequitur, vt ex illis verbis, quoniam contra ſententiam &c. inferre debeamus trebellianicam tantum contra mentem teſtatoris induci: quinimo ſi induceretur contra teſtatoris, vel teſtatricis mentem fieret. vt ibi. Nec obſtat, quod quidam ex Doctorib. teſte Andrea ſicu. in d. c. Raynaldus contrariam ſequuti ſint opinionem, nempe falcidiam ſecundum teſtatoris mentem deduci, quia in eod. c. Imo. cum quo poſtea fuit com. opinio teſtante Ripa, falcidiam etiam, dummodo non ſit expreſſe permiſſa, vt ſupra diximus, contra teſtatoris mentem detrahi ſcriptum reliquit; nixus d. c. & d. l. titia: idemq. conſulti reſponderunt Petr. de Anch. conſ. 51. & Bertran. conſ. 153. Vnde ad ampliorem imputationem in treb. defendendam, non ſufficit aſſerere hanc contra teſtatoris mentem, illam ex falcidia potius ſecundum mentem teſtatoris induci: quia ſecũdum magis communem opinionem in hoc non differunt. TAMB. mirum in modum letabar quaſi nouam quamdam dictae l. Titia interpretationẽ attuliſſe, nec non tantorum virorum auctoritate confirmaſſe; verũ fateor veram non eſſe; quia veriorem, ac penitiorem inueniſti: & multorum auctoritatis ſplendorem, maiori quadã adhibita luce diminuiſti, & propemodum obumbraſti. Verum interim maior quaedam circa d. l. titia inceſſit animo dubitatio, ſuccurrit enim, quod eius diſpoſitio, id quod etiam omnes animaduertunt

M ſcri-

ſcriptores, non ſolum huic reſponſo aduerſatur, ſed etiam confirmatae concluſioni; quae dictabat, quod ea, quae iure haereditario caperentur, in vtramq. quartam fas erat imputari; quando in d. l. titia non totum Triens haereditarium prae legatorum praediorũ, ſed 12. dumtaxat pars imputabatur, exſpecto igitur tam arduae difficultatis explicationem. C A M P. non parui ponderis dubium moues, poſtquam tam valde confligendi ſcriptorib. anſã praebuit, & eos quaſi ceco quodam labyrinto inuoluerit; ſed recitatis quorumdam ante opinionib. dicam poſtmodum quid libere ſẽtiã: putauit Bar. ideo in d. l. titia totum, quod capiebatur iure haereditario, in quartam non imputari falcidiã, quia eo caſu ſecundum mentem teſtatoris retineri dicitur, & propterea ibi tantum quarta pars eius, quod capitur iure haereditario, in quartã imputatur. Secus autem quando falcidia detrahitur contra, vel praeter voluntatem teſtantis, quia tunc totum quod iure haereditario capitur, in quartam imputatur: prout in hac l. deprehendi & ita obtinere debere intelligit, Bar. Et reddit rationem in d. l. titia, quia quando teſtator dixit, reſtituas retenta quarta haereditatis, ſignificari ex iſtis verbis, quod voluerit haeredem reſtituere, & ſibi retinere vnam quartam haereditatis, quae in falcidiã imputaretur. Hanc rationem arguit Petr. de Mat. in l. filium quem habentẽ & ibi Nouiſſ. Sen. C. Fam. Erc. quia nihil videretur referre, quod iuſtum eſſet, quartã retineri, quando id vel iure licebat etiam contra mentem teſtantis l. prima ſupra eod. Bar. infra in prima quaeſt. quaſi expreſſio nullum fructum afferat; cum tacite ineſſet, l. ſi arrogator ff. de Adopt. l. 3. de leg. 1. Sed huic ratiocinationi occurrit Bar. in d. l. 3. in fine, quod in d. l. titia expreſſio eius, quod tacite ineſt, cõmodum affert, quod alias non eſſet cõſequuturus; nã ſi ex-

ſi expreſſa retinendi facultas data non eſſet, totũ praelegatorum trientem imputaſſet. At Niger ex alio in Bar. inuehitur, quoniam dum intelligit, retẽta quarta parte haereditatis, hoc eſt, vnam illam vnciam de qua ibi Tex. quae debeat in falcidiam imputari, ratio ni non quadrat; nam ſi quarta illa tota iure haereditario habetur, ergo tota debet in falcidiã imputari, non autẽ ſola vnica pars quartae. Sed tandẽ Mat. & quorũdam aliorum opinionib. ad nauſeam recitatis, ſibi parum cõſtans Bartolo adheret, & affirmat illius intellectũ verũ eſſe, quẽ ſcribit in d. l. titia, dum vult in verbis illis, quod retenta quarta reſtitueret &c. igitur retenta ſolum vna quarta eius, quod erat haereditariũ: alias verba teſtatoris forent ſuperflua contra l. ſi quando de leg. 1. Vnde ille ſequitur effectus, quod ea, quae alias imputationi erant ſubiecta, ſolitam imputationem effugiant: l. in l. falcidia aeris alieni & ibi Alex. ſupra eo. tit. ſed quia multa alia reliqua ſunt, quae vere ſcitu digna ſunt, non amplius in referendis multorum nugis immorabor, at paucis, quid ſentiam de d. l. titia, quodcumq. ſit, expediã. Exiſtimo igitur idcirco duodecimam ſolum partem praediorum praelegatorum Titium in quartam imputare, quoniã teſtatricis mẽs iam apparebat poſt haeredes inſtitutos, poſt reſtitutiones iniunctas, poſt quartam haereditatis retineri iuſſam, praedia quaſi integra habẽda poſt haec omnia praelegaſſe quaſi ab haereditate ſeiuncta; ſed quia dictorum praediorum triens ſibi iure haereditario aduenire videbatur: & conſequenter inuicem pugnabãt iuris rigor imputandi totum, Mens Teſtatricis vt praelegatum haberet totum. lecta eſt à I. C. tertia quaedã interpretatio non abhorrẽs ab illis verbis à Teſtatrice expreſſis, quae iuſſerat retineri quartam haereditatis, & conſequenter voluit, vt ex quattuor vncijs, vna im-

putationi cederet, aliae tres ſibi praelegati nomine acquirerētur, perinde ac ſi tertio legatae fuiſſent;& hoc ipſum eſt,vt opinor, quod ſapientiſſimus Acc. de mente Io.in d.l. filium quem habentē C. fam. Erc. in verb. haereditaria parte praedij repoſuit in haec verba; Ceterū ſi cauiſſet teſtator, vt quartam retineret de haereditate, tunc fundus praelegatus eſſet praecipue ſuus, nec imputaret niſi tantum quantum retineret, etiam ſi alij fuiſſet legatus; ſcilicet quartam ſuae partis: vt ſi eſt vnus filius tres vncias, ſi tres vnam vnciam vt ff. ad l. falc. l. titia. TAMB. ex hac tam alta, & ſubtili declaratione, non ſecus mihi nunc accidit, quam ſolet illis, qui medio Mari ſub atram noctem in horrida tempeſtate fluctuantes, quaſi de portu deſperantes; illico ſancti Hermetis lucem vident ſibi affulgere: fugaſti enim omnes non modo ab ingenio meo tenebras, ex obſcura, & varia d.l. Titia nō dicā interpretatione, ſed potius perturbatione collectas, ſed occultiſſimi ſenſus, quaſi viam aperuiſti. proindeq. in ſpem veni, vt ſi ad illam propoſitam ſupra quaeſtionem, videlicet cur plura in treb. quam in falcidiam imputentur, non de-
135 digneris reuerti; † ſim proculdubio veram in tantis perplexitatib. aſſecuturus per te deciſionem. CAMP. Durum eſt profecto, inter Doctores magnopere inter ſe pugnantes, veritatem elicere; ſed inter tot opinionum turbas, ommiſſis Baldi, Cornei, & nouiſſ. commentis ab alijs praeterea reprobatis, quamuis propoſitam dubitationem, quaſi veri imaginem habentem ex eorum dictis diſceptando defendi poſſe putarem: Attamen à communi vti ſecuriori nullo modo diſcederem. Quam praeter alios hoc modo confirmarem, quod prius ille haeres magis intelligatur eſſe à teſtatore adamatus, quem haeredem ſibi eſſe voluit, non autem haereditatem reſtituere, arg. eorum, quae not. in

l. Pre-

l. Precibus C. de Imp. & alijs ſubſt. ex qua re concernitur teſtatorē in ipſius haeredis perſona, quaſi adhuc viuentem velle ſupereſſe arg. §. hoc autem Auct. de iur. iur. à mor. praeſt. quod & à iure confirmari videtur, poſtquam nihil teſtator ſibi reliquit, in quod hae res vniuerſali quodam titulo, & facultate nō ſuccederet l. Nihil ff. de verb. ſig. At haeres alius poſtquam tres retinet ſolū vncias, & reliquas reſtituit, nec ipſe, nec alter ſcilicet fideicommiſſarius integram teſtatoris imaginē repreſentat; ſed quaſi per manus diſſipat, & reuoluit: & propterea mirandum non eſſe, ſi plura qui ex treb. reſtituit, quam qui ex falcidia in quartam imputet. Verum ex his pro more concluſionem repetamus, nempe, Quodcumq. ex teſtamento capitur in treb. imputari; ex qua diuerſitatem ab illa ex falcidia cognoſcere potes, in quam ea, quae iure haereditario capiebantur, tantum imputabantur: in hanc vero Trebell. non ſolum quae iure haereditario, ſed etiā quae iure legati, fideic. cauſſa cond. implendae, & in ſumma omnia, quae, vt diximus, ex teſtamento capiūtur, pleniſſime imputantur. Tamb. Huic repetitae cōcluſioni vehementer videtur aduerſari textus in verſ. ſequenti incipiente, pro ea vero parte, quem ſecundā particulam ſuperioris ſecundae partis principalis, dū tex. diuidebas, dixiſti; quo loci in Treb. quod a Cohaerede accipitur, non imputatur: in illis verbis, pro ea vero parte, quam accipit à Cohaerede, extra quartam id eſt, quod à Cohaerede accipitur. Camp. Non abſq. ratione dubitas, quia prima fronte illa ſecūda particula in verſ. cit. multum aduerſari concluſioni noſtrae videtur, ſed ſi rectam, ac verā ei accomodemus
136 intelligentiam, † non prout à Doctorib. varie exponitur, declarantem magis ipſam concluſionem, quam ei aliquo modo aduerſantem reperiemus: quod ſi itidem

ea vero parte, eſſe intelligendum, quando aliquid de bonis proprijs Cohaeredis legatur. CAMP. Non dabitur, quia eorum opinio duob. laborat vitijs; primo cum nimium tex. noſtrum reſtringat, dum indiſcrete loquitur, contra l.cum de indebito in fin.ff. de Prob.L. primam ff.de leg. praeſt.l. regula §. vlt. ff.de iur.& fac. ignor. Secundo quoniam ex aduerſo legata de bonis proprijs Cohaeredis in treb. imputari non debere, vrgenti video defendi poſſe ratione; nam ſi partem praedij praelegati non imputat, quod eſſet teſtatoris: multo minus bona Cohaeredis propria, in quib. teſtator nullum ius proprium habebat. TAMB. Non obſt. ijs rationib. in contrarium adductis, adhererē libentius Alciato, qui in d.c.4. Parad. in vlt. col. ſcribit, quod
137 haec haeredis bona fingentur eſſe teſtatoris, † & conſequenter ipſius opinio notam effugiet. CAMP. vtinam Alciatum, virum alioqui eminentiſſimum, cuius parem vix vnquam edet Italia, latrent quantum velint eius impares; in hoc excuſare poſſem: tum quia id ipſum excellentiſſima eius virtus promereretur, tum quod Franciſco Alciato Cardinali vere in omni virtutum genere ampliſſimo, & viuenti, & defuncti ipſius manib. non id ſolum debetur, ſed quicquid ab homine multis officijs deuinctiſſimo praeſtari poſſet. Sed nequeo certe, quando iuris fictiones non noſtro, ſed tantum legiſlatorum arbitratui inducere ſit permiſſum, quod & ſentiſſe videtur Bar. in l.ſi is qui pro emptore ff. de vſucap. Deinde ſi talem fictionem concederemus veram eſſe, nō ne oporteret pro dimidia parte imputari, pro alia non imputari? Ego autem perplexitatem hanc ita poſſe conciliari putabam, Si praecedentem uers. Sed in fidecommiſſaria, loqui intelligamus de legatis & fideicommiſſis reſtituēti haeredi ab vniuerſali fideicommiſſario, ſiue legatario praeſtan-

dis

dis mouent haec ſequētia huius legis verba, ſiue praecipere, deducere, vel retinere, quae etiam ipſa legata dicuntur, ſiue fideicommiſſa particularia l. peto in princ.& l.cum pater in principio ff. de leg.2. quae ſententia frequentiori calculo recepta eſt. TAMB. Quare magis talia legata imputabuntur, quam portio illa praedicti praedij ex parte cohaeredis praelegati? cum vtrumque legatum ſiue fideicōmiſſum dicatur? quando diuerſa non poſſit ratio aſſignari: nec proinde diuerſo iure cenſeri, vt in dubitandi ratione dicebas. CAMP. Reſponderem differentiae hanc eſſe rationē; quia quod haeres à legatario, ſiue fideicōmiſſario vniuerſali, ſiue particulari, quibus rogatus erat reſtituere accipiebat, illud quidem ex haereditate eſſe cōſtat; vt ex prima tex. deciſione probatur, vbi legata, fideicommiſſa, & reliqua non imputantur: non quia, non ex haereditate ſint, ſed quia haeredum fauore factum eſt, quibus teſtator magis conſulere voluit, quam legatarijs, ſiue fideicommiſſarijs. Verum quod minus videtur habere difficultatis, dictum verſ. ita intelligi
138 poſſe cogitabam † Finge igitur teſtatorem duos feciſſe haeredes, & ab altero puta Titio, alteri cohaeredi puta Sempronio haereditatis partem reſtitui mandaſſe; & rurſus Sempronium, vt ſuam haereditatis partem reſtitueret alicui puta Caio, rogaſſe. Dubitatum eſt, an à Caio Trebellianica deduci poſſet, Marcianus reſpondet deduci poſſe, nec partem cohaeredis in quartam ſibi imputari; quia illa non eſt de ſuae haereditatis parte, ſed ex parte cohaeredis: iſq. noſter intellectus confirmari poterit ex l. Marcellus §. quidam liberis cum alijs alleg. à gloſſ. ff. ad Treb. Secus autem ſi teſtator dixerit quicquid ad ſe peruenerit, reſtituat, vel ſimpliciter portionem reſtituat, ex praedic. iurib. ibi in gloſſ. cit. facit l. cum virum C. de fideic. TAMB. ex deciſione

ciſione praedicti verſ. maxima mihi ſuboritur dubitatio, namq. quotiens aliquod à cohaerede corpus praelegabatur partim iure haereditario accipi, & pro ea parte in quartam Falcidiam imputari reſpōſum fuit; pro ea vero parte, quae à cohaerede non item: quod & in d. verſ. de Trebellianica patet eſſe reſcriptū. Quare in vtraq. Quarta circa imputationem, cōtra ea quae ſuperius dixiſti, idem eſſe confiteri cogimur. CAMP. Bar. fatetur idem eſſe, quando corpus haereditarium à cohaerede praelegatur; ſed quando corpus nō haereditarium, vel aliquid aliud non à cohaerede, ſed ab alio extraneo praelegatur, tunc ſecus: & differre falcidiam à Treb. cum in eam nihil imputetur, in Trebellianicam vero totū. TAMB. Quae ratio poteſt eſſe,
139 quod corpora † non haereditaria in quartam Treb. imputentur in totum vel à legatarijs, ſeu à fideic. ſiue à cohaeredib. legentur. Corpora vero haereditaria à cohaerede praelegata non niſi pro dimidia parte, quae tāquam propria à cohaerede accipitur, in Treb. imputentur; alia vero pars, quae iure legati, neutiquā? CAMP. Antiquorum opinio fuit, ideo praelegata huiuſmodi non imputari, ne diuerſo iure imputatio cēſeretur arg. l. eum qui aedes ff. de vſucap. Sed Bar. tanquam leuem rationem incuſat, & non iniuria, licet nil aliud dicat; ſed certe quid intereſt, quod imputatio praedicta diuerſo cenſeatur iure, cum imputationis finis nullus alius ſit, quam vt expleatur? igitur de modo, vel diuerſitate curandum non eſt, dummodo finem habeamus, patet exemplo clariſſimo in l. Marcel. §. idem Pomponius ff. ad Treb. etenim pone haeredē fuiſſe rogatum haereditatem reſtituere, deductis legatis; & dubitatum vtrum ſolida legata praeſtanda eſſet, quaſi ex ſolo fideicommiſſo quarta detrahatur, an vero & ex legatis, & fideicommiſſo. Ariſtonem reſpon-

N diſſe

diſſe ex omnib. detrahendam, tum ex legatis, tum ex fideicommiſſo, & conſequenter ex diuerſis iurib. quare cum imputatio eſſet facienda, nihil impediret, quin diuerſo cenſeretur iure. Quinimo, vt ad priorem caſum redeamus, ſi diligentius conſideremus poſt quam dictum praelegatum puta fundi, diuerſo accipitur iure, ſi huic difformi principio, difformis imputatio ſuccedat; eodem potius iure, quo accepit, quam diuerſo imputatio fieri videbitur. Non obſtat l. eum qui aedes, quia vt ibi patet, de diuerſitate abſurda temporis, & poſſeſſionis, loquitur; quod ſuper eadem re cadere poſſe, abſurdum & minime iure ciuili conueniens eſſe reſpondet Iauolenus: ac de vſurpando alterius iure, & conſequenter de re odioſa quemadmodum eſt vſucapio l. prima ff. de vſucap. Nec Baldi ratio placet, dum diuerſas qualitates in vnum computari non debere aſſeruit; nanque vt confutetur ead. vt ſupra ratio ſuadet, eo magis quia corpora mixta omacomera teſte Philoſopho non fierent, niſi diuerſae concurrerēt qualitates: nec etiam corpora crearentur niſi ex diuerſis concurrentibus inſtit. titulo de exhaer. lib. l. maximum vitiū C. de lib. praet. Nec multum ſatisfacit illa ab Alciato tametſi ſubtiliter recitata in d. c. 4. Parad. lib. 6. quod quando praelegatur corpus haereditarium pars dumtaxat haereditaria computatur, quia reſpondet Pegaſiano S.C. §. ſed quia inſt. de fideic. haer. Corpus vero non haereditariū ideo totum imputari, quia fingat lex illud eſſe haereditarium; quae fictio non poteſt habere locum in haereditaria praelegati corporis parte: nam videretur à ſemetipſo ſibi legari l. qui filiabus §. vlt. ff. de leg. 1. §. non ſolum inſt. titulo de leg. quae ratio non ineleganter hic à Soc. impugnatur, & ideo nō inſiſtam. Nouiſſ. tandem reper. aliam tradiderunt rationem ex reg. l. eum qui ff. de iur. iur. vt cum quis iure hae-

re haereditario grauetur imputare, releuetur in ea parte quae ad legatum pertinet; ſed hoc nihil facit, quia non intelligitur grauari qui ſecundum leges imputat. Et denique relictis alijs differentiae rationib. exiſtimarem eſſe conſiderandum, quod iuris Auctores inter cohaeredes aequitatem magnopere ſeruādam eſſe incubuerunt, vt in cit. ll. Neſennius, & filio ff. eod. & magis ipſos adamaſſe cohaeredes, quam eorum fideicōmiſſarios: ac propterea praelegati fundi haereditarij partem iure legati Teſtatores fore accipiēdam, quaſi praecipuo iure, in animo habuiſſe creduntur. & cum ſolūmodo pars ipſius dicti haeredis, & nō cohaeredis eſſet reſtituenda arg. d. l. Marcellus, non poterit praeſumi praedictam haereditatis partem ad fideicōmiſſariorum vtilitatem fuiſſe relictam. Additur etiā quod poſtquā praelegatum haereditarium relinquebatur; quaſi ex teſtatoris voluntate Treb. haeredes detrahere praeſumantur; vnde cum ijs Mitius agendum vt in cit. l. Titia ff. eod. colligenda erit itaque ex d. verſ. concluſio eiuſmodi. Id, quod pro parte cohaeredis accipitur, in quartam Treb. non imputari: declarando vt
140 diximus. Nunc ad tertiam particulam in verſ. ſed etſi accepta deueniendum eſt, vbi ſi teſtator haeredi mandauerit, vt centum acceptis, haereditatem reſtituat; diffinit I.C. illa centum in quartam ex Treb. fore imputanda. Dubitari ex eo poterat, quod ſicut pecuniae accipiendae non imputantur in falcidiam, ita nec in Trebellianicam; quaſi nulla poſſet afferri diuerſitatis ratio: Sed ea non obſtante contra reſcriptum eſt, & pro ratione Marcianus vtitur auctoritate Diui Pij, qui mos eſt apud I.C. vſitatus, vt in l. prima ff. de reb. cred. l. cum filio familias de leg. 1. quod apud nos ita demum receptum eſt, ſi probati doctores allegētur vt per Bald. in l. conuenticulam C. de epiſ. & cler. Panor. in c. primo

col.vlt.de conſtit.notat.Mar Soc.in d.l.cum filio not.5. TAMB. Et idem Mar. Soc.hic aduerſus hanc deciſionem alicuius momenti difficultatem mouet, videlicet dictas pecunias debere ſaltem pro parte imputari, & pro parte non imputari: prout in praecedēti verſ. pro ea vero parte,memini accepiſſe.CAMP. Sed facili occurro reſponſione ,aliud eſſe in pecunijs, aliud in alia re praeſertim immobili; quam noſtri modo ſpeciē, modo corpus appellant: quam diſtinctionem tradidit Papinianus ex reſcripto Diui Adriani in l. deducta §. nummis ff.ad Trebell.cum concor.ibi à gloſ. alleg. eā reddens rationē, dictas omnes pecunias poſſe de portione retineri; at vero res immobiles non ita: diuiſionem enim particularem expectāt.cui congruit, quod refert l. 2.ff.de reb.cred.facile ſcilicet recipere functionem in genere ſuo. TAMB. Quamuis tuam reſponſionem receptiſſimam eſſe habeam pro comperto, attamen ab illa ſumma aequitate, qua moti fuerunt I. C. in dictis ll. Neſennius, & l. filio, alieniſſimam apparere nemo eſt, qui non videat: cum haec diſtinctio magis à diuerſa rerum qualitate, quam à iuſta quadā perpenſa ratione deſumatur. CAMP. Vt huic ſatis nō leui faciam difficultati, eam diſtinctionem ad memoriā cenſeo reuocandam;aliter in pleriſq. negotijs ex rigore iudicari,in pleriſq. ex aequitate: vt eleganter annotat Budeus in l. prima ff.de iuſt.& iur.Not.in l. ſeruum §. ſequitur ff.de verb. oblig. quae porro cogitatio mihi occaſionem praebet, vt obiectioni ſupra dubitandi commotae, congruam afferam,vt puto, reſponſionē; mirum non eſſe ſi pecuniae ab haerede perpetuo accipiendae

241 † in Falcidiam non imputentur; ab eo autem qui extemporaneus eſt ſucceſſor, vt is eſt, qui grauatus eſt reſtituere, contra fiat: quando alter à ſe haereditarium onus abdicat,alter vero perpetuo infixum retinet

tinet, cui magis faueri multo eſt aequius in ratione im putationis. Ad quod accedit euidens quaſi quaedam teſtatoris voluntas multo procliuior in eum, qui ipſius perpetuo refert perſonam; quam qui cito mutans, vniuerſalis amplius teſtatoris non eſt ſucceſſor. Scio aliter fuiſſe reſponſum à Matas. in d. l. filium quem habētem C. fam. Erc. & non quidem prima fronte inſubtiliter; inquienti, cum in vniuerſalib. pretium ſuccedat loco
142 rei †, vt in l. Sed etſi lege §. primo ff. de pet. haer. licet ſecus ſit in particularib. quaſi diceret, qui haereditatē reſtituit, & nummos recipit, eos tanquam ius haereditarium referentes, recipere; ac propterea in quartā ꝗ reb. imputare. Non idem eſſe cum haeres pecunijs acceptis legata iubetur ſoluere, pecuniae nanq. illae, ius haereditarium redolere, non videntur. Sed haec colorata ratio, ſi ipſius faciem detegamus; nō eſt quippe talis, quam preſefert; primum enim non eſt abſolute verum, quod pretium dumtaxat in vniuerſalib. rem ipſam, ſiue ius referat vniuerſale, nam & rem quoque particularem referre certum eſt, manifeſte probatur in d. l. Sed etſi lege §. primo, vbi ex re vendita pretium illa actione petitur, non res eo pretio empta, quia pretium rem, non autem res empta rem venditam repreſentat. Secundo conuincitur non eſſe veram ſolutionem, quia pecuniae, quas haeres iuſſus erat accipere, & legata ſoluere, ſine dubio erant haereditariae; Vnde non cadit diſputatio an ſuccedant loco rei ſiue vniuerſalis, ſiue particularis, tertio manifeſte conſtat Matas. opinionem reprobandam eſſe, quia loquitur de pretio, & nulla tamen eſt in eiuſmodi caſu venditio, quin nec etiam imaginaria: quare rationib. alijs ſupra allatis adherendum eſſe putarem. TAMB. Ita faciam; verum neceſſe erit, aliam afferas ſolutionem aliae dubitationis, quae denuo inſurgit, propter illa verba, ac-

ceptis

143 ceptis nummis † reſtituas, quae in conditionem reſolui videntur; puta ſi acceperis centum reſtituas: vt cõmuniter cũ Bar. ſcribunt Doctores in rub. ff. ſol. mat. Vnde arbitrium erit haeredis num velit accipere, & reſtituere. CAMP. Scias non eſſe perpetuum, vt abla tiui abſoluti conditionem ſignificent, ſed modum potius, vt per Doctores eod. in loco & in l. A teſtatore ff. de cond. & dem. facit tex. in l. acceptis ff. eod. titulo. Sed quae eius deciſionis ratio fuerit, videndum eſt, & illam fuiſſe clariſſime demonſtratur; quia teſtator explicite vniuerſam haereditatis partem iuſſerat reſtitui ſolis centum deductis: quare non ſolum ſuccedit regula vulg. l. ille vel ille ff. de leg. 3. uerum etiam vbi mẽs ex coniecturis colligi poſſet, vt toties diximus per l. licet Imperator ff. de leg. 1. euidenter apparere diceretur. Retineamus igitur ex his concluſionem, Haeredem, qui acceptis pecunijs haereditatẽ reſtituere grauatus eſt, totas in quartam, niſi aliter de teſtatoris mẽte conſtet, imputare debere. Subſequitur modo quarta particula in verſ. ſed & quod conditionis implẽdae, quae videtur pendere ab illa praecedenti propter illa verba, in ead. cauſa eſſe admittendum, vbi in ſumma deciditur, quod quae conditionis implendae cauſa ca- 1
144 piuntur, in quartã ex Treb. imputantur. † TAMB. Immo contrarium decidẽdum eſſe videbatur, tam ex ſupradictis rationib. in d. uerſ. pro ea vero parte, quam etiam ex eo, quod habetur in l. paterfiliam hoc eod. titulo, ſcilicet id ipſum, quod extra haereditatis cauſſam accipitur, in quartam non imputari: vt eſt ibi caſus de dote praelegata. Sed quae cauſſa conditionis à fideicommiſſario accipiuntur, aliunde accipi dicũtur; quia ex bonis ipſius fideicommiſſarij, non autem de facultatibus haereditatis capiuntur. Ergo. CAMP. Tua haec difficultas praeter alios commota, non parum vrget

get; quoniam haud inficiari poſſumus quin à fidei-commiſſario datum extra haereditatem ſit, igitur extra quartam: Verumtamē primo reſpondere id quod accipitur conditionis explendae cauſſa haereditariae rei vice fungi; quia ſi ad aeſtimationem haereditatis reſtituendae perueniatur, tanto minus haereditas fideicommiſſario reſtituta valere cenſebitur, quanto plus reſtituenti praeſtiterit: nec noua talis aeſtimatio poteſt videri, poſtquam huius legis auctor in fine illā cōſiderauit: licet diuerſam deciſionem in Falc. propter differentes rationes attulerit. Secundo quia ſi praedictas pecunias non ſoluiſſet, in bonis haereditarijs Trebellianicae detractionē paſſus eſſet; igitur quod praeſtat illius portionis locum ſubit, illamq. repraeſentat arg. eorum quae ſcribunt doctores in l. prima §. vlt. ff. de off. eius. Accedit etiam quod cum fideicommiſſarius vniuerſalis omnib. onerib. haereditarijs obnoxius fiat pro rata tranſlatis, vt in §. ante pen. inſt. titulo de fideic. Haer. ſequitur vt pecunias haeredi ab ipſo datas in computationem oneris haereditarij ſibi à teſtatore illati ſoluiſſe exiſtimetur. Confirmarem poſtremo ſolutionem eiuſmodi pecuniae, quae conditionis cauſſa capitur, & occaſione haereditatis, haereditariam dici l. id quod, & l. Quod autem eodem Titulo noſtro: Quare non obſtat allegata l. paterfiliam, quia dos de qua ibi nullo modo pertinebat neq; ex cauſſa mortis ad haereditatem patris, neque ex cauſſa vitae ad illius diſpoſitionem; verum ad filiam ſpectabat, ſine cuius conſenſu pater exegerat contra l. 2. §. primo ff. ſol. mat. vel vt diximus ſecundum I. C. mentem ibi, quia dos non inueniretur in haereditate patris. TAMB. Reſolutis ijs, aliae offeruntur dubitationes, primo ex reſponſo Vlpiani in l. ſi quis ſub conditione ff. ſi quis omis. ca. teſt. vbi illi, in cuius perſonam conditio collata erat,

ta erat, non ſubuenitur, ea ratione, quia neque legatarius &c. & in verſ. noſtro fideicommiſſum cauſſa cõditionis explendae dari confirmatur: ergo ad inuicem pugnare videntur. CAMP. Bar. ad hoc ex mente Iac. de Aretio reſpondit fideicõmiſſum haeredi dari, hoc eſt haeredi iniungi ab ipſo praeſtandi cauſſa, id eſt cũ cauſſa implendae conditionis ab ipſo ſcilicet fideicõmiſſario; ſubtilis equidem ac perpulchra reſponſio: nihilominus ego reſponderem forſan clarius, ideo d. l. ſi quis ſub conditione non obſtare, dum ibi reſponſum eſt legatarium non eſſe, profecto recte loqui, poſtquã nullam habet actionem, vt ſolent alij legatarij habere vt l. prima & ſecunda. C. com. de leg. ſed tamẽ largo vocabulo vt ſupra, quia eorum fidei datio commiſſa eſt, fideicommiſſarij dici poſſint. TAMB. Acquieſco, verũ quid dicemus de illo excelſi ingenij Papiniani reſponſo in l. acceptis hoc eod. titulo noſtro, quod pecuniae
145 acceptae in quartam Trebellianicam nõ imputẽtur? † nõ ne reſponſum hoc verſ. noſtri deciſioni videtur ex diametro opponi? CAMP. Si recte ac penitius inſpiciamus, nullo modo dicemus opponi; vt acute inſpexit Bar. conſiderans ea de cauſſa pecunias acceptas in d. l. acceptis in quartam non imputari: quia penes haeredem perpetuo non erant remanſurae. TAMB. Non niſi veram Bar. reſponſionem eſſe oſtenditur apertiſſime ex ipſismet I. C. verbis, ibi, Tunc enim ex conſtitutione Diui Adriani, Falcidiae ſatisfacit ea quãtitas, cum apud haeredem remanet. Sed maior in eo tex. inceſſit dubitatio, prout Doctores hic dubitarunt, quomodo fructus intermedij temporis illarum pecunia-
146 rum in qnartam non imputentur; † cum etiam ex alio Papiniani reſponſo in l. quod bonis §. fructus, iuncto llo Aphricani in l. qui quadringenta §. vlt. hoc tit. noſtro, medij temporis fructus cõſiderari ſoleãt? CAMP.

Soc.

Soc.cui non multum Alex. dictum placuit,ſuam attulit diſſolutionem, quod in d.l.acceptis haeres, qui pecunias habebat,parum erat induſtrioſus,in ll.vero cōtrarijs ſecus : attamē hanc illa à ſe exploſa deteriorem eſſe reor, quia praedictae ll. talem Soc. diſtinctionem non recipiunt, cum in altera de fructib. naturalib. vel ſaltem legitimis loquatur; in altera vero de vſuris ex quantitate legata pendente conditione percipiendis. Sed videamus quid dixerit Alex. affirmauit ille fructus imputari debere, & propterea haeredem detrahēdo quartam, cautionem de pecuniarijs fructib. reſtituendis praeſtiturum; quam opinionem antiquiores Sen.ſequuti ſunt: ſed neq. mihi ſatisfacit, quia imaginariam eſſe, & nullo iure vel ratione probari, ſi recte expendatur, manifeſte patebit. TAMB. Quid ergo dicendum? CAMP. Ego rem ita diffiniendam arbitrarer, pecuniarum fructus regulariter, niſi ad vſurā poſitae fuerint,ad imputationem non pertinere arg.eorū quae ſcribuntur in l. lecta ff. ſi cert.pet.& eo minus cū tales fructus ſine ſtipulationis interuentu, quod & in vſuris reſcriptum eſt, non inducant obligationē l.prima C.de vſur.&inſtit. titulo de verb. oblig. in princ. Cui conſonat quod de pecuniarum vſufructu legitur conſtitui non poſſe cum nec naturalis,nec ciuilis in iis fructus inſit, licet aliter vtilitatis gratia ſit acceptum §. conſtituitur inſt. titulo de vſuf. quod ita demum locū obtinet, ſi teſtator, vel aliquis alius vt ibi imponit; quod in d. l.acceptis à teſtatore factum non fuit;& cōſequenter dicendum eſt, haeredem, cum in mora reſtituendi non eſſet, non plures aut pauciores,ſed quātas & quales acceperat; reſtituere debere: per ll. cum quid, & l.quod te ff. Si cert. pet. Poteſt etiam & illud ad omnem tollendam difficultatem afferri,ſi à Papiniani mente diſcedere nolimus,ideo in d.l.Acceptis pecu

nias ab haerede acceptas imputationis effugium habe re, vt ſcilicet extra quartam eſſent; quia propter ſequẽs fideicommiſſum perpetuo non erant apud haeredem remanſurae. Sed cauſſa fructuum medij temporis, de quib. quaeritur, fuit praedicta pecunia; igitur ad eius ſimilitudinem ead. vtentur fortuna: nimirum vt extra quartã ead. ratione iudicẽtur. facit quod in ſimili cauſſae dignitas, cauſſati arguit dignitatem c. 2. de Praeb. in 6. l. reſtituẽdae in fine iuncta gloſ. vlt. C. de Aduoc. diuerſo. iud. nec nõ quod iam omnib. eſt notum cauſſae & cauſſati idẽ eſſe iudiciũ l. Quominus de flum. l. & ſi amicis ad l. Iul. de adult. TAMB. Reſoluta tam perbelle ſuperiori dubitatione nouiter alia ſerpit ex d. l. iubemus C. ad Treb. † in qua haereditates reſtituendae redditus in Treb. non imputantur, & tamẽ vt ſupra diximus, & ſecundum Bar. ſummarium, quodcunque ex teſtamẽto accipitur, computandũ eſt, fructus praecipue haereditarij l. in fideicommiſſaria ff. ad Treb. CAMP. Communis opinio, vt hic teſtatur Soc. referẽs cõplures antiquos idem tenentes in l. filium quem habentem C. fam. erc. fuit cum Bar. qui reſpondit per illam l. iubemus quoad liberos primi gradus eſſe alias correctas, verum id exiſtimat quoad fructus tantum haereditarios, non quoad legata & fideicommiſſa, & alia ſimilia, quia omnia computantur in quartam Treb. ex illo praecipuo fundamento, quod l. iubemus correctoria ſit, & idcirco ad alios caſus non ſit producenda arg. auct. Quas actiones C. de ſacros. eccleſ. & l. praecipimus C. de app. Contrarium tamen firmauerat antea gloſ. in d. l. iubemus in princ. in verſ. haereditarijs, & gloſ. in l. Papinianus in §. vnde ſiquis, in verſ. in Falcidiam ff. de inoff. teſtam. quae poſt nonnullas recitatas opiniones ſuam in medium propoſuit, quam veriorẽ ac receptione dignam eſſe omnib. bene intuentib. patebit,

tebit, & vt eam probet, filiũ inquit in d.l. Papinianus §.cit. rogatum fuiſſe poſt certum tempus reſtituere, & cum certum tempus eſſet venturum, per cõſequentiã erat certum, quod quartam & eius fructus medio tempore poſſet percipere &c. In d. vero l. iubemus verſa vice fuiſſe rogatum non ad certum tempus, ſed ſub conditione, quam non erat certum extituram, vel nõ extituram, ſcilicet ſi deceſſerit ſine liberis. nec erat certũ an poſſet pendẽte conditione quartam & eius fructus conſequi. Quare cum in priore caſu etiam ſecundum Bar. ſummarium in d.l. Papinianus fructus medij temporis in quartam propter tempus praeſcriptum imputentur; ita in ſequenti caſu in d.l. iubemus propter tẽporis incertitudinem non erunt imputandi. TAMB. Subtilis equidem ac veritati cõſona mihi videtur illa gloſ. reſpõſio, quae pene ad digitum illorum textuum intentionem demonſtrat; ceterum quid de illa com. propter filios primi gradus erit dicendũ? CAMP. Dicerem nullo modo negotium facere, quia cũ eius praecipuum fundamentum ſint liberi primi gradus, & ob eos eiuſmodi deciſionem in l. iubemus latam fuiſſe dicatur, nemini dubium eſt, in hoc non differre a l. Papinianus, cum etiam ipſa in liberis primi gradus loquatur, vt oſtenditur manifeſtiſſime ex l. principio, & ex principio §. ibi cum ei ſextans ex ſubſtãtia Teſtatoris deberetur; & ex titulo ipſo de inoff. teſtam. ſub quo ſituata eſt: quod etiam gloſ. in locis citatis expreſſit, & nihilominus fructus imputantur, quia eos in Falcidiam imputari, nõ eſſe incognitum Vlp. l. auctor clariſſime reſpondit. Ergo non propter filios tantum factum fuiſ-
248 ſe in d.l. iubemus † fatendum eſt; ſed propter diuerſum reſtituendi modum à teſtatore iniunctum: vnde nullum correctioni locũ dari demõſtratur. Nec quod Bartolo, & aliis doctorib. dubium fecerat, obſtabit,

an illa lex extenderetur ad legata & fideicommiſſa, ad hoc vt neq. ipſa ad inſtar redditum in quartā nō imputarentur; veluti Soc. probare conatus eſt, quamuis inaniter: quoniam ſi non admittitur correctio, igitur multo minus extenſio, quae ex d. correctione pendebat. quamobrem ex dictis concluſionem retinere debemus, quod quae conditionis explendae gratia capiuntur, in quartā ex Treb. imputantur. Tamb. Nūc operaepretium eſſet quaſdam intercidentes quaeſtiones proponere, nec non eas more ſolito dilucidare ſecūdum ingenii tui acumen; quare ſi libet proponam. Camp. Antequam ad hoc deueniam, couenientius eſſe duxi, prius illam aliam Tex. noſtri partem principalem in verſ. ſi quid vero implendae, meliori modo quoad eius fieri poſſit declarare; propterea quod ſuper ea, vt eſt illud Poetae, ſcinditur incertum ſtudia in contraria vulgus: quorum maior pars, ad eam fertur ſententiam, vt l. auctor quodammodo ſuperius dictum repetat, quod credendum non eſt: quia fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora & aeque be
149 ne † vt inquit philoſoph. & l. prima. Quod met. cauſ. & l. ampliorē §. in refutatorijs C. de app. namq. ſupra idē ibi vel implendae, deciſum videbatur. Quare ne hac ipſa nota Martianus inuratur, libentiſſime adhererem Ripae hic, qui multum differre inquit inter imputationem de qua in principio Tex. & computationē de qua hic in verſ. noſtro; quod ſicut cauſſa conditionis implēdae datum in Falcidiam non imputatur, ita
150 non computatur vt legatarijs proſit: † exemplumq. tale proponitur, ſi praedium, quod valeat centum, à Defuncto legatū Titio fuerit, ſi quinquaginta Titius haeredi dederit; in quartam centum praedium tantū inquit I. C. legatis computationem fieri: & hoc modo gratia cōditionis explendae haeredi datum legatarijs non

non proderit, verumtamen prodeſſet; ſi quinquaginta computarentur, quae extra haereditatem haberi ne haeredi in quartam imputētur Martianus ſcriptũ reliquit. Rationem reddit Ripa, quia ſecundum hanc computationem legata forſan non excedent dodrantem, vel non multum excedent. Ego autem aliam, & fortaſſe veriorem redderē; ſi dicamus in tali ſpecie teſtatorem ſuam manifeſtaſſe voluntatem, dum dixit, ſi quinquaginta dederit, nam ſi de quarta intelligere voluiſſet, vigintiquinque dixiſſet arg. d. l. cum quo §. vlt. hoc titulo noſtro. TAMB. Quemadmodum tibi ſuperior illa, ita etiam mihi ſummopere placet expoſitio; ſed quae poſſit eſſe differentia inter imputare &
151 computare, † non potui hucuſque animo comprehēdere: quinimo vnum pro alio accipi ſcio, ſicut in l. vbi pure §. vlt. imputari pro cōputari accipitur: prout ibi poſt Alex. id. Ripa notauit ff. ad S.C. Treb. & verſa vice computari, pro imputari in l. omnimodo C. de inoff. teſtam. CAMP. Verum eſt, quandoq. alterum pro altero vſurpari, ſed putauit Ripa vno ex duob. mod. procedere differentiam, primo imputari quod in ſolutionem cedit, computari vero quod ſoluendum non venit. vel ſecundo modo imputationem ſignificare tantum eſſe in obligatione, quantum petitur; computationem vero minus vel plus. laudandus eſt Ripa in eo, quod magis fuerit dictorum verborum vim ac poteſtatem prope cogitatione aſſequutus, quam lucida & clara explicatione proſequutus: Eſt enim verbum imputare, ſaepius in hac lege frequentatum, ita accipiē-
152 dum, † vt oſtendat id, quod in Falcidiae rationem atque ſolutionem cedat, vel ſit aequale portioni Falcidiae, vel paullo minus (qua in re parumper errauit Ripa) nihil refert. Cōputare vero nihil ſit aliud, quā rationes ſubducere, † vel calculum facere, vel rem in

medium ponere, de qua calculus habendus ſit: in qua ſignificatione proculdubio verba illa Marciani accipiuntur, cum ait, centum legatis computationem fieri, perinde ac ſi dixiſſet, ſuper praedio legato, quod valebat centum, falcidiae ratio, ſiue calculus habendus eſt; quem computationem appellat; quae explicatio ad imputationis differentiam ex vltimis verbis manifeſte conformatur, cum inquit, & quinquaginta extra haereditatem haberi, ne in quartam ei imputentur, id eſt falcidiae aſcribantur. Nec obſtat, quod quinquaginta illa non poterant aſcribi, & imputari, quia lex intelligit ex ijs, quae potuiſſent ſecũdum falcidiae numerum imputari, ſi quinquaginta extra haereditatem non haberentur. TAMB. Ex hac reſponſione omne ſane dubium diſſoluitur, & inter computari & imputari euidentem eſſe differentiam, quam percipere non poteram, oſtenditur. CAMP. Firmemus conclu-
154 ſionem, † quod ſicut datum conditionis explendae gratia in falcidiam non imputatur, ita non computatur, vt legatarij ſprofit. TAMB. Expeditis ijs, tempeſtiuum ne adhuc eſt; vt ad quaeſtiones accedamus? CAMP. Erit quidem. TAMB. Primo illa ſe mihi offert, vtrum Falcidia, & Treb. poſsint ex vna re detra-
155 hi. † CAMP. Com. opinio fuit cum gloſ. & Bart. in l. Falcidiae ratione, C. ad l. Falc. detrahi non poſſe. TAMB. Quamobrem? CAMP. Nulla alia de cauſſa, niſi quia haeres ex omnibus legatis quartam deducere debet: vt in cit. l. & in l. Plautius, & in l. In quantitate §. vlt. ff. eod. cum ſim. TAMB. Imo contrarium communiter eſſe receptum in mentem venit, nempe quod vtraque ex vna poſsit re detrahi l. poteſt haeres ff. de leg. 1, l. filium quem habentem. C. fam. erciſc. & ibi Doctores: quomodo igitur erunt conciliandae? CAMP. Conciliationem cum aliqua tamen diſtinctio

ne

ne facile recipient: nanque prior illa negatiua, quod ex vna re non poſsit detrahi; dicendum eſt inuitis legatarijs, & fideicommiſſarijs locum ſibi vendicare. Alia vero affirmatiua concluſio, quod ex vna re poſsit deduci; conſentientibus legatarijs, & fideicommiſſarijs procedere fatendum eſt: & hoc ſecundum com. Doctorum diſtinctionem. TAMB. Quid ſi Teſtator
156 declarauerit, quibus ex rebus deductio † ſit facienda? vel quouiſmodo haeredi prouiderit? CAMP. Tunc Teſtatoris cuſtodietur voluntas monente reg. in l. prima ff. Dep. & §. Diſponat auct. de Nupt. quemadmo-
157 dum ſi legatum † loco quartae haberi Teſtator voluerit, d. l. Quod autem hoc Tit. vel id in morte dixerit, vel in vita, ſeu quocunque modo ſignificauerit: arg. d. l. Cum quo §. vlt. eod. tit. noſtro. Sicut etiam cum Teſtator in vita rem aliquam in peculium haeredi tradiderit, illam pro ſua quarta haeredem retinere debere, tacite voluiſſe creditur: arg. l. pen. ff. de alim. & cib. leg. praeſumitur enim, vt veluti praedilexerat eum in vita rem illam concedendo; ita etiam in morte dilexiſſe, & eamd. rem retinere voluiſſe praeſumatur. Quinimo tanti eſt momenti Teſtatoris voluntas, vt ſi
158 debitor, creditore haerede inſtituto, creditum † ſuum in falcidiam imputari iuſſerit; eum creditorem Falcidiae detractione quodammodo priuare poſsit. l. ſi de-
159 bitor ff. hoc tit. Idem iuris obſeruatur, cum dotem † vxori relictam in Falcidiam Maritus imputari rogauerit l. Lucius §. Maritus ff. ad Trebell. TAMB. De dote valde dubito, nanque ſupra in d. l. pater filiam habuimus; quod etiam ſi pater dotem filiae relictam in Falcidiam imputari mandauerit, Teſtatori tamen non erit obtemperandum: ſed filiam extra quartam habituram Papiniano placuit, ergo? CAMP. Ceſſabit omnis dubitatio, ſi quae ſuperius ad l. pater filiam diximus;

in

in memoriam repetes: nempe eo loci patrem contra filiae conſenſum dotem exegiſſe, vel dotem in haereditate non inueniſſe. At in l. Lucius nec dos ab haereditate aberat, nec aliquid in vita Muliere fiebat; quinimo adeundo ſe ſe ſponte haereditarijs oneribus obligabat. TAMB. Equidem non ab re omnem dubitationem ceſſare dixiſti, ſi ſuperior ad l. pater filiam repetatur reſponſio: quia vere ceſſauit. Sed vt vnde digreſsi ſumus reuertamur, poterit ne haeres ſola vna in
160 re, † propria auctoritate, ſuam retinere quartam? vel quomodo? CAMP. Porro propria non poterit auctoritate, d. l. 2. C. quando & quib. lib. 10. Verum officio Iudicis ita decernente poterit l. ad officium. C. com. diuid. TAMB. Non intelligo. CAMP. Explico, puta ſi commoda diuiſio fieri non poſſet, eo quia ſit res indiuiſibilis l. ſed ſi non ſeruus, l. lege Falcidia interueniente & l. ſi fundus mihi ff. hoc eod. titulo, tunc à Iudice, vt Soc. ait, & communiter alij ſentiunt; deliberandum eſſet aliunde Falcidiam detra-
161 hi: † quae ſententia veriſsima eſt ex l. poteſt ff. de leg. 1. & l. in fundo. ff. de rei vend. TAMB. Etſi fundi ſer-
162 uitute, † & alicui ſeruo libertate relictis; quae res ſunt indiuiſibiles: cum de Falcidiae quaeretur detractione & non ſit vnde deducatur, quid erit faciendum? CAMP. Ceſſabit deductio, quoniam ſeruitus, ut ſit Falcidiae locus, plerunque non praeſtabitur; d. l. ſi fundus mihi. Necnon idem de libertate, cuius fauori Falcidius facile parcet d. l. ſed ſi non ſeruus, & l. Papinianus §. quarta ff. de inoff. teſtam. cum concor. TAMB. Priuabitur ergo haeres in ijs rebus Falcidia? CAMP. Ob ſeruitutis praetextum non priuabitur, quoniam ut Papinianus inquit in d. l. lege Falcidia, non aliter in ſolidum reſtituetur, niſi partis offeratur aeſtimatio: ſecus autem in libertate, quae nullo mo-
do
patitur.

Illyds. Si res aliquam rem ſuo ingenio, ſuaque opera vberiorem, ac vt Celſus ait in l. in fundo ff. de rei vend. praetioſiorem reddidiſſet; poterit ne officium Iudicis im
163 plorare, † vt ſibi eam adiudicet? CAMP. Poterit, & Iudex deberet haeredi fauere; remque ipſam illi adiudicare: ne vt inquit Ripa ſuos miſer deploret labores. arg. l. vltimae C. de allu. & palud. & c. vlt. de pecu. cler. probat Bar. hic & in l. quicunque deſertum C. de omni agr. deſer. lib. 11. TAMB. Ex omnibus itaque rebus diuiſibilibus Quartam deduci poſſe, & quamlibet earum Quartae obnoxiam eſſe; & conſe-
164 quenter ob Falcidiam minui poſſe concludemus? † CAMP. Ita poteſt concludi, tamen animaduertendum arbitror hoc tuto demum obtinere; dum earum rerum diuiſio ſine damno fieri contingat: vt inquit Pomponius in l. Non amplius iuncto Pauli reſponſo in ſeq. l. poteſt. propterea quod ſi abſque damno di-
165 uiſio fieri nequeat, † tunc Iudicis partes erunt aeſtimare de qua re commodius Quarta valeat retineri: quae vt confirmet Bar. alleg. l. vlt. C. quando & quibus lib. 10. in verbis illis; ne ſi ex ſingulis rebus detrahatur, totius patrimonij quaedam inhumana fiat dilaceratio, & haec op. communiter ab omnibus eſt accepta. TAMB. Imo à Nouiſſ. oppugnatam eſſe reperio ex reg. illa certiſſima l. Plautius hoc eod. titulo: Falcidiam ex omnibus legatis detrahendam eſſe: quare ſuperius dictum concludunt locum habere poſſe in Treb. in qua propter vniuerſitatem rerum, Iudicis auctoritas multum polleat, ne haereditaria interuertantur iura. Nec obſtare dicunt l. poteſt, cum ibi I.C. agat de legato generali. CAMP. cum eorum rationes non multum vrgentes appareant, com. illa concluſio à nobis confirmata nullo modo labefactatur; ſed in ſuo reſtat robore: nanq. ſi diligentius d. l. Plau

P tius

tius attendiſſent, non ita facile ex ea in com. eſſent opinionem inuecti. Non enim negatur de omnibus legatis Falcidiam fore detrahendam, uerum debere hoc intelligi admonemus; vt cuncti ſcilicet legatarij, ſiue fideicommiſſarij Falcidiae detractioni pro rata ſubiiciantur: vt in d. l. 2. C. eod. & inſt. titulo de fideic. Haer. ſed non ita, quod ſingulae res diminutioni ſubponantur: alioqui maximum ſequeretur abſurdum, vt & res indiuiſibiles, nulla ratione, vel aequitate ſuadente, Falcidia diminui poſſent. Quod ne ſequatur pro ſua religione Iudices prouidebunt, aeſtimabuntque vnde quarta non incommode detrahi poſſit: ſicque haeredum iuri, & latiſsimae, quae eorum eſt, poteſtati ſatisfacient l. prima ff. de iuriſd. omn. iud. & in d. l. in fundo ff. de rei vend. iuncto tex. in c. primo §. ad haec in tit. hic finit lex, deinde Conſuetudo in vſib. feud. Nec pariter probarem reſponſionem ad d. l. poteſt, ibi iudicis auctoritatem interuenire propter legatum generale, vt ipſi arbitrabantur; quoniam legati de bonorum parte
166 ad vniuerſalem haereditatis partem † congruam nõ eſſe argumentationem dicerem: quia cum ibi pars relicta ex certis ac ſingularibus reb. conſiſtat, magis ad legati naturam accedit, quam haereditatis, ſolent enim, vt in d. l. poteſt, qui talem bonorum partem habent legatarij, non autem generales, vel vniuerſales nuncupari. Nec inſuper obſt. quam in hac re alle-
167 gant l. lineam † ff. eod. quia eo loci commoditas monebat, vt ex margaritis quarta retineretur: ſed non idcirco ex eo ſequitur, vt de ſingulis rebus relictis Falcidia deducatur: quod eiuſmodi commoditate ceſſante certum eſt non obtinere. Eſt enim ſimilis haec Iudicis auctoritas illi, quam ſolet ſummam pro rerum qualitate, in ipſis fam. erc. iudicio diuidendis,

aeque

aeque non minus, quam prudenter exercere: vt inſt. titulo de off. iud. Quocirca non mirum ſi pro legatis & fideicommiſſis, quoad fieri poſſet, tuendis, ſoleret
168 antiquitus Iudicis officium implorari; † vt inſtit. titu lo de fideic. haer. quod tantum abeſt, vt nobis legib. abrogatum ſit: vt locupletiores ſint auctae facultates, & actiones: vt ibi, & in l. 2. C. com. de leg. TAMB. Num quid haeres, qui aliquam rem reſtitutioni ſub-
169 iectam alienauerit, † eam ſi velit in Quartam ſibi reti nere poſſit? CAMP. Quamuis ſuperior concluſio intelligatur de rebus penes ipſum haeredem exiſtentib. nihilominus etiam in alienatis extenditur; & ex ijs quarta deduci poteſt. Verum quo facilius id intelligatur, ſciendum eſt alienatas res in quartam imputari debere; per l. Marcellus §. res quae ff. ad Treb. & ibi communiter Doctores omnes: quare cum ſibi Haeres imputet, ex conſequenti Quarta ex illis quodammodo detrahi conceditur. TAMB. Quid ſi lega
170 tarij, vel fideicommiſſarij noluerint? † CAMP. Si loquamur de Trebellianica, certum eſt, quod inuito etiam fideicommiſſario vniuerſali Haeres de vna, vel plurib. reb. alienatis, quartã ſibi retinere poteſt; ea prorſus ratione, quia vel illo inuito haeredi uſq. ad permiſſam quãtitatẽ alienare permittitur. d. l. Marcellus §. res quae cum ibi Not. & auct. res quae C. com. de leg. Quod & Ripa amplius extendi poſſe putauit, vt haeres fideicommiſſi purificationem, vt eius verbo vtar,
171 expectare non teneatur; † ne diutius ius ſuum, quam vellet habeat in ſuſpenſo d. l. 2. C. quando & quibus lib. 10. Teſtaturque ita conſuluiſſe Bald. in alienatis propter bandum, vt vocant, & condemnationem ſol uendam, in conſ. 184. lib. 4. & conſ. 364. eod. lib. Alex. conſ. 3. lib. 3. Arct. conſ. 19. Bertran. conſ. 91. lib. 1. & conſ. 25. lib. 2. Aliam adduxit Ripa rationem, quam

veluti omnino ſuperioribus pro veritate firmatis aduerſantem, duxi merito omittendá. Tamb. At huic Riphe & aliorum opinioni obſtat, dum Iuſtinianus in L vlt. §. ſed quia noſtra C. com. de leg. legatarijs & fidei commiſſarijs proſpicere cupiens, omnem aliena tionē quoquomodo rei ſubiectae reſtitutioni vel pure, uel ſub certa die faciēdae penitus prohibuit. Non poterit ergo inuito fideicōmiſſario alienatio per haere-
172 dē fieri. † Camp. Ingentē equidē difficultatē mouiſti, cui cū Ripa hic occurrere vellet; quāuis Panor. auctoritatē aduocauerit in c. Raynal. ex. de teſta. ſe ſe magno pere inuoluit. ait. n. quod ſupra cōcluſimus in reb. alienatis, antequam fideic. dies venerit vel ceſſerit, locum ſibi vendicare; ſecus autem poſtea: propterea quod tunc temporis nec pro quarta alienatio valeret: vt in cit. §. ſed quia noſtra, ex eo quia tunc haeres fam. erc. iudicio ipſimet conſulere potuit L. Ita tamen §. qui ex Trebelliano ff. ad Treb. Atque hinc alienata ſibi in quartam imputare inuito fideicommiſſario facultatem non habere. Quemadmodum nec etiam locum obtineret alienatio ſi in fideicommiſſarij fraudem facta fuiſſet, arg. l. primae ff. de ijs, quae in fraud. Cred. ex eo quia bona fide fieri debet: haec Ripa. Verum vt quid ſentiam libere proferam, pauca haec Ri
173 pae verba multis ſcatere erratis † concerno, primo nanque ſua diſtinctione d. §. ſed quia noſtra non recte occurrit: nam quorſum haec, quod ante diei ceſſionem alienare haeres poſſit, poſtea inuito fideicommiſſario non poſſit? unde enim hanc ipſam diſtinctionem effodit? Enimuero ex uerbis dicti §. non collegit: & ratione quidem ſua illa non probauit. Cum ait, ſibi haeredem eo caſu fam. erc. iudicio prouidere poſſe, haud recte quidem loquutus eſt: nam quod iu
174 dicium fam. erc. † poteſt eſſe inter haeredem & fidei-

com-

cōmiſſariū? quod ſolū inter Cohaeredes dari cōuenit? l. inter haeredes, & l. haeredes ff. fam. erc. Aberratque dum huic alienationi pro quarta conſequenda, alienationem in fraudem fideicommiſſarij factam inepte comparat. Diceremitaque aliter fore ad §. ſed quia
175 noſtra † commodius reſpondendum ex mente gloſ. ibi, in verſ. Transferre, quam ſunt amplexi Bar. Bald. Ang. Saly. ibidem, & in l. filium quem habentem C. fam. erc. omnem nimirum alienationem earum rerum reſtitutioni ſubiectarum prohibitam eſſe, quae quartam effugerent; ſecus autem in ijs, quae pro quarta accipi poſsint, & intra eam ſint: quod & recte intuentibus Imperatoris verbis patebit non aduerſari, quinimo ex ijs probabiliter confirmari. Nunc vero videamus de Falcidia, Vtrum haeres eam ex vna vel pluri-
176 bus reb. alienatis retinere poſsit inuitis legatarijs. † Cui dubitationi diſſoluendae ſeruiet id, quod ſupra diximus; cū quaereretur an ex vna re Falcidia deduci poſſet: & conſentientibus legatarijs poſſe deduci finitum eſt: diſſentientibus autem non item. Quo fit, vt veluti ex vna re penes ipſum haeredem exiſtentē Falcidiae detractio inuitis legatarijs non conceditur; ita nec ex ipſa re haeredis arbitratu alienata: quia vt inquit Neratius in l. a Titio ff. de furt. ea, quae legantur, recta via ab eo, qui legauit, ad eum, cui legata ſunt, tranſeunt, Et ideo ſi alienentur, alienatio non tenebit: cum dominium rei legatae recta via, vt etiam not. Bar. ex d. l. in ipſum legatarium iuris puta miniſterio tranſeat: quomodo itaque haeres imputabit in quartam? T A M B. Non obſtantibus ijs per te adductis, ex reſponſo Scaeuolae in l. ſi ex plurib. ff. hoc titulo. Falcidiam ex vna, vel pluribus rebus inuitis legatarijs poſſe detrahi ſentire cogor: cui conuenit Imo. diſtinctio ſecundum praedictam l. facta in l. ſi pupillus §. vlti.

ti.infra eod.cum ait, Aut haeres iure directo pro Falcidia à pluribus legatarijs debita rem particularem vni relictam retinere velit; & legatario inuito non poteſt: Aut per viam exceptionis, & id quidem poteſt.

177 CAMP. Si ita dic. l. ſi ex pluribus † loqueretur, vt ex Imola refers, non leuem dubitandi occaſionem praeberet; ſed ſi diligenter eam attendes, de pluribus legatis eid. legatario relictis loqui intelliges: qui pro legatis pene integre ſolutis Falcidiam ſoluere nolebat, ideo per doli exceptionem Haeredi ſuccurritur, vt ex vna re non dum ſoluta Quarta deducatur. Quam opinionem in eod. caſu referente Alex. in d. l. ſi pupillus. §. vlt. habuerunt Dyn. Cyn. & Nicol. de Neap. Diuerſi autem iuris eſt in pluribus rebus diuerſis legatarijs relictis: Etenim tunc res vni legata pro aliorum Falcidia retineri minime poteſt d. l. ſi pupillus §. vlt. & l. 2. C. ad l. Falc. vt ſupra fuſius explicauimus. TAMB. Poſt pulcherrimam vtiliſſimae quaeſtionis determinationem, an Haeres inuitis legatarijs vel fideicommiſſarijs de vna re per ipſum alienata Falcidiam detrahere poſſet. Velo nunc reuoluto, quaerendum eſſe opina

178 rer, An haeres inuitus ex vna re alienata † Falcidiam à legatario, vel fideicommiſſario retinere cogatur. CAMP. Cogi poſſe nemo eſt, qui neget, & expreſſim hic Bart. in verſ. & illud prius ſibi computat in quartam ex d. §. res quae, & Auct. res quae C. com. de leg. Vnde Ripa ſecundum communem Doctorum conſenſum infert cogi etiam poſſe, licet ipſe pretium illius rei alienatae reſtituere vellet, & quartam ab illa re, & alijs detrahere. TAMB. Quid ſi haeres alienatas

179 res redemerit † & in haereditate reponat, erit ne audiendus, ad hoc vt liberam iuris facultatem habeat ex redemptis, vel ex alijs Quartam accipere? CAMP. Controuerſa ea de re fuit diſceptatio, nam Ang. Imo.

&

& Alex.in d. §. res quae dixerunt haeredem eam ob cauſſam non eſſe audiendum, quòd in fideicommiſſarij praeiudicium ſententiam mutare non poſſit arg. l. primae §.ſi rem ſeruo Depoſitam ff.Dep.& l. Qui eam ff.de furt.& l.Nemo poteſt ff. de reg. iur. Cui & illud accedit, res redemptas non habere vt haeredem, verum vt alium per l.ſi a me ff.hoc tit.noſtro. Contra vero Imo. hic parum ſibi conſtans ea nititur ratione, quòd liceat haeredi conſilium mutare, dummodo fideicommiſſario aliquod non inferatur detrimentum l.ſi pecuniam ff. de Cond. ca. dat. Not.in reg.Mutare ff.de reg.iur.in 6. Ab Imo. non diſſentit Rom. in d.§. res quae motus l. ſi fundum per fideicommiſſum ff. de leg. 1.quae, vt infra videbitur, pro hac opinione mirifice facit. TAMB. Quae opinio erit ergo recipiẽda? nanque illam primam adhuc exploſam eſſe non video; Alteram vero an ſequi poſſim neſcio: quoniã illius primae rationibus quanquam in contrarium retortis fulcitam perſpicio. eo magis quia Romani fundamento in d.l.ſi fundum, quam mirifice facere dicebas Alex.reſpondit non mirum ſi pretium ibi ſubeat locum & conditionem rei haereditariae: quia propter aes alienum haereditarium fundus vendebatur, & conſentiente fideicommiſſario. CAMP. Non obſtantibus ijs Imo. & Rom. opinioni procliuius adhaerendum eſſe putarem, videlicet poſſe haeredem
180 res redemptas reſtituere quibus ſunt reſtituendae, † & ſecundum iuris diſpoſitionem ex illis, vel alijs Falcidiam detrahere: vt in l.2.C.eodem Cui haeredi Nouiſſ.hic dicunt fauendum eſſe, vt res in ſuam reuertatur naturam, per l. ſi vnus §. pactus verſ. quod in ſpecie Dotis ff. de pact. c. ſtatutum de Preb. lib. 6. Nec obſt.d.l.prima §.ſi rem ff.Dep. & l. Qui eam ff. de furt. quia reſpondetur ibi dolum interceſſiſſe; & ideo in-

uerſores licet reſtituant, infamiae notam non effugere. Hic vero haeres iure ſibi permiſſo vendidit l.vlt.§. pen. C. com. de leg. Nec facit contra d. l.nemo poteſt de reg.iur. propterea quod non poſſit dici in aliorum praeiudicium eſſe factum, quod iure permittente fit, reſpondemus l. leges ff. de ll. & l. prima ff. de iniur. Non obſt. l.ſi à me hoc tit. noſtro, quia res illa, quae erat haereditaria in legati cauſſam redibat, non in haereditatis cauſſam; quemadmodum de rebus in caſu noſtro propoſitis, quas redimendo haeres, vt ad priſtinum ſtatum reuerti, dubitandum non eſt: ita ex conſequenti priſtini iuris naturam retinere.arg.l. Ab emptione ff.de pact. Etenim quid eſt impedimēto, quod res alienata redempta, & in haereditate repoſita vere non dicatur res haereditaria? T a m b. Impediet forſan quia cum ſit redempta, non videatur amplius haereditaria, ſed ipſiuſmet redēptoris effecta. C a m p. Si redimentis animum intueamur, is fuit, rem redemptã in haereditate reponere: ergo nullo modo Redemptoris propriam fieri dicemus. Alex. pro huius dubitationis diſſolutione tali vtebatur diſtinctione, vtrum haeres alienauerit malitioſe, vel non. Ripa in haec verba. Aut haeres redemit ante moram in reſtituendo fideicommiſſum, & procedat opinio Imo. hic, maxime ſi redemit priuſquam ceſſerit dies fideicommiſſi, Aut poſt moram, & eo caſu procedat opinio Ang. Alex. & Imo. in d.§.res quae: quam diſtinctionem dixit eſſe de mente Sen.; & ideo non mirum ſi aures aliquantiſper mulceat. Animaduertendum tamen eſt fruſtra certe diſputari ſi ſit in mora, quando Contumaces, & in ſoluendo Moroſi ſemper à iure damnantur l.2.de in lit.iur.l.Quod te ff.ſi cert.pet. & ab omnibus not.in l.ſi inſulam ff.de verb.oblig. Vnde diſputatio huiuſmodi pace Ripae intelligenda eſt, cum nulla inter-

la interceſsit mora. TAMB. Quid erit ergo concludendum? CAMP. Ego vt dixi eſſem ab opinione Imo. & Rom. non Doctorum rationibus ſed ſolum quia in hoc animum ipſius, qui redimit, conſiderare debemus; & ad hoc multum facit quod Vlp. referente Marcellus notauit in d.l. ſi fundum ibi, ſi fundum reſtituere malit Haeres, audiendum exiſtimo. Igitur ſi haeres redemit eo animo, vt in haereditate reponeret, & poſtea reſtituere quibus deberetur; non dubitarem audiendum: ſin autem ſecus, aliter ſentirem. Humaniorémque hanc eſſe ſententiam non ſolum Ripae, qui ad Alexan. obiecta reſpondit, ſed & Antonio de Butr. viſum eſt in conſ. 34. quo loci eleganter aſſerit
181 Emphiteuticarium † etiam rem eccleſ. redimẽdo euitare commiſſum. Quamobrem iuxta diſtinctionem à nobis ſupra traditam, diffiniendum erit, Haeredem; qui rem reſtitutioni ſubiectam alienauerit, & poſtea redemerit; audiendum eſſe: & eodem quo prius iure vſurum. TAMB. Poſt haec ita eleganter determinata, alia non leuis ſane quaeſtio proponenda mihi videtur; quae eſt huiuſmodi. Vtrum Falcidiae & Treb.
182 detractio poſſit à Teſtatore prohiberi. † CAMP. Falcidiae quidem non leue, ſed Trebellianicae dubium longe grandius proponis dilucidandum: Videamus igitur primo de Falcidia tanquam vetuſtiori & non ita difficili, ac repetamus quo iure Ciuitas retro hoc caſu vſa fuerit; & indubitati iuris erat, olim Falcidiae prohibitionem non fuiſſe teſtatoribus permiſ-
183 ſam † l. Quod de bonis hoc titulo. Hodie autem prohiberi poſſe latet neminem auct. ſed cum teſtator C. ad l. Falc. & §. ſi vero expreſſim Auct. de Haer. & Falc. neque alium inuenio contrarium reſcribentem. TAMB. excitaſti mihi ſummam cupiditatem noſcendi quae fuerit ratio quare ius Nouum ab Antiquo in

hac re tam valde diſcrepet. CAMP. Bar. in l. Nemo po teſt ff. de leg. 1. & in l. prima in princ. ff. ſi quis ommiſ. ca. Teſtam. & in l. prima C. de ſacroſ. eccleſ. in verſ. 4. quaero, & in l. eam quam C. de fideic. opinatus eſt ad eam dubitationem diſſoluendam, cauſſam inducendae Falcidiae conſiderari neceſſum eſſe; quam nullā aliam extitiſſe certum eſt, vt ſupra diximus, quā com. Teſtantium fauorem, vt haeredem haberent Inſtit. titulo de leg. Falc. & eo magis quod in alio publico eſ-
185 ſet fundatus: † nam quis neſcit publice expedire ſuprema hominum iudicia exitum habere. l. vel negare ff. Quemadmod. Teſtam. aper. Quare ex his vrget Bar. ſi Teſtator antiquitus Falcidiam inhibere potuiſſet; porro publicam prohibendo vtilitatem offendiſſet; quod exitus comprobaſſet dum haerede repudiāte teſtamentum ſubuerſum fuiſſet, quod multo facilius perſuaderi poteſt, cum hac repudiatione ſequuta nulla alia iuris praeſto fuiſſet diſpoſitio, qua caueretur fore nihilominus teſtamenta conſeruanda. Hodie autem ſi teſtator Falcidiam detrahi prohibuerit, quamuis haeres adire recuſet, noua tamen iuris diſpoſitione teſtamentum ſuſtineri † ſcribit Imper. in d. §. ſi vero expreſſim; vt communiter poſt Bar. omnes teſte Alex. interpretantur in d. l. Nemo poteſt, Caſtr. conſ. 391. Rom. conſ. 71. Idque ſumma ratione, quando dici nequeat Falcidiae prohibitionem contra publicā vtilitatem emanaſſe; ac idcirco erit inuiolabiliter obſeruanda. Addidit tamen Io. Anib. in repet. d. l. Nemo poteſt praedictam Bar. rationem intelligendam eſſe veram ſeruato ordine d. §. ſi vero expreſſim, quod idem Bar. expreſſit in d. l. prima ff. ſi quis ommiſ. ca. teſtam. Aliam autem perſuaſoriam exiſtimabat Bar. eſſe diuerſitatis rationem, quia cum Etnici eſſent Iureconſulti Caeleſtiſq. gloriae haud illis premium notum

187 tum eſſet, putarunt homines ea ſpe adduci non potuiſſe, vt haereditatis periculum ſine aliquo Falcidiae commodo ſubirent. Contra vero Iuſtinianus acerrimus Catholicae religionis propugnator ingẽs à Deo opt. Max. premium expectaturos, ſi defunctorum voluntatem fuiſſent humaniter amplexi d. §. ſi vero expreſſim, ſequitur Corn. in d. auct. ſed cum teſtator, Crotus in d. l. nemo poteſt, Caſtr. conſ. 101. in prin. Addidit praeterea idem Imper. vt etiam haerede adire nolente ſiue haereditatem expreſſim repudiante, adhuc teſtamenti vires conſeruentur. T A M B. Placuerunt mihi ſemper Bar. rationes vt religioni, vt publicae in defunctos pietati conſentaneae. Verumtamen reperienti mihi Bald. penitus contrarium dicentem in d. auct. ſed cũ teſtator, & in l. prima C. ſi quis omiſ. ca. teſta. à quo alij cõplures ſunt, & Ripa in d. l. Nemo poteſt: ſcrupulus iniectus eſt, quid circa id libere ſentirẽ. Accedebat eiuſdẽ Bal. auctoritati ſua quaedã plauſibilis ratio educta ex verſ. praedictae auct. ſed cũ teſta
188 tor, † ibi, & ſi haeredes, ſ. lex haeredibus ſcripta eſt, ergo requiritur qđ ſit haeres, Itẽ ĩpoſſibile eſt legata deberi, & à nullo deberi: Eſſe. n. debet pſona, quae debeat & cui debeatur. l. qdã referũt ff. de iur. Codic. Ex quib. Bar. rationes tanquã fundamẽto carẽtes putat eſſe cõtemnendas, quãuis ante Bar. idẽ ſenſerit Iac. de Belu. in §. hinc nobis eod. tit. auct. de Haer. & falc. C A M P. Scrupulus tibi ex auctoritate Baldi iniectus non modici quidẽ ponderis eſt; poſtquã titubans Alex. quo Baldi rationes effugeret, eo miſere confugit, vt diceret praedictũ verſ. in corpore, vnde ſumitur d. auc. ſed cũ teſtator; videlicet in §. haec nobis cũ ſeq. auct. de haer. & Fal. in quo Bal. ſuã in Bar. reprehẽſionẽ fũdabat: ſcriptũ nõ reperiri. Deridet Alex. Ruy. in d. l. nemo põt, & merito quidem; inquit. n. in cit. §. ſi vero expreſſim

de haerede fieri mentionem, & ibidem, eum, de eo-
189 dem hoc eſt haerede intelligi; quoniam dictio, eum † quamdam omnium qualitatum repetitionem, de quibus in praecedentibus, nobis ſignificat, iuxta ea quae ſcribit Bar. in l. ſi quis ſeruum §. vlt. ff. de leg. 2. In praecedentibus autem, hoc eſt in princ. illius §. de haerede mentio fit, ad quem reſpicit dictum verbum eũ, ergo de ſcripto putat fore intelligendum. vrget magis quia prohibitionis tempus, quod aditionem praecedit, Imperatoris verba indicant; ergo de haerede ſcripto, qui fuerat Falc. detrahere prohibitus: licet alias
190 verbum haeres † in dubio ad eum pertineat, qui adeũdo factus eſt haeres. l. 3. §. primo cum ibi Not. per Imo. Caſtr. ff. de haer. inſt. Et quamuis omnia ingenioſe Ruynus, adiuuarem tamen ſubtilius conſiderando d. §. in illis verbis, aut ſi parere noluerit, eum quidem, ſcilicet haeredem, recedere ab huiuſmodi inſtitutione, quid ergo clarius dici potuit, vt oſtenderet Auctor de ſcripto haerede intelligere, quam cum de inſtitutione verba facit? quae non poteſt alij, quam haeredi ſcripto accomodari. Rurſus conſiderandũ eſt; quod ſubiicit tex. locum uero fieri (ſicut dudum praedix imus) ſubſtitutis, & Cohaeredibus &c. quomodo igitur poterũt aliter intelligi quam de inſtitutis; quippe qui vel ſubſtitutos uel Cohaeredes habeant? TAMB. Quid igitur concludendum? CAMP. Com. cum Bart. ſequendam opinionem arbitror; & aliter ab impugnatione Bald. defenderem: dicimus enim nihil referre in dicto §. ſi uero expreſſim, & d. auct. ſed cum teſtator (non obſt. quae Ruinus ſubtiliter conſiderauit, & nos adiuuimus) haeredis etiam ſcripti fieri mentionem; & ad eum l. ſcribi: ut dicebat Bald. quia licet id concederemus, non ideo ſequitur neceſſariũ fore ut haeres adeat, quo teſtamentum non infirme-

tur

tur: alioqui contra apertiſſimam Imper. mentem in d. §. ſi vero expreſſim ſumma iuris daretur repugnantia, vt idem ſcriptus haeres repudiaret, idemq. poſt repudiationem pro teſtamenti conſeruatione neceſſario adiret. Nec obſt. inſubtilis à Baldo requiſitus in praeſtandis legatis duarum perſonarum concurſus, & eius qui debebat, & cui legatum debebatur. Nec contra quis aduocet vulgatam legati deſcriptionem in §. primo inſt. de leg. quia reſpondetur contrarium obtinuiſſe ratione illa in d. §. ſi vero deſcripta, vt voluntas morientium conſeruetur: vt ſupra ex Bar. & aliorum mente docuimus. Nam † ſubſtitutis vel Cohaeredibus adeuntibus à quibus repetita legata videntur cit. l. licet Imperator ff. de leg. 1. cum ibi Not. legatorum praeſtatio fiet: Vel ijs teſtamento non adſcriptis; aut identidem repudiantibus, adire ve nolentibus Teſtamentum lege ita iubente ſuſtineatur. quod pro ſingulari & mirabili defunctorum priuilegio Bar. annota-
191 uit. † Vel quia lex præſumat, ſeu fingat adeuntem quaſi adeſſe perſonam, licet non adſit; quod pro Monſtro haberi non debet: cum & lex in alijs caſibus minime priuilegiarijs, quod nullo modo adeſt, fingat adeſſe, & quod adeſt, prorſus abeſſe §. rurſus, & §. item ſi quis inſt. de Act. Nec illa legati deſcriptio officiet, quoniam non eſt incongruum in caſu propoſito aduerſus iuris regulas aliquid conſtitui arg. l. primae & eorum quae not. Bald. ibi C. de furt. vbi furtum dicit
192 eſſe irregulare, † quando ſeruus facit furtum de ſe ipſo; & tñ in furto, & eius diffinitione requiritur, qđ adſit res cõtrectata & cõtrectans l. 1. ff. de furt. Tamē. Placet mihi iſta elegans communis opin. defenſio, placet & mirabilis illa Imper. deciſio, qua teſtantium voluntates fouet, quamuis inſtituti haeredes nimium lucri cupidi eas deſerant: & quod lex quaſi in ſe nego-

go-

gocium ſuſcipiens, adeuntem aliquem praeſumat & fingat. Reſpondent enim haec ipſa omnibus erga Teſtantes regulis atque ſententijs paſſim euulgatis, vt illa eſt, Nihil magis hominibus deberi, quam libertatē ſupremae voluntatis l. prima in fin. C. de ſacroſ. eccle. Item illa, Teſtatorum voluntatem legis auctoritatem habere §. diſponat auct. de nupt. Et quod Imper. auct. de Haer. & Falc. in §. ſi quis autem ſcriptum reliquit, Vna eſt l. intentio, vt quae diſpoſita ſunt à morientib. impleantur. omitto alia complura eiuſd. generis non tibi ſolum, quem Baldo ſemper aequiparaui qui nouit omnia; ſed cuicunque notiſſima: & alia maiora aggrediamur, quae & ab huius quaeſt. principio fue-
193 re propoſita: Quid de Treb. prohibitione † ſcribant alij, & quod ipſe ſentias. CAMP. Quaeſtionem hanc vberrime exagitarunt Doctores, quorum ſcripta ſi vellem reponere. Ante diem clauſo componet veſper Olympo. Breuitati igitur ſtudens pauca pro vtraque parte proponam, eaque pro comperienda veritate diligenter expendam. Gloſ. in d. auct. ſed cum teſtator quam Bald. Corn. & complures alij ſectati ſunt, gloſ. in l. ſi vt allegas C. ad l. Falc. Bar. in d. l. Nemo poteſt ff. de leg. 1. prohiberi non poſſe dixerunt, & Alex. in l. Marcellus ff. ad Treb. qui complures alios referens ita tenentes, hanc veriorem eſſe opinionem aſſeruit. Cōtrariam opin. inconſtans habuit gloſ. in d. §. ſi vero expreſſim & ibi Bar. ſibi pariter contrarius quem ſequitur Ang. gloſ. in §. ſed quia Inſt. de fideic. Haer. gloſ. in d. l. Marcellus & ibidem Bar. & alij communiter vt ibi teſtatur Iaſ. Odof. Iac. de Aret. Petrus. Cynus, Ang. & Saly. in d. auct. ſed cum Teſtator. Cynus & Imo. in l. prima §. ad Municipum & ibidem Caſtr. qui com. eſſe dicit ff. de leg. 2. Bal. conſ. 94. lib. 2. & conſ. 170. lib. 5. Frā. Aret. conſ. 27. Alex. ſibi contrarius idem ſequitur, & de

de communi fatetur in conſ.67.lib.primo Raf. Com. conſ.25.Rom.conſ.239.Barb. conſ. 2.lib.primo.Soc. conſ.14.Corn.in varijs conſ.& alij.Primae igitur opinionis defenſores primum illud argumentando proponunt; ſi contra Teſtatoris mentem Treb. deduci.
194 tur † d.l. Titia hoc tit. & d.l.ſi cum allegas · quomodo ad libitum eiuſdem mentis detractionis prohibitionem referemus? quod & ex eo poſſumus confirmare, quod non ſolum Pandectarum iure,ſed & Pontificio hodie aduerſus Teſtatoris mentem deduci Treb.intelligitur d.c.Raynaldus in fin.ex.de teſtam.in quo Alex. Teſte in d. l. Titia potiſſimum ſcribentes iaciunt fundamentum.Interpretatio autem illa com.quod Treb. contra Teſtatoris mentem detrahatur, Adiuuatur & illa notiſſ.regula, qui non prohibet quod poteſt, illud concedere videtur l.nec non §.quod eis ff.ex quib. ca.maior. l. prima §. ſciendum ff. de leg.3.Huic primo fundamento ne iterum repetere cogamur reſponſio quaerenda eſt: primum itaque Ripa ſibi parum conſtans in d.l. Nemo poteſt, aſſumptum illud falſum eſſe affirmabat, quod etiam hodie Treb. contra Teſta-
195 toris mentem detrahatur, infraſcriptorum nixus auctoritate, Imo.in l.prima ff.de leg.1. Barb.in d.c.Raynaldus, Pici hic & Io.Anib.in d.l. Nemo poteſt,Curt. conſ.67.Dec.conſ.247.ſed quia nimis vulgaris eſt reſpondendi modus per negationē, & cōtra praedictorum auctoritatem pugnant alij fortaſſe grauiores Contradictores: idcirco quaerendae ſunt aliae reſponſiones, quae radicitus difficultatem hanc, ſi fieri poteſt, euellant. Putarem itaque primo poſſe ita ſubtili Doctorum interpretationi ſatiſfieri, dum ſcriptis mandarunt Trebellianicam contra Teſtatoris mentem detrahi, hoc eſt contra mentem expreſſe id non permittentem arg.l.Titia, vbi Teſtatrice

reſti-

reſtitui iubente retenta Quarta, cum contrariorũ eadē ſit diſciplina, & eius ſit velle, cuius eſt nolle; manifeſte indicat prohibere etiam potuiſſe: Confirmo quia
196 diſpoſitio hominis & l. aequiparentur † l. ſi in teſtamento in fine ff. de vulg. & pup. & diſpoſitio prohibi-
197 tiua potentior † ſit permiſſiua l. alienatum ff. de verb. ſig. iuncta l. filius familias §. vlt. de donat. gloſ. in l. hoc genus ff. de cond. & dem. Igitur magis obtinere debebit diſpoſitio prohibitiua Teſtatoris (cuius fauore lex noua loc. citatis idem diſponit) quam permiſſiua l. antiquae. Secundo & forſan verius erit reſpondendum quaerendo cauſſam, cur hodie Treb. prohibitio per-
198 mittatur; † nanque reg. communis erat, vt Treb. contra mentem Teſtatoris deduceretur, niſi expreſſe permitteretur, vt ſupra ex magis com. opin. firmauimus, ne teſtantium diſpoſitiones ob paruum vel minimum lucrum ab haeredibus deſererentur: quòd nollent oneribus haereditarijs ſubiacere. Quare cum cauſſa propter quam à com. regula receditur, ſemper exprimi & probari debeat Inn. in c. praeterea de dilat. Dec. cõ. opi. dicit cõſ. 349. Ideo eius rei cauſſam aliã de nouo ſuperuenientem fuiſſe probabimus; & inde fiet, vt liceat ab omni diſpoſitione recedere c. non debet de, conſangui. & affin. c. ſuggeſtum de Decim. l. de aetate §. quod autem de interrog. act. Anch. conſ. 82. Dec. conſ. 335. vol. 2. Cauſſam igitur certiſſimam praebuit l. vlt. C. de iur. delib. quae Inuentarij conficiendi beneficium inducens, eo confecto grauatum haeredem omni periculi metu depoſito grande quàmuis aes alienum immineret, reſtituere haereditatem poſſe: Ceſſante itaque cauſſa quamobrem antiquitus Treb. prohiberi non liceret, conſequens eſt, vt hodie licite poſſe prohiberi fateamur. Sed vt ad argumenta rede-
199 amus facit ſecundo quod cui non conueniunt † verba

le-

legis, eidem non conuenit eius diſpoſitio l.4.§.toties ff.de damn. infec. l. quod conſtitutum de mil. teſtam. ſed verba d.§.ſi vero expreſſim & d. auct. ſed cum Te ſtator vniuerſali fideicommiſſo minime conueniunt; quòd ex eo Falc.non detrahatur: ergo nec diſpoſitio conueniet.Declarat Ripa in §.ſi vero expreſſim toties cit.de leg. ſuſtinendis tractari,etiam ſi ſcriptus haeres haereditatē nō adeat; ergo non de fideicōmiſſis,quae ſine haereditatis aditione non transferuntur. quod & verum eſſe probamus, quia S.C.Treb.iubet, vt hae reditatis reſtitutioni locus ſit, haeredem cogi adire l. nam quod, d.l.cogi ff.ad Treb.alioqui ſi non adeatur
200 euaneſcere fideicommiſſa † ſcripſerunt Iac. de Belu. in cit.§.ſi vero expreſſim,Bald.in l.filium quem haben tem C.fam.erciſ.Rom.in auct. ſimiliter C.ad l.Falcid. Alex.& Nouiſſ.in d.l.Nemo poteſt. Addiderunt inſu per rationem illam, quia imputandum eſt fideicommiſſario, qui potuit cōpellere haeredem adire & noluit l.ſi quis omiſ. ff. ſi quis omiſ. ca. Teſtam. At idem Ripa conatur ijs ſecundo loco adductis reſpondere in hunc modum; quod licet illius §.diſpoſitio propo ſitae quaeſtioni in eo non conueniat,quod fideicommiſſum intelligatur à venientibus ab inteſtato repetitum;conuenit tamen in hac parte, in qua Teſtatori fa cultas prohibendi Falcidiam conceditur. At contra Ripā quis inuehi poteſt ex his quae ſcribit Io. Anib. in d.l. Nemo poteſt numero 316. aſſerens dictum §.ſi
201 vero expreſſim † aperte loqui de fideicommiſſario ha bita relatione ad ea, quae praecedunt; in quibus,ſcili cet in §. etiam in legatarijs,ſecundū eum dicitur quod fidei commiſſarius vniuerſalis haerede non adeunte, haereditatem adire poteſt;vt patet in illis verbis videlicet, vt detur licentia aditionis priori per vniuerſitatem fideicommiſſario. & ibidem in verſ. ſi vero nul-

lus fuerit legatorum, vel fideicommiſſorum per vniuerſitatem. Vnde concludit communem opin. huic declarationi contrariam veram non eſſe. Quae Anib. conſideratio praeter ipſius dicta confirmari poteſt ex mente gl.in d.§.ſi vero expreſſim, vult enim omnes ibi enumeratos vocari licet iure diuerſo; cui etiam conſentire videtur Bar.in d.l.Nemo poteſt, inquiens indiſtincte ex diſpoſitione d.§.etiam ſine haereditatis aditione ſubſtineri teſtamenta: quod & communiter omnes fatentur. Sed in teſtamentis relinquuntur non ſolum legata, ſed & fideicommiſſa; conſequens eſt igitur vt credamus Imperatorem in d.§.ſi vero expreſſim diſponẽtem, haerede adire nolente, locum fieri fideicommiſſarijs vna cum alijs enumeratis. Verum quid opus eſt, quaſi adhibitis tortorib.res per conſequentias traducere, cum id euidentiſſime oſtendant verba illa, locum vero fieri (ſicut dudum praediximus) ſubſtitutis, & Cohaeredib.& fideicommiſſarijs, & legatarijs &c. Auge ponderando non ſolum quod indiſtincte de fideicommiſſario loquatur, hoc eſt tam vniuerſalibus, quã particularib.ſed etiã de vniuerſalibus intelligi debere magis eſt veriſimile, poſtquã gradatim Auctor loquitur, primo de ſubſtitutis, ſecũdo de Cohaeredibus, qui pariter vniuerſae haereditatis ſunt participes; tertio de fideicommiſſarijs, qui & vtiles ſunt vniuerſales ſucceſſores: Poſtremo de legatarijs qui particulares exiſtunt rerum participes. Quod ſi haec ipſa aliquam dubitationem haberent, poſtquam maior eſt vniuerſalium, quam particularium reſpectus; cenſendum eſt talia verba maiori illo reſpectu fuiſſe pro-
202 lata † l. debitor §.vlt.ad Trebel.l.ſi pater §.qui duos & ibi Not. Bald. de Adopt. Dec. conſ. 283. circa princ. Nec obſtat quod de fideicommiſſo vniuerſali Falc.nõ detrahatur, ſed Treb.& propterea diſpoſitio non cõ-

ueniat,

uenient,quia reſpondemus per ea,quae ſupra diximus, ſub nomine Falcidiae tãquam generis complēcti etiã Treb. Quinimo retorquendo cum verba praedicti §. & auct. ſed cũ Teſtator fideicommiſſo conueniãt vniuerſali;cõueniet etiam & diſpoſitio. Facit quia verba
203 intelliguntur ſecũdum qualitatem perſonae † ad quã referuntur l.plenum §.equitij de vſu & habit.l.ex militari de Milit.Teſtam.Ergo verba ibi prolata de fideicõmiſſarijs ſecundum indiſtinctam eorum qualitatem intelligentur. Tertio & vlt. pro praedicta videbatur facere regula, qui in vno grauatur debet in altero releuari l.cũ qui ff.de iur.iur.ſed haeres grauatur, quia cogitur inuitus adire d.l.cogi l.nam quod ad Treb. Ergo deberet in hoc releuari, vt ſibi Treb. detractio nõ prohiberetur.Soc.in d.l.Marcellus incuſat hanc ratio
204 nem, & coactionis grauamen † pro nihilo reputat; quando eiuſmodi coactio non haeredis, ſed fideicommiſſarij ſit periculo l. Quia poterat ff. ad Trebell. Confirmatur à Ripa contra las. Socyni opinio ex alia regula, quia ad vnum effectum inducta, non debent contrarium operari l.rem legatam ff.de adim.leg. Coactio autem inducta fuit pro conſeruanda voluntate defuncti; quae hoc loco contrarium operaretur; ſi poſſet aduerſus prohibitionem defuncti Quarta ex Treb.deduci: quod fieri, ex alio compertum eſt, minime poſſe. quia haeres coactus adiens ius detrahendi Treb.ammittit, quamuis nulla extiterit à Teſtatore prohibitio d. l. Quia poterat. Multo minus itaque poterit, vbi & lex, & Teſtatoris prohibitio impediet. Contrariae autem opinionis, quam communem eſſe ex ſupra recitatis ſatis aperte conſtat, & nos etiam tanquam veriorem omnino ſecquendam eſſe arbitramur, hoc eſt Trebellianicã à teſtatore prohiberi poſſe, fundamenta iaciuntur in extenſione d. auctent. ſed

R 2 cum

205 cũ Teſtator, quae & ſi de Falcidia loquatur, † ad Treb. extēdi poſſe omnes vnanimiter Doct. cōfitētur infraſcriptis rationib. & Primo quia lex Antiqua aequiparat Falc. & Treb. d. l. Marcellus, vt placuit Bar. aſſereti, qđ vbi ceſſat falcidia, ibi & Treb. ceſſet. ergo & lex noua, de qua in d. auct. ſed cũ Teſtator, loquēs in Falcidia ab aequiparatis habebit locũ in Treb. reg. illa tradita à gl. in l. Qđ vero ff. de ll. & in l. ſi quis ſeruo perſuaſerit C. de furt. Cui rationi gloſ. licet aliqui non adhereant, putantes in correctorijs procedere non poſſe, tamen Bart. cum quo eſt com. opinio Teſtib. Aret. & Nouiſſ. in cit. l. 2. id falſum eſſe ſcriptum reliquit. Quibus Ripa Rom. addidit ita determinantem in conſ. 32. facit tex. in l. ſi quis in graui §. ad cauſſam iuncto §. codicillos ff. ad Syll. Sed ex alio Ripa praedictam primam rationem impugnat, declarans aequiparatorũ
206 reg. † procedere, quando lex noua diſponit ſuper eo, in quo reperitur facta aequiparatio à l. antiqua. Inſtatque argumentari non licere ab aequiparatis niſi in caſibus in quibus facta eſt aequiparatio ſecundum gloſ. in l. omnes dies C. de fer. in c. poſtquam §. vlt. & ibi not. Gem. de elect. lib. 6. At illa de qua in d. l. Marcellus ſolum fit in caſu, in quo haeres compulſus adit; ergo non habebit locum in caſu, quo ſponte adeat: & quidem recte. Verum ne fruſtra videatur propoſita illa aequiparatorum regula pro com. opin. firmanda, in hunc modum ex ſuperioribus dictis poſſe ſeruire exiſtimarem, reuocando in memoriam ea ratione Quartam Falc. inductam fuiſſe, ne teſtantium placita ſubuerterentur; ſi quando haeredes ob nullum vel mi nimum lucrum adire nollent, Eamdem penitus ratio nem S.C. Pegaſianum conſideraſſe conſtat; eo enim cauebatur, vt ei, qui rogatus eſſet haereditatem reſti tuere, perinde liceret quartam partem retinere; atq.

ex l. Falcidia Quartam ex legatis retinere conceſſum eſt. Ecquis ergo non videt Quartam Treb. fuiſſe aequi paratam Quartae falcidiae? non iniuria itaque illa ſuccedet aequiparatorum regula, quod quotieſcunq. lex noua ſuper vno diſponit, vt eſt in caſu noſtro in d. §. ſi vero expreſſim, & d. auct. ſed cum teſtator, idem cenſeatur diſponere ſuper altero. Accedit quia vtrãque diximus haereditatis quartam eſſe, prohibitio igitur in alterutra facta eamdem vim obtinere dicendum eſt. Secundo pro com. affertur reg. ex identitate, vt vocant, rationis † licitam eſſe extenſionem à ſtricta ſignificatione ad largã l. filium habeo & ibi Ang. not. ff. ad Macedo. Not. gloſ. in auct. vt ij qui ſe perhi. oblig. res min. §. primo in verſ. ad Curatorem & gloſ. in c. 1. de Tempor. ord. in 6. Sed appellatione Falcidiae Trebellianica continetur, vt ſupra diximus, & patet ex d. l. vt allegas, & l. cum filio ff. de leg. 1. Nec non eadem eſt falcidiae & Treb. inuentionis ratio d. §. ſed quia Inſtit. de fideic. haer. & inſtit. titulo de leg. falc. in princ. Ergo diſpoſitio d. auct. ſed cum teſtator, & d. §. ſi vero expreſſim extendenda videtur ad Treb.

207

208 Haec ratio à Ripa duobus modis impugnatur loco cit. primo quod licet eadem ſit ratio inuentionis, non tamẽ eadẽ eſt permiſſionis; hoc eſt quod teſtator vtrũque prohibere poſſit: quod ex ijs patere inquit, quae in vno ſcripſerat ex fundamentis contrariae partis. nimirum quando expoſuerat d. §. ſi vero expreſſim, cuius nos expoſitionem de mente gloſ. & Bar. minime

209 admiſimus; vnde nec preſens eiuſdem impugnatio erit admittenda. Secundo afferebat, quod ex identitate rationis non eſt licita extenſio in correctorijs, ex gloſ. Bar. & ſcribentibus in auct. Quas actiones C. de ſacroſ. eccleſ. ſed hoc pariter nihil impedit: quia fateor ex identitate rationis in paribus ſubiectis non fie

ri ex-

ri extenſionem maxime in correctorijs; verum non ita ſe habet regula propoſita, quae non de paribus ſed imparibus loquitur ſubiectis: hoc eſt de ſtricta ſignificatione Falcidiae, quae ſtrictiori & minori gaudens imputatione, facile ad largam Treb. ſignificationem extendi poſſet, quippe quae latiori & ampliori oneratur imputatione; perinde ac ſi diceremus, ſi conceditur prohiberi quod maiori gaudet priuilegio, vt eſt Falcidia; quanto magis quod minori vt eſt Treb. facit quia quando ratio eſt expreſſa, vel vnica tantũ po-
208 teſt aſſignari, † vt eſt in caſu noſtro in d.auct. ſed cum Teſtator, & d. §. ſi vero expreſſim, fauor ſcilicet vltimarum voluntatum; tunc ex identitate rationis licita eſt extenſio, quoniam non dicitur proprie dilatatio, ſed vera legis comprehẽſio l. Milites agrum de re mil. l. his ſolis C. de reuoc. dona. Iaſ. in auct. non licet C. de lib. praet. Tertio adducebatur, quia vbi reducimur ad
209 ius antiquum etiam in correctorijs licita eſt extẽſio † gloſ. in c. ſtatutum in verſ. numerandum de Preb. in 6. per diſpoſitionem autem d. auct. ſed cum Teſtator ad ius antiquũ reducimur 12. Tab. quo teſtatori licebat aſſem totum legare: ergo &c. quod magnopere cõmẽdauit Iaſ. loco cit. Verum à Ripa in d. l. Nemo poteſt non ineleganter impugnatur, ideo non inſiſtã. Quarto ſecundum Raph. Com. in d. l. prima de leg. & Iaſ. in Rubr. ad Treb. adiuuabatur praedicta com. opinio,
210 quia virtus legatorum eſt attributa fideicommiſſis, † & econtrario l. 1. ff. de leg. 1. haec ergo virtus, quod legata non minuantur, vbi prohibita eſt detractio Falcidiae, erit etiam attributa fideicommiſſis. Ripa vt ſupra inuehitur contra Com. & Iaſon. dicens eorum ratiocinationem continere fallaciam; quia virtus legatorum particularium de quib. Falcidia detrahitur, attributa eſt fideicommiſſis particularibus, non itidem vni-

vniuerſalib.de quib.Treb.deducitur:teſte Bar.in d.l.1. de leg.1.quod ego etiam non inficior, & ſupra idem plurib.confirmaui. Attamen Ripa nimis audacter ne dicam temere pace ſua Com.dictum à Iaſ.non immerito receptum fallaciam cōtinere dixit;quippe qui nō conſiderauit qua intentione praepoſita ratio deſcriberetur.ſi quidem notum erat Comenſi & Iaſ.virtutem legatorum particul. non eſſe attributam niſi fideicom. partic.& legatorum uniuerſalium non eſſe attributā niſi fideic.uniuerſalib.& uice uerſa.De idonea itaque exaequatione graues illos interpretes intellexiſſe nō eſt heſitandum iuxta l.2.C.com.de leg. & ea quae ſcribit Bar.poſt Petr.d.l.1.quare permiſſa Falcidiae prohibitione ne legata minuantur,idem iuris putarunt ſtatuendum in prohibitione Treb.ne fideicommiſſa mi

211 nuantur.†Quinto & ult.pro ead.com.alia conſideratur extenſio,ex ratione ſcripta in l.licitam eſſe extēſionem etiam in correctorijs,ſecundum gloſ. in Clem.1. in uerſ.eligatur de elect.Bal.in auc.Quas actiones per tex.in l.ult.C. de reuoc. do.At in d.§.ſi uero expreſſim teſtamentum etiam haereditate non adita pietatis intuitu ſuſtineri exprimitur:ergo eadem ratio Treb.caſum determinat:quod Iaſ.in d.l.Marcellus optimum eſſe fundamentum ſcripſit.T A M B.praedictam com. opin.ex uarijs ſcriptorū monumentis belliſſime cōfirmatam uideo:ſed & tuam cupio intelligere ſentētiam. C A M P.Ego ſemper & legendo & conſulēdo receptiorem hanc ſum ſequutus;ſententiam non tantum ob crebras Doctorum auctoritates, quam rationibus & aequitate urgentibus & primo illa uehementer placuit(quam memini in ſcriptis cuiuſdam Nouiſſ. me legiſſe) Falc. & Trebellianicae etiam de iure ff.tam in modo & ratione prohibendi,quā inducendi cōueniſ

212 ſe.† in modo prohibendi,quia teſtator olim Ealc.pro hibe-

Sed veriſimilis mens Imperatoris in cit.iurib diſponē tis,Falcidia licet prohibita, Teſtamentum poſſe ſuſtineri; efficit vt quemadmodum pietatis intuitu haeredem legatis oneratum voluit à prohibita detractione abſtinere, & haereditatem adire: non video diuerſam reddi poſſe rationem; cur non idem recipiendum ſit in haerede grauato reſtituere, vt ſibi Treb.detractio poſſit à Teſtatore prohiberi.quando & ll.diſponāt nolentem adire poſſe cogi ſine aliqua retentione d.l.cogi cum concor.quamobrem clarum eſt ex diſpoſitione legis eo modo Treb.eſſe prohibitam, verum nos ſupra l.diſpoſitionem & hominis aequiparatam eſſe docuimus; ergo & per hominis diſpoſitionem poterit Trebellianica prohiberi. TAMB. Poſt quam tam ex multorum auctoritate & rationibus,quam ex tui ingenij locupletatione, com. opinionem antea vacillantem tutiſſimo quaſi in Portu collocaſti. Erit mihi per quam vtile, & loco huic non incōgruum, aliam quaeſtionem quaſi prioris appendicem, de qua controuertunt Doct.in d.l.Nemo poteſt de leg. 1. in l.Marcellus ad Treb.& in auct.ſed cum Teſtator, breuiter diffinire: quae eſt huiuſmodi. Vtrum Trebellianicae prohi
216 bitio etiam ad filios primi gradus extēdatur, † vt grauati reſtituere ſine vlla detractione,debeant ab ipſa reſtituendo abſtinere. CAMP. Scriptores ex vtraque parte parati concurrere quaſi in aciem deſcenderunt, & ab ea parte res inclinari viſa eſt; vt victricem opin. illam acclamarent: vt eo caſu Teſtator nequeat Treb. inhibere. quod gratum cecidit Baldo, Saly. & Caſtr. in d.auct.ſed cum Teſtator, eidem Bald. & Saly.in d.l. iubemus ad Treb.Lud.Rom.& Iaſ.in d. l. Marcellus, Croto, Ripae & Nouiſſ.in d. l. Nemo poteſt,Barb.in c.Raynutius ex.de teſtam.Raf.Comenſi in d.conſ.35. Alex. conſ.5.lib.3.Lud.Rom.conſ. 205. Dec.conſ.81.

& conſ.218.qui de com.placito Teſtatur. Contrariã opinionem defendit Cinus in l.iubemus C. ad Treb. Raf.Com.in l.Cohaeredi §.cũ filiae ff. de vulg. & pup. & in l.fideicommiſſaria in princ. ad Treb.Soc.Io.Aniballis & Alex. in d.l.Marcellus, qui aperte reſpondit vt ſupra Treb.poſſe liberis primi gradus prohiberi,& conſtitui, vt ſola ſint portione legitimae contenti: Acceſitque auctoritatem Dyn.Ray.Alber. Raf. Com.& Imo.in l.Lucius §.Maritus ff.ad Treb.Bald. in l.Quoniã in priorib.C.de inoff.teſt.Nic.de Neap.in l.Creditor per illum tex.hoc tit.noſtro. Bald. conſ.340.lib.3. Ang.conſ.125.idem Alex.conſ.67. lib.primo,& conſ. 29.lib.5.Quorum ſententiam nos etiam tanquam veriorem ſequemur, verum non eorum rationibus. Interim tamen breuiter videamus quibus vtraque opinio fundamentis muniatur. Bald.communis opinionis Princeps ſuam fundauit intentionem in d.l.iubemus, dum ibi dicitur non poſſe patrem diſponere, vt
217 fructus imputentur filijs in quartam: † conſequens eſt ergo ne per fructuum imputationem dicta Quarta minuatur: quod ſi non minui poteſt, quanto minus in totum prohiberi? arg.l.videamus §.pen.ff.de in lit.iur.Quinimo addit Bald.quod licet auct. ſed cum teſtator ſecundum com. opin. Teſtatori concedat detractionem Quartae Treb.prohibere, debet tamen ſecundum antiqua iura diſtingui l. Nam & poſteriores ff.de ll.Ripa ab eo veritatem pendere dixit, vtrum admittendum ſit ex diſpoſitione d. auct. ſed cum teſtator correctionem d.l. iubemus fuiſſe inductam; & non admittendum cenſuit. confirmatque vulg. reg. legem nouam generaliter ius antiquum corrigentem ad caſum ſpecialem non trahi ſecundum gloſ. 2.& ibi Raf.& Caſtr.in l.Hac conſultiſſima C. qui teſtam.fac. poſſ.eo minus quòd priuilegio in corpore iuris inſerto

to nunquam intelligitur derogatum, niſi caueatur expreſſo iure ſecundum gloſ. & Bartolum in auct. Qua in prouincia C. vbi de crim. agi opor. & gloſ. in l. ſecunda §. omnes ff. de iudicijs in verſiculo conueniuntur, Felynum in capitulo primo ex. de reſcript. Contra vero alterius opinionis Princeps fuit Cinus exiſtimans dictam auct. ſed cum Teſtator dictae l. iubemus eſſe correctricem, aſſerenſque non ſolum Teſtatorem poſſe filijs Trebellianicam prohibere; ſed ſi ei viſum fuerit, poſſe etiam decernere, vt fructus imputentur illis in quartam: pro cuius opinionis confirmatione poſſent hic ea omnia reponi, quae Nouiſſimi in dicta l. Nemo poteſt latiſſime accumulant poſt Alexandrum in dicto conſ. 67. numero ſecundo lib. primo: quae breuitatis gratia derelinquo. Et quia tota difficultas eſt reſpondere ſuperius obiectis, non obſtat quod Baldus afferebat d. Auct. ſed cum Teſtator, quamuis diceret generatim poſſe Trebellianicam prohiberi, non tamen derogare dictae l. iubemus ſpecialiter in fauorem liberorum euulgatae: quia reſpondet Raf. Com. in dicta l. Cohaeredi §. cum filiae, vt etiam Alexander refert, & ſequitur in d. conſ. 67. falſum eſſe quod
219 in cit. l. iubemus † ſpecialiter prouiſum ſit, ne poſſit liberis primi gradus prohiberi Treb. ſed ſolum circa diſpoſitionem fructuũ non imputandorum in Quartam fuiſſe ſancitam: quod autem Trebellianica prohiberi non poſſit, non exprimere; ſed tantummodo tacite praeſupponere id antiquo iure caueri. Cum itaque Auct. ſed cum Teſtator tollat hoc ius antiquum, tollit & in conſequentiam omnia, quae ſuper hoc iure Antiquo fuere diſpoſita; & conſequenter deroget dictae l. iubemus licet ipſe Raf. ſatis inuolute in ſuis verbis loquatur. Ad ratiõe in contrarium adductã

ſupra de Priuilegio reſpondit Io. Anib. loco cit. priuilegio licet in corpore iuris inſerto per generalem pro
220 uiſionem derogari † ex gloſ. in c. vt circa in verſ. corporali de elect. in 6. quòd tale priuilegium corpore iuris comprehenſum ius com. dicatur; & propterea Io. Andr. & Ant. de Butr. Imo. in c. cum ordinem ex. de reſcrip. ad praxim gloſ. doctrinam redigentes inquiunt non eſſe neceſſe impetranti facere mentionem de pri
221 uilegio Ciſtercenſium † de quo ibi, quia ſit inſertum in corpore iuris; vt inquit Idem Io. Anib. ex gloſ. & Croto ibi allegatis. TAMB. Quid igitur erit in propoſita quaeſtione deliberandum? nanque ſi recte recordor potius cum Cino & ſeq. eſſe cupiebas, quam cum communi, & nihilominus non eorum motus rationibus. CAMP. Profecto à Cino, Cinus non diſcedet; nam non eſt dubium quod d. auct. ſed cum Teſtator iuncto §. ſi uero expreſſim tanquam ius Nouiſſimum ſit omnino obſeruandum: tum ob generalium uerborum pondus, de quibus ſupra, tum alijs multis pariter adductis dũ ageremus de prohibitione Treb. Et ex ea potiſſimum ratione, quoniam excepta cauſſa portionis natura debitae, ut in ſimili ponderat glo. in Auct. Hoc amplius C. de fideic. potior multo eſt patris uoluntas ſuo arbitratu diſponentis: quam filij
222 praeter patris uoluntatem aliquid affectantis: † quod intelligi poteſt ex omnibus iuris regulis, quae liberae Teſtatorum diſpoſitioni fauent, non autem filijs aduerſus patris arbitrium ſucceſſuris. ut ſunt notiſſimae regulae l. primae C. de ſacroſ. eccleſ. in uulg. §. Diſponat Auct. de Nupt. Eſt enim patrimonium de quo agitur ipſius patris, quod innuere uidentur uerba in cit. auct. ſed cum Teſtator, ibi, non ignarus quis modus ſit ſui patrimonij; & Teſtantis uoluntas lex eſt l. In cõditionibus ff. de cond. inſtit. ergo ſuo patrimonio,

quam

quàm vult, poteſt legem imponere. eſt enim rei ſuae quiſque Moderator & Arbitrer, praeſertim quando citra alicuius iniuriam de bonis diſponit. Iniuria autem nulla filio infertur ſequuta Treb. prohibitione, quia Treb. ipſa non eſt ad fauorem filiorum inuenta, ſed vt toties diximus, ad ipſorum potius Teſtatorum ſolamen: ne eorum voluntates deſerantur: Ergo nullam poſſunt filij in Treb. ius aut priuilegium praetendere, & conſequenter in hac re nullo ſuffulti priuilegio nequeunt huiuſmodi patris prohibitionem peruertere. Nec etiam obſiſtere quin Imperator generaliter loquens tam eos, quam alios afficiat detrahere Treb. cupientes; cum aeque tam pro filijs, quam pro alijs Treb. commodum fuerit antiquitus inuentum. Nec negocium facit Baldi ſupra relata argumentatio ex l. iubemus C. ad Treb. quaſi ibi in ſpecialem filiorum fauorem ſit inductum ne fructus haereditarij imputentur in d. Quartam, & conſequenter multo minus poſſit prohiberi detrahi: quaſi illi priuilegio à Zenone inducto non fuerit per Iuſtinianum derogatum. Nam praeter alias reſponſiones paullo ſupra datas: reponẽdum eſt hic quod ſuperius in alia quaeſt. eiuſd. l. iubemus retulimus, eo videlicet loci Zenonem Impera-
223 torẽ verba facere quando ſub incerto tempore † reſtituenda eſſet haereditas, non ad certum tempus, vt in l. Papinianus §. quarta ff. de Inoff. teſt. quaſi eam diſtingueret, non autem aliquod priuilegium de nouo induceret: ſed potius ius commune in filijs loquens, ob varium relinquendi modum, variam afferret deciſionem: Aliud eſſe quando incertum tempus, aliud quando certum Teſtator conſideraſſet: vt etiam opinata eſt gloſ. in d. l. iubemus, & l. Papinianus. Nec obſtat ſi quis diceret diuinatiuam hanc eſſe opinionem, quaſi Tex. cit. l. iubemus generaliter loquatur; nam ſa-

tius

tius eſt generalem loquendi modum ex rationabili diſtinctione interpretari, quam decurrere ad ll.correctionem; quae ſemper quoad fieri poteſt, vitanda eſt l.praecipimus cum ſim. C. de app. Quare concludendum eſt, cum d.l.iubemus nullum ſpeciale in filijs primi gradus ponat, ſed ſolum d. l.Papinianus diſtinguat, quae loquitur ſecundum ius com. idcirco cōſequens eſt, vt hoc veteri iure ſublato, dicamus etiam ex eod.§.ſi vero expreſſim & auct. ſed cum Teſtator ſublatam eſſe pariter l. iubemus tanquam d. l. Papinianus declarantem. Hactenus de Falcidia & Treb. dixiſſe ſufficiat. quare ſi quid aliud eſt, quod tibi in animo ſedeat praeter haec noſcendi, alacriter deprome; ſum enim paratiſſimus: & eo magis, quo nihil praeſtantius ab homine homini praeſtari poteſt, quam ſci

224 biliū rerum ſcientiam, qua nihil potentius † eſſe ſcripſit Plato in Protag. ſiue Soph. hillariter communicare. TAMB. Reuera cum nihil ſit homini iucundius quam ſcientiae ſuauitas, vt ſcripſit Orator; Agitamur enim naturalibus quibuſdam ſtimulis ad cognitionis & ſcientiae cupiditatem: vt idem primo off. teſtatur: quod ab Ariſt. primo Met. accepiſſe credendum eſt. & Saluium Iulianum legimus generoſe in haec verba teſtantem in l. Apud Iulianum ff.de fideicom.liber.& ſi pedem in ſepulchro haberem, adhuc diſcere vellem. quid mihi ideo optatius euenire

225 poteſt, quam nobilium rerum †(quarum nobilior dicitur eſſe ſcientia, vt magnus ille ſcribit Auerroes nono Met. com.22.) notionem aſſequi. Idque à te, viro omnium bonarum Artium inſtructiſſimo, cuius ſub diſciplina militaſſe, non minus mihi gloriari ſaepe cōtinget, quam ſub Ariſtot. Alexandro, vel Bartolo ſub Cino: quem tu nouus alter Cinus (ſtrepent inuidi quantum velint, ſcio à me omnem abeſſe aſſentationem)

nem) non nomine ſolum aequas, ſed ingenij praeſtantia & iudicij integritate antecellis. Cum itaque & mihi ſciendi votum ſit flagrantiſſimum, & humaniſſimum fuerim nactus Doctorem, multiplicabo
226 ſpecies, quo in me multiplicetur ſcientia: † vt idem Auerroes in lib. deſtruct. diſput. 12. in ſol. 2. dub. Quaeſo igitur, cum in principio inter alias quartas portionem legitimae collocaueris, ac de ea vt locus poſtulabat, perfunctorie quaedam dixeris, & reliqua in aliud tempus reieceris: ne ſit graue propoſita reſtantia capita reaſſumere, ac de ijs quid in mentem venit libenter exarare. CAMP. Cecum Cupidinem niſi depingerent, non ſolum tuas in me laudes aequi bonique conſulerem; ſed forſan indignatus ab amantiſſimo hoc declarationis proſequendae inſtituto recederem: ſed quia omnium commune eſt Amantium vitium, vt quod amant omnium excellentiſſimum eſſe putent; idcirco ad noſtrum munus libenti animo redeo. Indixi quidem haec circa legitimam reliqua eſſe, quomodo dicatur de iur. Nat. Quanta ſit, quo titulo ſit relinquenda, Quae ve in ipſam debeant imputari: reuertens ad primum, ſcilicet v-
227 trum ſimpliciter dicatur de Iur. Natu. legitima, † vel quommodo. profecto quemadmodum in rebus ingenij arbitrio & acrimoniae permiſſis varia ſunt hominum ſtudia; ſic diuerſas habuere interpretes in ea ſententias. ſed ad Bartoli opinionem frequentiori calculo itum eſt, exiſtimantis iure Naturae quodammodo deberi; idque pluribus confirmant argumentis, ſed potiſſimum ijs, ex quibus non ſolum legitima, verum etiam vniuerſa parentum hae-
228 reditas tali iure debita eſſe videtur: † vt in l. Cum ratio ff. de bon. dam. preſertim in vltimae partis deciſione, vbi Imp. Adrianus cuiuſdam delinquentis filijs

pater

paternum ammiſſum patrimonium condonauit. Additur tex. in l. in ſuis ff. de lib. & poſth. qui mirabilis eſt; vbi filij vel praeteriti, vel exhaeredati Domini adhuc dicuntur, ne dum ab inteſtato vt inſt. titulo de Haer. quae ab inteſt. defer. §. 1. Vrget magnopere c. ſi pater de teſtam. in 6. vbi dicitur explicate iure Naturae debita. Alij tenuerunt de iur. Gent. eſſe, in quorum ſententiam Nouiſſ. inclinant; vt intelligatur eſſe debita iur. Gentium, quod ius naturale ſolet plerunque appellari inſt. titulo de rer. Diu. §. ſingulorum; ſed haec opinio vera eſſe non poteſt, quia ſi de iur. Gent. eſſet, Gentes omnes legitimam ſibi portionem debitam haberent: quod tamen non eſt inductum niſi in Orbe Rom. vt Auct. de Trien. & ſemiſ. §. primo. Etenim ius Gent. illud eſt, quod peraeque apud omnes gentes cuſtoditur l. omnes populi ff. de iuſt. & iur. & inde communes gentibus Contractus introducti l. ex hoc iure ff. eod. Alij ſunt opinati legitimam eſſe iur. Naturae mere debitam. Deridet eos Soc. inquiens ſi hoc ita ſe haberet, Municipali lege abrogari non poſſet; Iuſta quidem reprehenſio, ſed an iuſta ſit redargutionis cauſſa videamus: quippe non minima eſt inter Doct. controuerſia, an per ſtatuentes eiuſmodi portio poſ-
229 ſit aufferri, & receptum eſt, † niſi probabili ſuadente cauſſa fieri non poſſe. vt idem fatetur Soc. Corn. ita dictante in conſ. 250. vol. 1. T A M B. Quid ergo ſequendum mones? C A M P. Ego nec de iur. Gētium, nec mere iur. Nat. ſed quaſi ipſo iure Naturae à Ciuili confir-
230 mato legitimam fuiſſe inductam † arbitrarer; moueor exemplo per Theoph. adducto inſtit. titulo de iur. Nat. gen. & Ciu. ibi. Exemplum autem iuris naturalis eſt, Maris atque foemine coniunctio (quod nos Matrimonium appellamus) & in liberis educandis ſtudium. Videmus enim non homines modo, ſed cetera

quoque

quoque Animalia ijs qui legem hanc obſeruant aſcribi. Quoniam Natura cum ſingula quaeque animalia videret morte conſumi, per Matrimonium, & ex eo ſequentem liberorum procreationem, ac rurſus eorum quae procreata ſunt charitatem, educationemque & ſucceſſionem quamdam veluti immortalitatem ijs commenta eſt. Quod & parentibus filijs comparare diuitias magno cum labore ſuaſit, ad quas quaſi natura debitas filij euocarentur l. ſcripto ff. vnde lib. l. Nam & ſi parentum ff. de inoff. teſtam. l. Cum ratio ff. de bon. damn. quo loci Iulius Paulus parentum haereditatem fuiſſe liberis addictam reſpondit, idque ratione naturali, quaſi tacita quadam l. ita dictante: propterea quod qua ratione motus fuit pater ad liberos procreãdos, eadem ad educandos moueri debeat. velut ad debitam ſucceſſionem eos vocãdo, vt qui ad vniuerſitatem venturi erant iure ſucceſſionis; multo magis portiones quaſdam iur. Ciu. moderante haberent, quibus ſibi alimenta ſubminiſtrarent: quemadmodum voluit Cinus in l. ſancimus C. de Nupt. & Bonon. ſeq. Bar. & alij in l. Titio centum §. Titio genero ſupra titulo proximo. Vnde non iniuria legitimam quodammodo iur. nat. debitam dicemus, non eo modo vt Aliqui voluerunt; verum quia vt idem ait Paulus ratio naturalis ita ſuaderet. Dixi iure Ciu. confirmante ſiue moderante ſequutus eiuſdem I. C. mentem in illis verbis, propter quod & in iur. Ciu. ſuorũ haeredum nomen eis indictum eſt, ac ne iudicio quidem parentis, niſi meritis de cauſis ſummoueri ab ea ſucceſſione poſſunt. Et ſi quando crudeles in filios parentes eſſe contingeret, legislatores cauerunt, vt debita quaedam portio quaſi naturae ſeruiens neceſſitati patribus vel renuentibus filijs conſeruaretur: vt concernitur in l. ſcimus §. illud praeterea ſancimus C.

de inoff.teſtam. TAMB. ſi legitima filio rationibus alte excogitatis, vt probaſti debetur: ergo pater velit
231 nolit eam relinquere tenebitur? † CAMP. Nulli dubium eſt teneri, quoniam praeter ea quae diximus Imperator ita conſtituit pluribus in locis & §. Aliud quoque capitulum Auct. vt cum de App.cog.& §.primo Auct.de Trien.& ſem.& §.vlt. Inſt. tit. de inoff.teſtam.cum ſim. TAMB. Quae nam fuit potiſſima ita
232 conſtituendi ratio? † CAMP. Ne liberi neceſſarijs vitae adiumentis deſtituantur, vt iam audiſti, & inoff. quaerela parentum teſtamenta ſubuerterentur: vt toto tit ff.de inoff.teſtam. TAMB. Quãta erit igitur prae
233 dicta legitimae portio? † CAMP. Olim quarta erat d. l.Papinianus ff.de inoff.teſtam.Hodie autem ſecundũ numerum liberorũ conſideratur; nanque ſi quattuor vel pauciores ſint filij ex ſubſtantia deficientis (de qua ſupra latius tractauimus) tertia, ex aequo inter eos diuidenda, debetur: ſi vero plures quam quattuor dimidia.vt in tit.de trien. & ſem. §. 1. & Auct.Nouiſſ.C.de Inof.teſt.& ibi communiter omnes Doct. Sed Quo ti
234 tulo, † vt ordinem propoſitum proſequaris, pater legitimam filio relinquere debebit? CAMP. Olim quo cunque relinquebatur titulo vel fideicommiſſi, vel legati, ſiue donationis, vel quocunque alio ſatis erat: vt d.§.vlt.inſt.titulo de inof.teſt.d.§. 1. Auct.de Trien.& ſem.& §.ſi vero filios Auct.de Monachis. Hodie autẽ non ita, quia oportet aliquid iure inſtitutionis filio relinqui d.§.aliud quoque Auctentico vt cum de App. cog. ibi. Sancimus igitur non licere penitus parentibus ſuum filium vel filiam vel ceteros liberos praeterire, aut exhaeredes in ſuo facere teſtamento, nec ſi per quamlibet donationem, vel legatum, vel fideicõmiſſum, vel alium quẽcunque modum eis dederit legibus debitã portionẽ; quod recepit gl. ibi dicens d.§.

aliud

aliud quoq.alia iura in contrarium facientia correcta fuiſſe,& haec eſt com.ſententia.Aliorū vero fuit opinio,quā amplexi ſunt Bal.in l.Quotiens in 2.col.C.de Haer.inſt.Caſt.conſ.323.Corn.conſ.62.vol.2.& com. eſſe Teſtatur hic Soc.dum com. opin.tenētes ſuperiorē limitandā fore dixerūt:ſi in Codicillis teſtamentū omni meliori iure valere ſcriptū eſſet.Vel potius vt referebat gl.in d.§.aliud quoq. Iura in contrariū loqui quando non fiebat teſtamentū,ſed Codicilli in cit. vero §.aliud quoque qn̄ ſolemniter teſtabatur. T A M B. Cui ergo ex praedictis opinionib.adherendum: erit? C A M P.Ab illa com.ſuperiori non eſſe diſcedendū ſa-
235 tius ducerē,quia ſub Clypeo legis nemo decipi † dicitur l.Paulus de Praet.ſtipul. & vbi legē habemus, non eſt facile gl.aut Doctorib.confidendū gl.in l.ſed licet ff.de offic.Praeſ.At pro com. tex. habemus clarū in d. §.Aliud quoq.ergo eā omnino ſequendā.& eo magis, quoniā poſteriores ll.& priores declarare, & anterioribus plerunque derogare certum eſt l. Nam & poſteriores ff. de ll.Tempore autem priorem eſſe conſtat d. Auct.de trien.& ſem.poſteriorem vero Auct.vt cum de app. cog. Cum altera Conſtitutio ad Theodorum praeſ.praet.Altera Ioanni praeſ. praet. viceconſ. Belliſario vt colligi pōt ex ann.digeſtione per Gregoriū Oloandrum diligēter cōquiſita.Eſt praeterea id expeditū ex Auctenticorū ordine,nā ab illo de Trien. & ſem.cōplures medij tit.intercedūt,antea quā ad illū vt cū de app. cog.deueniatur:quē ordinē in ſuis cōſtitutionib.diligēter obſeruaſſe profeſſus eſt Iuſtinianus l.1.& 2.C.de vet.iur.enuc.& in l.Vnica de nouo Cod. fac.facit gl.i rub.de cōd.furt.cū alijs quae not. Script. in rub.ff.ſi cer.pet.Reicerē Bal.& aliorū opi.ꝙ manifeſtū ſit i Codicillis neq.dari,neq.adimi poſſe haereditatē l.hrditatē C.de Cod.§.codicill. inſt.de Codic.quaſi

eſſent illius ſententiae notiſsimae obliti, & quaſi immemores facti Codicillos ob nullam aliam cauſſam fuiſſe adinuentos, quam in ijs non inſtitutiones, ſed fideicommiſſa relinqui oportere: vt inſt. tit. de fideic. haer. in princ. TAMB. Ego quidem in ijs ſubtiliſſimis quaeſtionibus pene merſus eſſem', niſi quaſi manu porrecta in lucem hanc eduxiſſes, ne deſeras, reſtantque quae ſuperentur ſirtes, quae adhuc fugentur tenebrae: & ecce alia incurrit dubitatio. An filius praedictam legitimam arbitratu ſuo ex ſingulis rebus pa-
236 ternis deducere poſſit, vel quomodo. CAMP. Pro vtraque parte pugnantes extitere Doctores, & quo magis veritas eluceſcat, vtriuſque partis arma proponam; legitimam vt ſupra filium deducere poſſe contenderunt Iac. de Are. & Cinus in d. auct. res quae Bald. in l. 2. C. com. de leg. & Imo. in l. Marcellus §. res quae ff. ad Treb. Quorum praecipuum illud eſt fundamentum, quòd filius ſit in legitima Creditor, cum illa ſibi iure debeatur d. l. Papinianus §. quoniam ff. de inoff. teſtam. & l. vlt. cum ibi not. C. de Codic. l. ſi patronus ff. de Don. & §. primum itaque Auct. de Haer. & Falc. Vnde ſi Creditor, quam rem velit, pro libito poterit eligere per l. Creditoris arbitrio ff. de diſtract. pign. Deinde charitas patris erga filium ita monet, & praeſumptio de debita parentum filijs haereditate, vt in d. l. ſcripto ff. vnde lib. & l. iſti quidem ff. Quod met. ca. Poſtremo adderem l. lineam Margaritarum hoc tit. vbi pro Falcidia dicuntur res vendicari, ſi ergo detracturus Falcidiam vendicat quaſi dominium habens, ſine quo vendicatio non competit §. primo inſt. de Act. cum ſim. quanto magis filius pro legitima vendicatione vtetur? Contrariae opinionis defenſores fuerunt Imo. Alex. & Nouiſſ. hic concludentes filium non poſſe in re aliqua ad libitum legitimam

mam eligere niſi retenta ſuperiori diſtinctione quàm in vtraque falc. habuimus, hoc eſt legatario & fideicommiſſario renuentibus: ea ratione adducti, quoniam legitima in ſingulis rebus debetur d. l. omnimodo C. de inoff. teſtam. Addentes filium dictae legitimae Creditorem cogere poſſe haeredem ſeu fideicõmiſſarium, vt diuiſio fiat, ſubindeque act. fam. erc. vel Iudicis officio ſibi conſulere l. 2. C. fam. erc. & inſt. titulo de off. iud. §. pen. Erit igitur legitima filio ſecundum aequitatem in vna, vel pluribus rebus aſſignanda. Eiuſd. opinionis fuit Iac. Butr. in §. quamobrem in Auct. de reſtit. & ea quae par. quem ſequuti ſunt Bald. Saly. & compLures alij in d. l. filium quem habentem C. fam. erc. gloſ. Panor. & alij in c. Raynaldus de teſta. & hanc com. ſententiam eſſe Nouiſſ. hic teſtantur, illa alia ratione vtentes, ne filio praetextu legitimae praebeatur occaſio meliora ſeligendi, & deteriora relinquendi Haeredi ſiue fideicommiſſario, quibus ll. pro eorum iure tuendo multo magis fauent, quam filio: l. vlt. §. ſed & ſi quis C. com. de leg. & d. l. 2. C. quando & quibus Quar. par. lib. 10. ex qua Bar. inferebat filiũ propria auctoritate poſſeſſionem alicuius rei pro ſua legitima occupare non poſſe: nec occupantem aliquam poſſeſſionem acquirere, quia quouſque legiti-
237 ma non ſit aſſignata, certum locum non habet, † ſed pro indiuiſo in quaque re ius ſuum retinet l. Meuius. §. duobus ff. de leg. 2. & propterea filius in incerto nul-
238 lam poterit nanciſci poſſeſſionem † l. Poſſideri §. incertam ff. de Acq. poſſ. & ibi Iaſ. & Alex. conſ. 134. lib. 4. Bertr. conſ. 72. lib. primo & Aret. conſ. 156. qui de com. refert, cui aſſentit Soc. & Ripa hic inducẽtes tex. à ſpeciali in Auct. res quae C. com. de leg. iuxta reg. in l. ius ſingulare ff. de ll. Ego horum opinionem, magis quam diuerſam, veritati proximam eſſe crederem meliori

liori forſan ratione. Etenim ſi filius fuiſſet cum altero haerede vniuerſalis haeres iſtitutus, nemo dicet, quia filius, ideo rerum electionem habiturum; tantundem enim iuris is in rebus haereditarijs habebit, quantum vel extraneus Cohaeres: vt ſ. fam. erc. iudicio inter eos Iudex litem dirimat. Cur ergo erit filio rerum electionem affectanti aduerſus Haeredes, ſiue fideicommiſſarios indulgendum? Nec enim Imperator, dum titulo inſtitutionis voluit ei relinqui, electionem tribui mandauit; ſed ex aequo cum Haeredibus rem omnem tractari; quod ſedulo intuenti oſtendit d. §. Aliud quoq. capitulum Auct. vt cum de app. cog. Accedit praeterea aequum non eſſe vt res quaſi arbitratu filij, & interdum, vt humanum eſt vitium, inſolenti; vel quod ſibi commodius cadat, vel vt alijs iniuriam
239 ingerat, miſere & ſaepe inutiliter dilacerentur † arg. d. l. 2. C. quando & quib. &c. lib. 10. ijs ſtantibus non obſtabit praecipuum contrariae opinionis fundamentum ex l. Creditoris arbitrio ff. de Diſtr. pign. eductũ, nam reſpondit Alex. eam l. loqui in Creditore hypotecam habente, quam certum eſt filium pro legitima
240 non habere: † quae reſponſio placuit Ripae & Soc. hic. TAMB. Non ne ex ea ratione Doctores Alex. reſponſionem impugnarunt, quia ſi pro legatis à patre
241 relictis bona ſunt hypothecata filio † l. prima & 2. C. com. de leg. ergo multo magis pro legitima allegantes ita tenuiſſe Bald. in d. l. filium quẽ habentem, & Aretinumin d. conſ. 156. CAMP. Equidem non defuerunt, qui auctoritate Baldi & Aret. Alex. impugnarunt, ſed eorum mentem non ſunt aſſequuti; nec ſuperius cit. iura, vt debebant, recte inſpexerunt: ſiquidem hypo
242 tecaria actio, † de qua in dictis ll. ſolet aduerſus eaſdẽ res particulares dari, in quas competit etiam rei uendicatio ut ibi. At in legitima, quae incerta eſt, legati ſimilitudo

militudo nõ cadit,cui & illud addi põt, nõ paruã eſſe inter Alterutrũ differẽtiã:nãq. legata ſecũdũ Teſtatoris volũtatẽ debẽtur,legitima vero inſtar Falcidiae cõtra volũtatẽ.Et ideo ratio legislatorib.nõ ſuaſit,vt pro legitima hypotecã darẽt, quẽadmodũ & pro legatis.
243 Accedit hypotecã † cõceſſã nõ intelligi,niſi expreſſo iure caueatur ſecũdũ regulã l. Ante omnia ff.de Prob. Quam opin. Curt.conſ.vlt.com.eſſe dixit,quod & Baldus ſenſerat in l.ſi pater quaeſt.quinta C.de inſt.& ſubſtit. & à Ripa hic ſequutus eſt: quare in Alex. adducta non ſubſiſtunt. Nec obſtabunt argumenta à charitate patris erga filium, & à praeſumptione haereditatis eidem debitae deſumpta; tantum enim abeſt, vt aliquid faciant, vt potius poſſit in contrarium retorqueri, profecto ſi talis paterna attendenda fuiſſet charitas diſceptando circa legitimae detractionem non laboraremus: verum vel vniuerſam haberet filius haereditatem, vel in pretioſioribus ſaltim rebus illam filio pater conſtitueret, vel ad libitum filij eligendam diſponeret, vel quaſi ex praeſũpta patris charitate iura filio electionem attribuerent. Ad adductam l.lineam Margaritarum reſponderi poterit, quod ver-
244 bum, vendicare, † non ſemper rei vendicationem ſignificet; ſed haereditatis puta petitionẽ d. l. Cum ratio, vel rei haereditariae retentionem l.Seius Satur.ff. ad Treb.l.1. C.de Carb.edic.c.velatum ex.de iur.Patr. Panor.in c.venerabilis in prin.de except. Significat & vẽdicare ſibi aliquid ſuo quodã iure attribuere, vt eſt illud ꝓ Milone,ẽt ſi id Milo feciſſet, cũcta Ciuitas eã laudẽ ꝓ ſua vẽdicaret;& 1.lib.off.ſi id mihi aſſumo,videor id mihi iure quodãmodo vẽdicare. Tamb.Quid
245 ſi cõtra Haeres eligere uelit rẽ,† ex quo filio legitima det? Camp. Neq.ẽt ipſe erit audiẽdus iiſdẽ rõnib.quib. uſi fuim⁹ cõtra filiũ d.regula l.nõ dẽt actori ff. de reg. iur.

legitimam etiam filijs primi gradus, & per Saly. in d.
l. iubemus C. ad Treb. Et ideo non eſſe inconueniens
ſi pro ſupplemẽto à Iudice deputẽtur. Eiuſd. ſẽtẽtiæ fue
rũt Curt. conſ. 52. & Ripa hic, & infra in l. in fideicom
miſſaria. Contrariae autem opinionis extitit Imo. in
d. l. Centurio validiſſima profecto ratione quia ſup-
plementum de paterna ſubſtantia rerum principaliũ
praeſtari debet, vnde quemadmodum ſupra filij reci
pientis animum diſpiciendum eſſe diximus, ita etiam
hic idem repetendum eſſe deliberarem. Etenim ſi fi-
lius ſupplementum de fructibus nolit acceptum fer-
re, reſponderem omnino Iudicis arbitrium non eſſe
ſequendum; quia Bald. d. §. repletionem ſubtiliter
ponderabat, quo de ſubſtantia patris aliquid dicen-
dum ſit proficiſci, debet illud mortis tempore dedu-
ci. Nec de Ang. & ſequacibus multum eſſem ſollici-
tus vt ſupra aſſerentibus dictos fructus haereditarios
eſſe, & de ſubſtantia patris cenſeri, quia licet hoc
non negauerim, ſiquidem clarum eſt ex ipſis haeredi
tatem augeri d. l. itẽ veniunt §. fructus ff. de Pet. Haer.
Tamen principalis patris ſubſtantia fructus nomine
249 non deſignatur; † quare ſi ex ea filius cupiat ſibi ſup-
plementum dari, & non ex fructibus, erit audiendus:
niſi forſan filius ante fructus percaepiſſet, tunc enim
ſupplemento ſeruirent: poſtquam iam dudum rece-
ptum eſt, fructus in legitimam computari, vt infra
abunde ſuo loco diſſeremus. Verum ſecundum ea
quae proponuntur, ſi nulla probetur fructuum per-
caeptio, & nolit filius ex nondum percaeptis fructi-
bus ſupplementum fieri iuſte contendet. Nec obſta-
bit ei d. l. fructus pendentes, quia vt vendicari poſſint,
250 pars fundi eſſe à I. C. dicuntur, † eo maxime, quòd
ex ipſo fundo proueniunt, quare cum fundus vendi-
cetur, in conſequentiã veniunt fructus pendentes: ve

rũ nõ inde ſequitur, vt ipſi dicãtur pars principalis, ſeu principalis Defuncti ſubſtantia. quod ſi quadam, qualiſcumq. ſit, liceat vti ſubtilitate, quo genere ſolẽt Noſtrates diſputando delectari; ponderabunt verbum, pendentes, ac ab eo ſic vrgebunt, ſi pendentes, ergo non prius Teſtatoris, ſi non Teſtatoris, ergo ex eis nolente filio ſupplementum aſſignari non erit conueniens; ſed conueniet ex ipſa patris ſubſtantia ſuppleri d. §. repletionem, non autem ex his, quae veniunt in conſequentiam arg. l. primae ff. de Auct. tut. l. Conditionibus pupillus ff. de Cond. & Dem. Neque aduerſabitur Cini Baldi & aliorum inductio eiuſdem §. repletionem, quia non ſequitur fructus per filium in legitimam imputantur; ergo Iudicis erit arbitrium ex eis legitimam fore ſupplendam: id enim ſupra locum habere docuimus, quando filius eos percaepiſſet, ſeu aliter diſſipaſſet arg. l. Marcellus §. res quae ff. ad Trebell. Inſuper ex ea reg. confirmarem, quae eſt in l. Haereditas ff. de reg. iur. in haec Iuliani verba, haereditatem nihil aliud eſſe, quam ſucceſſionem in vniuerſum ius, quod Defunctus habuit mortis tempore. Itaque ſi quid poſt mortem Teſtatoris haereditati accreſcit, & eam auget, vt d. l. Item veniunt §. fructus non proprie dicetur de ſubſtantia ipſius eſſe: quare ſi id filius pro legitima nolit acceptare, nihil iuri contrarium allegabit. TAMB. Hactenus de Iudicis arbitrio circa legitimam, eiuſque aſſignationem dixiſſe ſufficiat. Verte nunc ſermonem ad eam dirimendam dubitationem, quam de Patre ſcriptores proponunt, quae eſt huiuſmodi. Vtrum quam rem velit Pater pro
251 legitima filio poſſit aſſignare † CAMP. Propoſitam quaeſtionem in duas ſcribentes diuiſerunt, hoc eſt, Aut in pecunia, Aut in corporibus fiet aſſignatio, ſi in pecunia prout Quaeſtio diuiſa eſt, ita ſcriptores

in duas

in duas ſe diuiſerunt partes; Alterius Princeps fuit Bald.in conſ.167. lib. 5. aſſerens legitimae aſſignationem à patre in pecunia fieri poſſe ex l.ſi quis priore & l.Deducta §. nummis ff.ad Treb.Sectatores habuit Ripam & eo referente Fab.de Gioch.in auct.Nouiſſima in 10.quaeſt.principali, verſ.ſed quaeritur vtrum legitima C.de Inoff.teſtam.ex gloſ.in l.3.§. ſed vtrum ff. de min.dictante filium inſtitui poſſe in 10. Imperialibus.Confirmat Ripa quod pater filio mandare poſsit corpora haereditaria vendi d.l.Qui fundum & l.ſi dignum hoc tit.noſtro.Addit inſuper quia pater poteſt in vita omnia ſua bona vendere; cur ergo non poterit mandare corpora alteri reſtitui accepta certa ſumma pro legitima ſibi retinenda? Aduerſanti vero §.repletionem ita reſpondet, Imper.ibi verſari circa legitimae ſupplementum ex l. faciendum; In propoſito vero caſu, de legitima Teſtatoris diſpoſitione aſsignanda, cuius diſpoſitioni contradicentem aliquam legem nõ inueniri.Alterius diuerſae opinionis Dux fuit Guig.de Cun.putans filium, ſi nolit, non cogi pecuniam pro legitima à patre ſibi aſſignatam acce-
252 ptare,† nixus eiuſd.l.§.repletionem,& Auct.de Trië. & ſem.§.1.coll.3.qui ſequaces habuit Bart.& Imo.in l.ſuus quoque, Bald. Saly.& communiter alios in d. §.repletionem Bald, in d. l. filium quem habentem C.fam.erc. Alex.& Poſteriores in l. Non amplius §. vlt.ff.de leg.1.Idem Alex.in conſ.66.lib.1.Dec.conſ. 81.& Bertr. conſil. 314. cum alijs compluribus, qui de com. teſtatur. Tamb. Arduam quaeſtionem hanc eſſe mihi perſuadeo, poſtquam ſcriptores inter ſe, vt recitaſti, ita diſſentiunt, verum ſi mihi liceat, (cuius partes ſunt potius audire, quam deliberare) ex duabus alteram eligere, priorem Baldi & aliorum ſententiam probarem:eorum enim

rationes ni fallor ingentem vim habent, & illa mihi videtur potiſſima, dum Teſtatoris voluntatem intuentur, perinde ac legem eſſe ſeruandam, vt in §. Diſponat cum ſuis concor. Auct. de Nupt. Quod ex alia regula video non parum confirmari, quae eſt in ultimis voluntatibus Teſtatoris mentem etiam ex quibuſcunq. praeſumptionibus coniectatam, penitus eſſe cuſtodiēdam: vt docuiſti in expoſitione cit. l. licet Imperator ff. de leg. 1. Quanto magis ergo in propoſito caſu, in quo coniecturis non egemus, cum Teſtatoris voluntas ſecundum ea, quae proponuntur, ſit prorſus expreſſa? CAMP. Quod priorem fueris Baldi & aliorū opinionem amplexus, tuum laudo potius ingenium, quam opinionem praedictam probem; ſunt enim pro op. communi tum vrgentes rationes, tum magni nominis ſcriptores, adeo vt noſtra non indigeant confirmatione; ſed vt obiecta abſte nouiſſime propoſita aliqua diluam reſponſione, haud obſtare dicerem: quia vbi lex diſponit, nemo facere poteſt, quin ea diſpoſitio ſuo in teſtamento locum habeat l. Nemo poteſt ff. de leg. primo. Diſpoſuit Imperator in d. l. ſcimus in §. repletionem legitimam filijs ex ipſa ſubſtantia patris fore aſſignandam, ergo non ex alijs, quamnis pater ita mandet, quoniam communi Doctorum conſenſu ſuperius aſſeruimus legitimam contra Teſtatoris voluntatem detrahi; vnde ſi pater non vt decet, filio legitimam aſſignauerit, veluti in pecunia: haud ita facile eiuſmodi obtinebit aſſignatio. quippe Imperator noſter Iuſtinianus per cit. conſtitutionem filijs purum iuuamen inferri, & repletionem ex ipſa patris ſubſtantia fieri conſtituit: quare ſi praeter alios ponderem⁹ ambas illas dictiones, & purū iuuamē & dict. ipſa, quae immediate patris ſubſtantiam nobis ſignificare videtur; non iniuria profecto filius (ſi eo modo ſi

bi

bi pro legitima factam aſſignationem accipere noluerit, & ex ipſa patris ſubſtantia dari petierit) erit audiendus. Nec obſtat Bald. alleg. ex d. l. ſi quis priore & l. de ducta §. nummis, quia vt ait Ripa de Trebellianica loquuntur; nec praeterea obſtat conſideratio Fab. de Gioch. facta in d. auct. Nouiſſima C. de inof. teſtam. & ex not. in d. l. 3. ff. de Minor. quia id ne filius diceretur praeteritus obtinuit: non autem vt pecuniam ſibi pro legitima relictam teneretur acceptare. ijs ergo hoc modo diſſolutis com. concluſio ab omni contrarietate illaeſa conſpicitur. TAMB. Concludis ergo patris voluntatem exitum non habere, quando legitimam filio in pecunia dari mandet? CAMP. ita recte diffiniri puto. TAMB. Numquid idem erit in ſecundo capite, nempe quando in aliquo corpore, ex ipſius ſub-
253 ſtātia deducto, dari iuſſerit? † CAMP. Non idem, quia patrem id facere poſſe frequentiori calculo, Ripa teſtante, receptum eſt ex d. §. repletionem. TAMB. Vrgentibus rationibus facile in tuam ſententiam trahor, adeo vt ne tantillum quidem ſcrupuli in ſupradictis uideatur mihi eſſe reliquum: ſed reſtant adhuc quae tua ſuadente humanitate clariora reddantur. poſtquam igitur ſuppletionis mentio ſaepiſſime incidit ſcire aueo in quem filius pro ipſa ſupplenda legitima
254 ſit actiones directurus. † CAMP. Dubitationi huic quaerens Bar. ſatisfacere tam contra Haeredem, quam contra legatarios poſſe agere reſpondit, motus per tex. l. ſi libertus §. libertus, & l. ſi ex patronis ff. de bon. libert. in quibus dicitur, quod uel Patronus cohaeres factus ſit, uel alicui legatario coniunctus filium aduerſus utrumque pro Quartae repletione poſſe agentem experiri. Nititurque ſecundo confirmare ex d. §. repletionem quaſi probetur ibi repletionem, fieri poſſe ex particularib. rebus uel apud haeredes apud uel

lega-

legatarios exiſtentibus, expéditque verba illa ex ſubſtantia patris, quaſi res ſingulares denotantia. Addit inſuper dictionem illam ex rebus ipſis non leue pondus afferre. Poſtremò attentè mónet conſiderãdum eſſe tex. in d. §. ſi quis verſ. ceterũ Auct. vt cum de app. cog. dum Imper. in illis verbis, ab haeredibus impleri ſecundum alias ll. noſtras, tacite innuere videtur etiam à legatarijs impleri; quod in Pandectis explicari inquit idẽ Bar. & in d. §. ſi libertus, & in d. l. ſi ex patronis: & Imper. appellãdo ll. noſtras nõ ſolũ Codicis, ſed & digeſtorum Iura ſignificaſſe, forſan ex §. omnia enim ergo C. de vet. iur. enuc. TAMB. Opinio haec Bar. erit ne recipienda? CAMP. Si eam ſimpliciter, prout proponitur, intelligere velimus, hoc eſt, vt vno eodemque tempore & aduerſus haeredem, & in legatarium filius agat nulla habita haereditariae facultatis obſeruatione, non dubito quin iure ſit eius doctrina rejicienda, tanquam alijs iuribus ac rationi contraria. Namque ratio diſſuadet, vt facultas repleturo ſit legitimam portionem quaſi arbitratu ſuo praetextu ſuppletionis res vel haeredis vel legatarij dilacerare contra l. 2. C. quãdo & quibus quarta pars &c. lib. 10. Iuribus vero repugnat, obſiſtit enim tex. ab ipſomet Bar. citatus in d. §. ſi quis in verſ. ceterum, vbi expeditiſſime Imperator loquitur legitimam ab haerede impleri debere; ergo non à legatario. Nec enim extenſió ab haerede ad legatarium eſt admittẽda; quando ridiculum eſſe videtur, ſi fiat cum minimis corporis partib. capitis quod Princeps eſt abſimilis comparatio: eſt ſane ómnib. notum teſtamenti caput haeredem eſſe, vt inſti. Tit. in prin. de Haer. inſt. legatariũ autẽ tanquã extraneã perſonã accedere. vt com. eſt locus in Rubr. ff. de leg. 1. Conſequens eſt ergo filio nõ licere ſingulas perſequi res repletionis co

lore

lore etiam apud legatarios exiſtentes, quia ſuppletio, de qua quaerimus, petitur vt Ripae placuit condictio-
255 ne ex l. † p gl. ī dictis ll. omnimodo, & ſcimus in prin. C. de inof. teſt. quae condictio perſonalis eſt §. appellamus inſt. de actio. quare non tranſmittetur in legatarios ſingulares ſucceſſores l. 1. §. ſi haeres percepto fundo ff. ad Treb. praeſertim quia legitima ipſo iure reſecat legata inſtar Falcidiae l. linea margaritarum hoc tit. quod probatur in d. l. ſcimus in verſ. ipſo iure & ibi Nouiſſ. TAMB. Obtinebit igitur prima illa Bar. opinio, vt pro rata contra legatarios etiam agi poſſit? CAMP. Nequaquam quia quemadmodum perbelle reſpondit Saly. legitima minuit ipſo iure l. Falcidiam ꝙ primo deducitur per haeredē aes alienū, deinde legitima filij inſtar aeris alieni l. Papinian⁹ §. Quarta ff. de inof. teſt. & ex reſiduo poſtea legata ſoluuntur, niſi haereditas opulenta eſſet; quia eo caſu integra ſoluerentur legata. TAMB. Quid ſi Haeres ſine legitimae retentione, & Falcidiae deductione legata ſoluerit? poterit ne aduerſus legatarios ad ſuppletionem age-
256 re ? † CAMP. Receptior opinio eſt poſſe, quae ſatis placet Ripae hic & Caſtr. diſtinctionē facieti inter legatarios ſpecierū, & legatarios quātitatis, vt primo caſu indiſtincte poſſint ad legitimā pro rata ſupplendā cōueniri; cū ex d. §. repletionē de reb. haereditarijs ſit faciēda repletio: quod Bal. antea docuerat in d. l. oīmodo & cōmunem eſſe opin. Corn. teſtatur in conſ. 190. lib. 3. & conſ. 148. lib. 4. TAMB. Huic opinioni licet bono & aequo mirifice conſonet, vehementer tamen obſtat d. §. ceterū ſecūdū expoſitionē ſuper eo à te factā, & ſecūdū expreſſa verba ibi, ab Haerede legitimā impleri debere. CAMP. Inficiari nō poſſū, quin valde aduerſari videatur, verū tn̄ auctores cōtrariae opin. rn̄dēt, quod ſi ſoluēdo ſit haereditas, vel haeres

non

non confecerit inuentarium teneri ipſum haeredem legatarijs ad aeſtimationem pro rata eis euicta arg. l. ſi domus §. primo ff. de leg. 1. quare inde conſequens eſſe aſſeuerant, ſuppletionem ab Haerede fieri, non autem à legatarijs, & ita intelligendum eſſe in contrariũ alleg. §. ceterum, quando ſcilicet deductis legatis haereditas remanet ſoluendo, vel haeres non confecerit inuentarium, nanque tunc vtroque caſu ab haerede tantum ſuppletio fieri debet; tum quia cum in alijs bonis filio ſalua ſit legitima, de rebus legatis deduci non licet docente Baldo in l. prima ff. de rer. diu. tum quia contra legatarios in ſubſidium dumtaxat pro ſuppletione agitur, quod ſubſidium non conficienti Inuentarium minime datur l. vlt. §. vlt. C. de iur. delib. quod & firmaſſe videtur Ang. in d. l. Papinianus §. ſi conditionis ff. de teſtam. & in l. ſi pater C. de inſtit. & ſubſt. Secus autem eſt, ſi haeres inuentarium fecerit, haereditas vero non ſit ſoluendo, quia legitima ex alijs rebus haereditarijs integra praeſtari non poſſit, cum non adſint; etenim tunc opinioni Bart. dabitur locus, pro rata ſcilicet ſuppletionem à legatarijs faciẽdam eſſe: pro qua facit tex. in l. vlt. §. licentia cum ibi not. C. de iur. delib. & ita procedit tex. in l. ſi libertus ſub conditione §. libertus, & in l. ſi ex patronis ff. de Bon. liber. TAMB. Placeret mihi haec reſpõſio ſi ſuperius abſte dictis, vt opinor, non repugnaret, nanque Bar. opinionem nullo modo ſequendam eſſe dixiſti, modo autem ad illam tanquam ad ſacrã anchoram confugis; quare duobus contrarijs quaſi ventis agitatum imbecille meum ingenium vacillans ac natans reddis. CAMP. Vtrumque dixi, & vtrumque ſine contrarietate aliqua procedere poſſe demonſtro; quippe ideo Bartoli opinionem nullo modo amplectendam eſſe ſupra concluſum fuit, quòd ex dia-

me-

metro dicto §. ceterum aduerſaretur, qui intelligendus ſit, vt omnes putant, quando haereditas eſſet ſoluendo, & propterea ſuppletionem ab haerede fieri; vt eſt ſupra rationibus cõprobatũ. Bar. vero & ab haerede, & à legatarijs ſuppleri ſimpliciter opinatus fuit, quod ſimpliciter procedere nõ põt; ſed ſolũ qñ hrditas nõ ſit ſoluẽdo: quare nõ iniuria à Bar. ĩdiſtinctè loquẽti diſcedẽdũ cenſui. adhibita vero vt ſupra diſtinctione in altero ex caſib. ipſius dictũ recipi poſſe affirmaui. Satius enim duxi Bar. opinionem diſtinguendo cohoneſtare, quam reprehenſoris partes in eum exercere; ſolebam enim cum Iuuenis eſſem, gloriolae cuiuſdam inanis ſtimulis percitus iuuenilis, ingenij vires in Barto. & alios experiri, vt ex quibuſdam noſtris eius aetatis ſcriptis apparet: at nunc alia aetas alios mores poſtulat, vt aliorum famae ita parcamus, ſicut noſtris quandoque ſcriptis cupimus indulgeri.

TAMB. Vt animo conſequi potui ſaluum reddidiſti Bart. vno tantum in caſu, hoc eſt, quando haereditas non ſit ſoluendo, tunc poſſe legatarios conueniri: at quid Bar. allegationibus reſpondebis, quibus ſuam in diſtincte opinionem probare conabatur? CAMP. Primum praedictis ll. ſi libertus ſub conditione §. libertus, & l. ſi ex patronis ff. de bon. lib. ſuperius facta quadam diſtinctione reſponſum eſt. Secundo vero ad dictam l. ſcimus §. repletionem vbi Bar. conſiderando illa verba ex ipſis rebus, & ex ſubſtantia defuncti, innuebat videri quodammodo reale onus, quaſi ſignificarent ex rebus etiam ſingularibus repletionem fieri debere, nempe ex rebus ipſis legatis, reſponderem eiuſmodi conſiderationem recipiendam non eſſe, quia nulli dubium eſt, quemadmodum ſupra ſecundum Imo. & Rom. ſententiam firmauimus, verbum illud, ex ipſa ſubſtantia, praeſeferre principale Teſtatoris

patrimonium l.cogi ff.ad Treb.Quod verum eſſe con firmo ſecundum vulg. Iura Haeredem perſonam, & ex conſequenti ſubſtantiam ipſius defuncti repraeſen tare,non autem legatarios;ergo repletio, quae ex ipſa defuncti ſubſtantia fieri debet,iuxta d.§.repletionem, ab ipſo haerede praedictam ſubſtantiam repreſentan te erit omnino facienda.Poſtremo non obſtatBar.põ deratio ad d.§.ceterum dum ibi verba illa ſecundum alias ll.noſtras,interpretabatur ſecundumDigeſtorũ iura,hoc eſt ſecundum d.l.ſi libertus §. libertus & d.l. ſi ex patronis,quia illius tex. verbis abutitur Bar.nanque Imperator eo loci per illa verba intelligit explicite de ll.ſuis à ſe promulgatis,vt in ſpecie ſunt l.omnimodo,& d.l.ſcimus §.repletionem C. de inof.teſtam. & ita placuit Baldo,& compluribus alijs Doctoribus. Quod autem Imper.nõ potuerit ſenſiſſe de legitima iure Pandectarum implenda, patet manifeſtiſſime ex eo quia tempus de quo loquitur,Triens vel ſemiſſe re plendum erat: vt in Auct.de Trien.& ſemiſ.Iure vero Pandectarum ſolum Quarta praeſtabatur, vt l. Papinianus ff.de inoff. teſtam.Et ex his puto eſſe Bar. allegationibus ſatisfactum. Tamb. Expeditis ijs, tempeſtiuum eſt explicare quae ſint in legitimam praedictã

257 imputanda; † dicas igitur clare quae ſint legitimae imputationi ſubiecta.Camp. Quaecumque ex Teſta mento patris aut iure inſtitutionis, aut legati, ſiue in vim modi,ſiue alia ratione à filio capiãtur,in legitimã imputãtur, vt l. Quoniã nouella, & l.omnimodo §.1. quae cõiũctim probat C.de inof.teſt.Tamb.In praedictis ll.de capione in vim modi nulla fit mẽtio. Camp. Verum eſt, attamen Barto. credidit ex eo probari, quod in d.l.Quoniam nouella Dotes, & Donationes propter nuptias imputari cauetur; inde ad alias ſimiles conſequentiam accipiendam duxit. Tamb. Erit

forſan

forſan idem dicendum de capione conditionis cauſ ſa explendae? C a m p. Magna fuit hac de re inter Doctores altercatio, vt infra videbimus, interim animaduertendum eſt, aliud eſſe aliquid in vim modi capere, quod fit per dictionem, vt, aliud vero capere ex cauſa conditionis implendae, quod fit per dictionem, ſi, vt ſupra cognoſcere potuiſti ex d. l. In ratione §. tamet ſi, & ex verſ. vlt. huius noſtrae legis. T a m b. Quorſum haec? cum de imputatione ſit ſermo? C a m p. Vt imputatio magis eluceſcat ex re haec omnia in medium attuli, quia quatenus ad vim modi pertinet, procul dubio concluderem id omne imputandum eſſe ex generalibus Imperatoris verbis in §. pen. inſt. de inof. teſta. Vtrum vero de relictis filio conditionis cauſſa explendae idem concludi poſſit, videndum eſt; id certe varias habuit ſcribentium opiniones: Communis nanque fuit opinio cum gloſ. in d. l. filium quem habentem, de qua hic teſtantur Senenſes, nempe eo modo relictũ imputari, non debere; ſecuti ſunt Bald. Saly. Imo. hic, Alex. & alij complures. Contrariam vero ſententiam Fulgoſ. habuit in cit. l. filium, quem ſequuti ſunt, Peruſini, motus vt quidam referunt ex §. ſi patrono l. etiam ff. de Bon. lib. & ex Bar. ſummario in d. l. Papinianus §. ſi conditione ff. de inof. teſtam. dum ita colligit, datum cauſſa conditionis implẽdae in legitimam imputari. Angelus mediam inuenit ſententiam diſtinguens aut quod filius accipit ex cauſſa conditionis implendae, eſt de reb. haereditarijs, aut aliũde, ſi de haereditarijs imputabitur, ſi aliunde non item. Fuit & aliorum opinio, qui nullo modo conditionis gratia acceptum imputandum eſſe dixerunt, eo praecipuo argumento, quoniam vt Bald. & Saly. placuit ex l. in prioribus. C. de inof. teſtam. legitima ſtatim à patris morte ſine onere & dilatione debetur, vnde quaecumque

conditionis explendae gratia accipiantur, in ſe & cõditionem & dilationem habeant, imputari non poſſe videantur. Tamb. Quid ergo in tanta opinionum varietate verius eſſe aeſtimabis? Camp. Placet mihi quemadmodum & Socino media Ang. ſententia, eo quod videam in d. §. repletionem ex rebus haereditarijs, vel ex ipſa patris ſubſtantia imputationem faciendam, quod ſuadet & d. l. Quoniam nouella in fine ibi ſi ex ſubſtantia eius profecta ſit, de cuius haereditate agitur; ex quo colligi poteſt, fore vt quicquid ex patris ſubſtantia prouenit, in legitimã imputetur. Huic congruit quod non inſubtiliter aduertit Soc. hic ex l. Etiã §. ſi patrono ff. de Bon. lib. vbi imputatio in haec verba ab Vlpiano deſcribitur. ſi Patrono conditionis implendae cauſſa quid datum ſit, in portionem debitam imputari debet, ſi tamen de bonis ſit liberti profectum: ex his verbis confirmationem augeo quoniã ſi in quartam Patroni data in figura conditionis toties imputantur, quoties ex bonis ipſius liberti capiũtur, & quae aliunde proueniunt non ita: quanto magis id erit dicendum in quarta filij? cum legitimam filio magis debitam eſſe quam Patrono communiter ſcribentes dixerint? vt hic fuſe per Alex. & alios oſtenditur. Patet igitur ex his ſuperiores opiniones fore reijciendas, & praecipue illam Fulgoſij à Peruſinis receptam, qui ſimul putauerunt omnia gratia conditionis implendae accepta, vndecumque perſoluenda eſſent, in legitimam imputari. Quippe eorum fundamentum in d. §. ſi patrono poſitum, infirmum eſſe conſtat, poſtquam eo loci Vlpianus non generatim de omnibus rebus imputandis loquitur, ſed per illam dictionem, ſi tamen de bonis ſit liberti profectum; quae dictio, ſi tamen, eſt reſtrictiua arg. eorum quae dicunt Doctores in l. ob aes C. de Praed. Min. & l. Contractus ff. de reg. iur.

iur. & ibi nos etiam ſcripſimus, vt in impreſſione Pariſienſi. Nec obſtat, quod pro eorum opinione pene in terminis facere videretur Bar. ſummarium in d.l. Papinianus §. ſi conditione ff. de inof. teſtam. quia vt Soc. probat extra praedicti §. mentem factum eſt, nam finis illius tex. fuit filium, qui aliquid ex cauſſa conditionis implendae acceperit, ab inof. Teſtamenti quaerela excludere, & rationem reddidit I. C. quoniam filius iudicium patris agnouerit; quod referri poteſt ad Impe. dictum in titulo de inof. teſtam. Inſtit. §. ſi tutor, in l. pen. iuncta l. vlt. ff. de inof. teſtam. Nec obſtat illorum opinio, qui conditionis explendae cauſſa acceptum quodcunque generis eſſet, nullo modo imputandum eſſe putarunt; quia eorum fundamentum ſecundum Baldi & Saly. mentem iactum in d. l. Quoniam in prioribus C. de inof. teſtam. ex eiſdem corruere videtur, cũ quod ipſi opinantur, ibi non contineatur, ſed potius longe diuerſum in haec verba diſponatur. Conditio vel Dilatio, vel alia diſpoſitio moram vel quodcumq. onus introducens tollatur, & ita res procedat, quaſi nihil eorum Teſtamento additum eſſet. quae verba eo pertinent, vt portionem debitam filius cõſequeretur, ne inofficioſi Teſtamenti quaerela competeret: ſed de imputatione nullum verbum. Quinimo quamuis ea in l. quod ipſi affirmant probaretur, nihilominus ea quae conditionis implendae cauſſa ex rebus ipſis haereditarijs capiuntur, ob generalem illum ſermonem ab imputatione non excluderentur; per l. ſi libertus §. excluditur infra de iur. patr. quo loci à Patroni legitima omne grauamen & conditio excluditur, & tamen vt ſupra habuimus in d. §. ſi patrono in figura conditionis percipienda dummodo de Bonis liberti ſint, in legitimam imputantur. TAMB. Hoc ipſum quomodo locum obtinere poſſit, nõ facile mihi perſuadeo, quód prae-

praedictae ll. in patroni, non in filij legitima loquantur; Adauget praeterea dubium quia portio paterna filio magis debita eſſe videtur, vt totiens ſupra dictum eſt, quam illa liberti Patrono. CAMP. Ceſſabit dubitatio ſi conſideremus legem eiſdem verbis & grauamina & conditiones videri ab vtraque legitima excluſiſſe d.l. ſiue ff. de iur. patr. & l. Quoniam in prioribus C. de inof. teſtam. & in vtramque legitimam id ſolum lex imputari voluerit, quod ex liberti ſubſtantia uel patris prouenit dicta l. ſcimus §. repletionem d.l. Quoniam nouella, d.§. ſi patrono, & eo magis quia a nobis non eſt differentia conſtituenda, vbi iura non conſtituerunt: quare conſequens eſt, vt circa imputationem inter praedictas portiones nullum ſit adhibendum diſcrimen. Secundo reſponderem legitimam à patre fi-
258 lio non eſſe magis debitam, quam à liberto Patrono, † nam ſi beneficia inter patrem & filium intercedentia conſideremus, potiſſimum id eſt, quod ex parte patris erga filium, cui vitam dedit, quam quoduis aliud ex parte filij erga patrem, conferri poſſit, praeſertim cum filius quicquid erga patrem facit, ita faciat, quia ita tenetur l. filia C. de patr. pot. At vero Patronus ampliſſimum contulit liberto beneficium, poſtquam illum ex morte in vitam, & ex turpiſſima ſeruitute l. Quod attinet ff. de reg. iur. in Romanam erexit libertatem; quare neceſſario fateri oportet, legitimam non eſſe magis debitam filio, quam Patrono: quinimo potius vice verſa concludendum forſan eſſet. TAMB. Nihil igitur efficiet in filio ius ſanguinis, & ratio naturalis, quae ſecundum citata iura ſuperius dictat, vt legitima portio filijs relinquatur? CAMP. Hoc certe nihil ad rem, quia ſanguinis neceſſitudo beneficium non tribuit, verum patroni liberalitas multum contulit, & eadem etiam ratio naturalis monet, vt benefacien-

facienti benefaciamus. Tamb. Sequitur ergo, ut quicquid ex ultima patris uoluntate capitur, dummodo ex ipſius ſit ſubſtantia in legitimam imputetur? Camp. Ita uiſum eſt omnibus ſcribentibus ex iurib. ſupra allegatis. Tamb. Quid igitur ſi non ex ultima uoluntate, uerum ex patris diſpoſitione inter uiuos aliquid capiatur, erit ne legitimae imputationi ſubie-
259 ctum? †Camp. Id quod eo modo accipitur, niſi pater exprimat, nullo modo imputabitur. Tamb. Qua de cauſſa? Camp. Quia ita conſtitutum eſt ab Impe. in l. ſi quando §. & generaliter C. de inof. teſtam. & l. illud C. de Coll. ubi ex ijs quae ex diſpoſitione patris inter uiuos accepta ſunt, nihil imputatur, niſi expreſſo iure caueatur. Ex quibus iuribus Doctores ducunt cõſequentiam, Donationem factam filio in legitimam non imputari. Tamb. Multum dubito ne non quod de Donatione dixiſti locum habeat. Camp. Quae te ratio ancipitem facit? Tamb. Quòd ſciam donationem factam filio in poteſtate reflexionis cauſſa non ualere l. Donationes quas parentes C. de Donat. inter uir. & ux. Deinde quia eiuſmodi donatio habeat uim relicti ut Not. Acc. in auct. ex teſtamento C. de Coll. cuius opinio cõmuniter ab omnibus approbatur: Not. etiã in l. In donationibus C. ad l. Falc. explicando ibi uerbum, quando, pro quia; ſimilis eſt caſus ſecũdum Azonis lecturam in d. l. filiũ quem, & hic Bar. & alij cõmuniter ſequuntur, Alex. & alij in d. l. illud Raf. Com. in conſ. 62. in fine & conſ. 64. Alex. conſil. 8. lib. 2. & conſ. 27. lib. 5. Lud. Rom. cõſ. 277. Camp. Et. n. nõ inſubtili rõne moueris, ceterũ nõ adeo aduerſatur; ſiquidem obiectio eſt de filio in patris poteſtate conſtituto: Nos uero loquimur de donatione ualida nempe facta filio emancipato, quae nullo modo imputatur dictis iuribus. Sed uideamus de ueritate eorum quae adduxiſti

duxiſti,an ſcilicet tuta omnino procedant; & quippe Ang.contrarium tenuit in d.§.& generaliter ea potiſſima ratione,quia ibi indiſtincte loquitur,quem ſequuti ſunt Corneus & Dec.qui primus reſpondet negando donata eo modo vt ſupra, quamuis morte confirmata habere vim relicti & arguit in hūc modum. Eiuſmodi Donatio requirit inſinuationem l.in hac ſacratiſſ. C. de Don. ergo non habet vim relicti. Alia fuit Cornei reſponſio nimirum aliam eſſe rationem eorū quae ad mortis tempus confirmantur, aliam eorum quae inter viuos donantur, licet non valeant niſi morte confirmentur; quia donans inter viuos agit vt Donatarius ab eo tempore conſequatur donata, nulla habita temporis conſideratione quo detrahenda eſt legitima,ſicut haberi ſolet in legatis & donationibus cauſa mortis. Ad aliud gloſ.Not.ſuper verbo quando, accepto pro quia,rñdet Nouiſſ.dictionē illā,quādo,nō
260 eo modo vt fecit Acc.exponendam eſſe, † ſed caſualiter pro cum, quaſi dicant,cum donationes vim fideicommiſſi habebunt,in legitimam imputabūtur, quia fideicommiſſa & id generis relicta imputantur d.l.ſcimus §.repletionem cum alijs C.de inof.teſtam. Ego autem vt ingenue loquar pro com.reſponderem,neque Ang.fundamentum & ſequacium iactum in d. §.& generaliter negocium facere,quia dum ipſe aiebat eum tex.indiſtincte loqui, id non negarem,verum adderē generaliter de valida inter viuos diſpoſitione loqui,& conſequenter de donatione non inualida,non autem vt in caſu de quo agimus, de ea donatione quae vim relicti habet.Nec obſtat Cornei & Dec.reſpōſio,quoniam vt teſtatur Ripa hic ex eo infringitur,quia pater ſciens donationem non valere prout ſcire praeſumitur l. leges C. de ll.videtur conferre donationem in tempus mortis,& proinde aſſumit vim relicti d.l.etiā ad

§.ſed ſi mortis. Nec obſtat quod Nouiſſ. reſponderunt ad gloſ. expoſitionem ſuper verbo quando, namque exponatur vt libet pro quia, vel caſualiter; tamen idē ego eſſe puto, etenim Donationes non habebunt vim fideicommiſſi, ſeu relicti, niſi quae vel erunt morte cō firmatae, vel cauſſa mortis factae: propterea quod in vtroque genere ita demum Donatarius res donatas ſuas facit, ſi Teſtator moriatur. Concludamus igitur quicquid à patre inter viuos accipitur, ita vt valeat, in legitimam non imputari, niſi caueatur expreſſim.

261 TAMB. Quomodo cognoſcam an valeat nec ne? † CAMP. Cognoſces ſi filius à patre acceptum ſtatim, vel ipſius patris adhuc viuentis confirmatione ſuum facere poſſit ſine aliquo onere imputationis; vt conſu luit Corn. conſ. 64. vol. 2. TAMB. Nec dum quid ſigni ficare velis percipere potui. CAMP. Non ne vidiſti quot limitationes Ripa hic farciuit? TAMB. Vidi equidem, attamen pergratum mihi eſſet id de quo ſu pra dubitaui, abſte breuius intelligere. CAMP. Ad quid ab alijs dictum repetere? TAMB. Vt planior qui dam intellectus appareat. CAMP. Nimis prolixus eſ ſem, ſi vellem cuncta reponere, ſed vt aliqua ex parte tibi ſatisfaciam, non nulla, quae maiori indigere vidē tur explicatione ſummatim pertingā: & quia ſuperiꝰ de donatione facta filio loquuti fuimus, & vno modo valere, alio modo non valere determinauimus, nē pe ſi fuiſſet facta filio emancipato locum obtinere, pa triae autem poteſtati ſubiectò non item. Nunc vero non ineleganter Ripa hic infert ſecundum Baldi mē tem donationem etiam filio in poteſtate factam, dum

262 modo iuramento ſit vallata imputationē effugere: † tā ta eſt. n. Sacramēti uis & religio, ut perinde ualeat, ac ſi in filium emancipatum collata eſſet. Vt id. Bald. uo luit in l. 3. C. pro donato cuius opinioni quemadmo-

 dum

dum Alex. adheruit qui de com. Teſtatur in conſ. 8. lib.2.ita etiã ego aſſentior. Deinde infertur donationem factam filio in praemiũ emancipationis niſi fue
263 rit expreſsũ nullo modo imputari. † TAMB. Neſcio quid ſignificare velit dictio haec in praemium emancipationis, cum pater potius à filio cui libertatem donaret, praemium habere mereretur, quam contra? CAMP. Ita dixerũt Nouiſs.hic, inter quos Picus quare dicatur donatio in praemiũ emancipationis ſe pluries interrogaſſe magiſtros ſuos refert, ac tandem per antiphraſim dictũ eſſe putat. Aret. vero ĩ §. hoc quoq. inſt. Tit. per quas perſ. nob. acq. reprehendit vulgares dicentes datum eſſe in praemiũ emãcipationis, cum hoc non poſſit dici, ſed potius pietatis cauſſa donatũ, & ita Nouiſs. Senens. intellexerunt in d.l. filiũ quẽ habentẽ l. vt liberis §. vlt. C. de Coll. At Iac. de Nigris hic reſpondit ideo in praemiũ emancipationis dici, quia ita com. dictat vſus loquendi. ſed vt veriorem reſponſionẽ recipias, conferas te ad Saly. dictum in d.§. repletionẽ, qui datum in praemium omancipationis id eſt in praemiũ conſenſus ipſius filij datum eſſe reſpõdit, quod quidẽ veriſſimũ eſt, nanq. filius inuitus à patre
264 non põt emancipari † l. Iubemus C. de Emãcip. lib. & l. quidã cum filiũ ff. de verb. oblig. quam Ripa allegat licet parũ faciat. TAMB. Sed ex hac digreſſione, vt ad id qđ principaliter agebatur, oratio reuertatur, quid cõcludes? CAMP. Donationẽ inquam in praemium emãcipationis filio factã, veluti patris vtilitatẽ reſpicientẽ, quo facilius filiũ ad emancipationẽ ꝑduceret, iure validã cẽſeri: Quare cũ filius ĩ praemiũ recipiat, ſuo quodã iure potiri videtur, & ex cõſequẽti in quartã legitimã imputare non eſſe compellendũ: quod & Bar. hic ſenſerat, & in l. Peto ff. de leg. 2. Bal. in d.§. imputari & cõmuniter ibi, & in hac l. omnes ſcriptores ſequūtur

ſequuti sũt,& idẽ Bald.cõſuluit cõſ.61.&cõſ.402.lib.1. Alex.cõſ.50.lib.6.&cõſ.103.lib.3. Tamb. recte oĩa, ſed adhuc praedicta cõm. opinio aliquã patitur difficultatẽ, nanq.datũ à patre cauſſa emãcipationis, contẽplatione legitimae datũ videtur, vt ſcilicet emãcipat⁹ habeat vnde ſe alat, ad quẽ finẽ etiã legitima inuenta dicitur, vt ſupra viſũ eſt. & plene in tit. Auct. de trien. & ſemiſ. in princ. Subcreſcit praeterea difficultas, quia ſi donatio morte confirmata in legitimã imputari dicitur, vt ſuperius determinatum eſt ſecundũ Bar. & aliorum opinionem ob nullam aliam rationem, niſi quia eiuſmodi Donatio ſimilis eſſet fideicõmiſſo, uel donationi cauſſa mortis, & propterea non immerito idem ſtatuendum erit in ijs, quae dantur loco legitimae. Camp. Ad hoc paratiſſimae sũt reſpõſiones, primo quoniã donatio eſt collata in filiũ emancipatum, quae dicitur valida, & nõ imputatur per iura ſupradicta. Secũdo quia poti⁹ in filij emãcipati honorẽ videatur ipſa donatio facta, quã loco legitimae ſiue alimentorũ data, referẽte Imper. noſtro Inſt. tit. per quas perſ. nob. acq. §. hoc quoq. ſed cũ inter viuos donatio ſit rei licitae nullo iure cogẽte mera liberalitate facta collatio vt Not. ꝑ Hoſt. in sũma de Don. & ibi Gof. & Azo in sũma. & ĩ Sum. con. lib. 1. tit. 15. de Decimis q. 62. ita à ſimili poſſum⁹ dicere de emãcipatiõis praemio, partim ex mera liberalitate patris dato, partim vero ne fili⁹ patris arbitrio emãcipare cupiẽtis (vt iuuenile ĩterdũ cõtumax eſt ingeniũ) aduers⁹ ꝓpria cõmoda & honorẽ reniteret. Id cõprobat memorabile Accurſij factũ, Bar. teſte, qui donãs Frãciſco filio ſuo emãcipato cauit, vt aliquãdo imputaret ĩ quartã, ergo à cõtrario ſi nõ cauiſſet, nõ ĩputaſſet: Quare firma remanet com. cõcluſio, Donationẽ factã filio in praemiũ emãcipatiõis ĩ 4. nõ ĩputari niſi expſſe cautũ ſit. Hinc ẽt & illã ſubor-

 dinant

dinant limitationem, Donationem in filium propter
265 benemerita collatam non eſſe imputādam; † ſed con
tra forſan mouebit aliquis, huiuſmodi donationes iu
re non ſubſiſtere, quòd filij benemerita erga patrem
excogitari talia vix poſſint, quae illi vel naturali iure
non debeātur l. veluti cum ibi not. ff. de iuſt. & iur. vel
iure ciuili, propter maximum patriae poteſtatis vin-
culum, quo pater antiquitus non ſolum filios exhae-
redare poterat, ſed etiam vt Paulus inquit occidere
l. In ſuis ff. de lib. & poſth. & ex libertate in ſeruitu-
tem dare l. prima & ſecūda C. de Patr. qui fil. diſtr. igi-
tur ſuperuacuum erit quaerere de imputatione.
TAMB. Verum tamen pro limitatione his non ob-
ſtantib. reſponderem, & donationem praedictam pro
benemeritis erga filium valere, & conſequenter in
quartam non imputari, nanque patrem praedicta om
nia in filios facere facultatem habere ob patriae pote-
ſtatis fauorem non negarem: Nihilominus neq. etiā
quis inficiari poteſt, quin ſi pater velit fauori ſuo va-
leat renunciare arg. l. pen. C. de epiſ. & cler. & l. pen. C.
de Pact. & l. poteſt hoc titulo, & filij benemerita, quam
uis & naturali & ciuili iure ſibi debita non ignoret,
paterno tamen illo pleno charitatis affectu gratam li-
cet debitam filij voluntatem liberaliter proſequi cu-
piens donare ualide permittatur: quaſi Deum opt.
Max. imitatus, cui licet omnia noſtra tantopere de-
beamus, vt ne dum humana voce, ſed nec intellectus
cogitatione debiti magnitudinem agnoſcere poſſe-
mus, adeo vt quamuis omnia egerimus Chriſtiana
opera vel excellentiſſima, Serui tamen inutiles in ſa-
cris literis facti dicamur, Aeternam tamen pacem ho
minib. bonae voluntatis vt S. canit Eccleſia liberali-
ter condonat.' noſtras operationes ſibi debitas non ſo
lum remunerās, ſed infinita illa ſua liberalitate largiſ-
ſime

ſime excedens: cuius vt digni efficiamur perpetuo & orandum & in vinea Domini laborandum eſt. Dixit autem Bald. in auct. ex Teſtamento C. de Coll. vt ad rem reuertamur, ita humani patris donation. propter benemerita an ſit valide facta dignoſci ſolere, ſi benemerita inquã ſint ſaltẽ pro dimidia donationi aequiualentia. Camp. Inhumanum profecto eſſet aliter credere, nanq. licet olim non valeret eiuſmodi donatio, quia tunc tẽporis quaerebantur patri aduentitia prout profectitia, hodie tamen valet ipſa donatio pro pter benemerita facta, quia tunc lucro comparatur
266 aduentitio † ſecundum glos. Bar. Bald. & communiter omnes in l. ſi donatione C. de Coll. Bald. in auct. ex Teſtamento eod. tit. & Bar. in l. & ſi forte ff. de Caſt. pecu. & habetur in auct. Vnde ſi parens C. de Inof. Teſtam. & per Bald. & Saly. in l. Illud C. de Sacroſanc. Eccleſ. & hanc adijcit Ripa reſponſionẽ quod quamuis talia merita remunerationem iure non requirerent, quia tamen pater ex cauſſa meritorum donat, omnino fatendum ſit illam cauſſam imputationem excludere. Tamb. Dixiſti ſecundum commun. opinionem donationem propter benemerita factam filio quoddam reputari aduentitium, contra, ea quae proficiſcuntur à patre dicuntur profectitia, ſed eiuſmodi donatio proficiſcitur à patre, ergo profectitia. Camp. Gloſ. in d. auct. Vnde ſi parens reſpondebat praedictam donationem haberi pro aduentitia, nempe quando pater donat filio vt extraneo, exponit Bar. ibi quando praeceſſerunt opera filij talia, propter quae pater cuilibet extraneo tantumdem donaſſet: Vnde cum illud quod filius acquirit ex induſtria & operib. ſuis ſit aduentitium d. l. cum oportet in princ. C. de Bonis quae lib. ergo eiuſmodi donatio ex benemeritis accepta eorum inſtar cenſebitur aduentitia.

&idem

& idem Bar. repetijt in tract. de duob. fr. numero 23. referens ita tenuiſſe Iac. Butr. TAMB. Mirifice mihi eiuſmodi reſponſio ſatisfacit, ſed poſtquam occaſio tulit, vt de talib. donationib. egerimus, in mentem venit quaeſtionē illam proponere tam valde à Doctor. exagitatam. Vtrum Dos data filiae quae ſuperſtitib. filijs ſuis ante patrem obijt, ab eiſdem imputetur in
267 legitimam illos ab Auo debitam. † CAMP. Ambigua quaeſtio profecto eſt, & admodum difficilis, Bar. ſequutus Iac. Butr. imputandum eſſe reſpondit, primo ex l. illam §. vlt. C. de Coll. vbi expreſſe dicitur, dotem Matri datam deberi à filijs conferri, ergo imputari. Huic coniungit l. Quoniā nouella C. de inof. teſtam. quae non requirit quod habeat à patre, ſed ſufficit quod eius occaſione lucretur. Addebat dotem illam eſſe profectam de bonis patris, & conſequenter quodammodo profectitiam cenſeri; probans in hunc modum, aduentitia non conferuntur l. vlt. C. de Collat. ſed praedicta dos à Nepotib. cōfertur d. l. illam, ergo non eſt aduentitia. Tertiò & vltimo ex l. Dos à patre profecta C. ſol. Matr. ibi nanq. decedente filia in matrimonio ſuperſtitib. filijs, ſecundum Bar. & ſeq. dotem ad patrem reuerti deciditur, licet ex conſuetudine penes virum remaneat, quae non operatur quin ab Auo & eius ſubſtantia proficiſci videatur, & propterea Nepotes illi cogentur imputare d. §. repletionem. quam opinionem complures ſequuntur per Alex. & Modern. relati in d. l. Illam C. de Collat. & hanc Bar. ſententiam communem eſſe teſtatus eſt Alex. in conſ. 24. libro primo, & idem voluit Andr. ſic. conſ. 40. libr. 2. Dec. conſ. 171. prope finem. Ripa autem hic docet ampliandum eſſe vt etiam procedat in donatione propter nuptias filio facta, quae pariter eſt in nepotum legitimam imputanda cum à pari cum do-

te pro-

te procedat l. vlt. C. de dot. promiſ. & quemadmodum ſoluto matrimonio dos ad patrem reuertitur d. l. Dos à patre, ita donatio facta filio propter nuptias l. vlt. C. com. vtr. iud. & ita conſuluit Bertr. conſ. 103. in 4. dub. libr. 2. Ampliauit etiam in donatione facta filio in praemium emancipationis ſecundum Baldi mentem in d. l. Quoniam: ſed mihi non multum ſatisfacit per ea quae ſupra diximus. Redeamus igitur ad quaeſtionem, cõtrariae opinionis vt retulit Acc.[i] in d. l. Dos à patre & poſtea Bar. in l. poſt dotem ff. ſol. Mat. fuit Martinus antiquus glos. qui d. l. Dos à patre & praedictas alias allegatas, intelligebat liberis non exiſtentib. quod verius puto, ut infra latius dicetur. mouebatur primo ex ead. l. illam C. de Collat. ſecundo à ratione illa poſita in d. l. Dos à patre C. ſol. Matr. in ſucceſſione primam cauſſam eſſe filiorum; Ergo filij praeferentur matris patri: ac pro eo videri facere l. primam ff. de Pact. dot. & l. inter ſocerum in princ. & §. cum inter ff. de leg. 3. l. Vxorem §. teſtamento & l. 3. §. Sed vtrum ff. de Min. dum ibi dicitur dotem eſſe propriũ ipſius filiae patrimonium, ergo tranſmittendum ad filios l. ſi ab hoſtib. ſupra eod. Allegant inſuper l. vlt. §. 1. & ibi gloſ. vt leg. nom. caueat. Hanc Martini opinionẽ ſeq. ſunt Petr. de belu. & alij tunc temporis moderni tali ratione cõfirmantes, ſi dos dari ſolet propter onera matrimonij l. pro onerib. C. de iur. dot. & matrim. ob liberorũ procreationem ampliſſimis fauorib. iura proſequũtur late in l. 1. ſupra ſol. Matr. onus tamen liberorũ remanet apud patrẽ l. ſi Marit⁹ ff. fam. erc. & l. ſi is qui ff. de iure dot. ergo &c. eãdẽ opinionem ſequitur Bald. in d. l. illã affirmãs nepotes illos habere dotẽ vt haeredes matris, & Comẽ. cõſ. 86. & cõſ. 10. q̃a ſi de iure nõ debet dos reuerti ad patrem, Nepotes dicũtur

eam

eam habere vt haeredes matris, quod & idem Bar. & alij ſenſerant in d. l. poſt dotem & Imo. in conſ. 63. Trottus etiam in additionib. ad Bar. ſuper d. l. poſt dotem ff. ſol. Matr. in verbo extantib. talia protulit verba. In hac difficili quaeſtione quãuis alias fuerit com. cum Accurſio, nunc tamen communis eſt cum Martino, vt filij praeferantur Auo Materno, allegatq. Bellon. inter com. op. litera, D. verſ. Dos à patre & Villalob. etiam in verbo Dos à patre, hanc late tuetur Calder. conſ. 474. Soc. conſ. 9. vol. primo & veriorem eſſe praeſupponit Afflict. deciſione. 236. numero 5. & neminem dicit eſſe Trott. qui dubitet hãc obſeruari ex vniuerſi orbis conſuetudine, & ex conſequenti omnino perinde ac legem eſſe ſeruandam l. de quib. & l. ſi de Interpretatione ff. de ll. Additq. ſe ita conſuluiſſe & ita ſenat. Taur. iudicaſſe. TAMB. Vtramq. opin. fortiſſimis rationib. munitam eſſe video, quare an vna vel altera magis recipienda ſit vehementer ſubſiſto. CAMP. Doctores omnes hic intricatã eſſe hanc quaeſtionem vno ore fatentur, verum ſi veriori ſentẽtiae cupimus adherere, illam Martini non deſererẽ, ſed veritas quo magis eluceat, diſcutiamus principaliora contrariae opinionis fundamenta. Quorum primum poſitum eſt in l. illam C. de Coll. nam cum ibi dicitur dotem filiae à patre datam conferri debere, reſpondet Bald. non rectam duci conſequentiam, confertur
268 ergo imputatur † vt inquit ſe manifeſte probare ex l. illud C. de Coll. TAMB. Imo Imper. ipſe praedictã conſequentiam duxit in d. l. Quoniam nouella C. de
269 inof. teſtam. † in haec verba. Quoniam nouella conſtitutio D. Leonis ante nuptias donationẽ à filio conferri ad ſimilitudinem dotis, quae à filia confertur, praecepit, etiam ante nuptias donationem filio in quartam praecipimus imputari. Eodemq. modo cum

pater

pater vel Mater pro filia dotem, vel pro filio ante nuptias donatione, vel Auus paternus aut Maternus vel Auia paterna aut Materna pro ſua nepte aut pro ſuo nepote,vel Proauus itidem paternus aut maternus, vel Proauia paterna aut materna pro ſua pronepte, vel pro ſuo pronepote dederit &c. praefato modo volumus imputari ſi ex ſubſtantia eius ſit profecta,de cuius haereditate agitur. Et quamuis vt inquit Ripa, nó valeat conſequentia,confertur ergo imputatur vt per Bald. niſi in caſib. à iure expreſſis d.l.illud C. de Coll. Tamen in d.l.Quoniam cum ab Imperatore conſequentiam praedictam expreſſam eſſe inueniamus,omnino valere dicimus. Camp. Equidem non inficior Imperatorem conſequens à Collatione ad imputationem protraxiſſe, ſed tantum illud reſpectu perſonae cui erat Dos, vel donatio propter nuptias tradita admiſiſſe,non etiam reſpectu filiorum ex ea natorum, vt ex verbis ipſius l. Quoniam ſi bene inſpicias,colligere poteris;nanq.Tex.dum loquitur de Neptib. vel nepotib.vel de proneptib.aut pronepotib.loquitur eodem modo vt de filia & filio, quia quemadmodum dos data filiae, vel donatio propter nuptias tradita filio confertur & imputatur; ita etiam ad huius ſimilitudinẽ dos data Nepti vel pronepti,vel donatio propter nuptias Nepoti vel pronepoti à ſuis maiorib. tradita, ab eiſdem recipientib. conferatur & in quartam imputetur: & rationis eſt quoniam ex ipſorum maiorũ nacti ſunt ſubſtantia:praedictorum autem filij nõ item, quia non ex illorum habent ſubſtantia, ſed potius à Matre cuius ſunt haeredes. Additur praeterea quia verbis l.non comprehenduntur, ergo imputare non tenentur,quam cõſiderationem augerem, quia nihil imputatur quod vel lege nó ſtatuatur,vel ſumma quadam vrgentiſſima ratione ſuadeatur,vt ex hac l.noſtra

Z colli-

colligitur. Et animaduertendum eſt decipi Doctores dum dictiones illas de Nepotib. quaſi aequiuocam ſignificationem habentes intelligunt de nepotib. ex ipſa filia cui tradita eſt dos, vel ex ipſo filio deſcendētib. cui facta eſt donatio propter nuptias. Et itidē de alijs, quod falſiſſimum eſt. nam vt quiſq. diligens ponderabit, perſpiciet d.l. Quoniā expreſſim loqui de dotib. & donationib. propter nuptias, quae perſonis enumeratis immediate ab aſcendentib. dantur, nō quae per ſucceſſionem interpoſitarum perſonarum accipiuntur. Ad ſecundum de l. Omnimodo §. imputari C. de inof. teſtam. dum ibi dicitur quod quicquid filius lucratus eſt occaſione militiae emptae à patre in legitimam imputat, ita à ſimili dotem Matris, quam Nepotes habuerunt occaſione Aui: reſpondetur hoc parum vrgere, nanq. tex. ille in d.l. omnimodo loquitur de lucro immediate proueniente ex re patris filio tradita; non de lucro aduentitio caſu vel induſtria acquiſito; vt voluit Bar. in l. prima §. nec caſtrenſe ff. de Coll. bon. ceterum dos filiae tradita caſu quodā, ſcilicet per immaturam matris mortem, vt hic Ripa perbelle inducebat, Nepotib. acquiritur, & non immediate propter traditionem eorum matri factam; ergo non imputanda d. §. repletionem. Non obſt. Tertium ex quo tota pendet quaeſtio in d.l. Dos à patre profecta. C. ſol. Matr. quo loci formatur haec ratio, dos à patre profecta ſoluto matrimonio reuertitur ad ipſum patrem, ergo Nepotes eam ab ipſo Auo habere dicuntur, & ex eius ſubſtantia; quamobrem onus imputationis effugere non poterunt per d. §. repletionem. Nam qui pro noſtra ſunt opinione reſpondent dictam l. procedere ſecundum iuris com. terminos, ſecus autem de conſuetudine, quae vult extantib. liberis ad patrem non reuerti, & hoc modo dicunt locum obtinere Martini,

& ma-

& magis com. opin. ſed ego aliter & fortaſſe verius reſponderem penitius Martini reſpõſioni adherens, qui d.l. Dos à patre & alias concordes allatas liberis non exiſtentib. ſimpliciter intellexit; diſtinctione non habita inter Ius Com. & conſuetudinem: vt noſtri ſunt arbitrati. cuius ſententia prout veriſſima eſt, poſſem etiam confirmare per Papiniani reſponſum in d. L. poſt dotem ff. ſol. Mat. quod pro contraria opinione mirum in modum facere videbatur, quippe ibi habetur. Poſt dotem datam & nuptias contractas ſtipulatus eſt pater filiae voluntate diuortio facto dotem dari. ſi conditio ſtipulationis impleatur, & poſtea filia ſine liberis deceſſerit, non erit impediẽdus pater quo minus ex ſtipulatu agat &c. argumentando itaq. à ſenſu contrario, ſi filia deceſſiſſet cum liberis petens pater non eſſet audiendus, quod & Azo ibi ſpeculatus eſt. Et id. Papinianus in l. Inter ſocerum §. cum inter vbi manifeſtiſſime explicat quod ſubintelligebat in d.l. poſt dotem in haec verba. Cum inter patrem & generum conuenit, vt in matrimonio ſine liberis defuncta filia dos patri reſtituatur: id actum inter contrahentes intelligi debet, vt liberis ſuperſtitib. filia defuncta dos retineatur. quare multominus in caſu propoſito vbi nulla adeſt ſtipulatio, & filij filiae extant, pater ſi velit ad ſe dotem reuerti erit audiendus. Atqui ex hoc apertiſſime demõſtratur neq. de Iur. com. dotem filiae datam ſuperſtitib. liberis reuerti ad patrem, & conſequenter Martini & ſeq. ſententia non iniuria magis obtinebit. Non obſt. Acc. expoſitio in verbo ſine liberis d.l. poſt dotẽ, hoc eſt, maxime, quaſi idem, ſi cum liberis mulier filia familias deceſſiſſet, dicendum eſſet: nanq. directo aduerſus verba l. exponendo nititur, contra l. non aliter ff. de leg. 3. accedit ad haec quòd nec ſibi ipſi conſtat, cum ad alias

 tranſeat

tranſeat explicationes. Poſtremo dicta opinio magno pere confirmatur ex eo quod Theoph. ſcriptum reliquit inſt. tit. de leg. §. dotem ego, in haec verba. Nam vt adhuc diſcere poterimus, non ſimul atq. ſolutum eſt matrimonium dos etiam redditur. Ex huius quaeſtionis deciſione corollarium pleriq. deducũt Doctores, ſi pater dotem pro filia dãdo, ſtipulatus ſit ſoluto matrimonio dotem ſoli filiae reddi; neq. hoc caſu Ne-
270 potib. in quartam imputari: † ut per Nouiſs. hic concludit, & Dec. in d. l. illã C. de Coll. numero 16. qui tanquam donatam filiae, ad nepotes filiae ipſius haeredes pertinere dixit, ſequutus Bar. in d. l. poſt dotem ff. ſol. mat. in quarta quaeſt. & in l. inter ſocerum §. cũ inter de Pact. dot. aduocans multorum doctorum & conſulentium auctoritatẽ, & in ſumma ſcribere Alex. in ead. l. illam com. eſſe opinionẽ. Quinimo Dec. adeo ueram eſſe credit, ut illam etiam ampliandam ducat quocũq. alio modo nepotes tanquam haeredes matris praedictam dotem conſequerentur, ſubſcribens Caſtr. in conſ. 251. qui pariter extendens aiebat idem eſſe ſi filia ſit emãcipata, vel aliter ſui iuris effecta, exẽplo Piſani ſtatuti rem illuſtrans, quam tamen concluſionem moderatus eſt Andr. ſic. in conſ. 40. lib. 2. vt intelligatur quando filia praeſens fuerit ſtipulationi à patre factae, alias ſecus per l. Quae abſenti ff. de Don. & Bar. in l. ſi conſtante in quinta q. 2. part. princ. ff. ſol. Mat. Hanc limitationem non probat Dec. ea ratione, quia Mulieri abſenti ius in dote acquiritur l. prima §. accedit C. de rei vx. act. eo maxime quia Bar. dictum in d. l. ſi conſtante referente Alex. in l. ſi cum dotem ff. ſol. mat. communiter reprobatur, quoniam in donatione tacita partis praeſentia nõ requiritur, vt ex vlt. Bar. not. in l. 3. §. vlt. ff. de neg. geſt. colligitur. Tamen. Superuacanea mihi uidetur praedicta illatio, quia ſi

ut ſu-

vt ſuperius concluſum eſt, dos data filiae liberis exiſtentibus non reuertitur ad patrem, neque ab eis in quartam imputatur: ergo cum pater per ſtipulationē expreſſerit, dotē ad filiam reuerti, quaeſtio erit de indubitabili. CAMP. Porro ſi praedictam quaeſtionem velimus intelligere eo modo, quo Doctores intelligunt, & ſecundum formam praepoſitae quaeſt. nempe quando filij filiae extant in medio, ſine dubio hoc modo ſuperfluum erit dubitare, per ea quae ſuperius retulimus. Ceterum ſi alio modo eam conſideremus, hoc eſt ſecundum ſtipulationis tempus, ſecundū quod non erat certum an filia cui dos tradebatur, cum filijs aut ſine filijs à Matrimonio ſolueretur, profecto tunc dubitabilis extitiſſet per l. Dos à patre C. ſol. Mat. & l. poſt dotem & ibi Bar. ff. ſol. Mat. quia per eā ſtipulationem filia ſoluto matrimonio non exiſtētib. filijs ad libitum de dote diſponere potuiſſet, ſed aliter idq. inaniter ſcriptores, vt dixi, intellexerūt: quam ob rem non amplius inſiſtam. TAMB. Hucuſq. uidim⁹ de ijs, quae inter viuos à patre accipiuntur, & in quartam legitimam non imputātur. Nūc ſi recte intueor, ſupereſſe perſpicio quae ſint illa, quae eodem ſimiliq. modo donata ſubijciuntur imputationi. CAMP. Putabam neceſſarium non eſſe tibi omnia ita ſpeciatim oſtendere, cum ex philoſ. praecepto non ignores cognito uno cōtrariorum cognoſci & reliquū, ut etiam apud nos inſt. titulo de his qui ſunt ſui uel alien. iur. & in l. prima ff. eod. Quare cognitis ſuperiorib. quae non imputantur, facile cognoſcere poteras quae ſint imputanda: hoc etiam ſupra tibi ſignificaui in illis uerbis, quod ſi filius datum à patre ſuum ſtatim uel per eius patris uiuentis confirmationem facere poſſit, imputare non teneri; ex contrario itaq. ſi à principio, uel poſtea deficiente confirmatione ſuum facere nō poſ-

ſit,

ſit, imputationis onere grauatur. TAMB. Fateor haec omnia te mihi tradidiſſe, verumtamen quod tenue meum agnoſco ingenium, non facile rerum arduarū capax, vt quae animo voluas, & docto ſermone complecteris, non facile fingere aut aſſequi valeam; quaeſo ne graueris manifeſtare. CAMP. Quamquam Ripa hic ceteriq. Nouiſs. & limitando & ampliando nō minus fuſe, quam eleganter fuerint proſequuti; nihilominus ne videar fortaſſe onus ſubterfugere, pleraq. per tranſennam ſummatim reponam. Sciendum eſt autem donationem factam filio in poteſtate, in quartam legitimam imputandam eſſe, quia ſecundum ea, quae ſupra propoſita ſunt, à principio erat inualida, poſtmodum vim relicti obtinebat, quod effecit, vt im
271 putaretur: † ſecundum gloſ. communiter approbatam in d. auct. ex teſtamẽto C. de Collat. & alia ſupra relata. Imputantur praeterea in legitimam donata filio donatione ualida ſi ea lege data ſint, vt imputentur d. l. ſi quādo §. & generaliter C. de inof. teſt. quia tacite intelligitur donator, ea lege donando, non liberā penitus donationem efficere, ſed in cauſſam imputationis conuertere arg. l. ſeia ff. de Don. ca. mort. Ripa hic & alij Nouiſs. in d. l. illud C. de Coll. ex Bar. ſententia in l. prima §. ſi parens ff. ſi quis à par. fuerit manu. illud addiderunt in legitimam imputandum eſſe, quod ſimpliciter filio datur à patre. Itidem quotieſcumque donata quantitas aequiualeat legitimae per l. Cum quo §. vlt. hoc tit. noſtro; ſed opinor haec duo non debere ſeparatim poni, ſed in unum coniungenda: id eſt quando aliquid ſimpliciter ſit datum à patre filio ſine onere imputationis iniuncto, & legitimae ſimul aequiualeat: quemadmodum voluit Imo. in d. l. Cum quo §. vlt. & Alex. & Corn. in d. Illud, & ſoc. conſ. 18. libr. 4. & eo ſane caſu omnino imputatio erit facien-

facienda, quia non ab re Marcellus auctor d. §. vlt. haereditatis valorem reſpiciens datum aequiualens legitimae ad imputationem faciendam retulit. Eſt etiam & illud perſequendum, quod Ricar. Malumb. Cyn. Bald. & Raf. Fulg. ſcriptis mandarunt in l. ſcimus in princ. C. de inof. teſtam. nimirum quod pater filio donaſſet pro parte ſua in legitimam imputa-
272 ri † arg. illius tex. quia idem ſit dicere pro parte ſua quod pro eius legitima, idemq. conſuluit Corn. conſ. 64. vol. 2. Ad has limitationes acceſſit & illa inſignis, filium teneri imputare donationem ſimplicem à patre ſibi factam quoties ceſſante imputatione inter fratres emergat inaequalitas, quoniam donatio tũc temporis euaderet inofficioſa; & proinde in legitimam
273 imputaretur. † Auct. Vnde ſi pares C. de inof. teſtam. & ibi gloſ. Idem aſſeruit Bald. in d. l. Illud C. de Coll. & in d. §. imputari, quem hic Nouiſs. conſectantur. At quia nos loquimur de donatione facta filio dicimus vſq. ad legitimam reuocari d. auct. Vnde ſi pares, & ibi Bald. Saly. & reliqui doct. quod antea in l. prima ff. de inof. don. Azo praeſenſerat, indiſtincte docens quatenus eſt immoderate geſtũ vſq. ad legitimã reuocari donationem, & ſequuti ſunt Dyn. & Bar. poſt nõ nullas diſtinctiones. Haec igitur & ſimilia inter viuos à patre data, vt deniq. rem abſoluam in quartam leg. imputabuntur. TAMB. Quid ſi filius ex pecunia patris aliquod ſibi comparauerit lucrum? tenebitur ne
274 imputare in legitimã? † CAMP. Pulchrã ſane quaeſtionem & mirum in modum vtilem proponis, ſed vt clare explicemus, erit primo diſtinguendum an filius ex pecunia patris lucrum ſine ſuo labore, vel opera acquiſierit; deinde contra interueniente opera ſua lucratus ſit: primo caſu dubio procul in legitimam imputabit, quemadmodum alias res patris, & alia profe-

profectitia l.cum oportet in princ.cum ibi Not.C.de bon.quae lib.l.ſi donatione & ibi Bar.C.de Coll.l.emptor in fine de rei vēd.Bar.ī tract.de duob.fr.in princ. ſequitur hic Ripa,eoq.exemplo exornat, cū filius pecuniam patris penes Campſorem ſub aliquo annuo lucro percipiendo repoſuerit,deliberate imputādum eſſe reſpondit. Secundo uero caſu in uarias itum eſt opiniones,quare vt ueritatem ex eorum dictis elicere poſſimus, ſingillatim omnia in medium proponam. Gloſ. igitur in primis in d.l. Cum oportet indiſcrete tradit eiuſmodi lucrum tanquam profectitium in totum eſſe patris, & ideo imputandum, ſequutus fuit Iac. Balduini, & latius ibi Raf.Fulg.& ſpecu.in tit.de Iudic.in quarta par.§. ſequitur verſ. quid ſi alter filiorum, allegās pro confirmatione l.ſi ita ff.de Vſu.& habit.& l.per ſeruum §. vlt.ff. de acq. rer. dom. Additur quia fili⁹ in poteſtate debet operari patri de eius mandato l.ſicut ff. de op.lib. Contrariū uero defendit Iac. Butr.in d.l. Cum oporter eleganter diſtinguēs, quod quatenus ſit lucrum pecuniae attribuendum, profectitium eſt, & patri acquiritur; quatenus uero induſtriae aduentitium iudicandum eſt, & filio quoad proprietatem quaeritur: cuius opinionem amplexus eſt ibi Bar.& latius in tract. de duob. fr. Bald. Ang. Pau. de Caſtr. & alij communiter in d.l. omnimodo §. imputari C.de inof.teſtam. & Bald. in c.primo de beneficio fratris in Vſib.feud. Idem in l.ſi tibi decem §.ſi pactus ff. de Pact. & in l. prima in 11. quaeſt. C. pro ſoc. Idem cū Bar.in l.prima §.ſed nec caſtrenſe.C.de Coll. bon.Bar.& Doct.in d.l.Illud C.de Coll. Bald. & Saly. in l.certum C.fam.erc.Bald. Pont. & Corn. in d.auct. ex teſtamento C. de Coll.Idem Corn.conſ.24.vol. primo,& conſ.58.vol.4. & Nouiſs. hic. ſed Iud. Rom. ut ſubtili praeditus erat ingenio, ita nimiam amauit ſub

tilitatem

tilitatē in d. l. Illud C.de Coll. qui praeter opiniones relatas,quattuor ſibi depinxit caſus.Quorum primus eſt, quando filius ex pecunia patris eiuſdem nomine negotiatur,tunc omne lucrum profectitium dicendū ſit, nam filius eo tempore vt patris miniſter ſeu inſtitor lucratur l. Quod ſi procurator ex re ff. de Proc.Secundus caſus eſt quando filius ſimpliciter negotiatur, nec ſcitur an patris nomine, vel ſuo id agat; tunc intelligi nomine patris id agi: & con ſequenter lucrum fieri profectitium arg. l. poſt mortem cum ibi Not. ff. Quando ex facto tut. Tertius quando filius ſuo proprio nomine & ſuo periculo negociatur,uniuerſum lucrum aduentitium eſſe monet arg. l. Idemq. §. ſi tibi mandauero ff.Mandati, & l. ſi vnus ex ſocijs §. primo ff.pro ſoc. Quartus & vlt. caſus eſt, quando com. nomine patris & ſuo rem gerit, & hoc pacto intelligit habere locum Bar.& Doctorum Theoricam,& ſecundum ipſius diſtinctionem eſſe veriſſimam. Tamb. Si eo modo, quo ſuperius ſecūdo loco propoſita quaeſtio eſt, intelligamus, non dubito com. opinionem veriorem eſſe, & diſtinctionem Rom. Extra illius termi nos fuiſſe factam. Camp. Enimuero grauiter aberraremus, niſi à com. eſſemus opin. ſiquidem ſimpliciter, vt poſuimus, loquuti sūt Doct. quādo filius lucratur cum pecunia patris interueniente opera ſua, quo caſu Pau.Caſtr.referente in d.l.Illud C.de Coll. com. conſuetudo eſt, vt dimidia tribuatur operae, ſiue vt ſcribit Bald. in d. auct. ex teſtamento, dimidia excellenti induſtriae & proſperae fortunae(quod uerbum, proſperae fortunae, ponderandum eſſe animaduertit ibi Corn.)& dimidia pecuniae. Quapropter vt clarius com. Doctorum ſententiam ueritati conſentaneam oſtendamus, ad obiecta ſecundum ordinem re ſpondebimus, & primo non obſt. gloſ. & ſeq. in d. l.

cum oportet,& maxime ſpecu.allegās d.l.ſi ita §.vlt.& l.per ſeruum in fine iūcta d.l.ſicut, quia vt Bar.in dict. Tract. de duob.fr. reſpondebat, ll. illae loquuntur in ſeruo qui ex perſona ſua & ex opera ſua acquirit alteri,& de perſona quae ita facere tenetur:vt in d. l.ſicut. Nos vero de filio,qui vt inquit Bald.in d.auct. ex teſtamento,& ſequutus eſt Corn.patri operam induſtrialem praeſtare non tenetur,quamuis in obſequialib.ſecus dicēdum ſit arg.l.ſicut ff.de oper.lib. facit §.quod autem Inſt.titulo per quas perſ.nob.acq.Vnde ex hoc poſſemus dicere primum Rom. caſum obtinere; ſed tamen patrem teneri filio praeſtare quātum eius operae mererentur,vt opinati ſunt Bald.Corn. in d. auct. ex teſtamento & Soc. in conſ. 92. qui latius explicat, & penitius voluntatem patris pecuniam tradētis conſiderat,hoc eſt quando pater non ex ſua, ſed ex filij perſona negotiari deliberat, quem negotijs praeficit, vt ſuo nomine exſerceat; & ad hunc caſum, primum Iud.Rom.ſpectare putat: quandoquidem uniuerſum negotiationis lucrum profectitium dicendum eſt, poſtquam filius non ſibi,ſed patris nomine cuncta gerit.& propterea addit non immerito conuenire,vt pater vel Inſtitoria, vel exercitoria actione teneatur Toto Tit.Inſt.Quod cū eo qui in alien.conuenit nihiloſecius cū Baldo Corn.vt dixim9,dū operarū filij remunerationē intuentur, quod vides à Rom. ſimpliciter loquētis opinione diſſidere. Cuius & ſecūdo caſui reſpōdit Soc.in eod. conſ.non ſibi placere Rom. opinionē ob rationes,quib.ante eū vſus fuit Corn.in d.auct. ex Teſtamēto,licet nullā de eo faciat mentionē, cum quib.& nos sētimus:quia vt inqt Corn.loco cit. actus ille negociationis filij reſpicit vtrāq. perſonā & patris & filij.Vnde merito nomine patris tātū nō videtur geſtus,vt sētiebat Rom. quinimo potius nomine ꝓprio

arg.

arg.l.& magis ff.de Sol.l.Papin.ff.Mand.cũ filius, vt diximus, nõ teneat̃ patri niſi in obſequialib. Addit Soc. in d.conſ. hoc caſu in patrẽ ex contractu filij competere Tributoriã, vt ſimul cũ alijs Creditorib. vſq. ad vires peculij cõcurrat, nõ autẽ ſibi debitũ prius deducat Tot.Tit.ff.de Trib.& §.caeterũ verſ.Is quoq. Inſt. Qđ cũ eo &c.& propterea hoc ſecũdo Rom. caſu habebit locũ aduerſus eũ com.opinio; nõ enim cõſequitur pecunia ipſa eſt patris, ergo lucrũ ex ea profectũ filij negociatione itidẽ patris erit; quod ex eo facile intelligitur, quia ſi ex pecunia patris, vel alterius aliquid emitur, in dubio nõ dicetur emptũ nomine illius, cuius eſt pecunia, nec eidẽ res empta cõparatur l.ſi ex pecunia, l.ſicut ꝓponis ff.de rei vend.l.3.ff.hoc Tit. Ad haec accedit, quia negotiatio cũ pecunia, vt plurimũ fit per emptione & venditionẽ, ergo &c. Tum etiam quia in Cõtractib. ſuper negotijs geſtis perſona extrinſecus non ſubintelligĩt, iuxta Text. vulg.in l.ſi ita ſtipulatus §.Griſogon⁹ ff.de verb.oblig.iũctis Not.Bar. & Bald. in l.ſi patruus C.com.vtriuſq.Iud. & Bar. in l.Titiũ & Meuiũ §.altero ff.de admin. Tut. ex quib.colligũt, qđ ſi frater cũ pecunia com.negociatur, nomine proprio negociari cẽſetur. Romani autẽ rationi reſpondetur id procedere in adminiſtratore neceſſario, non in uolũtario; vt Not.Bar.in d.l.Patruus, & d.§.altero, & in l.poſt dotem ſuper 3.lect.gloſ.ff.Sol. Mat. Facit Tex. & ibi Bar.in l.2.C.pro Soc. Quamobrem cũ in dubio nomine proprio negocium geſtum eſſe credatur, patet adhibendã eſſe com.Doct.diſtinctionẽ factã in d.l.cũ oportet, in qua pro hac opin.Bar. Ang. Pau. de Caſtr. notabiliter dicũt, quod ſi Fundus patris labore & induſtria filij fructus producat, medietatẽ eorũ fructuũ
275 aduentitiã eſſe, † & illã filium ſibi quaerere, in quorũ opinionẽ deſcẽdit Corn.ĩ d.auct.ex teſtamẽto. Tamb.

Dicas ſi libet, quomodo tutum obtineat locum prae-dicta com. diſtinctio, quia vt mihi videtur aliter ſenſerunt Bald. Ang. Pau. de Caſtr. in d.l. cum oportet, nempe quod arbitrio Iudicis erit arbitrari quod meretur induſtria, & quod pecunia: non igitur vt diuidatur per medium ſecundũ Bar. & ſeq. CAMP. Reſponderem ab hoc neq. Bar. ipſum diſſentire, qui licet in dubio Iudicem monuerit per medium diuidere; nõ tamen negauit, quin ſi appareat, quod pecunia plus mereatur, quam induſtria, plus pecuniae tribuatur: & ſic econtrario arg. l. ſi non fuerit ff. pro ſoc. & hanc ſuam fuiſſe intentionem deprehẽditur ex Not. ab ipſo in d. §. nec caſtrenſe, vt animaduertit Pau. de Caſtr. qui cum eius dictis tranſit in d.l. cum oportet, & Corn. in d. auct. ex teſtamento, & clarius ipſemet Bar. in d. Tract. de duob. fr. cum ait, attendendam eſſe operis, oneris, & induſtriae filij aeſtimationem; quia id praecipuum retinet filius ex gloſ. in uerb. pro portionib. l. illud in princ. C. de Coll. quare & idem de pecunia vice verſa dicẽdum eſt, ſi plus mereretur quam induſtria & opera filij. qđ & Iac. Butr. princeps com. opin. voluiſſe videtur in illis verbis quatenus lucrum attribui debet pecuniae profectitium eſt, quatenus vero induſtriae aduentitium. Ergo in dubio, vt concludamus, attendetur ſemper com. opinio & conſuetudo, quam communiter omnes recipiunt Doctores. Secus autem quando notum ſit plus mereri pecuniã vel induſtriam, quoniam tunc Iudex aeſtimabit, vt dicunt Bald. Ang. Paul. de Caſtr. Corn. & ceteri omnes in locis cit. TAMB. Ex iam dictis comprehendi quid ſibi velit com. opinio, & ſummopere mihi placet. CAMP. Videamus igitur nunc de Tertio Romani caſu, cuius diſpoſitio nullo modo ſatisfacit Corn. & Soc. qui dicunt hoc etiam caſu procedere com. opinionẽ

prout

prout colligi poteſt ex dictis Baldi in d.auct. ex teſtamēto,quib.nos aſſentimus.Nanq. ſi id obtineret,poſſet filius facile patrem defraudare, dum lucrum veriſimiliter ſibi aduenturum ſperās, ſuo periculo incipe ret negociari,praeterea impius ſequeretur ille effect⁹, vt pater de peculio eſſet obſtrictus, & quod ſibi ex eo debetur,deduci non poſſet. Ad haec Doctores nō cu rant negocietur nomine proprio , ſiue com. patris & filij, namq. ſatis eſt in licite acquiſitis lucrū proficiſci ex pecunia patris: ad Rom. vero reſpondet Soc. in d. conſ.p eiuſd.Rom.verba poſita in cōſ.424. vbi Rom. referens opinionem,quam tenuit in d.l.Illud, & nos hic repoſuimus, ſubdit licet legēdo ſequutus fuerim diſtinctionem praedictam; nunc tamen conſulendo non recedo à Bar.in cuius dictis ſemper ſolet eſſe ueritas &c. Accedit quod ſcripſit Bald.in d.auct.ex teſta mēto c.10.in fine, de acquiſitis in ludo licito, & de ac quiſitis in ludo illicito,quo in loco, in ludo dumtaxat illicito diſtinguit vtrum filius ſuo,vel patris nomine ludat; vnde quaſi de induſtria in licite quaeſitis praedictam diſtinctionem ommiſiſſe credendum eſt. De quarto & vlt.quid attinet dicere? quando Rom. cum com.conuenit? licet in reliquis temere diſſenſerit, vt antea audiſti. Illud autem ſciendum eſt,idem iuris eſſe,quod in ſuperiori tertio caſu,Socinum putaſſe,ſi filius ex pecunia patris clam ab eodem ſubrepta lucrū
276 faciat, † quamuis nomine proprio inſcio patre negotiatus fuerit,ea potiſſimum ratione, quia quod pecuniae tribui debet,cum proficiſcatur ex pecunia patris quamuis clandeſtina,cōſtet eſſe profectitiū; eſt enim id compertum, quod tam de iure ff. quam Codicis etiam aliquando quicquid filius acquirebat,patris efficiebatur l.placet ff.de acq.haer. & l.prima C. qui ad mit. cum ibi Not. cuius ego opinione illa ratione amplector

plector,quia in aduentitijs tantũ à filio quaeſitis induſtria vel proſpera fortuna iure Nouiſs.correctum eſſe reperio,vt d.l.cũ oportet C.de Bon.quae lib.In profectitijs autẽ ius antiquũ integrum remanſit. Ergo cum lucrũ ex patris pecunia profectũ quatenus pecuniae tribuendum eſt,profectitiũ ſit, & patri acquiratur;nõ immerito hoc caſu vel communi dabitur locus opinioni: habita ſcilicet pecuniae & induſtriae ratione, vt alias dictũ eſt. Tamb. Enimuero Soc. opinio huc uſq. perbelle cõprobata eſt, verũ non adeo vt aliqua mihi reliqua nõ ſit dubitatio;primo quia,vt ex proximè ſupradictis patet,Bald.in d.auct.ex Teſtamẽto diſtinctionẽ habuit de lucro acquiſito per filiũ ex pecu-
277 nia patris in ludo illicito,†an ſcilicet filius luderet nomine patris,vel nomine proprio: & primo caſu cõcludit patri totum acquiri,ſecundo vero caſu nõ ita, ſed ſoli filio.quod non parũ facit cõtra Soc.nanq. inficiari non põt,quin lucrũ ex pecunia furtiua (ſi tamen lucrum appellandũ eſt, quod negauit Plato in Protag.) ex propria negociatione ipſius filij proueniens dicatur illicitũ,quia ex cauſſa illicita: & cauſatum diiudicatur ſecundum naturam ſuae cauſſae ſecundum reg. vulgatis.l. Quominus de Flum.l. et ſi amicis ad l. Iul. de Adult.Secundo cõfirmat illa Bar.Baldi & aliorum ſententia, hoc eſt, quando lucrum ex pecunia patris per filium ex cauſſa iniuſta ſit quaeſitum, patri nihil acquiri l. Quod ſeruus ff. de acq. poſſ. Sed filius in caſu,de quo agimus,lucratus eſt ex pecunia clandeſtina, ergo ex cauſſa iniuſta & illicita , & ideo parenti nihil acquiretur. Tertio & vlt. applaudet reg. illa notiſs. quem ſequuntur incommoda, ſequantur & commoda l.ſecundum naturam ff.de reg.Iur.cum ſim. ſed pater praedicto caſu conſtat in nihilo teneri Toto Tit. C.ne filius pro patr. ergo pater nullum conſequetur compen-

compendium. Camp. non multum abſimili rationũ genere contra ſuam deciſionẽ vtebatur Soc. vrgebat enim à ſimili ueluti, inquit, frater cum pecunia com. negociat⁹ altero fratre ignorãte, ſibi & nõ alteri quae-
278 rit † ex Not. Bar. Bald. in d. l. ſi patruus C. com. vtriuſ. Iud. & in d. l. Titium & Meuiũ §. altero ff. de admin. Tut. ita etiam erit idem hic dicendum. poſſent & alia quib. ipſe vtitur referri, ſed breuitatis ſtudio conſulens nihiloſecius ijs minime obſtantib. Soc. deciſionẽ veram eſſe concluderem, argumento à contrario ſenſu ducto ex d. l. cum oportet in verb. ibi. non ex ſubſtãtia patris, igitur ſi ex patris ſubſtantia filius vtcumque lucretur, illud hodie quatenus pecuniae adiudicandum ſit, profectitiũ dubio procul efficietur, etiam ſi nomine proprio filius negocia geſſerit; vt erat antiquo iure conſtitutum: quod profecto non dum eſt abrogatum l. Sancimus C. de Teſtam. Not. Acc. in l. frater à fratre ff. de Cõd. indeb. ſufficit itaq. praedictã pecuniã ex patris ſubſtãtia fluxiſſe, maxime affirmãte Soc. quod quãdo filius aliquid acquiſierit, nec cõſtat ex cuius pecunia, Doctores in hoc cõſpiraſſe, aliquando praeſumi ex pecunia patris, quo aliqua ex parte, puta quae ad pecuniã ſpectat, patri acquiratur. quare ſi ita in dubio, quid erit in re clara & aperta ſtatuendũ? quando ſcilicet certum eſt pecuniam patris extitiſſe? Non obſt. quae primo & ſecundo loco adduxeras, nã vt placuit Soc. ea locum habent, quando lucrum eſſet illicitum, ſicut manifeſte probatur ex Baldi diſtinctione per te adducta, ſed in propoſito caſu non eſt ita; nanq. licet primo caſu actus contrectãdi d. pecuniam ignorante patre fuerit illicitus, non idcirco ſequitur actum lucrandi & lucrũ ipſum effici illicitum: quod euidenti ratione confirmo, ſiquidem ad praedictum lucrum producendnm duae concurrerunt cauſſae,

altera

altera remota, quae fuit actus ſubripiendi pecuniam, altera proxima nimirum pecunia ipſa, & ipſius filij induſtria: ſed in iure cauſſa proxima magis attenditur, quam remota l.ligni in fine ff.de leg.3.l.ſed etſi plures §.in arrogato ff.de vulg. & pup. ergo actus furandi in caſu noſtro nihil officiet, quin patri pro rata, vt toties dictum eſt, acquiratur. Ad tertium reſpōdetur, quod quemadmodum filius in reb. per eum acquiſitis non poteſt patri praeiudicare, multo minus in rebus ipſius patris, puta pecunia per filium nō acquiſita. Eſt enim à Iur.auctoribus multo facilius receptum, vt per filios emolumentum quaeratur, quam damnū vel minimū inferatur, ut illud oſtendit, quod ſcriptum eſt in l.etiā inuitis ff.de acq.rer.dom. & l.ſeruus vetāte ff. de verb. oblig. quibus cauetur patri etiam ignorāti per filium acquiri, quid ergo in lucro ex paternis pecunijs acquiſito? Nec obſt.quod vlt.ex mente Soc.deduximus, ipſe enim reſpondit, ſimilitudinem non eſſe de patre ad fratrem recipiendam, frater enim fratri non acquirit etiam cum pecunia fratris niſi ex ſocietate, vt ſuperius viſum eſt: patri tamen per filium tam profectitia, quam aduentitia quoad vſum fructū ratione patriae poteſtatis acquiruntur d.l.placet, iuncta d.l. cū oportet, operatur ergo haec ipſa patria poteſtas idē quod res, ſiue ſubſtantia patris, quae duo cum in propoſito caſu intercedant, certum eſt nos à ſimili ratiocinari non poſſe. Vt igitur diſputationis vela contrahamus illa erit accipienda concluſio, lucrum filij negociatione ex patris pecunia ſiue clam, ſiue ſciente patre ad eū peruenta, profectitium eſſe quatenus pecuniae tribui debet; & ex conſequenti, vt eo, vnde forſan longe diſceſſimus, redeamus, filium teneri in legitimam illud imputare. TAMB. Quid ſi filius occaſione negotiationis, quam exercet cum pecunia patris, alicuius Ma-

gnatis

gnatis amicitiam inierit, à quo munera nobili Donatore digna receperit, erunt ne aduentitia, ſiue profe-
279 ctitia? † Camp. praecipua filij eſſe ſicut aduentitia reſponderunt Bar. in d. Tract. de duob. fr. q. princ. verſ. quarto quaero, Ang. in d. l. cũ oportet in princ. Corn. in d. auct. ex Teſtamento numero 24. ea nitentes ratione, quia patris pecunia (qua negociando filius, amicitiam vt ſupra nactus, dona acquiſiuerat) remota nõ autem proxima cauſſa iudicanda eſt, vnde nec attendenda arg. l. Socius qui ff. pro Soc. Tamb. Erit forſan idem dicendum, quando filius ex pecunia patris
280 vſuras acquiſierit? † Camp. In unum Petr. Cin. Bar. & Ang. conuenerunt eiuſmodi vſurarum acquiſitionem non eſſe profectitiam, vnde neq. patri aliquo modo acquiri arg. l. Vſura ff. de verb. & rer. ſig. & eo minus quia hodie vſura eſt illicita auct. Ad haec C. de vſur. quamobrem patri nihil quaeritur etiam quoad vſum fructum l. Quod ſeruus ff. de acq. poſſ. & l. Quod ſi ex furto ff. pro Soc. prout voluerunt Cinus, Bar. Ang. Saly. Raf. Pau. de Caſtr. Contrariae tamen opinionis fuit ille, quem & Latinis & Grecis omnib. interpretib. facile anteponit Cuiacius vir & ipſe Clariſſimus lib. obſeruat. 3. c. 11. hoc eſt Accurſius ead. in l. cum oportet, vt praenominati Doct. cui aſſentire videtur Corn. ibi, & quidem recte vt arbitror, quemadmodum ex eiuſd. gloſſatoris allegatione §. primi Inſt. Tit. per quas perſ. nob. acq. euidenter colligi poteſt: vbi noſter Imp. in haec verba ſcriptum reliquit. ſancitũ etenim à nobis eſt, vt ſi quid ex re patris obueniat filio, hoc ſecũdum antiquam obſeruationem totum parenti acquiratur, quae enim inuidia quod ex patris occaſione profectũ eſt, hoc ad eum reuerti? ponderandae itaq. ſunt dictiones illae ex re, & occaſione patris, quas idẽ Acc. large intelligẽdas eſſe dixit; ex re, ideſt propter rem l. aditio

in fin.ff.de acq.haer. vt fructus ex reb. patris,vel occaſiõe patris quocumq. modo quaeſita vt l.prima §.2.ff. de Incend.ruin.naufr.l. in Fideicõmiſſi §. cũ pollidius ff. de Vſur. l. ſed etſi plures §. in arrogato ff. de vulg. ſubſt. iuncta l.ſi forte & l. Caſtrenſe ff. de Caſtr. pecu. niſi filius aliunde per ſe ſit habiturus. Verum caſu noſtro non aliunde eas acquiſiuit vſuras, quam occaſione,& ex re, hoc eſt pecunia patris,ergo profectitiae,& patri acquirentur.Nec obſt.d.l. vſura, nanq. licet vſura non ſit fructus,tamen prouenit occaſione rei,& fructuum vicem obtinet l. Vſurae ff. de Vſur. & ita Saly. placuit. TAMB. Quamuis ex iam dictis Acc. ſententia appareat munita, nihilominus contraria Doctorũ opinio adhuc viget,quia fundamentum eius nõdum e medio ſublatum eſt. CAMP. Fateor ita eſſe, quae tamen hactenus dicta ſunt, velim accipias in modum praeuiae cuiuſdam inſpectionis,vt iudicetur Acc.ſententia à veritate alienam non eſſe; quod nunc demonſtro clarius quadam adhibita diſtinctione. Id eſt aut filius pcaepit vſuras ex pecunia patris, nomine eiuſd. patris, aut contra nomine proprio. primo caſu totum erit profectitium, & patri totum acquiretur ſecundum Bar. Ang. Raf. & Corn. in cit. l. & Bald. in d. auct. ex Teſtamento. Secundo caſu, tunc erit ſubdiſtinguendum, aut petiturà filio vſurarum acquiſitio hoc turpi nomine vſurarum, aut praetextu alicuius rei ex pecunia patris profectae, & in filij peculio adinuentae, primo modo nihil conſequetur pater ea ratione, qua vſi fuerunt Doctores ſupra relati, ſecundo autem modo ſine dubio quatenus pecuniae tribui debet, patris efficietur, quia ſit profectitium; & hoc pacto dictum Acc. procedit, & ita intellexiſſe videtur: nanque praeſupponit abſq. turpi nomine vſurarum,quas illicitas eſſe non ignorabat,factam pe-

titionem

titionem fuiſſe, ſed tanquam de re in peculio filij inuenta, quia ſatis eſt quod reperiatur in bonis ſecundum Baldi & Corn. mentem: atque hinc filius in ſuā quartam legitimam imputare grauabitur. TAMB. Abſolutis ijs ſuccurrit alia quaeſtio non parum hic à Doctorib. exagitata, an ſcilicet libri empti uoluntate patris, veniant fratrib. communicandi poſt mor-
281 tem patris. † CAMP. Satis dubiam, & variè à ſcribentib. diſceptatam quaeſtionem proponis, attamen nunc nos rem perfunctorie agentes, quatenus pertinet ad praeuiam quandam notionem, illam adhibebimus diſtinctionem, quam adhibuit Corn. in auct. ex Teſtamento numer. 29. qui dixit, aut filius non habet, vnde libros emere poſſit, aut habet. primo caſu diuerſae Doctorum extiterūt opiniones, eorum aliqui imputationem fieri affirmarunt, aliqui vero fieri imputationem negarunt; & pro negatiua videbatur facere l. Aduocati C. de Aduoc. diu. iud. & glos. in l. Nepos proculo ff. de uerb. ſign. & in l. Miles ita ff. de re iudic. praeterea facit, quia pater fi-
282 lio ſtudenti tenetur neceſſaria ſubminiſtrare † l. ſed Iulianus §. quod dicitur cum ibi Not. ff. ad Maced. & l. Macedoniani iuncta gloſ. cum Baldi dictis & aliorum C. eod. Tit. & propterea, ut inferebat Ripa hic, ſi tradere tenetur, ergo traditi repeti non poſſunt. l. qui hominem §. ulti. ff. de ſol. Quinimo Dyn. ante Bald. & alios addidit in l. lucius §. idem ad Municipales, etiam haeredes teneri ſupplere expenſas ſtudiorum cauſſa per filium uoluntate patris inchoatorū. Succedit quia pater libros pro filio emens, & tradēs donare cenſetur l. filiae cuius iuncta gloſ. C. Fam. Erc. pro ead. opin, uidetur facere Tex. in terminis in l. quae pater C. eod. Tit. Ex contrario tamen pro affirmatiua urget, qa libri empti pro filio, in patris dominio reman-

ſiſſe videntur l.prima C. de Caſtr. pecu.mil.lib.12.l.ſi filij C.de Don.inter vir. & vx. ergo communicãdi vel imputandi ſunt:quod ſi ſequendum eſſet, reſponden do,occurri poſſet gloſſ.quae mirifice pro cõtraria par te facere videbantur, in dictis ll. Macedoniani & l.ſed Iulianus ad Maced. & Baldi ſcriptis in d. auct. ex Teſtamento,quia gloſs. praedictae & Bar. in d.§. nec caſtrenſe in fin. & in Tract. de duob. fr. quarta q. princ. verſ. Tertio quaero, ideo determinant patrem teneri ad libros, & ad alia neceſſaria pro ſtudio, dum pater videlicet in ea permanet voluntate,vt filius ſtudijs incumbat,ſiue uoluntas expreſſa ſit,ſiue tacita,ſeu praeſumpta ſecundum Not.à gloſ.in d.l.ſed Iulianus. Verumtamen non ita ſi mutata voluntate filium ſtudiorum deſertorem fieri non curat, vt fuſius locis cit. ex dictis Bar. qui Dyni ſententiam impugnauit, colligi poteſt.Ad haec etiamſi detur,dictos libros fuiſſe dona tos, erit tamen donatio ad ſtudiorum cauſſa referenda, & conſequenter imputandi d.l.Quoniam nouella. Sed forſan Dyni ſententia tanquam verior obtinere poſſet,in quam Corn.loco cit.deſcendiſſe videtur, ex cuius dictis eiuſmodi depingitur diſtinctio. Aut filius à patre in Accademias ſtudendi cauſſa miſſus, eſt ad ſtudia aptus & propenſus, Aut vice verſa: primo caſu quoniam filij & aptitudo, & ſtudendi voluntas, ho neſtiſſime patris voluntati conformãtur, ſuaq.res agitur, vt quod vtiliter incepit, diligenter perſequatur: quando ab inceptis deſiſtere turpiſſimum eſt. idcirco concludendũ erit,ne talis turpitudinis nota inuratur, vt filio non inuita Minerua, & patris deſiderio ſtudia perſequenti, omnia ſtudio neceſſaria etiam per filios haeredes mortui patris ſubminiſtrentur: facit l. Haeres ſocij ff.pro Soc.& l.prima ff.de Haer.inſt.& l.futuri §.primo de Infantib.& ibi Bar.Bald. in d.l.Macedo

niani

niani & Iud.Rom. in l.ſi donatione C.de Coll. aſſerentes patrem filio ſtudenti comparare libros ad eius vſū teneri. Secundo vero caſu à Bar.nō diſſentirem, nam iuſta cauſa patri praeberetur, vt filiū ſe ipſum, ſuūq. decus contemnentem iure deſereret, & ab optima filium in ſtudijs iuuandi voluntate diſcederet: etenim ad quid tot impenſas pro filio facere, & continuo ſollicitum eſſe, ſi à virtutū tramite penitus filius deuiet? patriſq. monita aſpernetur? cum vnumquodq. agens Teſte philos. agat propter finem, quem filium praeuidet nunquam eſſe aſſequuturum. Quare non immerito in propoſito caſu nec pater, nec eius haeredes ad futiles huiuſmodi expenſas grauabuntur: de quib. hactenus, cum infra latius dicturi ſimus. primo tamen ſecundum caſum ſupra propoſitum, qui magni momenti eſt, explicabimus, hoc eſt quando filius habet
283 vnde libros ſibi coemat, † in eo ita Doctores diſtinguunt: Aut pater eſt legitimus filij adminiſtrator, & eiuſd. bona ſunt apud patrē, aut non. primo caſu quoniam libri ex filij bonis comparati eſſe cēſentur, praecipuo ſunt ſuo quodam iure retinendi, pretium tamen illorum inquit Corn. eod. loci ex bonis proprijs eiuſd. filij ea ratione detrahetur, quòd pater legitim⁹ ſit adminiſtrator. Secundo caſu auctore Bald. in l. prima ff. ſol. Matr. quem ſequutus eſt Corn. vt ſupra, conditio patris erit conſideranda vtrum pauper ſit, & plurib. filijs abundet, & elegans ſit librorum bibliotheca; eam nanq. vt magni pretij eſt, patrem donare voluiſſe non facile praeſumitur: quia docentib. iiſdem Bald. & Corn. non creditur alijs filijs haereditatis loco paupertatem & egeſtatē relinquere: preſertim quòd qui literarum ſupellectile ſunt ornati, ac ditati longe minus egent, quam caeteri Teſte Iac. de Are. in l. ſi pater in princ. ff. de Don. & poſt eum Bar. eod. loci, qui in

Tract.de duob.fr.3.q.princ.primae par. in fin. idē firmauit poſt Dyn. & in d.§. nec caſtrenſe in fin. TAMB. Optimam audiui Iac. Are. ſententiam à philoſophis nō diſcrepantē, qui ſe ſolos, preſertim Stoici, diuites eſſe aſſerebant, alteriq. dicterio conſimilē, quod eſt, ſolū ſapientem non egere: licet Ariſt. ad bene, beateq. viuēdum, & diuitiarum adeſſe commodū requirat. Sed ad rem rediens, cupio praeterea audire, quid ſit dicendū in re tam controuerſa. CAMP. Bar. in d.§. nec caſtrenſe, referentib. Alex. in l. In donatione C. de Don. & Ias. in l. filiae licet C. eod. Satis elegāter & late diſtinxit, cuius diſtinctio iiſdem Teſtib. cōmuniter approbatur: Ripa etiam hic latiorem protulit diſtinctionē. quare ego vt tam Bar. quam aliorum diſtinctiones ad ſummā redigam, hoc pacto diſtinguerem. Aut pater donauit expreſſe, aut expreſſe non donauit, ſed ſimpliciter verſatus eſt in vno ex trib. modis, videlicet aut emit nomine filij & tradidit, aut emit nomine filij & non tradidit. aut tradidit, & non emit nomine filij. primo caſu denuo diſtinguerem, aut donauit pater filio emancipato, aut ſub eius poteſtate cōſtituto, ſi emancipato tunc quia à princ. valuit donatio non imputatur d.§. & generaliter, nec reuocari poteſt Bald. Teſte niſi quatenus eſſet inofficioſa l. 2. C. de inof. don. & l. ſiue emācipatis primo reſponſo C. de Don. Si filio ſub poteſtate, tunc ſubdiſtinguerem, aut is eſt, qui habere poteſt caſtrēſe, vel quaſi caſtrenſe peculium, aut non. primo caſu puta quia ſit miles, vel quaſi miles vt Aduocatus, vel alia publica perſona, vt exiſtens in dignitate vel alio publico officio, vt Aſſeſſor, vel Profeſſor ſtipēdiarius, & ſimiles de quib. habemus tam in l. vnica C. de ſtud. lib. Vrb. Rom. lib. 11. & in Tit. de profeſs. Vrb. Conſtan. eod. lib. quam in l. vlt. C. de Inof. Teſtam. & l. Fori de Aduoc. diu. Iud. & l. velut caſtrenſe de

ſe de Aſſeſs. Idem obtinere inquit Ripa etiam in Doctore ex mente Bar. in d. §. nec caſtrenſe, qui loquitur alternatiue de Doctore, vel Aduocato, atq. quod datum eſt nullo modo erit in quartam leg. imputãdum, at filij praecipuum efficietur: ſiquidem ex ſui qualitate inquit Bald. poteſt praeſumi datum, perinde ac de peculio caſtr. vel quaſi. veluti filio militi arma, equos: Aduocato, Doctori, Aſſeſſori, vel Magiſtro veſtes, libros, & id generis ſimilia. l. ſi filius C. Fam. Erc. & l. prima C. de Caſtr. pecu. Idem eſſe, ſi donauit filio licentiato, putauit Bald. in l. prima ff. Sol. Matr. arg. l. pen. ff. de Mil. teſtam. ſequitur Pont. in d. l. ſi donatione, Corn. in cit. auct. ex Teſtamento, Iaſ. in d. l. filiae licet C. de Don. & Ripa hic. Secundo caſu puta in ſcholare erit ſubdiſtinguendum, aut donauit filio conſtituto in ſacris, aut filio laico; ſi filio in ſacris tunc idem ac ſi donaſſet Doctori, & alijs perſonis enumeratis vt ſupra, quia ſtatim iure quaſi caſtr. peculij valuit donatio l. ſacroſanctae, & aucten. preſbiteros, & l. cum l. Leonina C. de Epiſc. & cler. Id ampliat Alber. in d. l. ſi donatione etiam in libris donatis Clerico primae tonſurae, qui habuit ſequaces Iaſ. in d. l. filiae licet, & Bertr. conſ. 201. in fin. ea ductos ratione, quod exiſtimandum ſit eum ipſum Clericum peculium habere quaſi caſtrenſe: ex eo con firmantes, quod idem valeat teſtari. Sed Ripa animaduertit praedicta iura non loqui de filio primos ordines habenti, ſed vlteriores; item reſpondit verum eſſe quod poſſit de bonis ſuis aduentitijs teſtari, vt in cap. Quia nos ex. de Teſtamen. verum non itidem de bonis profectitijs, quae patris efficiuntur, non filij primam habentis tonſuram, quia nullibi in Iure reperitur, praedictum Clerum profectitia iure quaſi caſtrenſis peculij ſibi adipiſci; quod quidem

quidẽ verius eſt. Si filio laico tunc erit ſubdiſtinguendum, aut viuente patre gradum aſſumpſit, quia effectus ſit Doctor, vel licẽtiatus, aut non. primo caſu concludit Bar. in d. §. nec caſtrenſe, quem cõmuniter omnes ſequũtur, vt de com. teſtantur Alex. conſ. 142. col. pen. lib. 2. & Ripa hic: quod libri non ſint in legitimã imputandi, quia filius tunc temporis incipit quaſi militare, & propterea illi libri efficiuntur tanquã caſtrenſe peculium, quare praecipui penes filiũ remanebunt; nã licet donatio fuerit à principio inualida, nihilominus per gradus aſſumptionem patre viuente eſt conualidata l. ſiue emãcipatis C. de Don. & l. Donationes §. pater ff. eod. & in hoc omnes cõueniunt, vt diximus. Secundo autem principalis diuiſionis capite, vt quando pater nomine filij libros emit, & eidem tradidit, nulla tamen donationis habita mẽtione, rurſus diſtinguendum eſſe putarem: Aut emit nomine filij emancipati, & tradidit, aut emit nomine filij ĩ poteſtate exiſtentis, eidemq. vt ſupra tradidit. primo caſu procul dubio praeſumitur animus donandi l. filiae cuius C. Fam. Erc. l. 2. C. ſi quis alteri vel ſibi, Bar. in d. §. nec caſtrenſe, & in d. Tract. de duob. fr. & in d. l. ſi Donatione quẽ ibi ſequuntur Ang. Raf. Pau. Caſtr. lud. & Corn. in d. auct. ex Teſtamento, vbi putat idem eſſe dicendũ ſi pater dat pecuniam filio, vt libros emat ſuo nomine; quòd videatur ead. ratio: necnon idẽ dicẽdum quando pater adhibet filium, vt ſtipuletur, quoniã doceat Bar. in l. ſi pater C. de Don. & in Tract. de duob. fr. in fine eos caſus nõ eſſe diſſimiles. Secundo caſu erit ſubdiſtinguendum, aut filius eſt iam Doctor, ſiue licẽtiatus, aut Aduocatus, vel Aſſeſſor, ſiue alio fungens publico munere, ſiue ſacris initiatus vt ſuperius aſſeruim⁹, aut ſcholaris ſimpliciter. primo caſu praeſumitur donatio, ita Bar. affirmante in praed. iurib. & ceteris

D octorib.

Doctorib.ĩ cit.locis: & quoniã exiſtimetur peculium quaſi caſtrenſe filium non teneri imputare.d.l. prima C. de Caſtr. pecu. reſponſo 2. & l. Caſtrenſe infra de Caſtr.pecu.Secundo caſu erit iterum diſtinguẽdum, aut filius viuente patre ſtudia ſua perfecit,aut non.primo caſu,quia filius incipit quaſi militare, ſic etiam libri quaſi peculium caſtrenſe efficientur; nanq.Donatio quae à principio praeſumi nõ poterat,poſt ſtudiorum abſolutionem ſine dubio incipiet praeſumi ; & eod. iure vt de Doctore,& alijs cenſebitur iuribus ſupra cit.Secundo vero caſu quoniã Donatio nullo modo fingi poteſt,cum huiuſmodi perſona non patiatur, dicemus in peculium profectitium cenſeri datum, & filium eo caſu ſibi in quartam legitimam imputare ſecundum ea, quae ſupra retulimus. Si ſecundo modo nempe quia emerit nomine filij, & nõ tradiderit,ſub diſtinguendum puto, aut ſimpliciter emit nomine filij & non tradidit,aut emit nomine filij & dixit dono, vel do. primo caſu Bar. in locis praealleg. & in l. ſi filij C.de Don.inter vir.& vx.voluit donationem nullo pacto praeſumi,& ſequutus eſt Bald. in d.auct. ex Teſtamento c.quinto, & ibidem Corn.qui de com.teſtatur Ric.malũ.in d.l.filiae cuius ex eo Tex.quod & ibi Iac. de Are.Bald.Ang.& Frãc.tigr.in d.l. ſi Donatione ſenſerunt:ſequitur.Pont.in l.Quae dotis col.7.ff. ſol. Matr. vbi fatetur Bar. & ſequacium opinionem com. eſſe & Corn. loc. cit. addidit ab ea non eſſe recedendum, haec illi.Verumtamen lud. Rom. in d. l. ſi donatione aliter ſentit, quod ſi pater emit nomine filij emancipati donare cẽſeatur, mouetur à l.Donationem §. pater, & l.ſi pater de Don. & l.vlt.§.vlt. eod. Tit.quia quẽadmodum ibi Auia cenſetur donare, quamuis foemina ex genere auariſſimo.l.ſi ſtipulatur de Don. inter vir. & vx.l. ſed ſi ego ad Velleian.l. cum veterum & l. cum

multae C. de Don. prop. nupt.multo magis itaq. pater donaſſe exiſtimabitur. Ceterum Corn. in d. auct. ex Teſtamento numero 37. reſpondet iura à Rom. in ducta minus probare, quando in ijs non quaeritur, an donatio praeſumatur, ſed praeſuppoſito animo donandi, cenſeatur donatio perfecta nec ne? Quinimo ex ponderatione Imo. & Pau. Caſtr. d l.ſi pater in Rom. retorquet, aſſerens contrarium ibi potius probari.Secundo caſu adhuc ſubdiſtinguerem, aut emit nomine filij emancipati,& profeſſus eſt ſe dare,vel donare, aut nomine filij in poteſtate conſtituti,cui etiam expreſſit ſe donare,vel dare.Sed antea quam hac de re deliberemus,videndum eſt an ex illis verbis do, dono
284 ue,praeſumptio donationis inducatur; † & quippe de verbo dono,exploſa Bald.& quorundam aliorum opinione, adhererem Bar. in d.§.nec caſtrenſe,& Corn.in d.auct.ex Teſtamēto numero 48.qui à verbis tam claris, & praecipue à verbo dono, non eſſe recedendum putat:arg.l.non aliter ff. de leg.3. cum ſimi.addens ita Bar.ſenſiſſe in d.l.ſi Donatione, nec non Iac. Butr. & Saly.Sed de verbo,do,dubitat Corn. nihiloſecius fatetur Bar.in d.§.nec caſtrenſe, & in d.l. ſi donatione, & in d.Tract.de duob.fr.nullam feciſſe differentiam, vt tā ex verbo do,quam dono,praeſumatur donatio, vt etiam placuit Saly. in d.l.ſi donatione, opinatus in d. l.filiae ex eo donationem praeſumi,quod verb.do,dominij translationem ſignificet.§. ſic itaq. Inſt. Titulo de Act.& l.vlt.ff.de cōd.ob.ca.nanq.vt inqt Theoph. in cit §. nil aliud eſt dare,quam dominū facere.quam opinionem Imo.in l.ſi fundum ff.de verb.oblig.refert Petr.de bella Pert. in ſuis broc. fuiſſe ſequutum, affirmantem etiamſi regulariter donatio non iudicetur, quattuor tamen caſib. limitatur, quorum unus is erat, cum dominium tranſmittens vtetur verbo, do,
d.§.

d. §. itaque. Nec refert Imo. contra Petr. fuiſſe inuectum; nam contrariae opinionis defenſor Corn. in loc. cit. inquit, quod licet verba quandoque improprie accipiantur, & in his terminis exemplum eſſe in d. l. ſi donatione: in dubio tamen, vt ſupra retulimus, à verbis ita claris diſcedendum non eſſe monet. eiuſd. ſententiae fuit Caſtr. in cit. l. filiae cuius. Atque ex ijs, vt ad primum caſum reuertamur, donationem arbitrarer praeſumi, quae cum à princ. ſit valida, imputationi legitimae non ſubijcietur. Si ſecundo caſu alia facienda erit diſtinctio, aut filius eſt iam Doctor, ſiue licentiatus, vel in ſacris conſtitutus, ſiue alio publico fungens officio, aut adhuc ſcholaris. primo caſu nullus dabitur imputationi locus, quia donatio praeſumitur, & ſtatim valet, vt ex ſuperiorib. patet. Secundo caſu erit inſuper ſubdiſtinguendum. Aut ſcholaris mortis confirmatione retinuit, ſiue Doctoratus inſignia viuente patre ſuſcepit, Aut aliter accidit. primo caſu donatio, quae à principio praeſumi non poterat, incipiet praeſumi, vel quòd in uita patris per gradus aſſumptionem inualuit, vel quòd eiuſdem patris morte fuerit confirmata, neutiquam dicendum erit imputari: vt à iurib. toties alleg. Secundo autem caſu donatio ea ratione praeſumi non poterit, quia tunc datio non conſiſtit, quemadmodum poſt Dyn. voluit Bar. in d. §. nec caſtrenſe, & in d. Tract. de duob. fr. in fine Tert. par. princ. Raf. in d. l. filiae cuius, Pont. in d. l. ſi Donatione C. de Coll. Imo. & Caſtr. in l. Donationes in concubinam §. pater ff. de Donat. Bald. in dict. auct. ex Teſtamento cap. quinto, & ibidem Corn. qui hoc tanquam magis communiter receptum ſequendum eſſe dicit: quare hoc caſu filius ſcholaris libros à patre praedicto modo acceptos in ſuam

CC 2 quartam

quartam leg.imputare tenebitur.Tertio diſtinctionis capite,nempe ſi tradidit ſimpliciter, nec e mit nomine filij, ita denuo diſtinguerem hoc modo . Aut tradidit filio qui ſit eius conditionis, vt peculij quaſi caſtrenſis capax reperiatur puta Doctor,ſiue licentiat us,vel Aduocatus,aut in ſacris conſtitutus , vel in aliquo publico exercitatus officio.Aut non ita,ſed ſimplici ſcholaſtico.primo caſu variae fuerunt Doctorum ſententiae Nic.de Matt.in d.l.ſi donatione fuit eius opinionis, vt cēſeretur donatio,perinde ac ſi daret arma Militi,per l.ſi filius fam.erciſ.& l.prima C.de Caſtr. pecu. lib. 12. & idem cenſuit Bald. in ead.l.ſi donatione & in l. prima ff.ſol.Mat.qui praeter morem Bar. auctoritatē allegauit,atq.probauit.Verum enimuero Ang.ſupra in loc.cit.contrarium defendit,& Corn.in d.auct. ex Teſtamento iura à ſuper. ſententiae Auctorib. allegata parum vrgere,quoniam ex dictis iurib.idonea ad hoc inter ſcholarem & Doctorē nequeat colligi differentia . Quinimo ſecundum Ang.& ea, quae ſupra diximus,procliuiores ſunt parentes ſcholarib. ſubuenire, quā Doctorib.minime indigentib.elargiri,quare hoc caſu Corn. quatenus pertinet ad ipſam donationem erga Doctorem,& alios coniectandam,idem eſſe ac ſi traditi eſſent ſcholari dicendum monet; quod quidē veriſſimum eſt. quandoquidem quo per traditionem dominium acquiratur accipiēti, operae precium eſt, vt inquit Theoph. Inſt.Tit.de rer.diu.§. eſt & naturalis,eum qui tradidit,animo volentis dominium tranſferre, traditionem facere; aliter rei traditae dominiū non nanciſcitur,quia eſt vnum de requiſitis; & paullo infra addidit.ſed & hoc adiectum eſt, animo uolentis eum dominum facere, qui accepit, vt commodatū & depoſitum exciperē. Vnde patet non ſtatim ſequuta traditione etiam in praedict. perſonis donationē eſſe praeſu-

praeſumendam. Nec obſt. Bar. auctoritas à Bald. cit. propterea quod, vt alias diximus, id. Bar. in d. §. nec caſtrenſe & in d. Tract. de duob. fr. illud ſolum intuetur, an filius Doctor ſit, vel Aduocatus, vt donata naturā peculij quaſi caſtrenſis recipiant, ſed non quod ex ſimplici traditione donatio praeſumatur. Secundo caſu ſubdiſtinguerem, aut filius ſcholaris eſt emācipatus, aut in poteſtate conſtitutus. primo caſu Iac. de are. referente Ang. in d. l. ſi donatione, & ibidem ſequutus fuit Raf. opinabatur cenſeri debere donationē ea ratione, quod abſit coniectura in peculium vt dederit profectitiū, quod non ſoleat ad filios emācipatos pertinere; nulla alia itaq. praeſumendi cauſſa exiſtēte, ne ceſsū eſt, cauſſam donationis praeſumi l. pen. in fin. ff. de Don. Secundo vero caſualiter dicendum eſt, nam filius in poteſtate creditur in peculium profectitium accepiſſe: haec Iac. Nic. de Matt. & Bald. in d. l. ſi donatione putarunt neutro caſu donationem praeſumi, neq. in hoc differre emancipatum à filio in poteſtate; quod & expreſſe colligitur ex verbis Bald. i d. auct. ex teſtamento c. 7. per l. ad eum §. auia & l. ſimpliciter de Don. Excipit tamen Bald. in filio emancipato conceſſionem in peculium (quemadmodum in eo qui eſt in poteſtate) praeſumi non poſſe, ſecundum Not. in d. l. ſi donatione, quod ſequutus fuit Pōt. in d. l. Quae dotis, & Corn. in d. auct. ex Teſtamento, cuius verba hic repono, ait ille. licet quidam reperiantur allegantes Bald. in d. auct. ex teſtamēto, & in d. l. filiae cuius, & in d. l. 2. C. com. Vtr. iud. tenentem, quod in filio emancipato cenſeatur donatio, ſunt tamen conformes, & nil dicit. Ego autem ex ipſiuſmet Bald. verbis in d. auct. c. 7. probo inter filium emācipatum, & in poteſtate, reſpectu donationis praeſumendae nullum habuiſſe diſcrimen, cuius verba talia ſunt, Septimum c. eſt in filio eman-

emancipato &alijs,qui non ſunt in poteſtate; & tunc aut agitur de donatione praeſumenda, aut cõfirmanda,aut conferenda.primo caſu dic idem, quod in ſuis per iura ſupra à nobis relata. Ergo falſa eſt opinio dicentium Bald. in dictis locis, in filio emancipato putaſſe donationem exiſtimari, ex eo quod ei, vt inquit Pont. loco cit. exiſtimatur conceſſa adminiſtratio, & vſus. quare inquit Corn. licet emancipatus peculium habere nõ poſſit, poterit tamen eius vſu obtinere:quapropter non obſt.prima ratio. Ad ſecundum vero reſpondetur,ceſſare praeſumptionẽ donationis non ſolum ob filiorum inaequalitatẽ, ſed etiam quia nemo praeſumitur donare l. ſi cum aurum de Sol. & l. cũ de indebito de prob. & l. ſi filius de Don. Item licet Raf. pro conſtanti praeſupponat emancipatum teneri libros à patre donatos conferre: Bar. tamen in d. §.nec caſtrenſe in 2.col. & in d. Tract. de duob. fr. in 3. q. princ. ſtudiorum fauore contrarium reſpondit ex l. Quae pater fam.Erc.Quamobrem vt modum controuerſiae imponam⁹,libros ſimpliciter filio traditos, ex praedictis ſtabiliendum erit,non dijudicari donatos: & conſequenter eſſe legitimae portionis imputationi ſubiectos. Illud tamen hoc caſu in memoriam reuocandum eſt, quod ex Corn. mente ſupra retulimus, ſcilicet quando filius libros tenetur conferre, librorum aeſtimatione poſſe collationẽ implere, libris autem libere potiri: † id placuit Bald.in l. Macedoniani C. ad Maced. & Saly. in d. l. filiae cuius C. fam. Erc.
85 Item quaeri poteſt an impenſae factae à patre in filij doctoratu, ſiue in militia vt Hieroſolimitana,& ſimilib.in legitimã ſint imputandae, idemq. de impenſis factis quo filius beneficium eccleſiaſticum conſequatur; Quid itidem de Equis,& armis filio emptis. Sed anteaquam ad horum explicationẽ accedamus, ex re erit

erit prius diffinire vtrum officiũ puta ſcriptoriae Apoſtolicae, vel Regiſtri bullarũ, ſiue id generis ſimile in Rom. Curia exerceri ſolita, coempta à patre filio, ſint
286 pariter in legitimam imputanda. † Extitere qui negarent imputari, & contra qui affirmarent, in poſtremis fuit Pau. Caſt. ĩ l. omnimodo §. imputari C. de Inof. Teſtam. cui adheruit Ripa hic. Contra vero ex negãtib. reperio Nic. de Vbald. in Tract. de Succ. ab inteſt. col. 16. ceterum ponderemus vtriuſq. opinionis fundamenta, vt ueritatem inde facile ſeligere poſſimus. Affirmatiuae op. fundamentum iactum eſt in cit. §. imputari, & in quadam illatione per ſimilitudinẽ facta, nam in eo §. inquit Caſtr. Militiam imputari colligi: illatio autem quam facit ea eſt, quia militia de qua loquimur, referente Ripa, nil aliud eſt, quam quoddam publicum officiũ ex quo certus annuus redditus per
287 cipi ſolet, ideo militia dictum, † quoniam circa eius munia officialis militet, ſeq. ipſum exerceat. Secunda inquit redditur ratio, quia forſan eiuſmodi officia Militiarum inuenta fuerunt, vt Milites proemium conſequerentur l. lucius la prima ff. de leg. 2. l. Fidei commiſſa §. ſi ſeruo l. Patronus in princ. l. his verbis §. alumno de leg. 3. qua in re allucinatur, nam militia de qua allegatae loquuntur ll. accipiebatur pro omni munere, vel officio, ſeu gradu, à cuius exercitatione prouentus eueniebant: vt colligitur ex l. omnimodo C. de Inof. Teſtament. & ibi gloſ. in verbo, & illa, dicebaturque Militia non proprio quidem vocabulo, ſed per metaphoram, nam ſicut Miles dicitur non mollis, ſed aſſiduo labore durus l. prima ff. de Mil. Teſtament. ſic etiam qui munera, graduſq. ſuſcipiunt, durare, laborareque debent. Sic Aeneas alloquitur ad Milites. Durate, & voſmet reb. ſeruate ſecundis. Et vt reuertamur vnde diſceſſimus

Militia

Militia praediĉta imputatur, ergo praenominata officia, ſiue regiſtri bullarum, & alia erunt in legitimam imputanda. Opinionis vero negatiuae fundamētum in eod. fundatur §. quem retorquēdo Nic. loco cit. mirum in modū facere ratus eſt, quod eo loci habetur; ita demum militiam eſſe imputandam ſi ad haeredes tranſmiſibilis ſit, vel vendi poſſit, ſin ſecus non ita. Vnde ait ille, ſcriptoriae officiū neq. tranſmitti, neq. vendi poteſt, igitur non erit imputandum. Nec obeſſe inquit praediĉtorum officiorum reſignationē poſſe fieri in fauorem emptoris, proindeq. tranſmitti, & conſequenter imputari: nam reſpondet eiuſmodi reſignationem non eſſe liberam, ſed in Pontificis arbitrio ac poteſtate eſſe, an in fauorem illius, vel alterius velit admittere, allegat c. admonet, & c. quod in dubijs de Renunc. Vnde cum ab arbitrio & voluntate admittentis pendeat, quam impoſſibilem dici poſſe argumētatur ex l. Apud Iulian. §. conſtat ff. de leg. 1. ex quo minime fore credit imputanda. Ripa vero hic, ut dixi, diuersā ſequutus eſt Caſtr. opinionem, quam ueriorem eſſe reor, illa qua utitur Ripa ratione; reſpondetq. ad §. cōſtat à Nic. allegatum obtinere tantum in ijs, quae difficillime comparātur l. prima §. permittitur ff. de aqua quot. & aeſt. l. quidam relegatus ff. de reb. dub. l. intercidit ff. de leg. 3. Nec obſtare arbitrium ſiue poteſtatē Pontificis, quoniam pene indiſtinĉte eiuſmodi officiorum reſignationib. Sum. Pont. annuere ſolet. His itaq. ita explicatis, redeamus ad ea diſſoluenda dubia, quae ſupra proponebantur; in prima igitur quaeſt. an expenſae Doĉtoratus, ſiue militiae puta Hieroſolimitanae, vel beneficij eccleſiaſtici conſequendi gratia in filiorum perſona in legitimam imputetur. Com. reſolutio eſt non imputari. primò ex l. ſi filia §. Neratius ff. Fam. Erc. l. prima §. ſed an id quod dignitas ff. eodem quando

quando ſcilicet filius inops ſit per l. vlt. & ibi Ang. de pet.haer.ſecundo ex Nic. ratione ſupra alleg. vel quia Doctoratus, & praedictae militiae, ſiue beneficij honos non eſt vendibilis, nec tranſmiſibilis; vel quia propter onera quae his continentur factae fuerunt expenſae, ideo non imputandae: vt in ſpecie de beneficio eccleſiaſtico docuit Bar. Bald. in cit. locis.qđ & alij veriſſimum arbitrantur, quòd filium iure quaſi caſtrenſis peculij beneficium eccleſiaſticum poſſidere dicant l.ſacroſanctae C. de Epiſ. & Cler. praeſumitur enim pater propter eccleſiaſticae dignitatis onera libenter impendiſſe, & illas filij quaſi praecipuas eſſe voluiſſe l. prima §. ſed an id, ibi propter onera dignitatis: ſequitur Ripa refertq. Bertran. ita de iure reſpondiſſe conſ.201. libr. primo & recte quidem.

TAMB. Erit fortaſſe idem dicendum de Equis, & Armis filio emptis? CAMP. Arbitror in hoc ita diſtinguendum, aut Equi & arma fuerunt empta & tradita filio militi, aut non militi, primo caſu dubio procul praecipuo iure apud filium remanebunt, quia caſtrenſia. d.§.nec caſtrenſe & l. prima C. de Caſtr. pecu. Secundo autem caſu tunc eſſet ſubdiſtinguēdum eod. modo, quo ſupra fecimus in quaeſt. de libris, an ſcilicet Donatio fuerit valida, necne; ſed ne toties idem repetamus, ex ijs facile quid iuris ſit intelliges.

TAMB. Quid erit dicendum de expenſis factis in
288 filij nuptijs? † CAMP. Bald. in cit. auct. ex Teſtamento c.15. quem ſequutus eſt ibidem Corn.numero 52. reſpondit in portionem filij non eſſe imputandas, ea ratione, quia ſunt onera patris l. qui originem ff. de Mun. & Hon. & Pau. Caſtr. in conſ.242. expreſſe & ſimpliciter tenet expenſas conſumptas, & veſtes quotidianas Nurib. factas conferri non debere, nec in portionem filiorum computari. Ang. tamen in d. l. vlt. de

Pet.haer. & Pont.in auct. ex Teſtamento toties cit. ad
diderunt, id obtinere ſi filius inops ſit, ſecus vero ſi di-
ues: quod placuit Corn. loco praedicto, & mihi ſatis
arridet. Tamb. Habita iam declaratione de imputa-
tione eorum, quae patris diſpoſitione inter viuos, aut
eo nullo modo diſponente à filio capiebantur, quid
289 de illis quae ex Teſtamento acquiruntur? † Camp.
Quaecunq. ex teſtamento patris, ſiue iure inſtitutio-
nis, ſiue legati, ſiue in uim modi, ſiue alia ratione in le
gitimam imputantur, facit Tex. in d.l. omnimodo, &
in d.l. ſcimus C. de Inof. Teſtam. dummodo praedicta
omnia ex iuſta Teſtatoris ſententia, non autem nulla,
aut inofficioſa percipiantur: vt hic omnes declarant.
Item ſi quae capiuntur ex ſubſtantia patris ſint, quia
ſi ſecus non ita, vt alias diximus, & latius docet Bald.
in Conſ. 70. Tamb. Reliquum nunc eſt, vt poſt tan-
tum pro me labore ſuſceptum, cuius memoriam nul-
la vnquam delebit obliuio, illud poſtremum ſumma-
tim diſſoluere ne graueris, vtrum id quod ex ſubſtitu-
tione ad filium peruenerit, ei ſit in legitimam impu-
290 tandum. † Camp. Bar. prout ex eiuſd. verbis colli-
gere potui, vt ſe ſe ab hac quaeſt. eximeret, hanc pro-
tulit diſtinctionem, Aut quod peruenit ad filium, per
uenit ex pup. ſubſtitutione, aut in legato facta, & ijs ca
ſib. non imputari d. l. ſcimus §. repletionem ibi vel ex
ſubſtitutione &c. Aut peruenit ex ſubſtitutione vulg.
vel Fideic. & tunc imputandum eſſe docet. Tamb.
Cur hanc ſubſtitutionum adhibuit Bar. differētiam?
Camp. Illa ab eod. affertur ratio, quia onus & condi-
tio vulg. & fideic. ſubſtitutionis ab initio reicitur fa-
uore legitimae. l. Quoniam in priorib. C. de inof. Te-
ſtam. Sed in pup. non ita; quoniam inquit agi de Te-
ſtamento & ſubſtantia pupilli, & ideo non poſſe in
giti mam imputari, quae poſt mortem patris ſtatim
debetur

debetur l. cum quaeritur C. de inof. Teſtam. & ideo Bar. opinionem ſequendam eſſe puto: & eo magis, quia uideo in caſu Fideicommiſſariae ſubſtitutionis id, quod Bar. opinatur, fuiſſe in proprijs quaſi terminis expreſſum ab Imper. in d.l.ſcimus in §. cum autē. vbi ſanciuit d. partis reſtitutionem, ad legitimam pertinētem, non expectata nec morte haeredis, nec temporis interuallo, eſſe faciendam: & conſequenter imputandam. alioqui ſequeretur, vt duas legitimas conſequeretur, alteram ex Fideicommiſſo, onere, tempore, vel conditione reiectis, alteram ſuo quodam proprio iure: quod eſt inauditum. TAMB. Sed quid reſpondebitur Baldo contrarium ſecūdum Ripam diffinienti in d. l. ſcimus §. repletionem in 7. notab. & eiuſd. Ripae rationib. contra deductis, dum ait, veriorem ſibi Baldi opinionem videri, tum quod d. §. repletionem generaliter, infiniteq. loquatur, tum quia ratio ibi aſſignata. ſ. humanitatis gratia in qualibet ſubſtitutione militat. CAMP. Reſponderem Bald. non loqui contra Bar. doctrinam, ſed iuxta caſum à ſe propoſitum; videlicet ſi filius inſtitutus ſit in minori parte quam legitimae, & fratri ſubſtitutus, ſi frater deceſſerit ſine liberis; adueniente conditione quod capitur non imputari in legitimam: quia pendet ex conditione. quod quidem verum eſt intelligendo ſi pars aduerſa replicet, tempus vel conditionem eiuſmodi fuiſſe expectandam. ſecus autem loquutus fuiſſet Bald. in d. caſu §. cum autem quando 5. filius reiectis onerib. & dilationib. dixiſſet quamprimum ſibi legitimam dandam, eam nanque habitam ſine dubio Bald. reſpondiſſet fuiſſe in legitimam computandam: ne duplicem, vt dixi legitimam conſequeretur. Non obſt. Ripae rationes, nam generalis locutio d. §. repletionem debet intelligi in habilib. ſuis ſpecieb.

non autem in ijs quae rationi repugnant. Non obſt. conſiderata humanitatis ratio, nam parum diligenter me iudice cõſiderata fuit. Imper. enim cum ea vtitur, nõ reſpexit ad ea, quae iure aduentitio filio adueniũt ne legitimae computentur; ſed ſolum quae ex patris ſubſtantia: imo inhumanum fuiſſet, vt pro Bar. loquamur, ſi profectitia, iuxta d. §. cum autem, non computarentur. TAMB. Egregie quidem pro more Bar. defendiſti, Baldiq. doctrinam conciliaſti, & inanes eſſe Ripae ſubtilitates oſtendiſti: verũ adhuc neſcio quid ſubdubitare me facit, quod id. Ripa ait, forſan rectius fuiſſe Bald. loquutũ. quia ſi filius reiecta conditione ſubſtitutionis, & onere fideicommiſſi aliquid conſequitur, iam illud non habet ex ſubſtitutione irrita, & ſublata per aditionem, quae illam detraxit; ſed habet ex inſtitutione purificata per legem. quae verba mihi perſubtilia eſſe videntur. CAMP. Videntur quidem prima fronte, ſed duob. quidem ſcatet erratis, primum illud eſt, quod Ripae verba depingunt filiũ inſtitutum, & grauatum reſtituere; caſum longe à propoſito diuerſum, in quo filius non grauatus, ſed ſubſtitutus depingitur: qua in re oſtendit ſe Bar. ſenſum non fuiſſe aſſequutum. Secundo dato & non conceſſo, quod talis eſſet caſus, qualem ipſe proponit, non ne certiſſimum eſt, ijs onerib. reiectis iuxta d. l. Quoniam in priorib. ea, quae ipſe legis beneficio retineret, & non reſtitueret, eſſe in legitimam computanda? TAMB. Fateor omnes, quae mihi hactenus occurrerunt dubitationes, fuiſſe, vt optabam, ſublatas; & hanc adeo quae diu me torſit, vt huius l. perdifficilis interpretationi ornatiſſimum colophonem addideris: quare neq. poſtquam ſuborta ſydera ſuadent, tibi amplius ero moleſtus, neq. inſuper quod vulgo fieri ſolet conabor verbis gratiam rependere: poſtquam

mihi potius habendae gratiae eſſent, qui te ipſum ad haec, futuris ſeculis profutura, tam belle explicanda excitauerim. Quinimo tua fretus humanitate aliqua die pro noua alicuius arduae l. interpretatione conueniam. Quod te praeſtiturum libentiſſime non dubito. Vale itaque & me ipſum alio tempore denuo interrogantem exſpecta.

FINIS.

D. B. M: V. immortales gratias.

INDEX MATERIARVM EX interpretatione l. In quartam ff. ad l. Falc.

A

AEquiparatorum regula quando procedat. num. 206
Alienatio in fraudē fideicōmiſſarij facta nō tenet. num. 172 *&* 173
An Ablatiui abſoluti importent conditionem, velut, acceptis nummis reſtituas. num. 143
Antiquorum commendatio, & improbae infidelitatis deteſtatio. num. 14
Antiquorum opinio quae fuerit circa rationem prohibitionis falcidiæ. num. 187 *&* 188
Argumentationem non eſſe congruam de bonorum parte legata ad vniuerſalem haereditatis partem. num. 166
Auctēt. ſed cū Teſtator C. ad l. Falc. loquētē de fal. ad Treb. extēdinu. 205

B

Bona ſunt pro legitima hypothecata num. 241

C

Canonica quarta quae ſit remiſſiue. num. 38
Cauſſa conditionis implendae datum, ſicut Falcidiae non imputatur, ita nec computatur, vt legatarijs proſit. num. 150
Conditionis implendae cauſſá danda vtrum, & quando in quartam imputentur. num. 128
Conditionis cauſſa capiones in quib differant à legatis num. 129
Conditionis implendae cauſſa à Fideicommiſſario accepta in quartam computari rationib. confirmatur. num. 144
Conditionis implendae cauſſa non ſolere legatarijs in imputatione prodeſſe. num. 154
Cōnexa vbi duo, vel plura conueniuntur vnā determinationē exigentia, determinationem fieri ſolere ab eo, quod eſt dignius. num. 213
Conſequentia vtrum valeat, confertur, ergo imputatur. num. 268

D

Data inter viuos quando Falcidiam minuant. num. 122
Declaratio verſ. ſed etſi accepta in l. In quartā ff. ad l. Falc. num. 140
Decipiendus nemo eſt ſub l. Clypeo. num. 235
Deductio Falcidiae quib. ex reb. fieri debeat à Teſtatore declarata, quomodo procedat. num. 156
Delibatio legatorum quid praeſeferat. num. 10

Defun-

Defunctorum priuilegium pro ſingulari & mirabili à Bar.annotatũ, Teſtamentum etiam ſubſtitutis non adeuntib.ſubſtineatur.num. 191
Dictio queadmodũ, quodãmodo, et dictio pro qualiter accipiãtur.nu. 111
Dictio, eum, quam habeat qualitatum repetitionem.num. 189
Dictio, quando, quomodo accipiatur.num. 260
Differentiae vt cognoſcantur, non eſt neceſſarium contrarietates pre exiſtere.num. 61
Diſpoſitionem ab vno caſu ad alium ſimilem ex veriſimili mente diſponentis extendi poſſe.num. 215
Diſpoſitio hominis ac legis aequiparantur, num. 196
Diſpoſitio probibitiua potentior eſt permisſiua.num. 197
Diuus Hyeronimus quae de l.Falcidia ſcriptum reliquerit.num. 16
Donata à patre filio additis illis verbis pro parte ſua in legitimam imputantur.num. 273
Donatio filio in poteſtate à patre facta, iuramento uallata imputationem effugit.num. 262
Donatio filio facta in proemium emancipationis quid ſignificet, & an imputationem in legitimam effugiat.num. 263
Donatio collata in filium propter benemerita numquid ſit in legitimã imputanda.num. 265
Donatio propter benemerita facta vtrum dicenda ſit aduentitia vel profectitia.num. 266
Donatio propter nuptias filio facta, Nepotib.an ſit in legitimam imputanda, ipſis ab Auo debitam num. 269
Donatio facta filio in poteſtate in legitimam imputatur, & eo magis, ſi ea lege facta ſit, vt imputetur.num. 271
Donatio ſimpliciter filio facta, quoties ceſſante imputatione, inter fratres contingeret inaequalitas, imputatur.num. 272. & 273
Dos data filiae, quae ſuperſtitib.filijs ante patrẽ obijt, an ab eiſdem in legitimam ipſis ab Auo debitam imputetur.num. 267
Dos data pro filia à patre ſtipulanti ſoli filiae reddi, utrũ Nepotib. in quartam imputetur.num. 270
Dotis nomen quomodo apud ll. vſurpetur num. 74
Doti profectitiae imputandi in Falcidiam onus imponi poteſt. num. 120
§.Cõſideremus ĩ Auct.de Trien.& Sem.breuis, & vera declaratio.nu. 28.
§.ſed quia noſtra l.ult.C.com.de leg.explicatio.num. 175

E

Emphiteuticarium rem Ecc.redimentem euitare cõmiſſum.num. 181
Explanatio l.ſi dignum, & l qui fundum ff.ad l.Falc. num. 96

Explica-

Explicatio l.pater filiam ff.ad l.Falc. num. 119
Explicatio § ſi uero expreſſim Auct. de haer. & Falc. num. 201
Extenſionẽ admitti ex identitate rationis etiã à ſtricta ad largã ſig. num. 207. Idque etiam obtinere in d.auct. ſed cum Teſtator, & in d.§. ſi vero expreſſim. num. 208. & 209
Extẽſio an ſit in correctorijs licita ex identitate rationis. num. 209

F

Falcidiae ineundae ratio, quid ſit, deſcribitur. num. 2
Falcidiae l. inducendae quae cauſſa fuerit. num. 11
Falcidia l. quid operetur, ſeu quem fructum afferat. num. 12
Falcidia an à Falce dicatur. num. 17
Falcidiae & Treb. ſimilitudines. num. 55
Falcidiae detractio & ad Donationes porrigitur, & id generis ſimilia. num. 63
Falcidia numquid locum habeat in legatis vniuerſalibus. num. 65
Falcidiæ nomen generale eſt ad vtramq. quartã et in ſpecie capitur. num. 66
Falcidiae quare imputentur quae ſolum iure haereditario capiũtur. nu. 71
Falcidiae ſiue Treb. detractio quib. perſonis competat. num. 84
Falcidia vtrum ab vniuerſali relicto detrahi poſſit. num. 108
Falcidia & Treb. an credantur contra Teſtatorum mentem induci. nu. 133
Falcidiae non imputari quae alio iure quam haereditario capiuntur. nu. 118
Falcidia & Treb. vtrum poſſint ex vna re detrahi. num. 154
Falcidiam & Treb. ex vna re detrahi poſſe concluditur. num. 155
Falcidiae imputari creditum, creditore haerede inſtituto, debitor iubendi ius habet. num. 158
Falcidia vbi res ſit indiuiſibilis, aliunde arbitrio iudicis detrahenda eſt num. 161
Falcidiam ex omnib. reb. diuiſibilib. deduci poſſe conſtat. num. 164
Falcidiae & Treb. detractio, vtrum poſſit à teſtatore probiberi. nu. 182
Falcidiae prohibitionem, olim non fuiße teſtatorib. permiſſam. num. 183
Falcidiae inductionem ad teſtatorum fauorem inuentam eſſe. num. 185
Falcidiam & Treb. in modo prohibendi atque inducẽdi conuenire. nu. 212
Familiae erciſcundae iudiciũ inter fideic. & haer. nullũ eſſe põt. nu. 174
Feuda vel Emphiteutica bona an in Falc. imputentur. num. 121
Fideicommißorum origo, & progreſſus. num. 45
Fideicommiſſa à legatis quib. modis, aut verbis diſcernantur. num. 79
Fideicommiſſi nomine vtrum legatum deſignetur. num. 81
Fideicommiſſario inuito alienatio per haeredem fieri non poterit. nu. 172
Filius an cogatur pecuniam pro leg. ſibi à patre aſſignatã accepiare. n. 251

Filius

Filius pro ſupplemento legitimae in quem ſit actiones directurus.nu. 254
Filio à patre inter viuos data, quomodo eius fieri intelligantur, ne in legitimam imputentur. num. 261
Filius emancipari inuitus non poteſt num. 264
Filius ex pecunia patris lucrum acquirens vtrum tenebitur imputare in legitimam. num. 274
Filius ſi patris fundum proprio labore & diligenti induſtria colat, di midiam fructuum vt aduentitiam habebit. num. 275
Filius lucrū faciēs ex pecunia patris,eo īſcio,ſubrepta,an ſuū faciat.nu. 276
Filius lucrum faciens ex pecunia patris in ludo illicito,an ſibi, vel pa tri acquirat. num. 275
Filius dū negociatur cū pecunia patris, ſi negociationis occaſione ab aliquo puta Magnate munera acceperit,an ſibi,vel patri q̄rat.num. 279
Filius ex pecunia patris vſuras acquirens,an ſibi,vel patri acquirat.n. 280
Filius ſi habeat, vnde ſibi libros coemat, ſi à patre emantur, de cuius pecunijs empti intelligentur. num. 283
Filius quādo tenetur libros imputare,pōt eorū aeſtimationē offerre.nu. 285
Filius quae nam in leg. imputare teneatur ex his quae ex vlt. patris vol. praecepit num. 289
Filius nūquid, quae ex ſubſtitutione capit, teneatur in leg. imputare n. 290
Filius an poſſit legitimam arbitratu ſuo ex ſingulis reb. deducere. nu. 236
Filiꝰ ĩ certo, vbi ſit [illegible] poſſeſſionē.n. 238
Filius an habeat hypothecam pro legitima num. 240
Frater cum com. pecunia negociatus, ſibi, non alteri quaeri. num. 278
Fructus intermedij tēporis pecuniarum cur non imputētur in quartā. n. 146
Fructus haereditarij iuxta l. iubemus C. ad Treb. quare non imputentur in quartam, & an d. l. ſit correctoria aliarum. num. 147
Fructus nomine patris ſubſtantia non deſignatur. num. 249
Fructus, vt vendicari poſſint, pars fundi dicuntur. num. 250
Fruſtra ſit per plura quod poteſt fieri per pauciora & aeque bene. nu. 149
Furia & voconia ll. quo tempore latae & quid cauerent. num. 15
Furtum irregulare quod ſit. num. 192

G

Gloſſ. verba in l. in quartam ibi, eſt & tertia, quae debetur iur. naturae quomodo ſint intelligenda. num. 41
Grauamen coactionis pro nihilo reputatur, quando huiuſmodi coactio non haeredis, ſed fideicommiſſarij ſit periculo. num. 204

H

Haeres an poſſit eligere rem, ex qua filio legitimā ſoluat. num. 245

Haeres à quo legata eſt pars bonorũ an cogi poſſit adire et reſtituere n. 107
Haerede grauato uendere alicui, numquid illa uenditio legatum dici poſſit.num. 95
Haereditatis verbum uniuerſitatem ſignificat.num. 108
Haeres accipiendo aliquid à fideicommiſſario ſecundum caſum l.in ratione §.tametſi,dicatur accipere in vim modi vel ne.num. 112
Haeres iuſſus pecunias ex haereditate accipere, an imputet in quartam.num. 113
Haereditario iure capienda in vtramq quartam imputantur.num. 114
Haereditaria qualitas ſola ſufficit omnib.in reb.quomodocumq.ex Teſtamento habendis,vt imputationi ſubijciantur.num. 127
Haeres iuſſus praeſtare Cohaeredi centum de haereditate, numquid à com.haereditate praeſtet,vel de ſua parte.num. 116
Haeres rogatus haereditatem reſtituere,& praedia retinere,quomodo illa retineat,& imputet.num. 117
Haeres permanens magis periculo,& onerib. ſubiectus eſt,quam qui reſtituit.num. 132
Haeres ſi legata ſoluerit,falcidia ſeu legitima nõ deductis, vtrum poſſit aduerſus legatarios ad ſuppletionem agere.num. 256
Haeres vtrũ poſſit ꝓpria auctoritate vna ſola in re quartã retinere.n. 160
Haeres numquid rem ſubiectam reſtitutioni, alienando poſſit illam in quartã imputare.num. 169 & quid ſi legatarij et fideic. nolint. nu. 170
Haeres fideicommiſſi purificationem expectare non tenetur.num. 171
Haeres numquid ex vna, vel ex plurib. reb. alienatis poſſit Falc.detrabere.num. 176
Haeres numquid inuitus ex una re alienata falcidiam retinere per legatariũ,vel fideicommiſſarium cogi poſſit.num 178
Haeredis uerbum ad quem pertineat.num. 190
Haereditate non adita fideicommiſſa euaneſcere num. 200
Haereditas uniuerſa parentum videtur filijs debita.num. 228
Hypothecaria actio ſolet in eiſd.reb. competere, in quib. & rei vendicatio.num. 242
Hypothecam conceſſam non intelligi, niſi expreſſo iur.caueatur.num. 243

I

Idem diuerſis reſpectib.diuerſas etiã accipere interpretationes. num. 98
Imputare & computare quomodo inter ſe differant.num. 151
Imputare verbum quomodo apud Iureconſultos frequentetur.num. 152
Impẽſae à patre factae in filij Doctoratu,vel Militia,uel beneficio acquirẽdo ,aut ſcriptoria cõparãda utrũ debeãt ĩ legitimã ĩputari.n. 287

Impen-

Impenſae factae in filij nuptijs an eid. in legitimam imputentur. num. 288
Imputatio quare ſit diuerſa in legitima & in Falcidia.num. 49
Imputationis in quartas diuerſus modus vnde ortus.num. 125
Intellectus verſ.pro ea uero parte l.In quartam ff.ad l.Falc.num. 136
Intellectus l.Quoniam nouella C.de inoff.Teſtam.num. 269
Iudex facultatem habebit adiudicandi pro falcidia fundum haeredi ſi is pretioſiorem multo reddiderit. num. 163
Iudicis partes erunt aeſtimare de qua re commodius quarta poſſit retineri, ſi rerum diuiſioni locus non ſit.num. 165
Iudicis officium ſolebat antiquitus pro leg.& Fideic.implorari.num. 168
Iudicis pleniſſimum eſt arbitriũ in aſſignatione legitimae.num.246.et an in pecunia exequi poſſit num.247. & an in fructib. in haereditate repertis.num. 248
Iulianus Cauſius Theologiae Magiſter, & philoſoph.profeſſor praeſtantiſſimus multis nominib.merito laudatur. num. 43

L

Legari non poſſe, quin quarta pars Haeredib.remaneat.num. 19
Legata vniuerſalia & generalia differunt non modo nomine, ſed et in Falcidiae, ſeu Trebellianicae ſubiectione.num. 78
Legata ſeu praelegata quando in Falcidiam imputentur.num. 123
Legata, accipiuntur & in genere & in ſpecie.num. 134
~~Legatarius vniuerſ.pro ſuo legato tenetur ad onera.num.~~ 72
Legatorũ uirtutem Fideic.attributã eße cõſtat, & uice uerſa.num. 219
Legatum vel fideicommiſſum vniuerſale quod eſſe dicatur abunde explicatur.num. 73
Legatũ à ſtatu libero de nũmis peculiarib.cauſſa cõditionis implẽdae ſoluendum quare partim iur. haereditario, partim iur.legati cenſeatur.num. 100
Legis id autem ff ad l.Falc.verba explicantur.num. 97
Legis Titia ff.ad l.Falc.intellectus.num. 134
Legis Iubemus C.ad Treb.varia ſuper intellectu diſceptatio. num. 223
Legis primae ad Treb.interpretatio.num. 67
Legis Falcidiae quis Auctor fuerit, & quo tempore promulgata.num. 6
Legis Falcidiae tempore an poſſet fieri legatum vniuerſale.num. 70
Legitima an debeatur magis filio, quam Patrono.num. 258
Legitima vtrũ ſimpliciter dicatur de Iur.Nat.vel quomodo.num. 227
Legitima portio an poſſit à ſtatuentib.abrogari, vel diminui.num. 229
Legitima credendũ eſt à Iur.Nat.inducta à ciu.Iur.confirmata.nu. 230
Legitima portio quanta ſit.num. 233

Legitima quo titulo filio ſit relinquenda.num. 234

Legitima quouſq non ſit deſignata , pro indiuiſo in re quaque ius ſuũ retinet.num. 237

Legitimam introducendi ratio quae fuerit.num. 232

Legitimam à patre in aliquo corpore filio aſſignatam an teneatur filius acceptare.num. 253

Legitimae differẽtia quae ſit a quarta tã Falc.quam ex Treb.num. 48

Legitimae detractio ſuper quib contingat.num. 62

Legitimae quaenam ſint imputanda num. 257

Legitimae vtrum ſit imputandum quod ex patris diſpoſitione capitur inter viuos.num. 259

Lex in ſpecie quid ſit.num. 4

Lex an a Tribuno plerumq.rogari poſſet, ita vt lex , non plebiſcitum diceretur.num. 5

Lex 12.Tab.liberã cuiq. diſponẽdi de reb. ſuis facultatẽ dabat.num. 13

Lex Falcidia antiquitus an in l.vniuerſalib. locũ haberet num. 68. & 70

Lex in ratione.§.Tametſi ff.ad leg. Falc. vtrũ loquatur de Falc. vel Treb.num.103. & de Falcidia loqui concluditur. num. 105

Lex iubemus C. ad Treb. declaratur.num. 109

Lex iubemus vt ſupra an ad legata & Fideicommiſſa extendatur, vt illa non imputentur in quartam.num. 148

Lex lineam ff.ad l.Falc.quem recipiat intellectum.num. 167

Libri empti a patre filio an ſint poſt mortẽ patris cum fratribus communicandi.num. 281

M

Maritus ſine cauſſa expellens vxorem debet ei dare quartam quae qualis ſit explicatur.num. 27

Maritus poterit aliquo caſu dotẽ vxori relictã iubere imputari.num. 159

Militia ad quartam Treb.non pertinet.num. 53

Mirabilis connexitas inter Falc. & Treb.num. 214

N

Nouus intellectus ad verſ ſed in Fideicommiſſaria l. In Quartam ff. ad Falc.in quo dicitur partem acceptã a Cohaerede per ſubſtitutionem non imputari ad fauorem Fideicommiſſarij cui haeres accipiens partem ſuam reſtituat.num. 137

Nobilium rerum nobilior ſcientia dicenda eſt.num. 225

O

Oppoſita iuxta ſe poſita magis dignoſcuntur.num. 54

Oppoſitionum vſitationẽ à Veterib. factam , vt plurimũ eſſe improbandam

bandam. cum non directo, imo nec indirecto multoties concluſionem Tex. feriant.num. 88

P

Pater an poſſit pro legitima filio rem quam velit aſſignare.num. 251
Pater velit nolit tenetur filio legitimam relinquere.num. 231
Patris voluntas ſuo arbitratu diſponentis multo potior eſt, quam filij praeter illam aliquid affectantis.num. 122
Pater filio ſtudenti tenetur neceſſaria ſubminiſtrare.num. 282
Parthenius cuius ſeruus fuerit.num. 35
Peculiũ non acquiritur ſtatulibero priuſquam conditio exiſtat. num. 99
Peculiares nummi haereditarij ſunt.num. 103
Pecuniae verbum haereditatem etiam ſignificat.num. 69
Pecuniae a Cohaerede accipiendae an cum partim iure haereditario, partim alio iure habeãtur, ꝑ parte in quartam imputẽtur.num. 115
Pecuniae a Cohaerede accipiendae quare in Falc. non imputentur, ſecus ſi à Fideicommiſſario? num. 141
Pecuniae acceptae iuxta l. Acceptis ff. ad l. Falc. quare in Treb. non imputantur.num. 145
Pecuniarum fructus medij temporis de quib. in d. l. Acceptis an in quartam imputentur.num. 146
Pegaſianum S.C. *an amplius hodie locum habeat.num.* 47
~~*Perfectam doctrinae traditionem ab origine repetendam.num.*~~ 44
Plebiſciti modus quanto tempore durauerit.num. 9
Portio quae debetur Patrono a liberto quanta ſit.num. 29
Populi appellatio quid contineat num. 8
Praecedentia ex ſequentib. declarantur.num. 34
Praelegomena expedit in arduis materijs praemitti.num. 1
Praelegatum in imputatione quartae an alijs, quam Cohaeredib. prodeſſe poſſit.num. 126
Praelegata a quocumq. corpora non haereditaria, cur in quartam Treb. in totum imputantur. corpora vero haereditaria a Cohaerede praelegata non niſi pro dimidia parte.num. 139
Pretium datum haeredi a legatario ob rem legatam, an illi imputetur in quartam, & an in vim modi, ſiue conditionis, vel potius pretij accipiatur.num. 92
Pretium in quib. ſuccedat loco rei.num. 142
Primae partis l. In quartam ff. ad l. Falc. cum ſolitis ad caſum rationib. explicatio.num. 89
Primum nobis dilucida ac manifeſta confuſa magis eſſe.num. 85

Prin-

Princeps quis ſit.num. 7

Priuilegio licet ĩ corpore iuris inſerto vtrũ p generalẽ prouiſionẽ de rogetur.nu.220.& quid de priuilegio Circeſtiens.num. 221

Q

Quarta quae debetur Arrogato declaratur.num. 21

Quartae arrogati inſtar legitimae eſt.num. 22

Quarta quae debetur à uiro uxori quomodo obtineat.num. 23

Quarta quae debetur Curiae à Curiali Monaſterium ingrediente, vix bene à ſcriptorib.intelligitur num. 24

Quarta quae ſit quae Curiae debetur ab eo,qui extraneo haerede relicto diem obierit ſuum.num. 25

Quarta de qua in Auct.contra cum rogatus C.ad Treb.breuib.declaratur.num. 26

Quarta quae praeſtatur ex cauſa lucratiua quae ſit.num. 30

Quarta quae interim ob dubium euentũ accipitur,quae ſit. num. 37

Quarta filiabus damnato patre crimine perduellionis debetur, refutata Nigri opinione.num. 39

Quarta Treb.etiam ad haereditatẽ ex Codicillis producta eſt.num. 52

Quarta Treb. ex vniuerſalib. relictis detrahitur. Falcidia ex particularib.num. 58

Quarta Treb.& Falc. vtrum legatorum, vel fideicommiſſorum quartae dicantur, vel potius haereditatis num. 82

Quartae Falcid. quae iure haereditario accipiuntur, qualiter imputari intelliguntur num. 90

Quartae an aliae praeter Falc.inueniãtur.num.20. & ibi quartae numero viginti referuntur.

Quartae ſpecies excogitatas à Io. Fab. & Aret. occaſione l. Hac Edictadi C.de ſec.Nupt.recte a Nigro damnari.num. 31

Quartae de qua in gloſſ.§.vlt. Inſtit.de Vulg.et pup.declaratio quae ſit verior.num. 32

Quartae ſpecies collecta a Fabro & Aret.ex l.vlt.C.de ſuis & leg. iure improbatur.num. 36

Quaerimonia in ignaros Iuriſprofeſſores nullis bonis artib.inſtructos.num. 86

Quando legantur bona haeredis, an ſit uerum, vt dicebat Alciatus, quod fingantur eſſe bona Teſtatoris.num. 137

Quid ſit Militia & unde dicatur.num. 287

R

Rationis expreſſio vel vnicae tantum aſſignatio facit extenſionem

admitti

admitti.num. 208.& 211
Relatiuum,quam,reſtringendi naturam habere dicitur.num. 83
Relictum haereditatis obuentae qualiter Ius interpretatur.num. 75
Reminiſcentia vnde promanet.num. 77
Res loco pretij ſuccedit.nũ. 93
Res haereditariae non ſunt iniquo arbitratu dilacerandae num. 239
Res legatarij relicta pro Falc.quandoq.per viam exceptionis retineri poteſt.num. 177
Res ab haerede alienatae, & deinde redemptae numquid libere in Falcidiam accipi poſſint.num. 179.& 180
Reſtituere,verbum,quam ſignificationem habeat.num. 105

S

Secundum ordinem doctrinae quae ſe ſe offerunt ſecundum prius & poſterius praemittenda ſunt.num. 87
Seruitus fundi, & libertas alicui relicta res indiuiſibiles ſunt aeſtimandae.num. 162
Scientia rerum ſcibilium nihil potẽtius eſſe ſcribit Plato.num. 224
Solutum a Cohaerede cauſſa implendae conditionis vtrum in quartã imputetur.num. 128
Speciebus multiplicatis multiplicatur ſcientia.num. 226
Stante ſtatuto quod gabella, vt vocant, ſoluatur ob legatũ, & cauſſa conditionis implendae reuctum, utrum ad datum nomine pretij pertineat.num. 94
Stipulatio alteri contractui haerens, illius naturam aſſumit. num. 76
Subtilitatib. iuris inter ſe pugnantib. media quaedam via eligenda eſt.num. 101
Suppletio legitimae petitur condictione ex lege.num. 255

T

Teſtamenti uox quam vim & poteſtatem habeat.num. 51
Teſtator loco quartae legatum haberi, libere poteſt diſponere. num. 157
Trebellianum & Pegaſianum S. C. quid attulerint ordinatim declaratur.num. 46
Trebellianica ac Falc.differunt computatione.num. 59
Treb.an etiam deducatur ex fideicommiſſis particularib.num. 64
Trebellianicae cur plura quam Falcidiae imputentur.num. 131
Trebellianicae nomen ſolum apud ius Pont.frequentari.num. 56
Treb.& Falc.differentiae referuntur.num. 57
Treb.probibitio utrũ etiã ad filios primi gradus extendatur.num. 216

Treb.

Treb. à filio deducenda non poſſit per fructuum imputationem à Teſtatore iuſſam diminui. num. 217. & in filijs primi gradus quid locum habeat. num. 219
Trebellianicam & Falcidiam non eſſe ſpecies contrarias, ſed ſub vno genere contentas num. 61
Treb. prohibitio cur hodie permittatur: num. 198
Treb. deduci contra mentem Teſtatoris num. 194. etiam hodie. num. 195
Treb. prohibitio an ſit admittenda. num. 193

V

Verba naturaliter ſunt intelligenda. num. 33
Verba do, vel dono, an inducãt donationis praeſumptionem. num. 284
Verba cui nõ conueniunt, eidem non conuenit l. diſpoſitio. num. 199
Verba cenſenda ſunt maiori reſpectu prolata, quam minimo. num. 202
Verba intelliguntur ſecundũ qualitatẽ perſonae ad quã referũtur. num. 203
Verbum peto, an praeſeſerat legatum vel fideicommiſſum. num. 80
Verbum, vẽdicare, non ſemper rei vendicationem ſignificat. num. 244
Viuianus in res faciles incumbit, in difficilib. abſtinet. num. 100
Vtrum Quartae Falc. *& Treb. locum habeant ab inteſtato. num.* 50

FINIS.

REGESTVM.

†ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.
AA BB CC DD EE.

Omnia ſunt integra folia.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ROMAE,
Apud Haeredes Antonij Bladij, Impreſſores Camerales. 1582.